Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

4441

II
2866

1 OCT 2009

1 OCT 2009

852

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

B

Ա 19/5
232.9
Ա-55

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐՈՒՑ

ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՑ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ԿԱԳՐԵԱԼ

ԸՍՏ ՁՈՐԻՑ ԱԻԵՏԱՐԱՆՉԱՑՆ ԲԱՆԻՑ

ՁՈՐ

Ըստ իմաստից սրբոց Հարցն Եկեղեցւոյ

Պարզաբանեաց

Հ. ԳԱԲՐԻԷԼ ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ

Վարդապետ Մխիթարեան Ռհատիի

ՈՐ Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

ՋԱՐԳԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
Գ. Գալֆա Ջամճեանցիայր բիւր.
Ազգայ Գրադ-գարան բիւր. 695

Ի ՓԱՐԻԶ

Ի ՄԻԻՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

—

ՌՅԳ. 1854

1 1 FEB 2013

4441

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ZUUՊ-Арм.ССР
им. А. Мясницяна

(45156-64)
11-2866ш

ԱՒ ԳԵՐՅԱՐԳՈՅ ՀԱՅՐ

ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՔԼՈՊՈՐԵԱՆ

ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՉ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

ՈՒՂԵՐՁ

Ձ Բրիստոսի Փրկչին մերոյ գաստուածահրաշ Պատմութիւն վարուց ի համաբարբառ Աւետարանչաց բանիցն կազմեալ՝ մատուցանել մերումս ազգի յուսումն եւ յօրինակ՝ վաղնջուց իմն տենչ եր քոյոյ բարեսէր սրտիդ, նոյն եւ իմոցս բազմազբաղ ձգանց յոյժ ցանկալի երկասիրութիւն: Եւ յիրաւի. որոց միանգամ ուշ ի մտի եդեալ է գանարատուբիւն գնացիցն Տեառն յանձինս իւրեանց իբրեւ ի հայելւոջ ձշգրտել, եւ յայլս եւս զցոլմունս գեղանշոյլ ճառագայթիցն անաղօտ փայլմամբ շողացուցանել, զինչ այլ ինչ քաղցրագոյն կայցէ վաստակ յաշխարհի քան զոր Դուն եռանդագին խնդրեցեր եւ ես մտադիւր խնամով յօրինեալ աւարտեցի:

Զի՛ք քաղաքակրթութիւն ճշմարիտ առանց վարուց ուղղութեան, եւ ոչ վարք ճշմարտապես ուղիղք, եւ ոչ ստոյգ կենդանութիւն ազգի եւ

աշխարհի, առանց գիտեր երբայոյ յուսաշաւիղ ընթացից Առաջնորդի փրկութեան մերոյ որ միայն ցուցաւ մեզ ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք: Եւ ահա աւետարանականքս այսոքիկ խրատք աստուածաշունչք եւ տարացոյցք անգուգականք՝ միակ հիմունք են վիմարդեայք՝ ի շնչելոյ մրրկաց եւ ի գայլրանալոյ հեղեղաց անդրդուելիք, յորոց վերայ եւեք օրէն է ամբառնալ գշինուած դաստիարակութեան մանկտոյն մերոյ. այլն ամենայն աւազ է եւ փոշի:

Սակայն եւ արտաքոյ մերոցս վարժարանաց քաղցրասցի անշուշտ ի քիմս մերազնեայց ամենահամս այս մանանայ աստուածեղէն բանից եւ գործոցն Տեառն, կերակուր ոչ կորստական, այլ որ մնայ ի կեանսն յաւիտենականս:

Մերոց հայրենակցացն սիրտ երկիր պարարտ է եւ բարի, Գերյարգոյ Հայր, եւ չիք բնաւ երկբայութիւն զի յերկնապարգեւ սերմանէ աստի վերընձիւղեալք՝ եւս քան զեւս ուռճասցին ի նմա չնաշխարհիկ առաքինութեանց բոյսք գուարթաբարք. հաւատք ասեմ սիրով յաջողեալք, յոյս աներկեւան՝ յանխոնջ աշխատութիւն խարխեալ, սէր երկայնամիտ՝ անձնանուէր եռանդեամբ բորբոքեալ, հոգւովն աղքատութիւն, հրեշտակատիպ հեզութիւն, առ Աստուած ընտանութիւն, աննախանձ բարերարութիւն, մահու չափ նահատակութիւն յօգուտ ազգի եւ մարդկայինս սեռի, եւ չարիս յոլովս իսկ ընդ բարեաց բազմաց կրել գուարթագին՝ երկնայնոցն հաստուցմանց ակնկալութեամբ:

Զայսքանեաց յուսից առիք գերագոյն՝ գվաստակս գայս մեծաւ պատրաստեալ իմովսանն ջանիւ՝ ընկալցիս հաճութեամբ, Գերյարգոյ Հայր. եւ եթէ ըստ արտաքնումն եւս վայելչագարդ յօրինուածոյ տառիցն եւ տպագրութեան ակնապարար քոյումդ եւ այլոցն բուեցի սա կիրք ախորժակաց, կամիմ գի մի մոռացօնք ումեք երբէք լինիցին եթէ եւ այն քո ազգասիրութեանն շնորհ է եւ քոց արդիւնական խրախուսանացդ արգասիք:

Շնորհակալու մտօք առցէ ապաքէն հայաստան մանկտին գմատեանս

զայս չքնաղ, զարդարեւ տերունեանս կոտակ, իբրու հայրենի սիրոյդ անմոռաց յիշատակ: Եւ եթէ յարծարծս անդ հոգեշարժ ըղձից Շնորհալւոյն մերոյ եւ աստուածարեալ հայրապետին Ներսեսի, գորս ի մեն մի ի գլխակարգութեանց մատենիս յարեցի, ոչ անյիշատակ եւ երկասիրողս ի սոյն մնասցէ՝ որպես բարւոյ իմիք օճան լեալ գործոյ, քող որպես յայլումն ամենայնի՝ եւ յայսմ եւս փառաւորեսցի Հայրն մեր որ յերկինս է:

Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum

ՎԱՐՔ

ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ԳԼՈՒԽ Ա.

Բանն յաւիտենական մարդացեալ ի ժամանակի. — Աւետումն հրեշտակին առ Զաքարիա եւ առ Կոյսն սուրբ:

ՍԿԶԲՈՒՆՔ էր Բանն [1], եւ Բանն էր առ Աստուած, եւ Աստուած էր Բանն: Նա էր ի սկզբանէ առ Աստուած: Ամենայն ինչ նովաւ եղեւ, եւ առանց նորա եղեւ եւ ոչ ինչ որ ինչ եղեւն: Նովաւ կեանք էր, եւ կեանքն էր լոյս մարդկան. եւ լոյսն ի խաւարի անդ լուսաւորէ, եւ խաւար նմա ոչ եղեւ հասու [2]:

Եղեւ այր մի առաքեալ յԱստուծոյ, անուն նմա Յովհաննէս: Սա եկն ի վկայութիւն զի վկայեսցէ վասն լուսոյն, զի ամենեքին հաւատասցեն նովաւ: Ոչ էր նա

[1] Բանն Հօր, խորհուրդ նորա ներքին, հակից եւ մշտնջենաւորակից, երկրորդ անձն սրբոյ Երրորդութեան:

[2] Լոյս Բանին Աստուծոյ ծագէ եւ ջարաց, այլ նոքա գաչս սրտիցն խաւարեալս ունելով՝ չտեսանեն զայն. զի սրբոցն սրտիւք է տեսանել զԱստուած:

յոյն, այլ զի վկայեացէ վասն լուսոյն: Էր լոյսն ճշմարիտ [1], որ լուսաւոր առնէ զամենայն մարդ որ գայոց է յաշխարհ:

Յաշխարհի էր, եւ աշխարհ նովաւ եղեւ, եւ աշխարհ զնա ոչ ծանեաւ: Յիւրսն եկն [2], եւ իւրքն զնա ոչ ընկալան: Իսկ որք ընկալանն զնա, ետ նոցա իշխանութիւն որդիս Աստուծոյ լինել, որոց հաւատացեն յանուն նորա. ոյք ոչ յարենէ եւ ոչ ի կամաց մարմնոյ եւ ոչ ի կամաց առն, այլ յԱստուծոյ ծնան:

Եւ Բանն մարմին եղեւ եւ բնակեաց ի մեզ. եւ տեսաք զփառս նորա զփառս իբրեւ զմիածնի առ ի Հօրէ [3], լի շնորհօք եւ ճշմարտութեամբ: Զի ի լրութենէ անտի նորա մեք ամենեքին առաք շնորհս փոխանակ շնորհաց [4]: Զի օրէնքն ի ձեռն Մովսեսի տուան. շնորհքն եւ ճշմարտութիւն ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի եղեն [5]:

ԶԱստուած ոչ ոք ետես երբէք [6]. բայց Միածինն Որդի որ է ի ծոց Հօր՝ նա պատմեաց:

Եւ եղեւ յաւուրս Հերովդի արքայի Հրէաստանի [7], քահանայ ոմն անուն Զաքարիա ի դասակարգէ Աբիայ [8], եւ կին նորա ի դստերաց Ահարովնի, եւ անուն նորա

[1] Բանն էր լոյսն այն ճշմարիտ:

[2] Յորդիսն Իսրայէլի:

[3] Ոչ իբրեւ զՄովսիսին եւ զայլոց մարգարէից, որ մարդիկ յոկ էին եւ սպասաւորք Բանին:

[4] Զշնորհս Աւետարանին փոխանակ շնորհաց Օրինացն. կամ որպես այլք իմանան՝ Շնորհս ի վերայ շնորհաց:

[5] Ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի բաշխեցան:

[6] Ադամ, Աբրահամ, Մովսես, Եղիա եւ Եսայի ոչ որպես և էն տեսին զԱստուած, այլ ընդ զգալի կերպարանօք:

[7] Հերովդես ոչ Եբրայեցի, այլ Եդովմայեցի էր յազգէ, թագաւորեալ Հրէաստանի ընդ ձեռամբ Հռովմայեցւոց. յայտ ուրեմն է եթէ չգեալ էր ժամանակ գալստեան Մեսիային բստ գուշակութեան նահապետին Յակովբայ:

[8] Ութերորդ ի քան եւ չորից քահանայականացն տոհմից, որ չերուսաղէմ կալով՝ եւ բստ իւրաքանչիւր շաբաթուց երթեալ սպասաւորէին կարգաւ պաշտամանցն Աստուծոյ ի տաճարին:

եղիսաբեթ: եւ էին արդարք երկոքին առաջի Աստուծոյ, գնային յամենայն պատուիրանս եւ յիրաւունս Տեառն անարատք: եւ ոչ գոյր նոցա որդեակ, քանզի եղիսաբեթ ամուլ էր, եւ երկոքեան անցեալ էին գաւուրբք իւրեանց:

Եւ եղեւ ի քահանայանալն նորա ըստ կարգի աւուրցն հասանելոյ առաջի Աստուծոյ, ըստ օրինի քահանայութեան՝ եհաս նմա [1] խունկ արկանել՝ մտեալ ի տաճարն Տեառն: եւ ամենայն բազմութիւն ժողովրդեանն կային յաղօթս արտաքոյ [2] ի ժամ խնկոցն: եւ երեւեցաւ նմա հրեշտակ Տեառն, զի կայր ընդ աջմէ սեղանոյ խնկոցն [3]. եւ խռովեցաւ Զաքարիա իրրեւ տեսս, եւ անկաւ ահ ի վերայ նորա: Ասէ ցնա հրեշտակն Տեառն. Մի՛ երկնչիր, Զաքարիա, զի լսելի եղեն աղօթք քո, եւ կին քո Եղիսաբեթ ծնցի քեզ որդի, եւ կոչեցես զանուն նորա Յովհաննէս: Եւ եղիցի քեզ ուրախութիւն եւ ցնծութիւն, եւ բազումք ի ծննդեան նորա խնդասցեն. զի եղիցի մեծ առաջի Տեառն, եւ գինի եւ օղի մի՛ արբցէ, եւ Հոգւով սրբով լցցի անդստին յորովայնէ մօր իւրոյ. եւ զբազումս յորդւոցն Իսրայելի դարձուսցէ ի Տէր Աստուած իւրեանց: Եւ ինքն եկեսցէ առաջի նորա [4] հոգւով զօրութեամբ Եղիայի, դարձուցանել զսիրտս հարց յորդիս [5], եւ

[1] Վիճակաւ. զի այնպէս սովոր էին քահանայքն յընտրութիւն գալ, եւ կատարել գգործ անցնիւր պաշտաման ի տաճարի անդ:

[2] Ի գաւիթսն որ շուրջ գտաճարաւն էին:

[3] Սեղանն խնկոց, որ այլ եր ի սեղանոյ ողջակիզացն եւ ի սեղանոյ հացին առաջաւորութեան, առաջի կայր վարագուրին որով անջրպետեր սրբութիւն սրբութեանցն ի տաճարին: Անդր մատուցեալ քահանային երկիցս յաւուրն՝ խունկ արկանէր, եւ ապա դարձ արարեալ ի դուռն տաճարին՝ առյր գօրհնութիւն ժողովրդեան որ սպասեալ մնայր ի գաւիթսն:

[4] Որոյ վասն եւ Կարապետ եւս կոչեցաւ Մկրտիչն Յովհաննէս:

[5] Զաստուածպաշտութիւն առաջնոցն դարձուցանել՝ յորդիս նոցա նուագեալս ի հաւատոց:

զանհաւանս յիմաստութիւն արդարոց, պատրաստել Տեառն ժողովուրդ կազմեալ:

Եւ ասէ Զաքարիա ցիրեշտակն. Եւ ի գիտացից զայդ [1]. զի ես ծեր եմ, եւ կին իմ անցեալ զաւուրբք: Պատասխանի ետ հրեշտակն եւ ասէ ցնա. Ես եմ Գաբրիէլ որ կամ առաջի Աստուծոյ, եւ առաքեցայ խօսել ընդ քեզ, աւետարանել քեզ զայդ: Եւ ահա եղիցիս համր, եւ մի՛ կարասցես խօսել մինչեւ ցօրն՝ յորում այդ լինիցի. փոխանակ զի ոչ հաւատացեր բանից իմոց՝ որք լցցին ի ժամանակի իւրեանց:

Եւ ժողովուրդն ակն. ունէր Զաքարիայ, եւ զարմանային ընդ յամելն նորա ի տաճարին: Եւ իբրեւ ել՝ ոչ կարէր խօսել ընդ նոսա. եւ իմացան թէ տեսիլ ետես ի տաճարին, եւ նա նշանացի խօսէր ընդ նոսա, եւ կայր պապանձեալ [2]:

Եւ եղեւ իբրեւ լցան աւուրք պաշտաման նորա, գնաց ի տուն իւր. եւ յետ աւուրցն այնոցիկ յղացաւ Եղիսաբեթ կինն նորա, եւ թաքուցանէր զանձն ամիսս հինգ, եւ ասէր. Զինչ գործ գործեաց ընդ իս Տէր յաւուրս յորս հայեցաւ յիս՝ բառնալ զնախատինս իմ ի մարդկանէ [3]:

Եւ յամսեանն վեցերորդի առաքեցաւ Գաբրիէլ հրեշտակ յԱստուծոյ ի քաղաք մի Գալիլեացւոց, որում անուն էր Նազարէթ, առ կոյս խօսեցեալ առն՝ որում անուն էր Յովսէփ՝ ի տանէ Դաւթի, եւ անուն կուսին Մարիամ:

[1] Նշան հայցէր եւ Զաքարիա, որպէս երբեմն Աբրահամ եւ Գեդէոն:

[2] Յոյնն κωφός ասէ, որ գիամբն եւ գխուլ միանգամայն ցուցանէ. իսկ խլանալն Զաքարիայ եւ անտի ևս յայտ է՝ զի ակնարկի առնելով խօսէին ընդ նմա իւրքն:

[3] Ի նախատինս համարէր յայնժամ առ Հրեայսն ամլութիւն՝ իբրու ծանուց ինչ յանցանաց պատուհաս. ուղիղ ասէ զի՝ մարդկանէն, քանզի առաջի Աստուծոյ ոչ ինչ սոգիւտ էր նա սակս ամլութեանն:

Եւ եկեալ առ նա՝ ասէ. Ուրախ լեր բերկրեալդ [1], Տէր ընդ քեզ [2]: Եւ նա ընդ բանսն խոռովեցաւ, եւ խորհէր ընդ միտս՝ թէ որպիսի ինչ իցէ ողջոյնս այս: Եւ ասէ ցնա հրեշտակն. Մի՛ երկնչիր, Մարիամ, զի գտեր շնորհս յԱստուծոյ: Եւ ահա յղասչիր եւ ծնցես որդի, եւ կոչեսցես զանուն նորա ՅԻՍՈՒՍ [3]: Նա եղիցի մեծ, եւ Որդի Բարձրելոյ կոչեսցի. եւ տացէ նմա Տէր Աստուած զաթոռն Դաւթի հօր նորա, եւ թագաւորեսցէ ի վերայ տանն Յակովբայ ի յաւիտեանս [4], եւ թագաւորութեան նորա վախճան մի՛ լիցի:

Եւ ասէ Մարիամ ցհրեշտակն. Զիա՞րդ լինիցի ինձ այդ, քանզի զայր ոչ գիտեմ [5]: Պատասխանի ետ հրեշտակն եւ ասէ ցնա. Հոգի սուրբ եկեսցէ ի քեզ, եւ զօրութիւն Բարձրելոյն հովանի լիցի ի վերայ քո. քանզի եւ որ ծնանելոցն է ի քէն՝ սուրբ է, եւ Որդի Աստուծոյ կոչեսցի [6]: Եւ ահա եղիսաբեթ ազգական քո [7], եւ նա յղի է ի ծերութեան իւրում. եւ այս վեցերորդ ամիս է նորա՝ որ ամուլն կոչեցեալ էր. զի ոչ տկարասցի առ յԱստուծոյ ամենայն բան: Եւ ասէ Մարիամ. Ահաւասիկ կամ աղախին Տեառն, եղիցի ինձ ըստ բանի քում. եւ գնաց ի նմանէ հրեշտակն:

[1] Յոյնն *χαῖρε* ուրախ լեր բարգմանի, եւս եւ ողջ լեր, ողջոյն ընդ քեզ. եւ *κεχαριτωμένη* բերկրեալ է, միանգամայն եւ շնորհալից կամ լի շնորհօք, որպէս լատինն եւ այլք ասացին:

[2] Հասարակ օրինակք Յունաց, յորոց եւ Լատինք, յաւելուն աստանօր. Օրհնեալ ես դու ի կանայս. այլ կրկնութիւն թուի այս Եղիսաբեթի բանիցն առ Կոյսն սուրբ՝ ի գրչագրացն անմտադրութենէ սպրդեալ:

[3] Որ է յեբրայականէն Փրկիչ:

[4] Աթոռ Դաւթի եւ Տուն Յակովբայ հոգեւորապէս է իմանալ աստ գեկեղեցի:

[5] Քանզի ուխտեալ էր գկուսութիւն, որպէս ի բանէ աստի եւ յաւանդութենէ հարցն յայտնապէս տեսանի:

[6] Կոչել յեբր. բարբառ եւ գլխնելն նշանակէ, որպէս ահա եւ ի բանին, Որ ամուլն կոչեցեալ էր, յայտ է զի եւ էր ամուլ Եղիսաբեթ:

[7] Զի դուստր էր Եղիսաբեթ քեռն Աննայի մօր սրբոյ Աստուածածնին. թէպէտ եւ այլք ի վարդապետաց այլ իմն եւս ասեն զազգականութիւնն Եղիսաբեթի ընդ Տիրամօրն:

ԽՂՃԿ

Բան ասացաւ անուն նորին, զի անմարմին է ծնունդ Բանին.
Եւ զի նմին Հօր է բնութիւն, անուանեցաւ յորդիութիւն:
Անհաս մարդկան եւ հրեշտակաց, բանի անճառ, անտես մրոտաց,
Միայն հաւատ ուղղափառաց Երրորդութեանն է մերձակաց...
Նախ ի Հոգւոյդ աստուածային մաքրեալ հոգի սրբոյ Կուսին,
Եւ գօրութիւն Հօրըդ վերին հովանացեալ գոլով նմին,
Ապա Որդիդ Հօր միածին կամաւ իջեալ յորովայնին,
Ճրշմարտապէս եղեր մարմին, Աստուած եւ մարդ՝ մի երկոքին.
Ծրնար մարմնովըս մարդկային՝ որ ի Հօրէ նախ անմարմին: (Ն. Շ)

Մայր Աստուծոյ Մարիամ, դուստրը դաւթեան թագազարմ,
Ծրնար մարմնով գնորն Ադամ, որ նորոգեաց գինին Ադամ:
Աստուածածին դաւանեմք, ըգծնեալդ Աստուած քարոզեմք.
Ընդ հրեշտակին քեզ գոչեմք, գուրախութիւնն աւետեմք.
Ի՞նդա, խորանըդ լուսոյ. բերկրեա, տաճարդ արեւու.
Ցրնծա, արդ Աստուծոյ, բարձող Բանին բարձրելոյ...
Իքեն հայցեմք, մայր կենաց, մաքրել ըգմեզ ի մեղաց,
Հայցմամբ աս Տէրն աշխարհաց, որում պատիւ սըրբասաց: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ Բ.

Ազգաբանութիւն Փրկչին. — Այցելութիւն Տիրամօր առ Եղիսաբեթ. — Ծայնութիւն առ Յովսեփ. — Ծնունդ Յովհաննու Կարապետին:

ԲԲ ծննդեան [1] Յիսուսի Քրիստոսի որդւոյ Դաւթի, որդւոյ Աբրահամու:

Աբրահամ ծնաւ զԻսահակ. Իսահակ ծնաւ զՅակովբ. Յակովբ ծնաւ զՅուդա եւ զեղբարս նորա: Յուդա ծնաւ զՓարես եւ զՉարա ի Թամարայ. Փարես ծնաւ զԵզրովն. Եզրովն ծնաւ զԱրամ. Արամ ծնաւ զԱմինադաբ. Ամինադաբ ծնաւ զՆաասսովն. Նաասսովն ծնաւ զՍաղմովն. Սաղմովն ծնաւ զԲոոս ի Հռեքաբայ [2]. Բոոս ծնաւ զՈվբէդ ի Հռութայ. Ովբէդ ծնաւ զՅեսսէ. Յեսսէ ծնաւ զԴաւիթ արքայ. Դաւիթ արքայ ծնաւ զՍողոմովն ի կնոջէն Ուրիայ: Սողոմովն ծնաւ զՐոբովամ. Ռոբովամ ծնաւ զԱբիա. Աբիա ծնաւ զԱսաֆ: Ասաֆ ծնաւ զՅովսափատ. Յովսափատ ծնաւ զՅովրամ. Յովրամ ծնաւ զՈզիա [3]. Ոզիա ծնաւ զՅովաթամ. Յովաթամ ծնաւ զԱքազ. Աքազ ծնաւ զԵզեկիա. Եզեկիա ծնաւ զՄանասէ. Մանասէ ծնաւ զԱմովն. Ամովն ծնաւ զՅովսիա. Յովսիա ծնաւ զՅեքոնիա եւ զեղբարս նորա առ գերութեամբն Բաբելացւոց:

[1] Ծննդաբանութիւն, ազգաբանութիւն ըստ մարմնոյ ծննդեանն:

[2] Որ եւ Ռախաբ՝ պոռնիկն երիքովացի:

[3] Ի բաց թողու աստանօր աւետարանիչն զանուանս երից ամբարիշտ թագաւորաց, Ոքոզիայ, Յովասու, եւ Ամասիայ՝ որ ծնաւն զՈզիա. եւ

Յետ գերութեանն Բաբելացւոց ծնաւ՝ Յեքոնիա զԱտաբիէլ [1]. Սաղաթիէլ ծնաւ զՉօրաբաբէլ. Չօրաբաբէլ ծնաւ զԱբիուդ. Աբիուդ ծնաւ զեղիակիմ. Եղիակիմ ծնաւ զԱզովր. Ազովր ծնաւ զՍադովկ. Սադովկ ծնաւ զԱքին. Աքին ծնաւ զեղիուդ. Եղիուդ ծնաւ զեղիազար. Եղիազար ծնաւ զՄատթան. Մատթան ծնաւ զՅակովբ. Յակովբ ծնաւ զՅովսէփ զայրն Մարեմայ, որում խոսեցեալ զՄարիամ կոյս, յորմէ ծնաւ Յիսուս՝ որ անուանեցաւ Քրիստոս:

Արդ ամենայն ազգք յԱբրահամէ մինչեւ ի Դաւիթ՝ ազգք չորեքտասանք, եւ ի Դաւթէ մինչեւ ի գերութիւնն Բաբելացւոց ազգք չորեքտասանք, եւ ի գերութենէն Բաբելացւոց մինչեւ ի Քրիստոս ազգք չորեքտասանք:

Եւ Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդն եր այսպէս. Խոսեցեալ զմայր նորա Մարիամ Յովսեփու, մինչչեւ եկեալ առ միմեանս՝ գտաւ յղացեալ ի Հոգւոյն սրբոյ:

Յարուցեալ Մարիամ յաւուրսն յայնոսիկ, գնաց ի լեռնակողմն փութապէս ի քաղաքն Յուդայ [2], եւ եմուտ ի տուն Զաքարեայ, եւ ետ ողջոյն եղիսաբեթի: Եւ եղեւ իբրեւ լուաւ զողջոյնն Մարիամու եղիսաբեթ, խաղաց մանուկն յորովայնի նորա. եւ լցաւ եղիսաբեթ Հոգւով սրբով, եւ ի ձայն բարձր աղաղակեաց եւ ասէ. Օրհնեալ ես դու ի կանայս եւ օրհնեալ է պտուղ որովայնի քո: Եւ ուստի է ինձ այս, զի եկեսցէ մայր Տեառն իմոյ առ իս: Զի ահաւասիկ իբրեւ եղեւ ձայն ողջունի քո յականջս իմ,

այս իբրեւ զանարժանից մտանելոյ յագգահամարն Տեառն՝ որպէս Հարքն սուրբք համարին:

[1] Առ գերութեամբն Բաբելացւոց ծնաւ Յեքոնիա զորդի մի համանուն իւր, որ եւ Եղիակիմ եւս կոչի, եւ սա ծնաւ զԱտաթիէլ:

[2] Ի մի ի քաղաքաց ցեղին Յուդայ, եւ որպէս համարին ոմանք՝ ի Քեբրոն:

խաղաց ցնծալով մանուկս յորովայնի իմում : Եւ երանի՛ որ հաւատայցէ [1] եթէ եղիցի կատարումն ասացելոցս նմա ի Տեառնէ :

Եւ ասէ Մարիամ. Մեծացուսցէ անձն իմ զՏէր, եւ ցնծացաւ հոգի իմ յԱստուած Փրկիչ իմ: Զի հայեցաւ ի խոնարհութիւն [2] աղախնոյ իւրոյ. զի ահա յայսմ հետէ երանեացեն ինձ ամենայն ազգք : Զի արար ինձ մեծամեծս հզօրն , եւ սուրբ է անուն նորա. եւ ողորմութիւն նորա ազգացյազգս երկիւղածաց իւրոց : Արար զօրութիւն բազկաւ իւրով. ցրուեաց զամբարտաւանս մտօք սրտից իւրեանց [3]. քակեաց զիզօրս յաթոռոց , եւ բարձրացոյց զխոնարհս. զքաղցեալս լցոյց բարութեամբ , եւ զմեծատունս արձակեաց ունայնս : Պաշտպանեաց Իսրայելի ծառայի իւրում՝ յիշել զողորմութիւնս , որպէս խօսեցաւ առ հարս մեր՝ Աբրահամու եւ զաւակի նորա յաւիտեան :

Եկաց Մարիամ առ նմա իբրեւ ամիսս երիս , եւ դարձաւ ի տուն իւր : Եւ Յովսէփ այր նորա քանզի արդար էր , եւ ոչ կամէր առակել զնա , խորհեցաւ լռելեայն արձակել զնա : Եւ մինչ դեռ նա զայս ածէր զմտաւ , ահա հրեշտակ Տեառն ի տեսլեան երեւեցաւ նմա եւ ասէ. Յովսէփ , որդի Դաւթի , մի՛ երկնչիր առնուլ առ քեզ զՄարիամ կին քո. քանզի որ ի նմայն ծնեալ է՝ ի Հոգւոյն սրբոյ է : Ծնցի որդի եւ կոչեսցես զանուն նորա ՅԻՍՈՒՍ. զի նա փրկեսցէ զժողովուրդ իւր ի մեղաց իւրեանց :

Այլ այս ամենայն եղեւ , զի լցցի որ ասացաւն ի Տեառն Եսայեայ մարգարէի. Ահա կոյս յղասցի եւ ծնցի որդի ,

[1] Յոյնն՝ Երանուն(եա) որ հաւատացեր. նոյնպէս է եւ գմերն բարգմանութիւն իմանալ. Երանի քեզ որ հաւատացեր աւետեացն առ քեզ եղելոց , զի եւ ի պատուհասէն Զաքարիայ զերծ գտանիս :

[2] Ի նուաստութիւն :

[3] Ցրուեաց զխորհուրդս սրտից ամբարտաւանիցն :

եւ կոչեցեն զանուն նորա Էմմանուէլ, որ թարգմանի՝ Ընդ մեզ Աստուած:

Եւ զարթուցեալ Յովսէփ ի քնոյ անտի, արար որպէս հրամայեաց նմա հրեշտակն Տեառն, եւ առ յինքն զկինն իւր: եւ ոչ գիտէր զնա մինչեւ ծնաւ զորդին իւր զանդրանիկ [1], եւ կոչեաց զանուն նորա Յիսուս:

Եւ Եղիսաբեթի լցան ժամանակք ծննդեան, եւ ծնաւ որդի: Եւ լուան որ շուրջ զնովաւ էին՝ եւ ագգաստին նորա, զի մեծ արար Տէր գողորմութիւն իւր ընդ նմա, եւ խնդային ընդ նմա:

Եւ եղեւ յաւուրն ութերորդի եկին թլփատել զմանուկն, եւ կոչէին զնա յանուն հօր իւրոյ Զաքարիա: Պատասխանի ետ մայր նորա եւ ասէ. Ոչ, այլ կոչեցի Յովհաննէս [2]: Եւ ասեն ցնա. Քանզի ոչ ոք է յազգի քում՝ որոյ կոչի անուն Յովհաննէս: Ակնարկէին հօրն նորա՝ թէ զինչ կամիցի կոչել զնա. եւ խնդրեաց տախտակ, գրեաց եւ ասէ. Յովհաննէս է անուն դորա. եւ զարմացան ամենեքին:

Եւ բացաւ բերան նորա վաղվաղակի եւ լեզու նորա, եւ խօսէր եւ օրհնէր զԱստուած: Եւ եղեւ ահ ի վերայ ամենեցուն որ լսէին զայս, եւ որ շուրջ բնակեալ էին զնոքօք. եւ ընդ ամենայն լեռնակողմն Հրէաստանի պատմէին ամենայն բանքս այսոքիկ: Եւ եդին ամենեքեան որ լսէինն ի սիրտս իւրեանց եւ ասէին. Զինչ ինիցի մանուկս այս. եւ ձեռն Տեառն էր ընդ նմա:

Եւ Զաքարիա հայր նորա լցաւ Հոգւով սրբով, մարգարեացաւ եւ ասէ. Օրհնեալ Տէր Աստուած Իսրայելի. զի յայց եւ մեզ, եւ արար փրկութիւն ժողովրդեան իւրում. եւ յարոյց եղջիւր փրկութեան մեզ ի տանէ Դաւթի ծա-

[1] Այլ եւ ոչ յետ այնորիկ, այն յայտ իսկ է. եւ անդրանիկ ասի Որդին, ոչ զի եւ այլ ոք ծնաւ կրտսեր քան զնա, այլ զի ոչ ոք յառաջ քան զնա:

[2] Զայս եւ մայրն ի Հոգւոյն ազդեցութենէ կարծի գիտացեալ:

ոայի իւրոյ, որպես խօսեցաւ բերանով սրբոց՝որ յաւիտենից մարգարէքն նորա էին. փրկութիւն ի թշնամեաց մերոց, եւ ի ձեռաց ամենայն ատելեաց մերոց. առնել ողորմութիւն ընդ հարս մեր, եւ յիշել զուխտն իւր սուրբ գերդումն զոր երդուաւ Աբրահամու հօր մերում՝ տալ մեզ, առանց երկիւղի՝ ի ձեռաց թշնամեաց մերոց փրկեալս՝ պաշտել զնա սրբութեամբ եւ արդարութեամբ առաջի նորա զամենայն աւուրս կենաց մերոց: Եւ դու մանուկ, մարգարէ Բարձրելոյ կոչեսջիր. զի երթիցես առաջի երեսաց Տեառն՝ պատրաստել զճանապարհս նորա. տալ գիտութիւն փրկութեան ժողովրդեան նորա, ի թողութիւն մեղաց նոցա: Վասն գթութեանց ողորմութեան Աստուծոյ մերոյ, որովք այց արասցէ մեզ արեգակն ի բարձանց, երեւել որոց ի խաւարի եւ ի ստուերս մահու նըստեին. ուղղել զոտս մեր ի ճանապարհս խաղաղութեան:

Եւ մանուկն աճէր եւ զօրանայր հոգւով. եւ էր յանապատս մինչեւ յօր երեւելոյ նորա Իսրայելի:

ԽՂՁԿ

Անմարմնոցըն հրեղինաց մարմնով հաղորդ սուրբ Յովհաննէս.
Բանին Հօր բանիւ քարոզ, մեծի լուսոյն նախառնեող.
Գարնան գուշակ երկրի մերում, քաղցրահնչիկ ձայն տատրակի...
Քահանայդ ինքնանըւէր. քաւիչ մեր լեր հայցմամբ առ Տէր: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ Գ.

Ծնունդ Որդւոյն Աստուծոյ. — Գալուստ հովուացն յերկրպագութիւն. — Թլփատութիւն Փրկչին. — Գալուստ մոգուցն. — Քառասնօրեայ գալուստ Փրկչին ի տաճարն. — Փախուստ նորա յԵգիպտոս, եւ դարձն ի Նազարէթ. — Մնալն Յիսուսի յԵրուսաղէմ, եւ գտանել ի տաճարին:

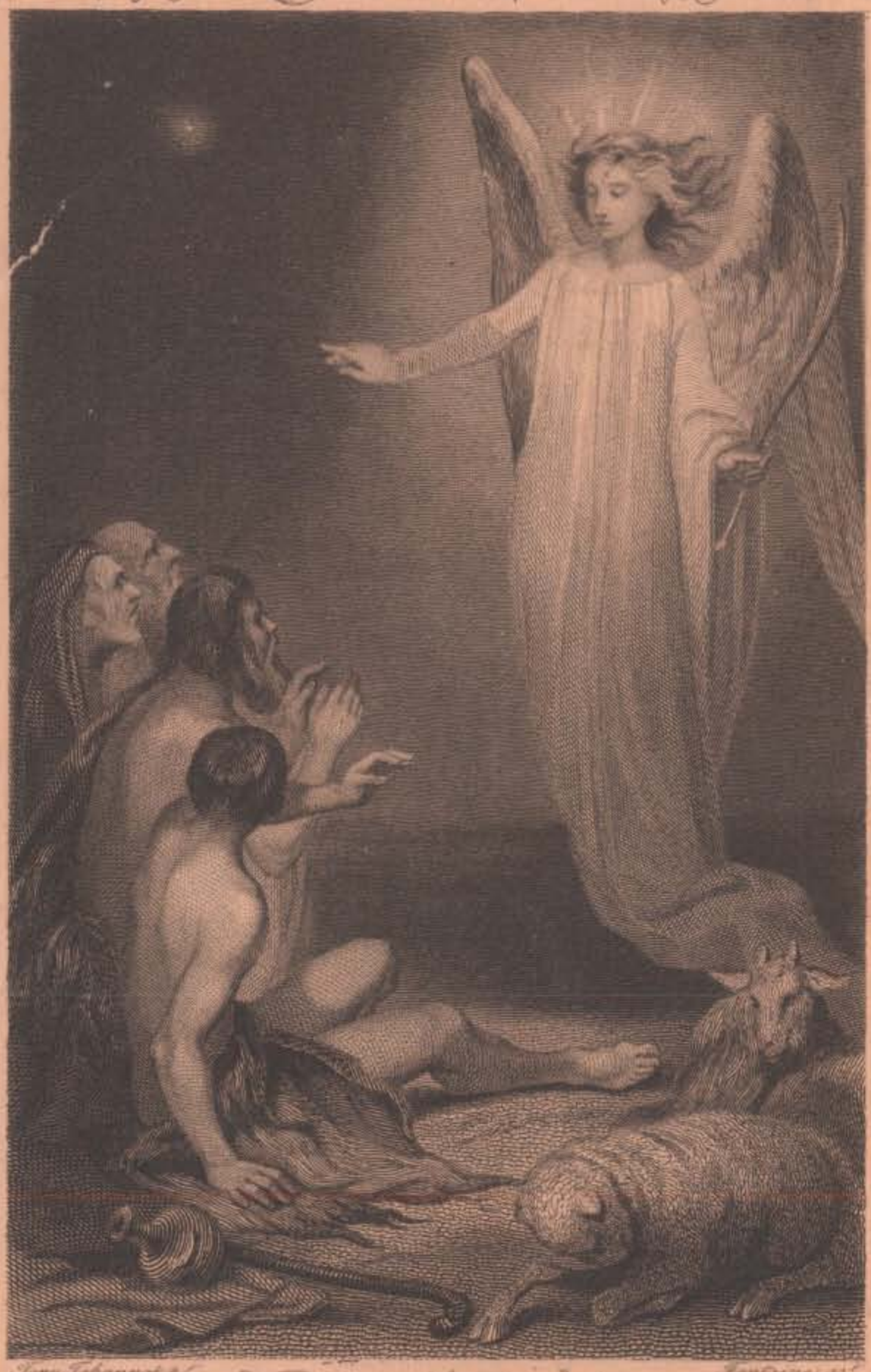
Ի եղեւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ ել հրաման յՕգոստոս կայսերէ՝ աշխարհագիր առնել ընդ ամենայն տիեզերս: Այս առաջին աշխարհագիր եղեւ ի դատաւորութեան Ասորւոց Կիւրենեայ [1]: Եւ երթային ամենեքեան մտանել յաշխարհագիր յիւրաքանչիւր քաղաքի: Ել եւ Յովսէփ ի Գալիլիէ ի քաղաքէ Նազարեթէ՝ ի Հրէաստան ի քաղաք Դաւթի որ կոչի Բեթղեհեմ, վասն լինելոյ նորա ի տանէ եւ յազգէ Դաւթի, մտանել յաշխարհագիր Մարեմաւ հանդերձ զոր խոսեալն էր նմա, եւ էր յղի:

Եւ եղեւ ի հասանելն նոցա անդր, լցան աւուրք ծնանելոյ նորա, եւ ծնաւ զորդին իւր զանդրանիկ, եւ պատեաց ի խանձարուրս, եւ եդ զնա ի մսուր [2], զի ոչ գոյր նոցա տեղի յիջեւանին:

Եւ հովիւք էին ի տեղւոջն յայնմիկ բացօթեայզք, որ պահէին զպահպանութիւնս գիշերոյ հօտից իւրեանց: Եւ հրեշտակ Տեառն երեւեցաւ նոցա, եւ փառք Տեառն ծա-

[1] Առաջին աշխարհագիր էր զոր առնէր Կիւրենոս դատաւոր երկրին Ասորւոց:

[2] Ցայրի միում ուր սովոր էին պատսպարել հովիւք զհաշինս իւրեանց:

Gloria in altissimis Deo

գեցին առ նոսա, եւ երկեան երկիւղ մեծ: եւ ասէ ցնոսա հրեշտակն. Մի՛ երկնչիք, զի ահաւասիկ աւետարանեմ ձեզ ուրախութիւն մեծ, որ եղիցի ամենայն ժողովրդեանն. զի ծնաւ ձեզ այսօր Փրկիչ, որ է Օծեալ Տէր, ի քաղաքի Դաւթի: Եւ այս նշանակ ձեզ. գտանիցէք մանուկ պատեալ ի խանձարուրս, եւ եդեալ ի մսուր:

Եւ յանկարծակի եղեւ ընդ հրեշտակին ընդ այնմիկ բազմութիւն զօրաց երկնաւորաց, որ օրհնէին զԱստուած եւ ասէին. Փառք ի բարձունս Աստուծոյ, եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն[1]:

Եւ եղեւ իբրեւ վերացան ի նոցանէ հրեշտակքն յերկինս, ասեն ցմիմեանս հովիւքն. Եկայք երթիցուք մինչեւ ցԲեթղեհէմ, եւ տեսցուք զինչ է բանս այս որ եղեւ, զոր Տէր եցոյց մեզ:

Եւ եկին փութանակի, եւ գտին զՄարիամ եւ զՅովսէփ, եւ զմանուկն եդեալ ի մսուր. եւ ծանեան վասն բանին որ ասացաւ նոցա զմանկանէն: Եւ ամենեքեան որ լսէին զարմանային վասն բանիցն զոր խօսեցան ընդ նոսա հովիւքն: Եւ Մարիամ զամենայն զբանս զայսոսիկ պահէր, եւ խելամուտ լինէր ի սրտի իւրում: Եւ դարձան հովիւքն, փառաւոր առնէին եւ օրհնէին զԱստուած վասն ամենայնի զոր լուան եւ տեսին՝ որպէս պատմեցաւ նոցա:

Եւ իբրեւ լցան աւուրք ութ թլփատել զնա, եւ կոչեցաւ անուն նորա ՅԻՍՈՒՍ, որ կոչեցեալն էր ի հրեշտակէն՝ մինչչեւ յղանալ էր զնա յորովայնի:

Եւ ի ծնանելն Յիսուսի ի Բեթղեհէմ Հրէաստանի յաւուրս Հերովդի արքայի, ահա մոգք[2] յարեւելից եկին յե-

[1] Այս ինքն է հաշտութիւն ընդ մարդկան, զթութիւն ի մարդիկ: — Լատինն ասէ. Յերկրի խաղաղութիւն առ բարեսէր մարդիկ:

[2] Արք իմաստունք, եւ ըստ վաղեմի աւանդութեան՝ թագաւորք կամ իշխանք՝ եկեալք ի Միջագետացն Հայոց կամ Ասորւոց, եւ կամ յԱրա-

րուսադեմ եւ ասեն. Ո՞ւր է որ ծնաւ արքայն Հրէից. զի տեսաք զաստղն նորա[1] յարեւելս, եւ եկաք երկիր պագանել նմա: Եւ իբրեւ լուաւ արքայ Հերովդէս՝ խռովեցաւ, եւ ամենայն Երուսադեմ ընդ նմա:

Եւ ժողովեալ զամենայն զքահանայապետսն[2] եւ զդպիրս ժողովրդեանն[3], հարցանէր ի նոցանէ թէ ուր ծնանիցի Քրիստոս: Եւ նոքա ասեն ցնա. Ի Բեթղեհեմ Հրէաստանի. զի այսպէս գրեալ է ի ձեռն մարգարէին. Եւ դու Բեթղեհեմ, երկիր Յուդայ[4], ոչ ինչ կրտսեր ես յիշխանս Յուդայ. ի քէն ելցէ ինձ իշխան, որ հովուեսցէ զժողովուրդ իմ զիսրայէլ:

Յայնժամ Հերովդէս գաղտ կոչեաց զմոգսն, եւ ստուգեաց ի նոցանէ զժամանակ աստեղն երեւելոյ: Եւ արձակեալ զնոսա ի Բեթղեհեմ, ասէ. Գնացէք ստուգեցէք վասն մանկանն, եւ յորժամ գտանիցէք՝ ազդ արասջիք ինձ, զի եւ ես եկեալ երկիր պագից նմա:

Եւ նոքա իբրեւ լուան ի թագաւորէն՝ գնացին. եւ ահա աստղն զոր տեսին յարեւելս՝ առաջնորդեաց նոցա, մինչեւ եկեալ եկաց ի վերայ ուր էր մանուկն: Իբրեւ տեսին զաստղն, խնդացին յոյժ ուրախութիւն մեծ. եւ իբրեւ մտին ի տուն՝ տեսին զմանուկն հանդերձ Մարեմաւ մաբրն իւրով, եւ անկեալ երկիր պագանէին նմա. եւ բացեալ զգանձս իւրեանց՝ մատուցին նմա պատարագս՝ ոսկի եւ կնդրուկ եւ զմուռս: Եւ հրաման առեալ

բիոյ: Աւանդի եւ երիս լինել մոգուցն, եւ կոչել նոցա Մելգոն, Գասպար եւ Բաղտասար:

[1] Զաստղն եւ կամ գաստեղաձեւ լուսաւորն որ գուշակէք գծնունդ նորա:

[2] Քահանայապետս կոչէին յայնժամ Հրեայք զգլխաւորս քան եւ չորից քահանայական առիմից:

[3] Գպիրքն վարդապետք էին օրինաց:

[4] Չի էր եւ այլ Բեթղեհեմ յերկրի ցեղին Զաբուդոնի:

Nunc dimittis servum tuum Domine

ի տեսլեան՝ չդառնալ անդրեն առ Հերովդէս, ընդ այլ ճանապարհ գնացին յաշխարհն իւրեանց:

Եւ իբրեւ լցան աւուրք սրբութեան նորա ըստ օրինացն Մովսեսի, ածին գնա յԵրուսաղէմ յանդիման առնել Տեառն. որպես եւ գրեալ է յօրէնս Տեառն՝ թէ Ամենայն արու որ բանայ զարգանդ՝ սուրբ Տեառն կոչեսցի[1]. եւ տալ պատարագս՝ ըստ ասացելոյն յօրէնս Տեառն, գոյգս տատրակաց, կամ երկուս ձագս աղաւնեաց:

Եւ ահա էր այր մի յԵրուսաղէմ, որոյ անուն էր Սիմէոն. եւ էր այրն այն արդար եւ երկիւղած, եւ ակն ունէր մխիթարութեանն Իսրայելի[2], եւ Հոգի սուրբ էր ինքա: Եւ էր նորա հրամայեալ ի Հոգւոյն սրբոյ մի տեսանել զմահ՝ մինչեւ տեսցէ զօծեալն Տեառն. եւ եկն Հոգւովն ի տաճարն: Եւ իբրեւ ածին ծնօղքն զմանուկն Յիսուս՝ առնել նոցա ըստ սովորութեան օրինացն ի վերայ նորա, եւ նա առբնկալաւ զնա ի գիրկս իւր, եւ օրհնեաց զԱստուած, եւ ասէ. Արդ արձակես զծառայս քո, Տէր, ըստ բանի քում ի խաղաղութիւն. զի տեսին աչք իմ զփրկութիւն քո, զոր պատրաստեցեր առաջի ամենայն ժողովրդոց: Լոյս ի յայտնութիւն հեթանոսաց, եւ փառս ժողովրդեան քում Իսրայելի:

Եւ էին հայրն եւ մայրն նորա զարմացեալ ի վերայ բանիցն որ խօսէին զնմանէ: Եւ օրհնեաց զնոսա Սիմէոն, եւ ասէ ցՄարիամ մայր նորա. Ահա սա կայ ի գլորումն եւ ի կանգնումն բազմաց ի մէջ Իսրայելի, եւ ի նշան հակառակութեան[3]. (եւ ընդ քո իսկ անձն

[1] Ամենայն արու մանուկ նախնին՝ Տեառն նուիրեր ըստ օրինացն, եւ ապա փրկանաւորեր ընդ հնգից արծաթի սկեղաց:

[2] Գալստեան Մեսիային:

[3] Որք հաւատասցեն՝ նա՝ կեցցեն. եւ որք ոչն հաւատան՝ դատապարտեսցին. որով եղիցի նա պատճառք փրկութեան բազմաց, եւ անհա-

անցցէ առ [1]) զի յայտնեացին ի բազում արտից խորհուրդք:

Եւ անդ էր Աննա մարգարէ՝ դուստր Փանուելի յազգէ Ասերայ. սա ինքն անցեալ էր զաւուրբք բազմօք, կեցեալ ընդ առն ամս եօթն ի կուսութենէ իւրմէ. եւ էր այրի ամաց իբրեւ ութսուն եւ չորից, որ ոչ մեկնէր ի տաճարէն, այլ պահօք եւ աղօթիւք պաշտէր զցայգ եւ զցերեկ: Եւ սա ի նմին ժամու յարուցեալ գոհանայր Տեառնէ, եւ խօսէր զնմանէ ընդ ամենեսին որ ակն ունէին փրկութեանն Երուսաղեմի:

Եւ իբրեւ կատարեցին զամենայն ըստ օրինացն Տեառն, ահա հրեշտակ Տեառն երեւեր ի տեսլեան Յովսեփու եւ ասէր. Արի՛ առ զմանուկդ եւ զմայր իւր, եւ փախիր յԵգիպտոս, եւ անդ լինիջիր ցորժամ ասացից քեզ. քանզի ի խնդիր է Հերովդէս կորուսանել զմանուկդ: Եւ նա յարուցեալ առ զմանուկն եւ զմայր իւր գիշերի, եւ գնաց յԵգիպտոս, եւ անդ էր մինչեւ ցվախճան Հերովդի: Զի լցցի [2] ասացեալն ի Տեառնէ ի ձեռն մարգարէին որ ասէ. ՅԵգիպտոսէ կոչեցից զորդի իմ [3]:

Յայնժամ իբրեւ ետես Հերովդէս թէ խաբեցաւ ի մոգուց անտի, բարկացաւ յոյժ. եւ առաքեաց կոտորեաց զամենայն մանկունսն որ էին ի Բեթղեհեմ եւ յամենայն սահմանս նորա՝ յերկեմենից եւ ի խոնարհ, ըստ ժամանակին զոր ստուգեաց ի մոգուցն [4]:

Յայնժամ կատարեցաւ ասացեալն ի ձեռն Երեմիայ

ատիցն կորստեան համարեցի պատճառք՝ թէպէտ եւ առ նոցա անհաւատութեանն այն, եւ ոչ յիւրոց ինչ առաջին կամաց:

[1] Զոր առ խաչին կիրս Տիրամօրն քօղարկելով իմն գուշակէ ծերունին:

[2] Որով լնոյր:

[3] Ըստ նկարագրին՝ գիսրայէլ:

[4] Կոտորեաց զմանկտին ծնեալ երկամեայ ժամանակաւ յառաջ քան զաւուրսն յորս սեսեալ էր մոգուց գաստղ ծննդեան Փրկչին:

մարգարէի որ ասէ. Ձայն գուժեաց ի Հռամայ [1], ողբումն եւ յաղումն եւ աշխարումն յոյժ. Հռաքէլ յայր զորդիս իւր [2], եւ ոչ կամէր մխիթարել՝ զի ոչ էին:

Եւ ի վախճանելն Հերովդի, ահա հրեշտակ Տեառն ի տեսլեան երեւեր Յովսեփայ յԵգիպտոս, եւ ասէր. Արի առ զմանուկդ եւ զմայր իւր, եւ գնա յերկիրն Իսրայելի. զի մեռան որ խնդրէին զանձն մանկանդ: Եւ նա յարուցեալ առ զմանուկն եւ զմայր նորա, եւ եկն յերկիրն Իսրայելի: Եւ իբրեւ լուաւ եթէ Արքեղայոս թագաւորեաց Հրէաստանի փոխանակ Հերովդի հօրն իւրոյ, երկեաւ երթալ անդր. եւ հրաման առեալ ի տեսլեան, գնաց ի կողմանս Գալիլեացւոց. եւ եկեալ բնակեցաւ ի քաղաքին որ կոչէր Նազարէթ, զի լցցի բան մարգարէիցն՝ թէ Նազովրեցի կոչեսցի [3]: Եւ մանուկն աճէր եւ զօրանայր յի իմաստութեամբ, եւ շնորհք Աստուծոյ էին ի վերայ նորա:

Եւ երթային ծնօղք նորա ամի ամի յԵրուսաղէմ ի տօն զատկին: Եւ իբրեւ եղեն նորա ամք երկոտասան, յելեալ նոցա յԵրուսաղէմ ըստ սովորութեան տօնին, եւ կատարել զաւուրսն՝ եւ դառնալ անդրէն, մնաց Յիսուս մանուկն յԵրուսաղէմ, եւ ոչ գիտացին ծնօղքն նորա. կարծէին գնմանէ թէ ընդ ուղեկիցսն իցէ: Եկին իբրեւ աւուր միոյ ճանապարհ, եւ խնդրէին գնա ընդ դրացիսն եւ ընդ ծանօթս. եւ իբրեւ ոչ գտին, դարձան անդրէն յԵրու-

[1] Ի բարձունս, ի լերինս, զի այս է Հռամա յերբայական լեզուս:

[2] Զի գերեզմանն Հռաքելի մերձ է ի Բեթղահեմ. կամ զի մայր էր Հռաքէլ ցեղին Բենիամինի, որոյ վիճակ ժառանգութեան էր քաղաքն այն:

[3] Ոչ ըստ ձայնին գտանի այս ասացեալ ի մարգարէից, այլ ըստ իմաստից. կամ թէ էր իսկ ուրեք ասացեալ, եւ ոչ եւս է ի միջի՝ առ Հրէից աննոգութեան, կամ ստէպ ստէպ պատերազմաց աշխարհին, որպես Ոսկեբերան ասէ:

11-28666

ՀԱՅԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՔԱՐԱՆ
ГОС. БИБЛИОТЕКА
ՀԱՍՊ-ԱԴԺ ССР
Ս. ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

սադեմ խնդրել գնա: Եւ եղեւ յետ երից աւուրց գտին գնա ի տաճարին, գի նստեր ընդ վարդապետան, լսեր ի նոցանէ, եւ հարցաներ գնոսա: Զարմանային ամենեքեան որ լսէին ի նմանէ՝ ընդ իմաստութիւն եւ ընդ պատասխանիս նորա:

Եւ իբրեւ տեսին գնա՝ սքանչացան, եւ ասէ ցնա մայրն իւր. Որդեակ, զինչ գործ գործեցեր դու ընդ մեզ. ահաւասիկ հայր քո եւ ես տառապեաք՝ խնդրեաք զքեզ: Եւ ասէ ցնոսա. Ձի խնդրեիք զիս. ոչ գիտէիք եթէ ի տան Հօր իմոյ [1] պարտ է ինձ լինել: Եւ նոքա ոչ իմացան զբանն զոր խօսեցաւ ընդ նոսա [2]: Եւ էջ ընդ նոսա, եւ գնաց ի Նազարէթ, եւ էր նոցա հնազանդ. եւ մայր նորա պահէր զամենայն զբանսն ի սրտի իւրում: Եւ Յիսուս զարգանայր իմաստութեամբ [3] եւ հասակաւ, եւ շնորհօք յԱստուծոյ եւ ի մարդկանէ:

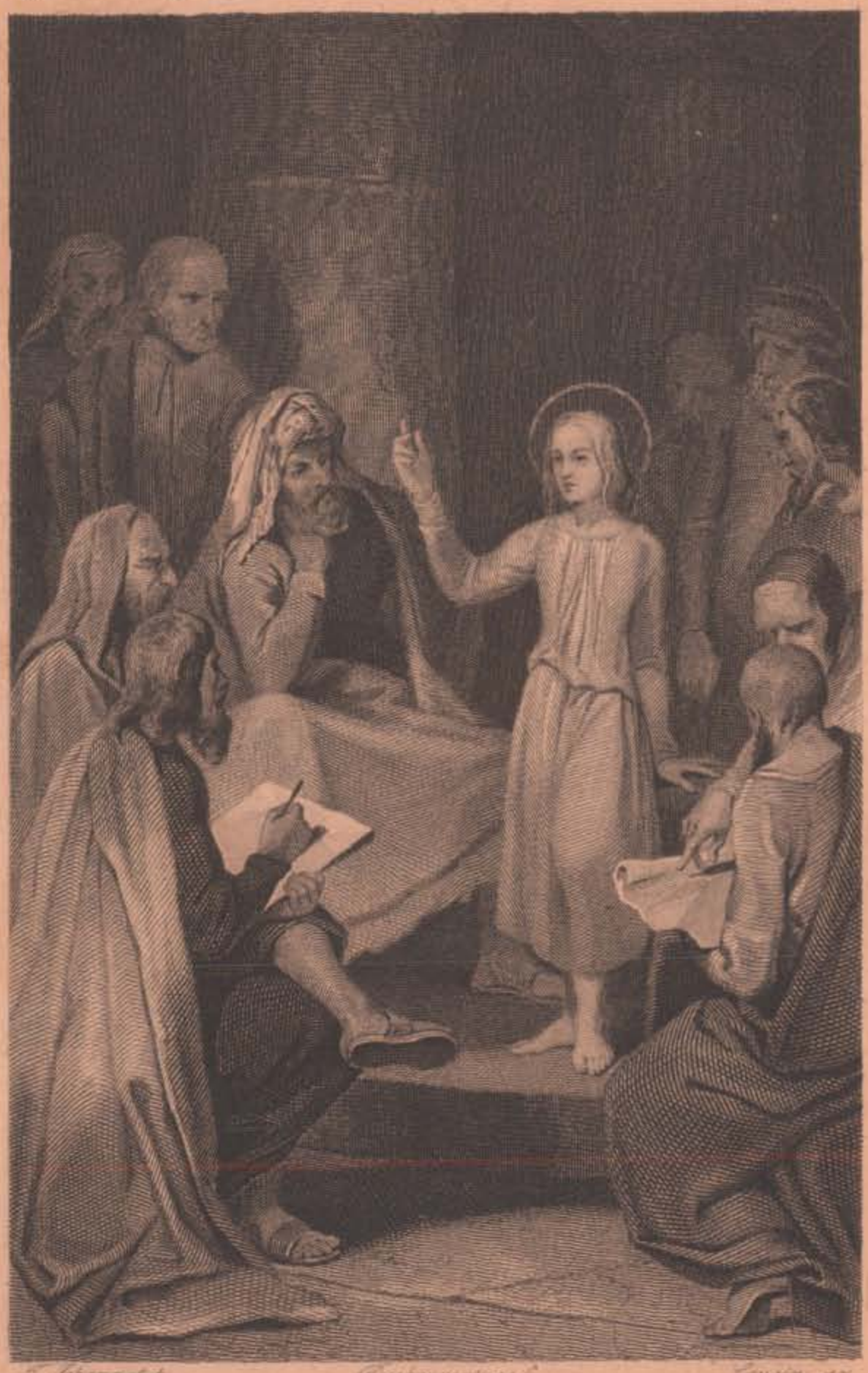
[1] Յոյնն ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου, այն է՝ ի հայրենիսն իմ, կամ թէ ի գործս Հօրն իմոյ, որպէս թարգմանեն եւ այլք:

[2] Ոչ իմացան զիտորիուրդ բանին զոր ասաց, զթուն պատճառս իրացն. թէպէտ եւ գիտէին թէ Քրիստոս է նա եւ Որդի Աստուծոյ:

[3] Ոչ եթէ ներքնոյ անսահման իմաստութեանն աճելով, այլ արտաքոյ այնպէս երեւելով մարդկան՝ որպէս թէ ըստ աճել հասակին եւ իմաստութեամբ զարգանայցէ:

ԽՂՃՔ

Դասք հրեշտակաց իջեալ յայրին, եւ սուրբ ծնընդեան քո սպասէին,
Հովուացն ազդեալ աւետիին, փառք ի բարձունս վերերգէին:
Ըստ նախահարցըն սուրբ ուխտին քրիստեցար յութօրէին,
Ձի գանքրիստ սիրտ մարդկային քրիստեացես Հոգւով քոյին:
Օրինադիրդ ըստ օրինին մըտեր յրնծայ ի տաճարին,
Եւ գինաւուրցըդ ծերունին՝ տրդայ զքգուեր ի սուրբ գըրկին:
Ձիս որ մեղօք ծրնեալ յախտին՝ ծրնար դարձեալ յաւազանին.
Ձոր մերկացայ խաբմամբ չարին, շաղախեցայ յախտս կըրկին,
Սըրբեա ծնընդեամբ քո վերըստին, ընծայելով Հօր ի յերկին,
Աղաչանօք Աստուածածնին եւ ծերունւոյն Սիմէոնին: (Ն. Շ)

J. Schnetz p. Dien sculpsit. Leroux exc.

Stupebant autem omnes

Cavelier père del. Imp. Th. Chardon aîné, Rue Hautefeuille, Paris. Gérard Lacroix exc.

ԳԼՈՒԽ Դ.

Քարոզութիւն Յովհաննու եւ մկրտել զժողովուրդն. — Մկրտի եւ Բրիաստոս. — Երկրորդ ազգաբանութիւն Քրկչին:

Ի հնգետասաներորդի ամի տէրութեանն Տիբերեայ կայսեր, ի դատաւորութեան Հրեաստանի Պիղատոսի Պոնտացւոյ, եւ ի չորրորդպետութեան [1] Գալիլեացւոց Հերովդի, եւ ի Փիլիպպոսի եղբօր նորա չորրորդպետութեան Իտուրացւոց եւ ի Տրաքոնացւոց աշխարհին [2], եւ ի չորրորդպետութեան Լիւսանեայ Աբիլենացւոյ [3], եւ ի քահանայապետութեան Աննայի եւ Կայիափայ [4], եղեւ բան Աստուծոյ ի վերայ Յովհաննու [5] որդւոյ Զաքարիայ յանապատի անդ. եւ եկն յամենայն կողմն Յորդանանու քարոզել մկրտութիւն ապաշխարութեան ի թողութիւն մեղաց եւ ասել. Ապաշխարեցէ՛ք, զի մերձեալ է արքայութիւն

[1] Չորրորդապետ կոչէր Հերովդէս, զի իշխան էր չորրորդի մասին աշխարհին Պաղեստինացւոց:

[2] Իտուրիա կամ Իտուրացւոց աշխարհ կոչէր երկիրն յայսկոյս Յորդանանու՝ երկայնեալ ձգեալ ի ստորոտից Լիբանանու մինչեւ ի լերինն Սիդոնի: Իսկ Տրաքոնացւոց աշխարհն յայնկոյս Յորդանանու էր՝ ի ստորոտս Լիբանանու եւ Լիբանաներն կոչեցեալ լերանց:

[3] Իմա, ի չորրորդպետութեան Լիւսանեայ ի վերայ երկրին Աբիլենեայ կամ Աբիլենացւոց՝ որ բնդ մէջ կայր Լիբանանու եւ Լիբանաներն կոչեցեալ լերանց:

[4] Կայիափա էր ի ժամանակին քահանայապետ. իսկ Աննա յառաջ քան զնա կալեալ գիշխանութիւնն, եւ յայնժամ զանուն եւեթ քահանայապետութեան պահեալ էր:

[5] Հրաման եւ Աստուած Յովհաննու ելանել ի քարոզութիւն:

երկնից : Որպես եւ գրեալ է ի մարգարէս. Ահաւասիկ ես առաքեմ զհրեշտակ իմ առաջի քո, որ հանդերձեսցէ զճանապարհս քո առաջի քո : Զի սա է վասն որոյ ասացաւ ի ձեռն եսայեայ մարգարէի. Ձայն բարբառոյ յանապատի. պատրաստ արարէք զճանապարհ Տեառն, եւ ուղիղ արարէք զշաւիղս նորա : Ամենայն ձորք լցցին, եւ ամենայն լերինք եւ բլուրք խոնարհեսցին, եւ եղիցին դժուարինքն ի դիւրինս, եւ առապարքն ի հարթ ճանապարհս. եւ տեսցէ ամենայն մարմին զփրկութիւն Աստուծոյ :

Եւ ինքն Յովհաննէս ունէր հանդերձ ի ստեւոյ ուղտու, եւ գօտի մաշկեղէն ընդ մէջ իւր, եւ կերակուր նորա էր մարախ եւ մեղր վայրենի [1] :

Յայնժամ ելանէին առ նա ամենայն Երուսաղեմացիք, եւ ամենայն Հրէաստան, եւ ամենայն կողմն Յորդանանու, եւ մկրտէին ի նմանէ ի Յորդանան, եւ խոստովան լինէին զմեղս իւրեանց : Եւ տեսեալ զբազումս ի Սադուկեցւոցն եւ ի Փարիսեցւոց [2] եկեալս ի մկրտութիւն նորա, ասէ ցնոսա. Ծնո՛ւնդք իժից, ո՞ եցոյց ձեզ փախչել ի բարկութենէն որ գալոցն է : Արարէք այսուհետեւ պտուղ արժանի ապաշխարութեան. եւ մի՛ համարիցիք ասել յանձինս՝ թէ ունիմք մեք հայր զԱբրահամ. ասեմ ձեզ, զի կարօղ է Աստուած ի քարանցս յայսցանէ յարուցանել որդիս Աբրահամու :

[1] Աւանդի բնակչացն անապատից Ասիոյ եւ Լիբիայ կերակրել մարախով. իսկ մեղրն այն վայրենի ասի՝ զի յագատ մեղուաց կազմի յանտառս, ի խոռոչս ծառոց եւ ի ծերպս վիմաց :

[2] Փարիսեցւոցն աղանդ անուանի էր ի ժամանակին իրրեւ արանց իմաստնոց եւ առաքինեաց, յորմէ եւ Փարիսեցիք կոչեցան, այս ինքն է որոշեալք յայլոց. կամ զի զՓարէս ոմն ունէին իւրեանց աղանդապետ : Իսկ Սադուկեցիքն ի Սադովկայ ումեմնէ ընկալան զանուն, եւ ըստ Սամարացւոցն օրինակի ոչ ինչ աւելի հաւատային քան զգրեալսն ի հնգամատենին Մովսիսի :

Չի աւասիկ տապար առ արմին ծառոց դնի. ամենայն ծառ որ ոչ առնիցէ զպտուղ բարի՝ հատանի եւ ի հուր արկանի: Հարցանէին զնա ժողովուրդքն եւ ասէին. Իսկ արդ զինչ գործեացուք: Պատասխանի ետ եւ ասէ ցնոսա. Որ իցեն երկու հանդերձք՝ տացէ զմին այնմ որ ոչն գուցէ, եւ որ կայցէ կերակուր՝ նոյնպէս արասցէ:

Եկին եւ մաքսաւորք[1] մկրտել, եւ ասեն ցնա. Վարդապետ, զինչ գործեացուք: Եւ նա ասէ ցնոսա. Մի՛ ինչ աւելի քան զիրամայեալն ձեզ առնիցէք:

Հարցանէին զնա եւ զինուորքն եւ ասէին. Եւ մեք զինչ գործեացուք: Ասէ ցնոսա. Մի՛ զոք խռիցէք եւ մի՛ զոք զրպարտիցէք, շատ լիցին ձեզ բոշակքն ձեր:

Մինչ ակն ունէր ժողովուրդն, եւ խորհէին ամենեքեան ի սիրտս իւրեանց վասն Յովհաննու՝ մի՛թէ սա իցէ Քրիստոսն, պատասխանի ետ ամենեցուն եւ ասէ. Ես մկրտեմ զձեզ ջրով. բայց գայ զօրագոյն քան զիս, զորոյ չեմ բաւական բառնալ զկօշիկս, եւ կամ լուծանել զխրացս կօշկաց նորա. նա մկրտեացէ զձեզ Հոգւով սրբով եւ հրով: Որոյ հեծանոցն ի ձեռին իւրում՝ սրբել զկալ իւր, եւ ժողովել զցորեանն ի շտեմարանս իւր, եւ զյարդն այրեացէ անշէջ հրով: Բազում եւ այլ ինչ մխիթարութեամբ աւետարանէր ժողովրդեանն:

Եւ եղեւ յաւուրսն յայնոսիկ եկն Յիսուս ի Նազարեթէ Գալիլեացւոց ի Յորդանան առ Յովհաննէս՝ մկրտել ի նմանէ. եւ Յովհաննէս արգելու զնա եւ ասէ. Ինձ պիտոյ է ի քէն մկրտել, եւ դու առ իս գաս: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա. Թոյլ տուր այժմ, զի այսպէս

[1] Մաքսաւորս կոչէին Հրեայք եւ զամենայն հարկապահանջսն կարգեալս ի Հռովմայեցւոց, ատէին զնոսա եւ չարհամարհս ունէին, եւ չար քան զանհաւատսն համարէին:

վայել է մեզ լնուլ զամենայն արդարութիւն. եւ ապա թոյլ ետ նմա :

Եւ իբրեւ մկրտեցաւ Յիսուս, ել վաղվաղակի ի ջրոյ անտի. եւ եղեւ ի մկրտել ամենայն ժողովրդեանն, եւ ընդ Յիսուսի մկրտելն եւ կալ յաղօթս, եւ ահա բացան նմա երկինք, եւ ետես զՀոգին Աստուծոյ զի իջանէր իբրեւ զաղաւնի, եւ գայր ի վերայ նորա : Եւ ահա ձայն յերկնից որ ասէր. Դա է Որդի իմ սիրելի, ընդ որ հաճեցայ :

Եւ ինքն Յիսուս էր ամաց իբրեւ երեսնից սկսեալ, որոց (որպես կարծէր) որդի Յովսեփայ [1]. որ Յակովբայն, որ Հեղեայն [2], որ Մատաթեայն, որ Ղեւեայն, որ Մեղքեայն, որ Յաննեայն, որ Յովսեփայն, որ Մատթեայն, որ Ամովսայն, որ Նաւումայն, որ Եսղեայն, որ Նաննգեայն, որ Մահաթայն, որ Մատաթայն, որ Սեմեայն, որ Յովսեքեայն, որ Յովդայն, որ Յովնանայն, որ Բեսայն, որ Զորաբաբելին, որ Սաղաթիէլին, որ Ներեայն, որ Մեղքեայն, որ Ադդեայն, որ Կովսամայն, որ Եղմովդադայն, որ Երայն, որ Յեսուայն, որ Եղիազարայն, որ Յովրամայն, որ Մատթայն, որ Ղեւեայն, որ Սիմէովնին, որ Յուդային, որ Յովսեփայն, որ Յովնամայն, որ Եղեկիմայն, որ Մեղքայն, որ Մեննայն, որ Մատաթայն, որ Նաթանայն, որ Դաւթին, որ Յեսսեայն, որ Ովբեդայն, որ Բոոսայն, որ Սաղմովնայն, որ Նաասովնին, որ Ամինադաբայն, որ Արամայն, որ Ադմեայն, որ Առնեայն, որ Եսրովմայն, որ Փարեսին, որ Յուդային, որ Յակովբայն, որ Իսահակայն, որ Աբրահամուն, որ Թարային, որ Նա-

[1] Ինքն Յիսուս այն ինչ գերեսնամենիւք էր, գոլով՝ ըստ հասարակաց կարծեաց՝ որդի Յովսեփայ : Յոյն ձայնս ὢν գոլով է, եւ ὤν որոց :

[2] Որ եւ Եղիակիմ եւ Յովակիմ եւս, հայր սրբոյ Աստուածածնին, աներ համարեալ՝ գուցե եւ հայրագիր՝ սրբոյն Յովսեփայ :

քովրայն, որ Սերուքայն, որ Ռագաւայն, որ Փաղեկայն, որ Եբերայն, որ Սաղայիւն, որ Կայնանայն, որ Արփաքսադայն, որ Սեմայն, որ Նոյիւն, որ Ղամեքայն, որ Մաթուսաղայիւն, որ Ենովքայն, որ Յարեդիւն, որ Մաղաղայելիւն, որ Կայնանայն, որ Ենովսայն, որ Սեթայն, որ Ադամայն, որ Աստուծոյն:

ԽՂՃԿ

Որ շըրջեցար խոնարհ յերկրի, երկնաւորաց բարձր ահագին,
Չիս վերացո յերկրէ յերկին՝ գանկեալս ի մեղս անդրնդային:
Որ յետ լընլոյ երից տասին աճման մարմնոյ քո հասակին
Չքեզ մըկըրտեաց սուրբ ամլորդին, վրկայելով Հայր եւ Հոգին.
Ոչ թէ կարօտ մաքրագունին մեզ պարգեւիչ մաքրող բանին,
Այլ գի ըզմեզս աղամային յուսացես ջրրով Յորդանիսին:
Եւ գիմ լրւա գանցանս անձին գտիդմըն մեղաց սեւագունին,
Որպես երբեմն յաւագանին, գոր հնացուցի մեղօք կըրկին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ Ե.

Փորձութիւնք Տեառն յանապատին. — Վկայութիւն Յովհաննու. — Առաջին կոչումն Անդրեայ, Պետրոսի, եւ Փիլիպպոսի. — Վասն հարցմանն Նաթանայելի:

ԱՅՆԺԱՄ Յիսուս լի Հոգւով սրբով դարձաւ ի Յորդանանէ, եւ վարեցաւ յանապատ ի Հոգւոյն՝ փորձել ի սատանայէ, եւ էր ընդ գազանս. եւ պահեալ գքառասուն տի եւ գքառասուն գիշեր՝ ապա քաղցեաւ: Եւ մատուցեալ փորձիչն ասէ ցնա. Եթէ Որդի ես Աստուծոյ, ասա զի քարինքս այսոքիկ հաց լինիցին: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ. Գրեալ է թէ Ոչ հացիւ միայն կեցցէ մարդ, այլ ամենայն բանիւ որ ելանէ ի բերանոյ Աստուծոյ:

Յայնժամ առեալ սատանայ ի քաղաքն սուրբ, յերուսաղէմ, եւ կացուցանէ զնա ի վերայ աշտարակի տաճարին, եւ ասէ ցնա. Եթէ Որդի ես Աստուծոյ, արկ գքեզ ատի ի վայր. զի գրեալ է թէ Հրեշտակաց իւրոց պատուիրեալ է վասն քո, եւ ի վերայ ձեռաց բարձցեն զքեզ, զի մի երբէք հարցես գքարի զոտն քո: Ասէ ցնա դարձեալ Յիսուս. Գրեալ է՝ թէ Ոչ փորձեացես զՏէր Աստուած քո:

Դարձեալ առնու սատանայ ի լեառն մի բարձր յոյժ[1], եւ ցուցանէ նմա զամենայն թագաւորու-

[1] Ոչ բան գրոյն պարտ է իմանալ զբանքս սատանօր, որպես եւ բազումք ի Հարցն ասեն, այլ թէ այնպիսի իմն ցուցանէր երեւոյթ՝ որպես թէ ի լեռնէ բարձուէ տեսանիցի ամենայնն:

բիւնս աշխարհի եւ գփառս նոցա ի վայրկեան ժամանակի, եւ ասէ ցնա. Ինձ տուեալ է, եւ ում կամիմ տամ գսա. արդ դու եթէ անկեալ երկիր պագանիցես առաջի իմ, քեզ եղիցի ամենայն: Յայնժամ ասէ ցնա Յիսուս. Երթ յետս իմ, սատանայ. զի գրեալ է. Տեառն Աստուծոյ քում երկիր պագցես, եւ զնա միայն պաշտեացես: Եւ կատարեալ զամենայն փորձութիւնն սատանայի՝ ի բաց եկաց ի նմանէ առ ժամանակ մի [1]. եւ ահա հրեշտակք մատեան առ Յիսուս եւ պաշտէին զնա [2]:

Յովհաննէս վկայէ վասն նորա, աղաղակեաց եւ ասէ. Սա է՝ զորմէ ասէի. Որ գկնի իմ գալոցն էր՝ առաջի իմ եղեւ, զի նախ քան զիս էր:

Եւ այս է վկայութիւնն Յովհաննու, յորժամ առաքեցին առ նա Հրեայքն յԵրուսաղեմէ քահանայս եւ դեւտացիս, զի հարցցեն ցնա թէ Դու ո՞ւ ես. եւ խոստովան եղեւ, եւ ոչ ուրացաւ. եւ խոստովան եղեւ՝ եթէ Ես ոչ եմ Քրիստոսն:

Եւ հարցին ցնա. Իսկ ո՞վ ես դու, Եղիա՞ ես [3]. եւ ասէ. Ոչ եմ:— Իսկ մարգարէ՞ն ես դու [4]: Պատասխանի ետ թէ Ոչ: — Իսկ ասա մեզ, դու ո՞վ ես, զի պատասխանի տարցուք որոց առաքեցինն զմեզ. զի՞ ասես վասն քո: Ասէ. Ես՝ ձայն բարբառոյ յանապատի. ուղի՛ղ արարէք գճանապարհն Տեառն, որպէս ասաց Եսայի մարգարէ: Եւ որք առաքեցանն՝ ի Փարիսեցւոց անտի էին. հարցին

[1] Եղեալ ի մտի փորձել զնա եւ յայլում ժամանակի:

[2] Բերելով առ նա կերակուր եւ զամենայն սպաս պիտոյիցն հարկանելով:

[3] Զի գիտէին թէ Եղիայի նախ պարտ է գալ՝ ըստ Մաղաքիայ մարգարէութեանն (Դ, 5), եւ ապա Մեսիային:

[4] Գուշակեալն ի Մովսիսէ. զոր թէպէտ զՔրիստոսէ էր իմանալ, որպէս եւ իմանային բազումք՝ ըստ սրբոյն Ստեփանոսի, սակայն էին եւս որք որիշ ի Մեսիայէ համարէին զմարգարէն:

ցնա եւ ասեն. Իսկ զի մկրտես եթէ դու չես Քրիստոսն, եւ ոչ Եղիա, եւ ոչ մարգարէն [1]:

Պատասխանի ետ նոցա Յովհաննէս եւ ասէ. Ես մկըրտեմ զձեզ ջրով [2]. ի միջի ձերում կայ զոր դուքն ոչ գիտէք, որ գկնի իմ գալոցն է, որում չեմն արժանի՝ եթէ լուծից գիրացս կօշկաց նորա:

Այս ի Բեթաբրայ եղեւ յայնկոյս Յորդանանու, ուր էրն Յովհաննէս եւ մկրտէր:

Ի վաղիւ անդր տեսանէ զՅիսուս գի գայր առ նա, եւ ասէ. Ահաւասիկ գառնն Աստուծոյ՝ որ բառնայ գմեղս աշխարհի [3]: Սա է վասն որոյ ես ասէի, Գկնի իմ գայ այր՝ որ առաջի իմ եղեւ [4], գի յառաջ իսկ էր քան զիս: Եւ ես ոչ գիտէի զնա [5], այլ գի յայտնի լինիցի Իսրայէլի՝ վասն այնորիկ եկի ես ջրով մկրտել:

Վկայեաց Յովհաննէս եւ ասէ, թէ Տեսանէի զՀոգին գի իջանէր իբրեւ գաղաւնի յերկնից, եւ հանգչէր ի վերայ նորա. եւ ես ոչ գիտէի զնա, այլ որ առաքեացն զիս մկրտել ջրով՝ նա ասաց ցիս. Յոյր վերայ տեսանիցես գՀոգին, գի իջանիցէ եւ հանգչիցի ի վերայ նորա, նա է որ մկրտէ Հոգւովն սրբով: Եւ ես տեսի [6], եւ վկայեցի եթէ սա է Որդին Աստուծոյ:

Ի վաղիւ անդր կայր Յովհաննէս, եւ յաշակերտաց անտի նորա երկու: Եւ նայեցեալ ընդ Յիսուսի գի գգնայր,

[1] Թուի թէ աւանդութիւն էր Փարիսեցւոցն՝ եթէ Քրիստոսի եւ մարգարէին եւեթ օրէն էր մկրտել, եւ ոչ այլում ումեք:

[2] Առ ի մարմնոյ մաքրութիւն եւ ի նշանակ սրբելոյ հոգւոյն ապաշխարութեամբ, եւ մկրտութեամբն Քրիստոսի:

[3] Ահա գառնն Աստուծոյ պատրաստեալ ի գենումն եւ ի ջնջել արեամբն իւրով գմեղս աշխարհի:

[4] Որ նախապատիւ քան զիս էր:

[5] Ոչ ճանաչէի զնա կերպարանօք դիմացն:

[6] Չիջանել Հոգւոյն եւ հանգչել ի վերայ նորա:

ասէ. Ահաւասիկ Քրիստոս գառն Աստուծոյ: Լուան ի նմանէ երկու աշակերտքն զի խօսէր, եւ գնացին զհետ Յիսուսի: Իբրեւ դարձաւ Յիսուս եւ ետես գնոսա զի երթային զհետ նորա, ասէ ցնոսա. Զինչ խնդրէք: Սոքա ասեն ցնա. Ռաբբի, (որ թարգմանեալ՝ կոչի վարդապետ,) ուր են օթեվանք քո: Ասէ ցնոսա. Եկայք եւ տեսէք: Եկին եւ տեսին ուր էին օթեվանք նորա, եւ առ նմա ագան այն օր [1], զի ժամ էր իբրեւ տասներորդ:

Էր Անդրեաս եղբայր Սիմովնի Պիմի՝ մի յերկուց անտի որ լուանն ի Յովհաննէ եւ գնացին գկնի նորա: Գտանէ առաջին գեղբայր իւր զՍիմովն, եւ ասէ ցնա. Գտաք զՄեսիայն, որ թարգմանի Քրիստոս: Սա ածէ զնա առ Յիսուս. հայեցեալ ընդ նա Յիսուսի ասէ. Դու ես Սիմովն որդի Յովնանու. դու կոչեցիս Կեփաս [2], որ թարգմանի Պետրոս:

Ի վաղիւ անդր կամեցաւ ելանել ի Գալիլեա. գտանէ զՓիլիպպոս եւ ասէ ցնա Յիսուս. Եկ գկնի իմ: Եւ էր Փիլիպպոս ի Բեթսայիդայ, ի քաղաքէ Անդրեայ եւ Պետրոսի:

Գտանէ Փիլիպպոս զՆաթանայէլ [3], եւ ասէ ցնա. Զորմէ գրեաց Մովսէս յօրէնսն, եւ մարգարէքն, գտաք զՅիսուս զորդի Յովսեփայ ի Նազարեթէ: Ասէ ցնա Նաթանայէլ. Իսկ ի Նազարեթէ մաթք ինչ իցէ բարւոյ իմիք լինել: Ասէ ցնա Փիլիպպոս. Եկ եւ տես: Իբրեւ ետես Յիսուս զՆաթանայէլ զի գայր առ նա, ասէ վասն նորա. Ահա արդարեւ Իսրայելացի՝ յորում նենգութիւն ոչ գոյ: Ասէ ցնա Նաթանայէլ. Ուստի ճանաչես զիս: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա. Մինչչեւ էր Փիլիպպոսի կոչեցեալ զքեզ, զի էիր ի ներքոյ թզենւոյն՝ տեսի զքեզ: Պատաս-

[1] Ցայտ իսկ է զի եւ զգիշերն գայն ողջոյն, զի տարաժամեալ էր օրն:

[2] Կեփաս քաղդէարէն, որպէս եւ Պետրոս յունարէն՝ ի մեզ Վէմ թարգմանի:

[3] Սա ինքն է Բարթուղիմէոս առաքեալ՝ ըստ կարծելոյ ոմանց:

խանի ետ նմա Նաթանայէլ եւ ասէ. Ռաբբի, դու ես Որդին Աստուծոյ, դու ես թագաւորն Իսրայէլի: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս եւ ասէ. Փոխանակ զի ասացի քեզ թէ Տեսի ի ներքոյ թզենւոյն՝ հաւատաս, մեծամեծս եւս քան զայս տեսցես: Եւ ասէ ցնա. Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. տեսանիցէք զերկինս բացեալ, եւ զհրեշտակս Աստուծոյ՝ զի ելանիցեն եւ իջանիցեն ի վերայ Որդւոյ մարդոյ [1]:

[1] Չդատաստանի օրէն թուի ակնարկել. կամ թէ՝ որպէս ոմանց կարծեցաւ՝ մի է այս ի սքանչելեաց անտի բազմաց որ յաւետարանն ոչ պատմեցան:

ԽՂՃՔ

Ի յանապատ Հոգւով վարէր, քառասնաթիւ աւուրս պահէր,
Որպէս Մովսէս ի Սինա էր, եւ եղիաս նովին ճրնշէր.
Եւ զի սա Տէր գոյով նոցին, եւ անկաթօտ յամենայնին,
Յինքն ոչ տայր թոյլ մերձիլ քաղցին՝ մինչ ի լրնուլ քառասնեկին:
Այլ զի մարմին էր մարդկային, ծածկեալ նովաւ յոյսն երկնային,
Արկեալ կամաւ փափաք հացին՝ որպէս կարիւ կեր փորձողին...
Ընդ յաղթութեան քո երթակին ի փորձութեան անապատին,
Տուր ինձ յաղթել չար իշխանին, աներեւոյթ բրռնաւորին,
Գրնալ բանիւ քո հրամանին յիժին վերայ եւ ի քարքին.
Կոխել ոտիւք գաբշապարին գգլուխ կամակոր վիշապ օձին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ Զ.

Ակիզբն նշանաց ի հարսանիսն որ ի Կանա. — Երթ Փրկչին ի Կափառնաում եւ անտի յԵրուսաղէմ, եւ արտաքսել ի տաճարէն գվաճառականսն. — Որ ընդ Նիկոդիմոսի բանքն գվերսին ծննդենէ:

Եւ յաւուրն երրորդի հարսանիք էին ի Կանա Գալիլեացւոց, եւ անդ էր մայրն Յիսուսի[1]. կոչեցաւ եւ Յիսուս եւ աշակերտքըն նորա ի հարսանիսն: Եւ ի պակասել գինւոյն՝ ասէ մայրն ցՅիսուս. Գինի ոչ ունին: Եւ ասէ ցնա Յիսուս. Ձի կայ իմ եւ քո, կին դու. չեւ է հասեալ ժամանակ իմ[2]:

Ասէ մայրն նորա ցսպասաւորսն. Որ ինչ ասիցէ ձեզ՝ արասջիք: Անդ էին քակոյկք կճեայք վեց՝ ըստ սրբութեանն Հրէից[3]. տանէին մի մի ի նոցանէ մաս երկուս կամ երիս: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Լցէք զքակոյկսդ ջրով. եւ լցին գնոսա մինչեւ ի վեր: Եւ ասէ ցնոսա. Արդ առէք եւ բերէք տաճարապետիդ[4]. եւ նոքա բերին: Եւ իբրեւ ճաշակեաց տաճարապետն զջուրն գինի եղեալ, եւ ոչ գիտեր ուստի իցէ, բայց սպասաւորքն գիտէին՝ որք

[1] Զասէ ինչ զՅովսեփայ, զի յառաջ քան զայն թուի նա վախճանեալ:

[2] Ոչ յանդիմանութեան եւ սաստի է բանս, որպես վեր ի վերոյ տեսոդացն կարծի, այլ որդիաբար իմն զանգստանաց, իբր թէ ասիցէ. Մեզ զի փոյթ է, կին դու. նա զի եւ ժամանակ իմ չեւ է հասեալ: Զեւ հասեալ ասէ զժամանակ աքաջելագործութեանց, եւ սակայն ի պատիւ երեսաց մօրն, եւ մեզ ի խրատ, ի կատարումն հայցուածոյն փութայ: — Իսկ կնոջ անուամբ զմայրն կոչել սովորութիւն Հրէից էր ի ժամանակին:

[3] Չի սովոր են Հրեայք առեալ յուանալ զձեռս իւրեանց եւ զանօթս:

[4] Առ վերակացու կոչնոցն:

արկին գջուրն : Խօսի ընդ փեսային տաճարապետն եւ ասէ. Ամենայն մարդ զանոյշ գինին յառաջագոյն պաշտէ, եւ յորժամ արբենան՝ յայնժամ զյոռին. դու պահեցեր զանոյշ գինիդ մինչեւ ցայժմ :

Զայս արար սկիզբն նշանաց Յիսուս ի Կանա Գալիլեացւոց [1], եւ յայտնեաց զփառս իւր [2], եւ հաւատացին ի նա աշակերտքն նորա :

Յետ այսորիկ էջ Յիսուս ի Կափառնաում, ինքն եւ մայր իւր եւ եղբարք իւր [3], եւ անդ լինէր ոչ բազում ինչ աւուրս :

Եւ էր մերձ զատիկն Հրէից, եւ ել Յիսուս յԵրուսաղէմ. եւ եգիտ ի տաճարին [4] զի վաճառէին զարջառս եւ զոչխարս եւ զաղաւնիս [5], եւ զյումայափոխսն որ նստէին. եւ արար խարազան չուանեայ, եւ եհան զամենեսին ի տաճարէն՝ զոչխարսն եւ զարջառս, եւ զդրինձս հատավաճառացն [6] ցրուեաց, եւ զսեղանսն կործանեաց. եւ որ զաղաւնիսն վաճառէին՝ ասէ ցնոսա. Առէք զայդ աստի, եւ մի առնէք զտուն Հօր իմոյ տուն վաճառի : Ապա յիշեցին աշակերտքն նորա՝ թէ գրեալ է. Նախանձ տան քո կերիցէ զիս :

Պատասխանի ետուն Հրեայքն եւ ասեն ցնա. Զինչ նշան ցուցանես դու մեզ՝ զի զայդ առնես [7] : Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Քակեցէք զտաճարդ զայդ,

[1] Ցայտ է եւ աստի զի որ ինչ ի Մանկութեան աւետարանսն եւ այլուր պատմին հրաշագործութիւնք Քրիստոսի յառաջ քան զայս՝ առասպելք են :

[2] Զաստուածականն զօրութիւն :

[3] Հօրեղբօր որդիքն, որ էին Յովսէս, Յակոբ Կրտսերն, Յուդա (Թադէոս), եւ Սիմոն, որդիք Կղէովպայ՝ եղբօր Յովսեփայ Աստուածահօրն :

[4] Ի գաւիթս տաճարին :

[5] Զարջառսն եւ զոչխարս վաճառէին ի պէտս այնոցիկ որ գոհս կամէին մատուցանել. նոյնպէս եւ զաղաւնիսն վասն նուիրաց :

[6] Զյումայս սեղանաւորացն :

[7] Որպիսի ինչ աքանչելիս ցուցանիցես՝ զի գիտասցուք թէ իրաւամբ առնես զայդ :

եւ զերիս աւուրս կանգնեցից զդա : Ասեն ցնա Հրեայքն. Զքառասուն եւ զվեց ամ շինեցաւ տաճարս այս, եւ դու զերիս աւուրս կանգնես զսա : Բայց նա ասէր վասն տաճարի մարմնոյ իւրոյ [1] : Իսկ յորժամ յարեաւն ի մեռելոց, յիշեցին աշակերտքն նորա թէ այս է զոր ասացն, եւ հաւատացին գրոյն [2], եւ բանին զոր ասաց Ցիսուս :

Եւ իբրեւ էր յԵրուսաղէմ ի զատկին ի տօնի, բազումք հաւատացին յանուն նորա [3], զի տեսանէին զնշանսն զոր առնէր. բայց ինքն Ցիսուս ոչ հաւատայր զանձն նոցա, քանզի ինքն գիտէր զամենայն [4]. եւ զի ոչ էր պիտոյ եթէ ոք վկայեսցէ վասն մարդոյ, զի ինքն իսկ գիտէր զինչ կրէր ի մարդն :

Եւ էր այր մի ի Փարիսեցւոց անուն՝ Նիկոդեմոս անուն նորա, իշխան Հրէից : Սա եկն առ նա գիշերի [5] եւ ասէ ցնա. Ռաբբի, գիտեմք թէ յԱստուծոյ եկեալ ես վարդապետ. զի ոչ ոք կարէ զայդ նշանս առնել զոր դուդ առնես, եթէ ոչ Աստուած իցէ ընդ նմա : Պատասխանի ետ Ցիսուս եւ ասէ ցնա. Ամէն ամէն ասեմ քեզ. եթէ ոչ ոք ծնցի վերստին՝ ոչ կարէ տեսանել զարքայութի՛ւն Աստուծոյ : Ասէ ցնա Նիկոդեմոս. Զիա՞րդ կարէ մարդ ծնանել՝ որ ծեր իցէ [6]. մի՞ եթէ մա՞րք ինչ իցէ անդրէն յորովայն մօր իւրոյ

[1] Ի սակս չարամիտ հարցուածոյ Հրէից՝ խորհրդական առնէր Քրիստոս զբանն. զի եւ անարժանք էին լսելոյ եւ ի միտ առնլոյ զիրացն Հմմարտութիւն:

[2] Յորում գուշակի յարութիւնն Քրիստոսի :

[3] Թէ նա է Մեսիայն Քրիստոս :

[4] Զի սրտագէտ էր եւ ճանաչէր զայնոսիկ որ ոչ հաստատունք էին ի հաւատսն, եւ ոչ վստահանայր յամենեսին :

[5] Յաւագանւոյն Հրէից գոլով՝ գիշերապահառն երթայր առ Ցիսուս, զի մի տեսցեն այլք եւ ասասցեն թէ վարդապետն այն մեծ աշակերտել կամի Քրիստոսի :

[6] Են առ մեօք գրչագիրք ընտիրք՝ յորս ասի, Որ ծնեալն իցէ. սակայն այժմու օրինակք յունին γέρων ὤν (ծեր գոլով) գրեն, եւ ոչ γεγεννημένον (ծնեալ) :

կրկին մտանել եւ ծնանել: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. Ամէն ամէն ասեմ քեզ. եթէ ոչ ոք ծնցի ի ջրոյ եւ ի Հոգւոյ [1], ոչ կարէ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ. զի ծնեալն ի մարմնոյ՝ մարմին է, եւ ծնեալն ի Հոգւոյ՝ հոգի է [2]: Դու մի զարմանար թէ ասացի քեզ, Պարտ է ձեզ ծնանել վերստին. զի հողմ [3] ուր կամի շնչէ, եւ զձայն նորա լսես, այլ ոչ գիտես՝ ուստի գայ կամ յո երթայ. այսպէս եւ ամենայն ծնեալն ի Հոգւոյն: Պատասխանի ետ Նիկոդեմոս եւ ասէ ցնա. Զիա՞րդ մարթի այդմ լինել [4]: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա. Դու ես վարդապետ Իսրայելի, եւ զայդ ոչ գիտես: Ամէն ամէն ասեմ քեզ. զի զոր ինչ գիտեմք՝ խօսիմք, եւ զոր տեսաք՝ վկայեմք [5], եւ զվկայութիւնն մեր ոչ ընդունիք: Իսկ արդ եթէ զերկրաւորս ասացի ձեզ [6] եւ ոչ հաւատայք, զիա՞րդ եթէ զերկնաւորսն ասացից՝ հաւատայցէք:

Եւ ոչ ոք ել յերկինս, եթէ ոչ որ էջն յերկնից՝ Որդին մարդոյ [7], որ են յերկինս [8]: Եւ որպէս Մովսէս բարձրացոյց զօձն յանապատին, նոյնպէս բարձրանալ պարտ է Որդւոյ մարդոյ. զի ամենայն որ հաւատայ ի նա՝ մի կորիցէ, այլ ընկալցի զկեանսն յաւիտենական [9]:

[1] Մկրտութեամբ:

[2] Զիտիր հոգեւորական ծննդեան աւազանին ի մարմնաւոր ծննդենէ յայտ առնէ բանիւս:

[3] Բանզի յոյնն πνεῦμα ասէ, որ գհողմն եւ գհոգի միանգամայն նշանակէ, ոմանք հողմով աստանօր գՀոգի սուրբ իմացան, եւ ոմանք եւս՝ գհոգի մարդոյ, որոց ազգմունքն անհաս են ի մարդկեղէն մտաց:

[4] Վերստին ծնանել մարդոյ ի ջրոյ եւ ի Հոգւոյ, եւ այն եւս խորհրդաբար:

[5] Զոր ինչ գիտեմն հաւատաւեալ՝ գայն խօսիմ, եւ զոր ինքնին տեսեալ եմ՝ այնմ վկայեմ:

[6] Զդիւրիմացան եւ որ առաջի աչաց ձերոց պատահեն:

[7] Որդի մարդոյ զանձն իւր կոչելով՝ յայտ առնէ զի արդարեւ մարդ է եւ որդի Ադամայ:

[8] Աստուածայնովն բնութեամբ:

[9] Որպէս թէ ասիցէ. Զոր օրինակ օձահարելոցն յանապատին հարկ էր

Զի այնպես սիրեաց Աստուած զաշխարհ՝ մինչեւ զՈրդին իւր միածին ետո. զի ամենայն որ հաւատայ ի նա՝ մի կորիցէ, այլ ընկալցի զկեանսն յաւիտենականս: Զի ոչ առաքեաց Աստուած զՈրդի իւր յաշխարհ՝ թէ դատեսցի զաշխարհ, այլ զի փրկեսցի աշխարհ նովաւ [1]:

Որ հաւատայ ի նա՝ ոչ դատապարտեցի. եւ որ ոչ հաւատայ ի նա՝ արդէն իսկ դատապարտեալ է, զի ոչ հաւատաց յանուն միածնի Որդւոյն Աստուծոյ: Եւ այս իսկ է դատաստան. զի լոյս եկն յաշխարհ, եւ սիրեցին մարդիկ գխաւար առաւել քան զլոյս, զի էին գործք իւրեանց չարութեան: Զի ամենայն որ զչար գործէ՝ ատեայ զլոյս, եւ ոչ գայ առ լոյսն՝ զի մի յանդիմանեսցին գործք նորա. իսկ որ առնէ զճշմարտութիւն՝ գայ առ լոյսն, զի յայտնի լիցին գործք նորա՝ թէ Աստուծով [2] գործեցան:

հայել յօձն պղնձի զոր Մովսէս բարձրացոյց՝ զի կեցցեն, նոյնպէս եւ մեղաւորացն հարկ է յիս հաւատալ՝ ի բարձրացեալս ի խաչին՝ զի ընկալցին զկեանս յաւիտենից:

[1] Առաջին գալուստն ի փրկութիւն է, երկրորդն ի դատաստան:

[2] Ըստ օրինաց եւ բան կամացն Աստուծոյ:

ԽՂՁՔ

Սկիզբն գործոյ սքանչելական առ ի Տեառնէ եղեալ յայնժամ.
Զի որ ըզջուրսն հիւթական փոխէ ի տունկսըն սեռական,
Դարձոյց եւ այժըմ նոյն հրաման զջուրն ի գինի անապական,
Այն որ զբնութիւնըս չուծական՝ արար կայուն անմահական,
Յայժմուս չուացմամբըն չաւագան, եւ անդ չուսովն աստուածական...
Եւ զիմ չուծեալ չախտից բնութիւն՝ փոխարկեացես ի կարծրութիւն.
Յամաքեցո զջուր հեղեղին, արբո զբաժակ պատուիրանին. (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ Լ.

Մկրտել Յիսուսի եւ աշակերտացն ի Հրեաստանի. — Նոր վկայութիւն Յովհաննու առ աշակերտս իւր զՅիսուսէ. — Հերովդէի ունել զՅովհաննէս եւ արկանել ի բանտ. — Իւր կնոջն Սամարացւոյ:

Եւ այսորիկ եկն Յիսուս եւ աշակերտքն նորա յերկիրն Հրեաստանի, եւ անդ շրջէր նոքօք հանդերձ եւ մկրտէր: Մկրտէր եւ Յովհաննէս ի յԱյենովն մերձ առ Սաղիմ[1], զի ջուրք բազումք էին անդ. եւ գային եւ մկրտէին. զի չեւ եւս էր արկեալ զՅովհաննէս ի բանտ:

Եւ եղեւ խնդիր յաշակերտացն Յովհաննու ընդ Հրէից վասն սրբութեան[2]: Եկին առ Յովհաննէս եւ ասեն ցնա. Ռաբբի, որ էրն ընդ քեզ յայնկոյս Յորդանանու, որում դուն վկայեցեր[3], ահաւանիկ նա մկրտէ, եւ ամենեքին գան առ նա[4]: Պատասխանի ետ Յովհաննէս եւ ասէ. Ոչ կարէ մարդ առնուլ յանձնէ եւ ոչ ինչ՝ եթէ ոչ իցէ տուեալ նմա յերկնից ի վերուստ: Դուք ձեզէն վկայէք ինձ, զի ասացի ձեզ՝ թէ չեմ ես Քրիստոս, այլ թէ առաքեալ եմ առաջի

[1] Յանապատի անդ մերձ ի Յորդանան:

[2] Վասն մկրտութեան, այս ինքն թէ ոյր մկրտութիւնն գերագոյն իցէ, Յովհաննուն եթէ Յիսուսի:

[3] Զոր քոյով վկայութեամբդ համբաւեալ պանծացուցեր:

[4] Փոխանակ զի առ քեզ պարտ էր գալ ամենեցուն:

Mulier crede mihi...

նորա : Որ ունի հարան՝ նա է փեսայ [1]. իսկ բարեկամ փեսային որ կայ եւ լսէ նմա՝ ուրախութեամբ ուրախ լինի վասն ձայնի փեսային. արդ այս ուրախութիւն որ իմս է՝ լցեալ է : Նմա պարտ է աճել, եւ ինձ մեղմանալ : Որ ի վերուստն գայ՝ ի վերոյ է քան զամենայն. որ յերկրէ աստի է՝ յերկրէ է եւ յերկրէ խօսի. որ յերկնից գայ, զոր ինչ եառնու եւ զոր լուաւ՝ վկայէ, եւ զվկայութիւն նորա ոչ ոք ընդունի [2] : Որ ընդունի զվկայութիւն նորա՝ կնքեաց թէ Աստուած ճշմարիտ է. զի զոր Աստուածն առաքեաց՝ զբանս Աստուծոյ խօսի. զի ոչ եթէ չափով տայ Աստուած զՀոգին [3] : Հայր սիրէ զՈրդի, եւ զամենայն ինչ եառ ի ձեռս նորա : Որ հաւատայ յՈրդի՝ ընդունի զկեանսն յաւիտենական. եւ որ ոչ հնազանդի Որդւոյ՝ ոչ առնացէ զկեանս, այլ բարկութիւն Աստուծոյ մնայ ի վերայ նորա :

Բայց Հերովդէս չորրորդապետ յանդիմանեալ ի Յովհաննէ վասն Հերովդիայ կնոջ Փիլիպպոսի եղբօր նորա, եւ վասն ամենայն չարեացն զոր գործեաց, — եւ զի ասէր ցնա Յովհաննէս, Ոչ արժան քեզ ունել զկին եղբօր քոյ, — յաւել եւ զայն եւս ի վերայ ամենայնի, կալաւ զՅովհաննէս եւ կապեաց զնա եւ եդ ի բանտի, եւ կամէր զնա սպանանել, բայց երկնչէր ի ժողովրդենէ անտի. քանզի իբրեւ զմարգարէ ունէին զնա :

Եւ յետ մատնելոյն Յովհաննու իբրեւ գիտաց Յիսուս եթէ լուան Փարիսեցիքն՝ եթէ Յիսուս բազում աշակերտս առնէ եւ մկրտէ քան զՅովհաննէս, (քանզի ոչ եթէ Յիսուս ինքնին մկրտէր, այլ աշակերտքն նորա,)

[1] Տէրն մեր հաբանացոյց ինքեան գմարդկայինս բնութիւն, եւ սովաւ գնկեղեցի սուրբ :

[2] Առ բազմութեան չընդունողացն զվկայութիւն նորա՝ գրեա թէ չիք ոք որ ընդունիցի :

[3] Որպէս եառն չափով այլոց մարգարէից. — իսկ Քրիստոս չի բովանդակ ունի յինքեան զՀոգին Աստուծոյ :

երող գՀրեաստան երկիր, եւ եկն միւս անգամ ի Գալիլեա:

Եւ էր նմա անցանել ընդ Սամարիա: Գայ նա ի քաղաք մի Սամարացւոց՝ որում անուն էր Սիքար[1], մերձ ի գեօղն զոր ետ Յակովբ որդւոյ իւրում Յովսեփայ: Եւ անդ էր աղբիւր մի Յակովբայ, եւ Յիսուս վաստակեալ ի ճանապարհէն՝ նստեր ի վերայ աղբերն, եւ էր ժամ իբրեւ վեցերորդ[2]:

Գայ կին մի ի Սամարեայ հանել ջուր. ասէ ցնա Յիսուս. Տուր ինձ ըմպել: Զի աշակերտքն նորա երթեալ էին ի քաղաք անդր՝ գի կերակուր գնեացեն: Ասէ ցնա կինն սամարացի. Դու որ հրեայդ ես՝ գիարդ յինէն ըմպել խնդրես ի կնոջէ սամարացւոյ. գի ոչ երբէք խառնակին Հրեայք ընդ Սամարացիս[3]: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս եւ ասէ. Եթէ գիտէիր դու զպարգեւն Աստուծոյ[4], եւ ով է որ ասէդ ցքեզ՝ թէ Տուր ինձ ըմպել, դու արդեօք խնդրէիր ի նմանէ, եւ տայր քեզ ջուր կենդանի: Ասէ ցնա կինն. Տէր, դու քանզի եւ դոյլ իսկ ոչ ունիս, եւ ջրհորս խոր է. իսկ արդ ուստի ունիցիս զջուրն կենդանի: Միթէ դու մեծ ինչ ոք իցես քան գհայրն մեր Յակովբ՝ որ զայս ջրհոր ետ մեզ, եւ ինքն աստի արբ, եւ որդիք նորա, եւ խաշինք նորա: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս եւ ասէ. Ամենայն որ ըմպէ ի ջրոյ յայդմանէ՝ միւսանգամ ծարաւէ. բայց որ ըմպէ ի ջրոյն զոր ես տաց նմա, մի ծարաւեսցէ յաւիտեան[5]. այլ ջուրն զոր ես տաց նմա՝ եղիցի

[1] Որ եւ Սիւքեմ, եւ գարդիս Նեապոլսա կամ Նեապոլիս Սաղուց:

[2] Ջմիջաւուրբ էր:

[3] Ոչ ուտեն եւ ոչ ըմպեն ընդ նոսա եւ ոչ յանօթոց նոցին: — Զսայ ինչ Քրիստոս առ այն պատասխանի, գի չէր նաւան ընդ խորամիրութիւն Հրէից. այլ անդէն գհոգեւորականացն առնու խօսել:

[4] Զշնորհս Հոգւոյն սրբոյ:

[5] Ոչ ծարաւեսցէ երկրաւոր բարեաց:

նմա աղբիւր ջրոյ բղխելոյ ի կեանսն յաւիտենականս: Ասէ ցնա կինն. Տէր, տուր ինձ զջուրն զայն, զի մի ծարաւեցից, եւ մի եկից այսր հանել ջուր:

Ասէ ցնա Յիսուս. Երթ կոչեա զայր քո եւ ել այսր: Պատասխանի ետ նմա կինն եւ ասէ. Չիք իմ այր: Ասէ ցնա Յիսուս. Բարւոք ասացեր՝ թէ չիք իմ այր. զի հինգ այր փոխեալ է քո, եւ զոր այժմ ունիս՝ չէ քո այր. զայդ արդար ասացեր [1]: Ասէ ցնա կինն. Տէր, թուի ինձ՝ թէ մարգարէ իցես դու: Հարքն մեր ի լերինս յայսմիկ [2] երկիր պագին. եւ դուք ասէք՝ թէ յԵրուսաղէմ ևեթ է տեղի, ուր արժան իցէ երկիր պագանել: Ասէ ցնա Յիսուս. Կին դու, հաւատա ինձ, զի եկեսցէ ժամանակ՝ յորժամ ոչ ի լերինս յայսմիկ եւ ոչ յԵրուսաղէմ երկիր պագանիցեն Հօր: Դուք երկիր պագանէք որում ոչն գիտէք, մեք երկիր պագանեմք որում գիտեմքն. զի փրկութիւն ի Հրէից է [3]: Այլ եկեսցէ ժամանակ՝ եւ այժմ իսկ է, յորժամ ճշմարիտքըն երկրպագուք երկիր պագանիցեն Հօր հոգւով եւ ճշմարտութեամբ. քանզի եւ Հայր այնպիսի երկրպագուս իւր խնդրէ: Հոգի է Աստուած, եւ երկրպագուացն նորա՝ հոգւով եւ ճշմարտութեամբ պարտ է երկիր պագանել [4]:

Ասէ ցնա կինն. Գիտեմ զի Մեսիա գայ՝ անուանեալն Քրիստոս. յորժամ եկեսցէ նա, պատմեսցէ մեզ զամենայն: Ասէ ցնա Յիսուս. Ես եմ որ խօսիմ ընդ քեզ:

Եւ յայն բան եկին աշակերտքն նորա, եւ զարմանային

[1] Յապաշխարութիւն կոչէ Քրիստոս բանիւս գկինն:

[2] Ի Գարիզին, յորում կայր տակաւին սեղան մնացեալ յաւուրցն Մանասէի, եւ անդ գոհէին Սամարացիքն:

[3] Առ Հրեայս է կրօնն ճշմարիտ, եւ ի նոցանէ գալոց է Քրիստոս:

[4] Ոչ խոտէ Քրիստոս բանիւս գարտաքինն պաշտօն, բայց կամի զի ամենեկին իցէ յարտաքնոյն աստուածպաշտութենէ Հոգի եւ ճշմարտութիւն:

զի ընդ կնոջն խօսեր [1]. բայց ոչ ոք ասաց ի նոցանէ՝ թէ զինչ խնդրես, կամ զինչ խօսիս ընդ դմա [2]:

Եթող կինն զսափորն իւր եւ չոքաւ ի քաղաքն, եւ ասէ ցմարդիկն. Եկայք տեսէք գայր մի՝ որ ասաց ինձ զամենայն որ ինչ իմ գործեալ է. միթէ նա իցէ Քրիստոս [3]: Ելին ի քաղաքէն եւ գային առ նա:

Եւ մինչչեւ եկեալ էին նոքա, աղաչէին զնա աշակերտքն եւ ասէին. Ռաբբի, հաց կեր: Նա ասէ ցնոսա. Ես կերակուր ունիմ [4] ուտել՝ զոր դուքն ոչ գիտէք: Ասէին աշակերտքն ընդ միմեանս. Միթէ երբեր ինչ ոք դմա ուտել: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Իմ կերակուր այն է՝ զի արարիչ գկամս այնորիկ որ առաքեացն զիս, եւ կատարեցից գգործն նորա: Ո՞չ դուք ասէք եթէ այլ եւս չորք ամիսք են, եւ հունձք գան. ահաւասիկ ես ասեմ ձեզ. ամբարձէք զաչս ձեր, եւ տեսէք գարտորայն, զի սպիտակացեալ են եւ ի հունձս հասեալ [5]: Եւ որ հնձէն՝ վարձս առնու, եւ ժողովէ գպտուղ ի կեանսն յաւիտենականս. զի որ սերմանէն եւ որ հնձէ՝ հասարակ ցնծասցեն: Յայսմ իսկ է բանն ճշմարիտ, զի Այլ է որ սերմանէ, եւ այլ է որ հնձէ [6]: Ես առաքեցի զձեզ հնձել գոր ոչ դուք վաստակեցէք [7]. այլք վաստակեցին [8], եւ դուք ի վաստակս նոցա մտէք:

Եւ ի քաղաքէն յայնմանէ Սամարացւոց բազումք հաւատացին ի նա՝ վասն բանի կնոջն վկայելոյ՝ եթէ Ասաց

[1] Միայն ընդ միայնումն, եւ ընդ կնոջ անծանօթի եւ Սամարացւոյ:

[2] Զի գիտէին թէ չառնէ ինչ նա յանխորհուրդս եւ վայրապար:

[3] Ինքն չերկմտեր, սակայն այլոցն բողոյր իմաստութեամբ՝ դատաստան առնել գիրացն:

[4] Ուտիմն առտանօր Կարեմ է եւ կամ Պարտիմ:

[5] Այլաւսացիկ բանիւ գՍամարացւոցն ակնարկէ, որ առ նա եյանէին:

[6] Յայսմ ճշմարտի առակն այն՝ թէ Այլ է...

[7] Հնձեցին իսկ փոքր ի շատէ՝ ընկալեալ գՀրեայսն ի մկրտութիւն:

[8] Մովսես եւ մարգարէքն:

ինձ գամենայն որ ինչ իմ գործեալ եր: Իսկ իբրեւ եկին առ նա Սամարացիքն, աղաչէին գնա լինել առ նոսա. եւ եղեւ անդ աւուրս երկուս: Եւ եւս բազումք հաւատացին ի նա վասն բանին նորա, եւ ասէին ցկինն, թէ Ոչ այսուհետեւ վասն քո խօսիցդ հաւատամք, զի մեզէն իսկ լուաք ի դմանէ, եւ գիտեմք եթէ դա է ճշմարտիւ Փրկիչ աշխարհաց [1]:

[1] Փրկիչն աշխարհաց, որպես յոյնն ասէ:

ԽՂՁԿ

Աղբեւր կենաց, ջուր խընդրեցեր Սամարուհւոյն ի ծարաւին,
Եւ խոստացար ջուր կենդանի փոխանակել անցաւորին.
Շնորհեա եւ ինձ կենաց աղբիւր ըզհոգեւոր սուրբ ըմբելին,
Գետահեռեալ յոլովայնէ գառատաբուղխ շնորհաց Հոգին: (Ն. Շ.)

ԳԼՈՒԽ Բ.

Երթ Փրկչին ի Գալիլիա. — Բժշկութիւն որդւոյ բազաւորացինն. — Ի Նազարէթ ընթեռնու եւ մեկնէ գԵսայի մարգարէ. — Բնակեալ ի Կափառնաում՝ վերստին կոչէ գաշակերտան առ իւր. — Բժշկութիւն դիւահարին եւ գոքանչին Պետրոսի եւ այլոց ախտաժետաց:

Եւ ի յետ երկուց աւուրց ել անտի եւ գնաց ի Գալիլեա, զի ինքն իսկ Յիսուս վկայեաց՝ եթէ մարգարէ յիւրում գաւառի պատիւ ոչ ունի[1]: Այլ յորժամ եկն նա ի Գալիլեա, ընկալան գնա Գալիլեացիքն, զի տեսեալ եւս էր զամենայն նշանսն զոր արար յԵրուսաղէմ ի տօնին, քանզի եւ նոքա եկեալ էին ի տօնն:

Եկն դարձեալ ի Կանա Գալիլեացւոց՝ ուր արար զջուրն գինի. եւ անդ էր բազաւորազն մի[2], որոյ որդի նորա հիւանդ կայր ի Կափառնաում: Նա իբրեւ լուաւ եթէ Յիսուս եկեալ է ի Հրեաստանէ ի Գալիլեա, եկն առ նա, եւ աղաչէր զի իջցէ եւ բժշկեացէ զորդի նորա, քանզի մերձ էր ի մեռանել: Ասէ ցնա Յիսուս. Եթէ ոչ նշանս ինչ եւ արուեստս տեսանէք, ոչ հաւատայք: Ասէ ցնա բազաւորազն. Տէր, էջ մինչչեւ մեռանիլ իցէ մանուկն իմ: Ասէ ցնա Յիսուս. Երթ, որդին քո կենդանի է[3]: Հաւատաց այրն

[1] Թէպէտ եւ ոչ միշտ, այլ բազում անգամ, քան սրբոյ Ոսկեբերանին ասելոյ. եւ պատճառք իրացն՝ նախանձ եւ յաչադանք ի մէջ համաշխարհիկ մարդկան, եւ կարի իմն ընտանութիւն:

[2] Թագաւորազն մի. յոյնն Βασιλικὸς ասէ, այն է արքունի պաշտօնեայ, բագաւորական, եւ կամ արդարեւ յարքունական գաւմէ ոք:

[3] Կենդանի է եւ քաջառողջ:

բանին զոր ասաց նմա Յիսուս, եւ գնաց: եւ մինչդեռ իջանէր, ընդ առաջ եղեն նմա ծառայքն նորա, աւետիս եառն եւ ասեն՝ թէ մանուկն նորա կենդանի է: Հարցանէր ցնոսա վասն ժամուն յորում ապաքինեաց. եւ ասեն ցնա. Երէկ յեօթներորդ ժամու եթող զնա ջերմն: Գիտաց հայրն նորա եթէ յայնմ ժամու յորում ասացն ցնա Յիսուս՝ թէ Որդին քո կենդանի է. եւ հաւատաց ինքն եւ ամենայն տուն իւր: Զայս դարձեալ երկրորդ նշան արար Յիսուս՝ եկեալ ի Հրեաստանէ ի Գալիլեա. եւ ել համբաւ գնմանէ ընդ ամենայն կողմանս գաւառին. եւ նա ուսուցանէր ի ժողովուրդս նոցա [1] փառաւորեալ յամենեցունց:

Եւ եկն ի Նազարէթ, ուր սնեալն էր, եւ եմուտ ըստ սովորութեան իւրում յաւուրն շաբաթուց ի ժողովուրդն: Եւ եառն նմա գիրս զեսայեայ մարգարէի, եւ յարեաւ ընթեռնուլ. եւ իբրեւ եթաց զգիրսն՝ եգիտ զայն տեղի յորում գրեալն էր. Հոգի Տեառն ի վերայ իմ, վասն որոյ եւ օծ իսկ զիս. աւետարանել աղքատաց առաքեաց զիս, բժշկել զբեկեալս սրտիւք, քարոզել գերեաց գթողութիւն, եւ կուրաց տեսանել, արձակել զվիրաւորս ի թողութիւն, քարոզել զտարեկան Տեառն ընդունելի: Եւ խփեալ զգիրսն՝ ետ ցպաշտօնեայն, եւ նստաւ. եւ ամենեցուն որ ի ժողովրդեանն էին աչք ի նա հայէին: Եւ սկսաւ ասել ցնոսա. Այսօր լցան գիրքս այս յականջս ձեր[2]: Եւ ամենեքին վկայէին նմա, եւ զարմանային ընդ բանս շնորհացն որ ելանէին ի բերանոյ նորա, եւ ասէին. Ո՞չ սա է որդին Յովսեփայ:

[1] Ի ժողովարանան. զի յամենայն քաղաքս եւ ի գիւղս էին ժողովարանք յորս Հրեայքն մատուցանէին գաղօթս եւ ունկն դնէին ընթերցուածոյ գրոց:

[2] Այժմ կատարին բանք գրոցս որ ինչեցին իմովս ընթերցմամբ յականջս ձեր:

Եւ թողեալ զՆազարէթ, եկն բնակեցաւ ի Կափառնաում ի ծովեզերին, ի սահմանս Զաբուղոնի եւ Նեփթաղիմայ. զի լցցի բանն որ ասացաւ ի ձեռն Եսայեայ մարգարէի. Երկիր Զաբուղոնի եւ երկիր Նեփթաղիմայ, ճանապարհ ծովու, յայնկոյս Յորդանանու, Գալիլեա հեթանոսաց. ժողովուրդ որ նստեր ի խաւարի՝ ետես լոյս մեծ, եւ որոց նստէին յաշխարհին եւ ի ստուերս մահու՝ լոյս ծագեաց նոցա:

Յայնմ հետէ սկսաւ Յիսուս քարոզել զԱւետարան արքայութեանն Աստուծոյ եւ ասել. Կատարեալ է ժամանակ, եւ հասեալ է արքայութիւնն Աստուծոյ. ապաշխարեցէ՛ք եւ հաւատացէ՛ք յԱւետարանն:

Մինչդեռ զգնայր Յիսուս ընդ եզր ծովուն Գալիլեացւոց [1], ետես երկուս եղբարս, զՍիմոն զկոչեցեալն Պետրոս, եւ զԱնդրէաս եղբայր նորա՝ արկեալ ուռկան ի ծով, քանզի ձկնորսք էին. եւ ասէ ցնոսա. Եկա՛յք զկնի իմ, եւ արարից զձեզ որսորդս մարդկան: Եւ նոցա թողեալ վաղվաղակի զգործիսն՝ գնացին զհետ նորա:

Եւ մատուցեալ անտի յառաջ՝ ետես այլ երկուս եղբարս, զՅակոբոս Զեբեդեայ եւ զՅովհաննէս զեղբայր նորա ի նաւի՝ Զեբեդեաւ հանդերձ հարբն իւրեանց, մինչ կազմէին զուռկանս, եւ կոչեաց զնոսա: Նոցա թողեալ վաղվաղակի զնաւն եւ զհայրն իւրեանց, գնացին զհետ նորա:

Եւ մտանեն ի Կափառնաում, եւ իսկ եւ իսկ ի շաբաթուն մտեալ ի ժողովուրդն՝ ուսուցանէր զնոսա. եւ զարմանային ընդ վարդապետութիւն նորա, զի ուսուցանէր զնոսա իբրեւ իշխանութեամբ, եւ ոչ որպես դպիրքն:

[1] Ծովակին Գեննեսարեթայ, որ եւ Ծով Տիբերեայ եւս կոչի:

Եւ էր ի ժողովրդեանն այր մի յորում այս պիղծ[1] գոյր ի նմա, եւ աղաղակեաց ի ձայն մեծ եւ ասէ. Թո-ւյացո, զի կայ մեր եւ քո [2], Յիսուս Նազովրեցի. եկիր կորուսանել զմեզ. գիտեմք զքեզ ով ես՝ սուրբդ Աստուծոյ [3]: Սաստեաց ի նա Յիսուս եւ ասէ. Պապանձեաց [4], եւ ել ի դմանէ: Եւ զարկոյց զնա դեւն եւ զգետնեաց ի միջի անդ, եւ աղաղակեաց ի ձայն մեծ եւ ել ի նմանէ, եւ ինչ ոչ վնասեաց նմա: Եւ եղեն զարմանալիք ի վերայ ամենեցուն. խօսէին ընդ միմեանս եւ ասէին, Ջինչ է բանս այս, զինչ է այս նոր վարդապետութիւն [5]. զի իշխանութեամբ եւ զօրութեամբ սաստէ այսոց պղծոց, եւ ելանեն. եւ երթայր հռչակ գնմանէ ընդ ամենայն կողմն Գալիլեացւոց:

Եւ յարուցեալ ի ժողովրդենէ անտի, եմուտ ի տուն Սիմովնի եւ Անդրեայ՝ Յակոբայ եւ Յովհաննու հանդերձ: Զոքանչ Սիմովնի տագնապեր ջերմամբ մեծաւ, եւ աղաչեցին զնա վասն նորա. եկաց առ նմա, սաստեաց ջերմանն, եւ յարոյց զնա՝ կալեալ զձեռանէ նորա. եւ երող զնա տենդն, եւ վաղվաղակի յարեաւ եւ պաշտեր զնոսա:

Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, ի մտանել արեգականն, ամենեքեան որոց էին հիւանդք ի պեսպես ցաւս՝ բերէին առ նա. եւ էր ամենայն քաղաքն ժողովեալ առ դրունսն:

[1] Պիղծ կոչի այսն սակս մեղսասիրութեանն, եւ ի մեղս հրապուրելոյն զմարդիկ:

[2] Ջինչ ինչ չար արարեալ է մեր քեզ:

[3] Մեսիայդ Քրիստոս:

[4] Չկամի Քրիստոս ի դիւեն առնուլ վկայութիւն եւ կամ ի նմանէ լսել զգովութիւն իւր. միանգամայն եւ խրատէ զմեզ չհաւատալ դիւաց՝ թեպետ եւ զճշմարտութիւն թուիցին երբէք բարբառել:

[5] Վարդապետութիւն որ աքանչելեօք հաստատի, եւ գեր ի վերոյ յոյժ է քան զդպրացն:

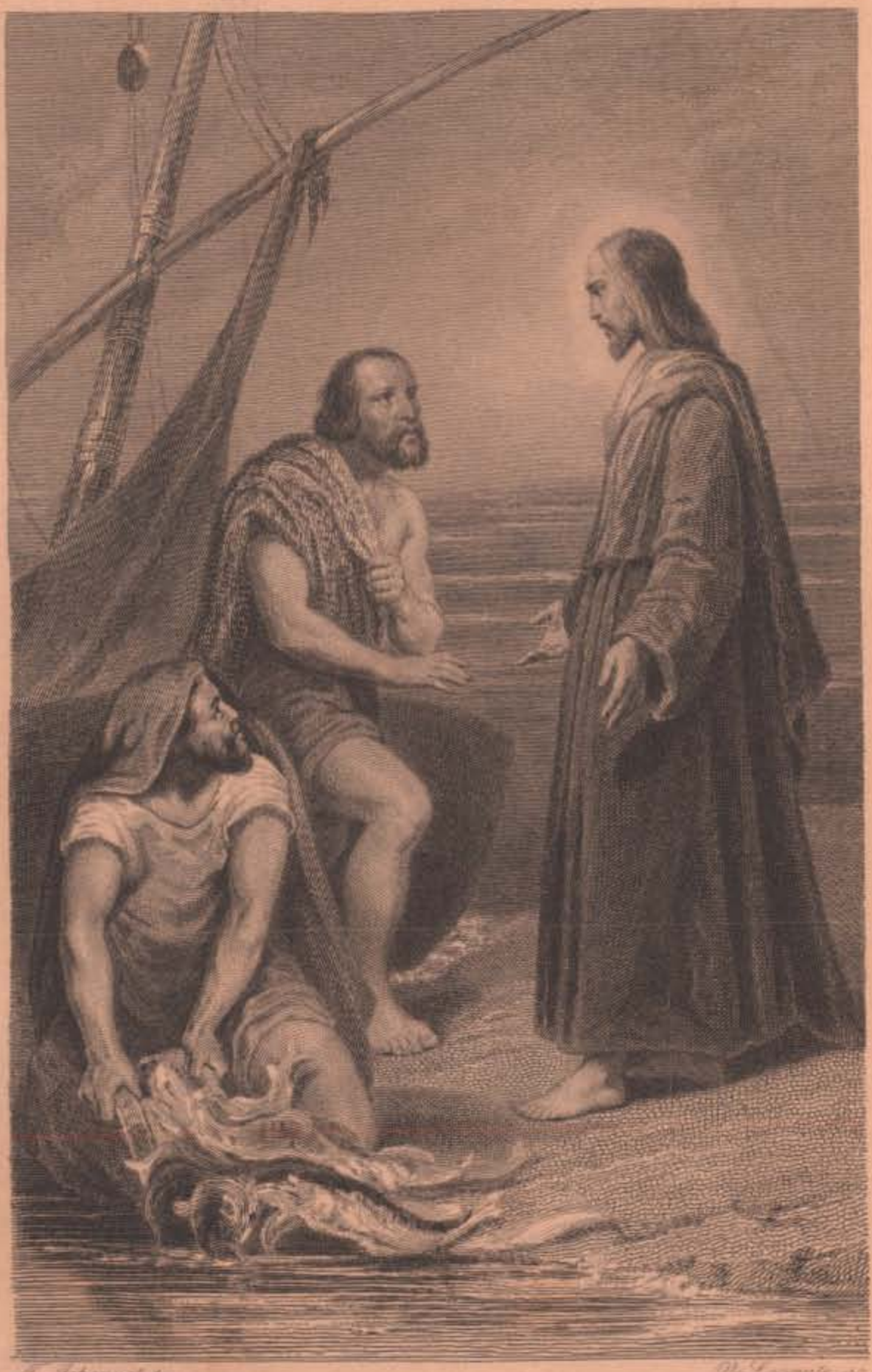
եւ եհան գայսան բանիւ, եւ բժշկեաց բազում հիւանդս ի պեսպես ախտից. եւ իրաքանչիւր ումեք ի նոցանէ դնէր ձեռս եւ բժշկէր զնոսա: Չի լցցի բանն որ ասացաւ ի ձեռն Եսայեայ մարգարէի. Նա գիւանդութիւնս մեր վերացոյց, եւ զցաւս մեր եբարձ:

Ելանէին դեւք ի բազմաց, աղաղակէին եւ ասէին եթէ Դու ես Որդի Աստուծոյ: Եւ նա սաստէր, եւ ոչ տայր նոցա թոյլ խօսել, զի գիտէին զնա թէ Քրիստոս է:

ԽՂՁՔ

Ընդ գոքանչի սըրբոյ Վիմին գիս յարուցեա՛ աջ հրգօրին,
Չի պաշտեցից ես ընդ նըմին գկենդանատուդ իմոյ անձին: —
Դարձեալ գորդւոյ թագագարմին բանիւ յուժեր գախտըս ջերմին.
Եւ ես մաղթեմ ընդ հօր նորին գառողջութիւն հիւանդս անձին: (Ն. Շ.)

F. Schimmel p. — Ph. Lauvrie sc.

Venite post me

Cavelier père del. — Imp.ie F. Chardon aîné, Rue Mazarine, Paris — Cyprien Jacobsen sc.

ԳԼՈՒԽ Թ.

Բժշկութիւն բորոտին եւ այլոց ախտաժետաց բազմաց. — Վարդապետ ի նաւէ անտի գժողովուրդն. — Հրաշալի որս ձկանց. — Բժշկութիւն անդամալուծին ի Կափառնաում:

Ե ընդ այգն ընդ առաւօտն յարուցեալ ել եւ գնաց յանապատ տեղի, եւ անդ կայր յաղօթս: Եւ գնաց գետն նորա Սիմովն եւ որ ընդ նմայն էին. եւ իբրեւ գտին գնա, ասեն ցնա՝ թէ Ամենեքին խնդրեն գքեզ: Եւ ասէ ցնոսա. Եկայք երթիցուք եւ յայլ մօտաւոր գիւղաքաղաքն գի եւ անդ քարոզեցից. գի յայս իսկ եկեալ եմ:

Եւ ժողովուրդքն խնդրէին գնա. եկին մինչեւ առ նա, եւ արգելուին գնա գի մի գնասցէ ի նոցանէ: Եւ նա ասէ ցնոսա. Եւ այլոց քաղաքաց պարտ է ինձ աւետարանել զարքայութիւն Աստուծոյ, գի յայն իսկ առաքեցայ: Եւ քարոզէր ի ժողովուրդս նոցա ընդ ամենայն Գալիլեացիս, եւ ուսուցանէր, եւ բժշկէր զամենայն ախտս եւ զամենայն հիւանդութիւնս ի ժողովրդեան, եւ դեւս հանէր:

Եւ եղեւ ի հասանելն նորա ի մի քաղաքացն՝ ահա այր մի լի բորոտութեամբ, իբրեւ եւտես զՅիսուս, անկեալ ի վերայ երեսաց իւրոց՝ աղաչեաց գնա եւ ասէ. Տէր, եթէ կամիս, կարող ես գիս սրբել: Իսկ Յիսուս գթացեալ ձգեաց գձեռն, մերձեցաւ ի նա եւ ասէ ցնա. Կամիմ, սրբեաց: Եւ իբրեւ ասացն ցնա, վաղվաղակի գնաց ի նմանէ բորոտութիւնն, եւ սրբեցաւ: Եւ սաստեալ նմա՝ եհան գնա արտաքս վաղվաղակի, եւ ասէ. Զգոյշ լեր, մի ումեք ինչ ասիցես, այլ երթ ցոյց գքեզ քահանային, եւ մատո վասն սրբութեան քո պատարագ՝ զոր հրամայ-

եաց Մովսես [1], ի վկայութիւն նոցա: Եւ նա եղեալ սկսաւ քարոզել յոյժ եւ հռչակ հարկանել զբանն:

Եւ էր յոր նորա ընդ ամենայն երկիրն Ասորւոց, եւ մատուցին առ նա զամենայն հիւանդս՝ որ նեղեալ էին ի պեսպես ցաւս՝ եւ ի տանջանս, եւ զդիւահարս եւ զլուսնոտս եւ զանդամալոյծս, եւ բժշկեաց զնոսա:

Եւ երթային գիետ նորա ժողովուրդք բազումք ի Գալիլէէ եւ ի Դեկապօլեայ [2] եւ յԵրուսաղէմէ եւ ի Հրեաստանէ, եւ յայնկոյս Յորդանանու [3], եւ բժշկեաց զնոսա. մինչ ոչ եւս կարող լինել նմա յայտնապես ի քաղաք մտանել. այլ արտաքոյ յանապատ տեղիս էր, եւ կայր յաղօթս:

Եւ եղեւ ի խոնել զնովաւ ժողովրդեանն եւ լսել զբանն Աստուծոյ, եւ ինքն կայր առ ծովակին Գեննեսարեթայ. եւ ետես երկուս նաւս՝ զի կային առ ծովակին, եւ ձկնորքն եղեալ ի նոցանէ լուանային զգործիսն: Եւ նա ի մի նաւուցն, որ էր Սիմովնի, եւ աղաչեաց զնա սակաւիկ մի տանել ի ներքս ի ցամաքէն. նստաւ, եւ ուսուցանէր ի նաւէ անտի զժողովուրդսն:

Եւ իբրեւ լռեաց ի խօսիցն, ասէ ցՍիմովն. Խաղացո ի խորն, եւ արկէք զգործիս ձեր յորս: Պատասխանի ետ Սիմովն եւ ասէ ցնա. Վարդապետ, զամենայն գիշերս աշխատեղեաք, եւ ոչինչ կալաք, բայց վասն քո բանիդ արկցուք զգործիսս: Զայս իբրեւ արարին, փակեցին ի ներքս բազմութիւն ձկանց յոյժ, մինչեւ պարպատէին ուռկանք նոցա: Եւ անդարկէին որսակցացն ի միւս նաւն՝ գալ

[1] Որոշ սարեւոր եւ գառինս երկուս, եւ այսչափ ինչ ձէթ եւ ալիւր. եւ որ աղքատն իցէ՝ գառն մի եւ աղաւնիս երկուս, եւ սակաւ ինչ ձէթ եւ ալիւր: (Ղեւտական, ԺԴ, 4:)

[2] Դեկապօլիսն գաւառ էր Հրեաստանի՝ յորում էին քաղաքք տասն, որպես եւ յոյն ձայնն յայտ առնէ:

[3] Այս է՝ Յայնմ կողմանէ Յորդանանու, որ երկիր էր ցեղիցն Զաբուղոնի եւ Նեփթաղիմայ:

օգնել նոցա. եւ եկին եւ լցան երկոքին նաւքն՝ մինչեւ մերձ յընկղմել նոցա:

Իբրեւ եսես Սիմովն Պետրոս՝ անկաւ առ ծունկսն Յիսուսի եւ ասէ. Ի բաց գնա յինէն՝ Տէր, զի այր մեղաւոր եմ ես: Քանզի ահ պատեաց զնա եւ զամենեսեան որ ընդ նմայն էին՝ վասն որսոյ ձկանցն զոր ըմբռնեցին. նոյնպես եւ զՅակովբոս եւ զՅովհաննէս զորդիսն Զեբեդեայ, որ էին որսակից Սիմովնի: Եւ ասէ ցՍիմովն Յիսուս. Մի երկնչիր, յայսմ հետէ զմարդիկ որսայցես ի կեանս: Եւ հանեալ զնաւսն ի ցամաք, բողին զամենայն, եւ գնացին զհետ նորա [1]:

Եւ եմուտ դարձեալ ի Կափառնաում յետ աւուրց: Եւ եղեւ ի միում աւուրց՝ եւ ինքն ուսուցանէր, եւ Փարիսեցիքն եւ օրինացն վարդապետք նստէին, որ ժողովեալ էին յամենայն քաղաքաց Գալիլեացւոց եւ Հրեաստանի եւ Երուսաղեմի, եւ զօրութիւն Տեառն էր ի բժշկել զնոսա:

Եւ իբրեւ լուր եղեւ եթէ ի տան է, ժողովեցան բազումք, մինչեւ տեղի եւս ոչ լինել՝ եւ ոչ առ դրանն, եւ խօսէր նոցա զբանն:

Եւ ահա արք բերէին մահճօք բարձեալ ի չորից զայր մի՝ որ էր անդամալոյծ, եւ խնդրէին գնա մուծանել ի ներքս եւ դնել առաջի նորա: Եւ իբրեւ ոչ գտանէին թէ ընդ ո՛ր մուծանիցեն զնա ի ներքս՝ վասն ամբոխին, ելին ի տանիս, քակեցին զյարկն ուր էր Յիսուս, եւ բացեալ զառաստաղն՝ իջուցին զանդամալոյծն մահճօքն հանդերձ ի մէջ առաջի Յիսուսի:

Եւ տեսեալ Յիսուսի զհաւատսն նոցա [2] ասէ ցնա. Որ-

[1] Սիմոն Պետրոս եւ Անդրեաս, եւ Յակովբոս եւ Յովհաննէս բողեալ իսկ էին կանխաւ զուռկանս իւրեանց եւ երթեալ զհետ Յիսուսի. այլ յայս նուագ բնաւ զամենայն ինչ զիւրեանց բողուն եւ ոչ եւս մեկնին ի նմանէ:

[2] Չբերողաց անդամալուծին:

դեակ, թողեալ լիցին քեզ մեղք քո[2]: Սկսան խորհել դպիրքն եւ Փարիսեցիք՝ որ անդ նստէին, եւ ասեն. Ո՞ է սա որ խօսի զհայհոյութիւնս. ով կարէ թողուլ զմեղս՝ բայց միայն Աստուած: Իբրեւ գիտաց Յիսուս յոգի իւր զխորհուրդս նոցա, պատասխանի ետ եւ ասէ ցնոսա. Ընդէր խորհիք դուք չարիս ի սիրտս ձեր. զինչ դիւրագոյն է. ասել ցանդամալոյծն, Թողեալ լիցին քեզ մեղք քո, եթէ ասել, Արի՛ ա՛ռ զմահիճս քո եւ գնա: Այլ զի գիտասջիք եթէ իշխանութիւն ունի Որդի մարդոյ յերկրի թողուլ զմեղս, ասէ ցանդամալոյծն. Քեզ ասեմ, արի՛ ա՛ռ զմահիճս քո եւ երթ ի տուն քո: Եւ առժամայն յարուցեալ առաջի ամենեցուն՝ առ զիւրեւ յորոյ վերայ անկեալ դնէր, գնաց ի տուն իւր, եւ փառաւոր առնէր զԱստուած: Զարմանք կալան զամենեսեան, եւ փառաւոր առնէին զԱստուած՝ գոուիչն այնպիսի իշխանութեան մարդկան: Լի եղեն ահիւ, եւ ասեն. Տեսաք այսօր նոր նշան. եւ թէ Այսպիսի ինչ երբէք ոչ տեսաք:

[1] Յայս ուրեմն է եթէ պատճառք տկարութեանն մեղքն էին:

ԽՂՁԻՔ

Որ զանդամօք յուծեալ մարմին կարծրացուցեր Հոգւով քոյին,
Շնորհեա եւ ինձ լսել ձայնին, թէ Մեղք քո թողեալ լիցին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Կոչումն Մատթէի. — Փարիսեցւոցն տրտունջ. — Խնդիր գպաւոց. — Յայրոս. — Բժշկութիւն տեառնտեսին. — Յարութիւն դստերն Յայրոսի. — Բժշկութիւն երկուց կուրաց եւ համերն դիւահարի:

Ել դարձեալ ի ծովեզրն, եւ ամենայն ժողովուրդն գայր առ նա, եւ ուսուցանէր զնոսա:

Եւ անցեալ ընդ այն Յիսուսի՝ ետես գայր մի զի նստեր ի մաքսաւորութեան՝ Մատթէոս անուն, — որ եւ Ղեւի Ալփեայ, — եւ ասէ ցնա. Եկ զկնի իմ: եւ յոդեալ զամենայն՝ յարեաւ գնաց զկնի նորա, եւ արար ընդունելութիւն մեծ նմա ի տան իւրում:

Եւ եղեւ իբրեւ բազմեալ եր նա ի տան, եւ ահա բազում մաքսաւորք եւ մեղաւորք [1] եկեալ եւ բազմեալ էին ընդ Յիսուսի եւ ընդ աշակերտս նորա: Իբրեւ տեսին Փարիսեցիքն եւ դպիրք՝ տրտնջէին գնմանէ առ աշակերտս նորա եւ ասէին. Ընդէր ընդ մաքսաւորս եւ ընդ մեղաւորս ուտէ վարդապետն ձեր. եւ թէ Չի է զի ընդ մաքսաւորս եւ ընդ մեղաւորս ուտէք եւ ըմպէք: Իսկ Յիսուս իբրեւ լուաւ՝ ասէ ցնոսա. Ոչ է պիտոյ բժիշկ կարողաց, այլ հիւանդաց [2]. երթայք ուսարուք զինչ է, Ողորմութիւն կամիմ, եւ ոչ զգոհ [3]. զի ոչ եկի կոչել զարդարս, այլ զմեղաւորս յապաշխարութիւն:

[1] Բարեկամք արդեօք Մատթէի:
[2] Ապա ուրեմն չպարտի խորշել ի նոցանէ, այլ եւ յաճախել առ նոսա:
[3] Ովսէէ, Զ, 6:

Եւ էին աշակերտքն Յովհաննու եւ Փարիսեցիքն ի պահս: Մատեան առ նա աշակերտքն Յովհաննու եւ ասեն. Ընդէր մեք եւ Փարիսեցիքն պահեմք յաճախ, եւ քո աշակերտքդ ոչ պահեն: Եւ այլքն ասէին. Ընդէր աշակերտքն Յովհաննու պահեն ստէպ, եւ խնդրուածս առնեն, նոյնպէս եւ Փարիսեցւոցն. եւ քոյդ ուտեն եւ ըմպեն: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Մինթէ մարք ինչ իցէ մանկանց առագաստի պահել եւ սուգ առնուլ՝ մինչ փեսայն ընդ նոսա իցէ. այլ եկեսցեն աւուրք՝ յորժամ բարձցի ի նոցանէ փեսայն [1], եւ ապա պահեսցեն յաւուրսն յայնոսիկ:

Ասաց եւ առակ մի առ նոսա, թէ Ոչ ոք արկանէ ի նոր հանդերձէ ի վերայ հնացեալ ձորձոյ. ապա թէ ոչ, առնու լրութեամբն իւրով նորն ի հնոյ անտի, եւ չար եւս պատառումն լինի, եւ ընդ հնոյն չմիաբանի կապերտն որ ի նորոյն: Եւ ոչ ոք արկանէ գինի նոր ի տիկս հինս. ապա թէ ոչ՝ պայթուցանէ գինին նոր զտիկսն հինս. ինքն հեղու, եւ տիկքն կորնչին: Այլ գինի նոր ի տիկս նորս արկանելի է, եւ երկոքին պահին: Եւ ոչ ոք ըմպէ գինին՝ եւ կամիցի գնորն. քանզի ասէ թէ հինն քաղցրագոյն է [2]:

Մինչդեռ նա գայն խօսեր ընդ նոսա, եկն այր մի որում անուն էր Յայրոս, եւ նա էր իշխան ժողովրդեանն. եւ դուստր միամօր էր նորա՝ ամաց իբրեւ երկոտասանից: Իբրեւ եառնս գնա, երկիր պագանէր նմա, աղաչէր գնա յոյժ եւ ասէր. Տէր, դուստր իմ մերձ է ի մահ, արդ եւս վախճանեցաւ [3]. այլ եկեալ դիցես գձեռն քո ի վերայ նորա, որպէս զի ապրեսցի եւ կեցցէ:

[1] Համբարձցի յերկինս:

[2] Այսու օրինակաւ, որպէս եւ առաջնովն, յայտ առնէ Քրիստոս գանկատարութիւն աշակերտացն, եւ թէ արգահատել պարտ է ի նոսա, եւ չպահանջել ի նոցանէ վարս խստակրօնս:

[3] Արդ իսկ վախճանի կամ վախճանեալ եւս է:

Յարեաւ Յիսուս եւ գնաց գկնի նորա աշակերտօքն հանդերձ: Երթայր եւ ժողովուրդ բազում գինետ նորա, եւ նեղէին գնա:

Եւ կին մի էր ի տեառատեսութեան արեան գերկոտանասն ամ, եւ յոյժ վշտացեալ ի բազում բժշկաց, եւ ծախեալ գինչս իւր գամենայն եւ չէր ինչ օգտեալ, այլ եւս առաւել գայրացեալ:

Իբրեւ լուաւ գՅիսուսէ, եկն ի մեջ ամբոխին յետոյ, եւ մերձեցաւ ի դրօշակ հանդերձի նորա. քանզի խորհէր ի մտի, Թէ միայն մերձեցայց ի հանդերձս նորա՝ փրկեցայց: Եւ վաղվաղակի ցամաքեցաւ աղբիւր արեան նորա, եւ գիտաց ի մարմին իւր թէ բժշկեցաւ ի տանջանացն: Եւ անդէն վաղվաղակի գիտաց Յիսուս յանձն իւր գգօրութիւնն որ եղ ի նմանէ. դարձաւ յամբոխն եւ ասէ. Ո՞վ մերձեցաւ ի հանդերձս իմ[1]:

Իբրեւ ամենեքեան ուրանային, ասէ Պետրոս եւ որ ընդ նմա էին. Վարդապետ, տեսանես գի ժողովուրդք պնդեն եւ նեղեն գքեզ, եւ ասես թէ Ո՞վ մերձեցաւ ի հանդերձս իմ: Եւ ասէ Յիսուս. Ոմն մերձեցաւ յիս. քանզի գիտացի եթէ գօրութիւն ել յինէն: Եւ շուրջ հայեր տեսանել թէ ով գայն արար: Իբրեւ ետես կինն եթէ ոչ ծածկեցաւ ի նմանէ, գարհուրեալ եւ դողացեալ վասն որոյ գաղտն արար, եկն անկաւ առաջի նորա, ասաց գամենայն իրսն ստուգութեամբ, եւ պատմեաց առաջի ամենայն ժողովրդեանն, եւ թէ ՚րպէս բժշկեցաւ առժամայն: Եւ Յիսուս ասէ ցնա. Դուստր, հաւատք քո կեցուցին գքեզ, երթ ի խաղաղութիւն, եւ եղիջիր ողջ ի տանջանաց քոց:

[1] Ոչ գի անգիտանայր թէ գո՛վ ոք բժշկեաց, այլ գի հաստատեսցէ գհաւատս մերձ եղելոցն եւ բարձցէ ի կնոջէ անաի գկարծեցեալ նախատինս ախտին:

Մինչդեռ նա զայն խօսէր, գան ոմանք ի տանէ ժողովրդապետին եւ ասեն՝ թէ Դուստրն քո մեռաւ. զի եւս աշխատ առնես զվարդապետդ: Իսկ Յիսուս իբրեւ լսեաւ զբանն ասացեալ, ասէ ցժողովրդապետն. Մի՛ երկնչիր, բայց միայն հաւատա, եւ կեցցէ: Եւ ոչ զոք եթող ընդ իւր երթալ, բայց միայն զՊետրոս եւ զՅակովբոս եւ զՅովհաննէս զեղբայրն Յակովբայ:

Գայ ի տուն ժողովրդապետին, եւ տեսանէ զփողդարան [1] եւ ամբոխ յոյժ եւ յալականս, եւ աղաղակ յոյժ: Եւ մտեալ ի ներքս՝ ասէ ցնոսա. Չի խռովեալ էք եւ լայք. մանուկն ոչ է մեռեալ, այլ ննջէ [2]: Եւ ծաղր առնէին զնա, զի գիտէին թէ մեռաւ:

Եւ նորա հանեալ արտաքս զամենեսեան, առնու ընդ իւր զհայր մանկանն եւ զմայրն, եւ զնոսա որ ընդ նմայն էին, եւ մտանէ ուր դնէր մանուկն: Եւ կալեալ զձեռանէ մանկանն, ասէ ցնա. Տալիթա կում՛ի, որ թարգմանի, Աղջիկ դու (քեզ ասեմ) արի՛: Եւ վաղվաղակի դարձաւ ոգի նորա, եւ յարեաւ աղջիկն եւ գնայր: Եւ հրամայեաց տալ նմա ուտել. եւ զարմացան ծնօղքն նորա մեծաւ զարմանալեօք: Եւ պատուէր տայր նոցա յոյժ, զի մի՛ ոք գիտասցէ որ ինչ եղեւն. եւ ել համբաւս այս ընդ ամենայն երկիրն ընդ այն:

Եւ մինչդեռ անցանէր ընդ այն Յիսուս, գիեաւ եղեն նորա կոյրք երկու, աղաղակէին եւ ասէին. Ողորմեաց մեզ, որդի Դաւթի: Եւ իբրեւ եկն ի տուն՝ մատեան առ նա կոյրքն, եւ ասէ ցնոսա Յիսուս. Հաւատա՞յք եթէ կարող եմ առնել ձեզ զայդ [3]: Ասեն ցնա, Այո Տէր: Յայնժամ

[1] Հեբանոսական էր սովորութիւնն մտեալ եւ ի Հրեայս՝ կոծ դնելոյ ի վերայ մեռելոց հանդերձ եղերական նուագօք եւ նուագարանօք:

[2] Ինձ յարուցանել զմեռեալն այնպէս է որպէս թէ ի քնոյ զարթուցանել:

[3] Այսպէս հաւատա խնդրէր Քրիստոս յամենեցուն որ նշան ինչ հայցէին ի նմանէ:

մերձեցաւ յաչս նոցա եւ ասէ. Ըստ հաւատոց ձերոց եղիցի ձեզ: եւ բացան աչք նոցա. եւ սաստեաց նոցա Յիսուս եւ ասէ. Զգոյշ կացէք, մի ոք գիտասցէ: Եւ նոքա ելեալ համբաւեցին զնա ընդ ամենայն երկիրն ընդ այն:

Եւ յելանելն նոցա արտաքս՝ ահա մատուցին առ նա այր մի համր դիւահար [1], եւ յելանել դիւին՝ խօսեցաւ համրն. եւ զարմացան ժողովուրդքն եւ ասեն՝ թէ եւ ոչ երբէք երեւեցաւ այսպիսի ինչ յիսրայէլի. իսկ Փարիսեցիքն ասէին՝ թէ Իշխանաւն դիւաց հանէ դա զդեւս [2]:

[1] Այլ է սա ի դիւահարէն զորմէ Մատթէոս ասէ թէ համր էր եւ կոյր:

[2] Զօրութեամբ եւ հրամանաւ իշխանին դիւաց, զոր եւ Բեեղզեբուղ ձայնէին՝ յանուն ճանճիկ աստուածոյն Ակկարոնի:

ԽՂՃՔ

Իշխան մըտօք ընդ Յայրոսին բուռըն հարիցց Տեառնըդ ոտին,
Վ.ասըն ղըստեր մեռեալս անձին ի տուն մարմնոյս մահաբերին.
Խոնարհեացիս յիս ըստ նըմին, դադարեցո զձայն կականին.
Կաղ ըզձեռաց բանականին, դարձո այսրէն յիս ըզհոգին:
Եւ ընդ միւսոյ ախտաւորին, ի քղանցըս Տեառնըդ հրպողին,
Մաքրեա գինուսմըն վըտակին արեան մըտաց գազրագունին:...
Ես համբացայ բարեաց բանին որպէս բերան այսահարին,
Նըման գոլով խուլ եւ համրին եւ ի դիւաց խըցեալ խըլին.
Ընդարձակեա զկապըս լեզուիս, բարբառեցո ինձ ըզքարին.
Եւ խից գականջս ընդդէմ օձին, գի մի լըւայց ըստ Եւային: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Բժշկութիւն անդամալուծին որ ի Պրոբատիկէ.— Պատահանի Քրկչին առ Փարիսեցիսն գայթակղեալս. — Հասկ կորգել աշակերտացն, եւ Յիսուսի անմեղադիր առնել գնոսա. — Բժշկութիւն ձեռինն գոսացելոյ, եւ այլոց ախտաժետաց բազմաց:

Եւ այսրիկ տօն էր Հրէից [1], եւ ել Յիսուս յԵրուսաղէմ: Եւ էր յԵրուսաղէմ ի Պրոբատիկէ աւազանին, որ կոչէր եբրայեցերէն Բեթհեզդա, հինգ սրահ [2]. յորս անկեալդնէր բազմութիւն յոյժ հիւանդաց, կուրաց, կաղաց, գօսացելոց, որ ակն ունէին ջրոցն յուզելոյ: Եւ հրեշտակ Տեառն ըստ ժամանակի [3] իջանէր յաւազանն եւ յուզէր զջուրսն. եւ որ նախ ի շարժումն ջուրցն իջանէր' բժշկէր, ոչ ունելով նշան հիւանդութեան:

Եւ անդ էր այր մի' որոյ երեսուն եւ ութ ամ էր ի հիւանդութեան իւրում: Զնա իբրեւ տեսս Յիսուս' գի անկեալ դնէր, եւ գիտաց [4] եթէ բազում ժամանակք են այնուհետեւ [5], ասէ ցնա. Կամիս ողջ լինել [6]: Պատասխանի

[1] Տօն գատկին:

[2] Բեթհեզդայն աւազան մեծ էր եւ գեղեցիկ' շինուածս հոյակապս ունելով շուրջանակի, եւ սրահս հինգ, եւ կոչէր Պրոբատիկէ' այս ինքն է ոչխարաց կամ ոչխարենի, թերեւս գի անդ լուանային գոչխարսն եւ զգաւինս պատրաստեալս ի նուէր գոհից:

[3] Ընդ ժամանակս ժամանակս:

[4] Գիտակ գոլով, գիտելով:

[5] Ի ժամանակին յերկարութենէ թուի թէ անդամալոյծ էր հիւանդն այն:

[6] Հարցանելովն զարթուցանէ ի միտս հիւանդին եւ զյոյս բժշկութեան, եւ գխոստովանութիւն տկարութեանն մեծի եւ անօգնական լինելոյն:

ետ նմա հիւանդն. Տէր, ոչ գոք ունիմ, թէ յորժամ ջուրքն յուզիցին՝ արկցէ զիս յաւազանն. եւ մինչ ես դանդաղիմ, այլ ոք քան զիս յառաջագոյն իջանէ: Ասէ ցնա Յիսուս. Արի՛ ա՛ռ զմահիճս քո եւ գնա:

Եւ ողջացաւ այրն, եւ յարեաւ, առ զմահիճս իւր եւ շրջէր. եւ էր շաբաթ յաւուրն յայնմիկ: Ասեն Հրեայքն ցբժշկեալն. Շաբաթ է, եւ ոչ է արժան քեզ առնուլ զմահիճս քո: Պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ. Որ բժշկեացն զիս՝ նա ասաց ցիս. Ա՛ռ զմահիճս քո եւ գնա: Հարցին ցնա եւ ասեն. Ո՞վ է այրն որ ասացն ցքեզ, Ա՛ռ զմահիճս քո եւ շրջեա՛ց: Եւ բժշկեալն ոչ գիտեր թէ ով իցէ[1]. քանզի Յիսուս խոյս ետ վասն ամբոխին ի տեղւոջէ անտի:

Յետ այսորիկ գտանէ զնա Յիսուս ի տաճարին եւ ասէ ցնա. Ահաւադիկ ողջացար, մի՛ եւս մեղանչեր, զի մի՛ չար եւս ինչ լինիցի քեզ[2]: Գնաց այրն եւ պատմեաց Հրէիցն՝ եթէ Յիսուս էր որ բժշկեացն զիս:

Եւ վասն այնորիկ հալածէին զՅիսուս Հրեայքն, զի զայն առնէր ի շաբաթու: Եւ Յիսուս պատասխանի ետ նոցա. Հայր իմ մինչեւ ցայժմ գործէ, եւ ես գործեմ[3]: Վասն այնորիկ առաւել խնդրէին Հրեայքն սպանանել զնա. զի ոչ միայն լուծանէր զշաբաթս, այլ եւ հայր իւր կոչէր զԱստուած, եւ հաւասար առնէր զանձն Աստուծոյ:

Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. ոչ կարէ Որդի մարդոյ առնել յանձնէ եւ ոչ ինչ, եթէ ոչ տեսանիցէ զՀայրն զի առնէ. զի զոր նայն առնէ,

[1] Ոչ գիտէր գնա յանուանէ:

[2] Ցայտ առնէ բանիւս թէ վասն մեղաց պատուհաս էր հիւանդութիւն առնն:

[3] Հայր իմ գործէ եւ ի շաբաթու աւուրս՝ նախախնամելով զաշխարհս իւր. գնոյն եւ ես առնեմ:

գնոյն եւ Որդին նմին նման գործեն: Զի Հայր սիրէ զՈրդի, եւ զամենայն ինչ ցուցանէ նմա զոր ինքն առնէ, եւ մեծամեծս եւս քան զսոյնս ցուցանէ նմա զգործս՝ ընդ որ դուքդ զարմանայք: Զի որպես Հայր յարուցանէ զմեռեալս եւ կենդանի առնէ, նոյնպես եւ Որդի զորս կամի կենդանի առնէ: եւ ոչ եթէ Հայր դատի զոք, այլ զամենայն դատաստան ետ Որդւոյ իւրոյ[1]. զի ամենեքեան պատուեսցեն զՈրդի որպես պատուեն զՀայրն: Որ ոչ պատուէ զՈրդին՝ ոչ պատուէ զՀայր զառաքիչն նորա:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի որ զբանն իմ լսէ, եւ հաւատայ այնմ որ առաքեացն զիս, ընդունի զկեանսն յաւիտենական. եւ ի դատաստան ոչ մտանէ, այլ փոխեցաւ ի մահուանէ ի կեանս:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի գայ ժամանակ, եւ արդէն իսկ է, յորժամ մեռեալք լսիցեն ձայնի Որդւոյն Աստուծոյ, եւ որք լսիցենն՝ կեցցեն: Զի որպես Հայր ունի կեանըս յանձին իւրում, նոյնպես ետ եւ Որդւոյ ունել կեանս յանձին իւրում. եւ իշխանութիւն ետ նմա դատաստան առնել. եւ զի որդի մարդոյ է՝ ընդ այն զի՞ զարմանայք. զի եկեսցէ ժամանակ յորում ամենեքին որ ի գերեզմանս կայցեն՝ լուիցեն ձայնի նորա եւ եկեսցեն արտաքս. որոց բարիս գործեալ իցէ՝ ի յարուքիւն կենաց, եւ որոց զչար արարեալ՝ ի յարուքիւն դատաստանաց[2]: Ոչ կարեմ ես յանձնէ առնել եւ ոչ ինչ[3], այլ որպես լսեմ՝ դատիմ, եւ դատաստանն իմ արդար է. զի

[1] Սեպհականեալ իմն գործ է Որդւոյ՝ դատաստան առնել ազգի մարդկան յաւուրն յետնում:

[2] Ի յարուքիւն՝ որում կից է դատապարտուքիւն յաւիտենից:

[3] Ձնոյն ինքն գաստուածային բնութիւնն Հօր ունելով՝ ոչ կարեմ ես առնել գործ ինչ աստուածային առանձինն եւ անջատաբար ի Հօրէ:

ոչ խնդրեմ զկամս իմ, այլ զկամս այնորիկ որ առաքեացն զիս:

Եթէ ես վկայեմ վասն իմ, վկայութիւնն իմ չէ ճշմարիտ. այլ է որ վկայէ վասն իմ. եւ դուք գիտէք եթէ ճշմարիտ է վկայութիւնն զոր վկայեաց վասն իմ: Դուք առաքեցէք առ Յովհաննէս, եւ վկայեաց ճշմարտութեանն: Այլ ես ոչ եթէ ի մարդկանէ առնում վկայութիւն, այլ զայս ասեմ՝ զի դուք ապրեսջիք: Նա էր ճրագն որ լուցեալ էր եւ ծագէր. եւ դուք կամեցարուք ցնծալ առ ժամանակ մի ի լոյս նորա: Այլ ես ունիմ վկայութիւն մեծ եւս քան զՅովհաննու. զգործսն զոր ետ ցիս Հայր՝ զի կատարեցից զնոսա, նոքին իսկ գործքն զոր գործեմ՝ վկայեն վասն իմ, եթէ Հայր առաքեաց զիս. եւ որ առաքեացն զիս Հայր՝ նա վկայեաց վասն իմ[1]:

Դուք ոչ գէայն նորա երբէք լուարուք, եւ ոչ զտեսիլ նորա տեսէք, եւ ոչ զբան նորա ունիք ի ձեզ բնակեալ. զի զոր նա առաքեաց՝ դուք նմա ոչ հաւատայք: Քննեցէք զգիրս, զի դուք համարիք[2] նոքօք ունել զկեանսն յաւիտենականս, եւ նոքին իսկ են որ վկայեն վասն իմ, որովք համարիք ունել կեանս. եւ դուք ոչ կամիք գալ առ իս՝ զի զկեանսն ունիցիք:

Ես փառս ի մարդկանէ ոչ առնում. այլ գիտեմ զձեզ թէ զսէրն Աստուծոյ ոչ ունիք յանձինս: Ես եկի յանուն Հօր իմոյ, եւ ոչ ընդունիք զիս. եթէ այլ ոք եկեսցէ յիւր անուն, զնա ընդունիցիք[3]:

Զիա՞րդ կարէք դուք հաւատալ, զի փառս ի միմեանց

[1] Ի Յորդանան եւ ի գիրս սուրբս:

[2] Հաւատայք, եւ բարւոք առնէք:

[3] Որպէս եւ ընկալան իսկ բազումք զսուտ մարգարեան որ յետ Քրիստոսի երեւեցան:

առնուք, եւ գփառս գառ ի միոյն Աստուծոյ [1] ոչ խնդրէք: Մի՛ համարիք եթէ ես չարախօս ինչ իցեմ գձեզ առ Հօր. գոյ որ չարախօս կայ գձեզ, Մովսէս՝ յոր դուք յուսացեալ էք: Զի եթէ հաւատայիք դուք Մովսիսի, հաւատայիք արդեօք եւ ինձ, զի նա վասն իմ իսկ գրեաց [2]: Զի եթէ նորա գրոցն ոչ հաւատայք, զիա՞րդ իմոց բանիցս հաւատայցէք:

Եւ եղեւ իշաբաթու յերկրորդում առաջնոյն [3] անցանել նմա ընդ արտորայսն. եւ աշակերտքն նորա քաղցեան, կորգէին հասկ, շփէին ընդ ափ, եւ ուտէին: Փարիսեցիքն իբրեւ տեսին, ասեն ցնոսա. Զի՞նչ գործէք գոր չէ օրէն ի շաբաթու: Եւ ցՅիսուս ասեն. Ահաւասիկ աշակերտք քո գործեն գոր ոչ է արժան գործել ի շաբաթու: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս եւ ասէ. Զիցէ ընթերցեալ ձեր գոր արարն Դաւիթ՝ յորժամ պիտոյն եղեւ, եւ քաղցեաւն ինքն եւ որ ընդ նմայն էին [4]. գիա՞րդ եմուտ նա ի տունն Աստուծոյ առ Աբիաթարաւքահանայապետիւ [5], եւ գհացն գառաջաւորութեան եկեր, եւ ետ այնոցիկ որ ընդ նմայն էին. գոր ոչ էր օրէն ումեք ուտել՝ բայց միայն քահանայապետիցն: Կամ թէ չիցէ ընթերցեալ յօրէնս՝ զի ի շաբաթս քահանայքն ի տաճարին պղծեն գշաբաթն [6], եւ անմեղք են [7]: Բայց ասեմ ձեզ, զի մեծ

[1] Զփառս որ յառաջ գան ի վկայութենէ միոյն Աստուծոյ:

[2] « Մարգարէ յարուսցէ ձեզ Տէր Աստուած ձեր ի միջի ձերում իբրեւ զիս. նմա լուիջիք. » (Երկր. Օրէնք, ԺԸ:)

[3] Շաբաթն առաջին որ յետ տօնի Բաղարջակերաց՝ կոչէր երկրորդ առաջնոյն, այս ինքն է առաջին շաբաթ յետ երկրորդի աւուրն բաղարջակերաց:

[4] Ա. Թագ. ԻԱ., 1:

[5] Երկուս ասեն քահանայապետս լեալ Աբիաթար անուն, զմին եղբայր Աբիմելեքայ որ ետ Դաւթի գհացն առաջաւորութեան եւ գսուսերն Գողիաթու. եւ զմիւսն որդի Աբիմելեքայ:

[6] Զոհս առնելով, եւ գայլ եւս սպաս պիտոյից տաճարին հարկանելով:

[7] Քանզի ի պետս տաճարին էր սպասահարկութիւնն:

քան զտաճարն է ասա՛ : Շաբա՛թ վասն մարդոյ եղեւ, եւ ոչ մարդ վասն շաբաթու. եւ Տէր է եւ շաբաթու Որդի մարդոյ [1] : Եւ եթէ գիտէիք զինչ է, Ողորմութիւն կամիմ եւ ոչ զզոհ, ապա ոչ դատապարտէիք դուք զանպարտսն :

Եւ գնացեալ անտի Յիսուս եկն ի ժողովուրդն նոցա : Եւ էր անդ այր մի՛ որոյ ձեռն իւր աջ գօսացեալ էր : Եւ սպասէին նմա դպիրքն եւ Փարիսեցիք՛ թէ ի շաբաթուն բժշկիցէ՞, զի գտանիցեն չարախօսութիւն գնմանէ : Հարցին ցնա եւ ասեն, եթէ ՊաՓրտ իցէ ի շաբաթու բժշկել, զի չարախօսեացեն գնմանէ : Եւ նա գիտեր գխորհուրդս նոցա, ասէ ցնոսա. Ո՞վ է ի ձենջ մարդ՛ որոյ իցէ ոչխար մի եւ անկանիցի այն ի խորխորատ ի շաբաթու. միթէ ոչ ունիցի եւ յարուցանիցէ զնա : Իսկ արդ որչափ եւս առաւել է մարդ քան զոչխար. ապա ուրեմն պարտ է ի շաբաթու բարիս գործել [2] :

Յայնժամ ասէ ցայրն՛ որոյ ձեռնն գօսացեալ էր. Արի՛ անց ի մէջ. եւ նա յարուցեալ եկաց : Ասէ ցնոսա Յիսուս. Հարցից ինչ զձեզ. զինչ արժան է ի շաբաթու, բարի՞ ինչ առնել՛ եթէ չար գործել, ոգի մի ապրեցուցանել թէ կորուսանել. եւ նոքա լռեցին : Եւ հայեցեալ շուրջ գամենեքումբք զայրագին՛ տրտմեալ վասն կուրութեան սրտից նոցա՛, ասէ ցնա. Ձգեա զձեռն քո : Եւ նա ձգեաց, եւ հաստատեցաւ ձեռն նորա իբրեւ զմիւսն :

Եւ ելեալ արտաքս վաղվաղակի Փարիսեցիքն Հերովդիանոսօքն [3] հանդերձ, խորհուրդ առնէին վասն նորա՛ թէ զիարդ կորուսցեն զնա :

[1] Եթէ խիստ ինչ եւս էր պատուէրն պահպանութեան շաբաթուն, սակայն կարող էր Որդին մարդոյ լուծանել զպատուէրն գայն՛ վասն փրկութեան ազգի մարդկան :

[2] Պարտ է ապա եւ բժշկութիւնս կատարել :

[3] Ըստ Որոգինեայ, Երոնիմոսի եւ Կիւրղի եւ այլոց ոմանց՛ Հերովդիա-

Իսկ Յիսուս աշակերտօքն իւրովք գնաց ի Ծովեզրն. եւ բազում ժողովուրդ ի Գալիլեացւոց երթային գինետ նորա. եւ ի Հրեաստանէ, եւ յԵրուսաղեմէ, եւ յայնկոյս Յորդանանու, եւ որք ի Տիւրոսէ եւ ի Սիդովնէ, բազում ժողովուրդ իբրեւ լսէին որչափ ինչ առնէր՝ գային առ նա:

Եւ ասէ ցաշակերտսն իւր՝ զի նաւակ մի պատրաստական կայցէ նմա վասն ամբոխին՝ զի մի նեղեացեն զնա: Քանզի զբազումս բժշկեաց, մինչ գալ խռնել զնովա՝ զի մերձեացին առ նա որք ունէին ախտս ինչ, եւ բժշկեաց զամենեսեան, եւ սաստեաց նոցա զի մի յայտնեացեն զնմանէ ումեք:

Եւ այսք պիղծք յորժամ տեսանէին զնա, անկանէին առաջի նորա, աղաղակէին եւ ասէին՝ թէ Դու ես Որդին Աստուծոյ: Եւ նա յոյժ սաստէր նոցա՝ զի մի յայտնի առնիցեն զնա: Զի լցցի որ ասացաւն ի ձեռն Եսայեայ մարգարէի. Ահա մանուկ իմ զոր ընտրեցի, եւ սիրելի իմ՝ ընդ որ հաճեցաւ անձն իմ. եդից զՈգի իմ ի վերայ նորա, եւ իրաւունս հեթանոսաց պատմեացէ: Ոչ հակառակեացի, եւ ոչ աղաղակեացէ, եւ ոչ ոք լուիցէ ի հրապարակս զբարբառ նորա: Զեղեգն ջախջախեալ ոչ փշրեացէ, եւ զպատրոյկն առկայծեալ ոչ շիջուացէ[1], մինչեւ հանցէ ի յաղթութիւն զդատաստան[2]. եւ յանուն նորա հեթանոսք յուսացին[3]:

նոսքն պաշտօնեայք Հերովդի էին, եւ զտուրս հարկացն ժողովէին ի Հրէից: Են եւս որք Հերովդիանոսս կոչեցեալ համարին զայնոսիկ որք մարդահաճոյ մտօք քարոզէին եթէ մեսիայն իցէ Հերովդէս:

[1] Այլ խնայեացէ ի գօրութիւնն նուազեալ եւ ի յոյսն աղօտ՝ որ մնայցէ տակաւին ի թշնամիս իւր:

[2] Մինչեւ յաղթող գացի ի վերայ նոցա արդարութեամբ աւետարանին քարոզութեան:

[3] Ի նա դիցեն ազգք եւ ազինք զյոյս փրկութեան իւրեանց, եւ յանուն հորա կոչեացեն զանձինս՝ Քրիստոնեայս:

ԽՂՃԻՔ

Ընդ բազմամեայ յուժեալ անձին Պրոթատիկէ աւագանին,
Յորում եւ ես զոք ոչ ունիմ գի գիս արկցէ մինչ յուզեացին,
Ասա բառնալ իմոյ մահին, այս է մարմնոյս թանձրագունին,
Ոչ մեղանչել դարձեալ կրկին, յետ ողջութեան բան հրամանին:
Որ գօսացեալ գործնականին եւ չորացեալ յախտէ ձեռին,
Բան տիրական քո հրամանին ի զգայութիւն փոխարկեցին,
Հրնչեա ի յիմ մեռեալ մասին կենդանարար ձայնիւ քոյին,
Չի կարկամեալս անհրնարին ի գործ բարւոյ արձակեացին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Ընտրութիւն Առաքելոց. — Քարոզութիւն Քրիստոսի ի լերինն:

Ի եղեւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ ել ի լեառն կալ յաղօթս. եւ հաներ գգիշերն ի գլուխ յաղօթսն Աստուծոյ: եւ իբրեւ այգ եղեւ՝ կոչեաց զաշակերտսն իւր, եւ ընտրեաց ի նոցանէ երկոտասանս, զորս եւ Առաքեալս անուանեաց. զՍիմովն՝ զոր եւ Պետրոս անուանեաց, եւ զԱնդրէաս զեղբայր նորին, եւ զՅակովբոս եւ զՅովհաննէս [1], եւ զՓիլիպպոս եւ զԲարթողոմէոս, եւ զՄատթէոս եւ զԹովմաս, եւ զՅակովբոս Ալփեայ եւ զՍիմովն զկոչեցեալն Նախանձայոյզ [2], եւ զՅուդա Յակովբայ եւ զՅուդա Իսկարիովտացի [3] որ եղեւ իսկ մատնիչ:

Եւ իջեալ նոքօք հանդերձ ի տեղի մի տափարակ, եւ ժողով աշակերտացն նորա եւ բազմութիւն յոյժ ժողովրդեանն, յամենայն Հրէաստանէ եւ յԵրուսաղեմէ, եւ յայնմ կողմանէ, եւ ի ծովեզերեն Տիւրոսի եւ Սիդովնի, որ եկին լսել ի նմանէ եւ բժշկել ի հիւանդութենէ իւրեանց, եւ նեղեալքն յայսոց պղծոց՝ բժշկէին: եւ ամենայն ժողովուրդն խնդրէր մերձենալ ի նա, զի զօրութիւն բազում ելանէր ի նմանէ եւ բժշկէր զամենեսեան:

Եւ տեսեալ զժողովուրդն՝ ել ի լեառն, եւ իբրեւ նստաւ

[1] Յակովբոս եւ Յովհաննէս որդիք էին Զեբեդեայ, եւ Սաղոմէի՝ որ ազգակից էր, կամ թէ քոյր եւս՝ որպէս ոմանք կարծեն, սրբոյ Կուսին:

[2] Չի ի Կանայ Գալիլեացւոց էր. եւ զի ձայնս քանա նախանձ է յԵբրայեցի լեզու, Նախանձայոյզ եւս թարգմանի Կանանացին:

[3] ՅԻսկարիովտա աւանէ ցեղին Եփրեմի:

անդ՝ մատեան առ նա աշակերտքն նորա. եւ բացեալ զբերան իւր՝ ուսուցանէր զնոսա եւ ասէր. Երանի աղքատաց հոգւով [1], զի նոցա է արքայութիւն երկնից: Երանի սգաւորաց, զի նոքա մխիթարեսցին: Երանի հեզոց, զի նոքա ժառանգեսցեն զերկիր: Երանի որ քաղցեալ եւ ծարաւի իցեն արդարութեան [2], զի նոքա յագեսցին: Երանի ողորմածաց, զի նոքա ողորմութիւն գտցեն: Երանի այնոցիկ որ սուրբ են սրտիւք, զի նոքա զԱստուած տեսցեն: Երանի խաղաղարարաց, զի նոքա որդիք Աստուծոյ կոչեսցին: Երանի որ հալածեալ իցեն վասն արդարութեան, զի նոցա է արքայութիւն երկնից:

Եւ ամբարձ զաչս իւր յաշակերտսն իւր՝ եւ ասէ. Երանի աղքատացդ հոգւով, զի ձեր է արքայութիւնն Աստուծոյ: Երանի որ քաղցեալ էք այժմ, զի յագեսջիք: Երանի որ լայք այժմ, զի ծիծաղեսջիք: Երանի է ձեզ յորժամ որոշիցեն զձեզ եւ նախատիցեն, եւ ասիցեն զամենայն բան չար զձեզնջ ստութ վասն իմ, եւ հանիցեն անուն չար զձեզնջ վասն Որդւոյ մարդոյ: Ուրախ լիջիք յաւուր յայնմիկ եւ ցնծասջիք, զի ահա վարձք ձեր բազում են յերկինս. ըստ դմին օրինակի առնէին մարգարէիցն հարք իւրեանց:

Բայց վայ ձեզ մեծատանցդ [3], զի ընկալայք զմխիթարութիւն ձեր: Վայ ձեզ որ յագեալդ էք այժմ [4], զի քաղցիցէք: Վայ ձեզ որ ծիծաղիքդ այժմ [5], զի սգայցէք եւ լայցէք:

[1] Անջատելոցն սրտիւ յաշխարհիս իրաց:

[2] Փառացն Աստուծոյ, սրբութեան անձանց եւ ուղղութեան ընկերին:

[3] Որ անձանց եւեթ էք մեծատունք, եւ ոչ յիշէք զաղքատն եւ զտրնանկ:

[4] Անկարօտք էք ամենեւին, եւ զայլոցն կարօտութիւնս անտես առնէք:

[5] Անկարգ ուրախութեամբ եւ շուայտութեամբ:

Վա՛յ ձեզ յորժամ բարի ասիցեն զձեզ ամենայն մարդիկ[1]. զի այդպես առնէին սուտ մարգարէից հարք նոցա:

Դուք էք աղ երկրի[2]. ապա թէ աղն անհամի՝ ի՞ւ յաղիցի. ոչ իմիք ազդիցէ այնուհետեւ, բայց եթէ ընկենուլ արտաքս, եւ կոխան լինել ի մարդկանէ: Դուք էք լոյս աշխարհի. ոչ կարէ քաղաք թաքչել՝ որ ի վերայ լերին կայցէ. եւ ոչ լուցանեն ճրագ եւ դնեն ընդ գրուանաւ, այլ ի վերայ աշտանակի, եւ լոյս տայ ամենեցուն որ ի տանն իցեն: Այնպես լուսաւորեսցէ լոյս ձեր առաջի մարդկան, որպես զի տեսցեն[3] զգործս ձեր բարիս, եւ փառաւորեսցեն զՀայր ձեր որ յերկինս է:

Մի համարիք եթէ եկի լուծանել զօրէնս կամ զմարգարէս[4]. ոչ եկի լուծանել, այլ լնուլ: Ամէն ասեմ ձեզ. մինչեւ անցցեն երկինք եւ երկիր, յոտ մի (որ նշանակեց մի է[5]) ոչ անցցէ յօրինացն եւ ի մարգարէից մինչեւ ամենայն եղիցի:

Որ ոք լուծցէ մի ինչ ի պատուիրանաց յայսցանէ ի փոքունց[6], եւ ուսուցէ այնպես զմարդիկ, փոքր կոչեսցի յարքայութեան երկնից[7]. իսկ որ արասցէ եւ ուսուցէ, նա մեծ կոչեսցի յարքայութեան երկնից: Բայց ասեմ ձեզ, զի եթէ ոչ առաւելուցու արդարութիւն

[1] Յորժամ ղուք յայն սակս եւեթ վասնակիցէք՝ զի բարի ասիցեն զձեզ մարդիկ, մանաւանդ չարքն:

[2] Չայսոսիկ առանձինն առ առաքեալսն ասէ:

[3] Այնպես զի տեսցեն. եւ ոչ՝ վասն այնորիկ զի...

[4] Մի կարծիցէք թէ լոյս զձեզ ասելով աշխարհի՝ ազատս առնեմ ի պահպանութենէ օրինացն. այլ մանաւանդ կամիմ զի զգուշաւորք եւս իցէք յիմանալ եւ ի պահել զօրէնս:

[5] Յոմն տասներորդ է ի նշանագիրս այփաբետացն Հրէից՝ եօտ ձայնեալ ի նոցանէ, եւ քան զայլս ի նշանագրացն փոքրագոյն:

[6] Որ զպրացն եւ Փարիսեցւոց փոքունք կարծին եւ արհամարհք:

[7] Խոտան գոցի ի յարութեան արդարոց, յաւուրն դատաստանի:

ձեր [1] աւելի քան զդպրացն եւ զՓարիսեցւոց, ոչ մտանիցէք յարքայութիւն երկնից:

Լուարուք զի ասացաւ առաջնոցն, թէ Մի սպանաներ. զի որ սպանանիցէ՝ պարտական լիցի դատաստանի: Այլ ես ասեմ ձեզ, եթէ ամենայն որ բարկանայ եղբօր իւրում տարապարտուց՝ պարտաւոր լիցի դատաստանի, եւ որ ասիցէ ցեղբայր իւր յիմար [2] պարտաւոր լիցի ատենի [3], եւ որ ասիցէ ցեղբայր իւր մորոս՝ պարտաւոր լիցի ի գեհեն հրոյն [4]:

Եթէ մատուցանիցես զպատարագ քո ի վերայ սեղանոյ, եւ անդ յիշեացես [5] եթէ եղբայր քո ունի ինչ խեթ զքեզ [6], թող զպատարագն քո առաջի սեղանոյն. երթ նախ հաշտեաց ընդ եղբօր քում, եւ ապա եկեալ մատուսջիր զպատարագն քո:

Լեր իրաւախոհ ընդ ոսոխի քում վաղագոյն՝ մինչդեռ իցես ընդ նմա ի ճանապարհի. գուցէ մատնիցէ զքեզ ոսոխն դատաւորի, եւ դատաւորն դահճի, եւ արկանիցիս ի բանտ: Ամէն ասեմ քեզ. ոչ ելանիցես անտի մինչեւ հատուցանիցես զյետին նաքարակիտն [7]:

[1] Պատուիրանապահութիւնդ ձեր:

[2] Յոյնն եւ այլք՝ քաղդեացի եւ կամ ասորի ձայնիւ ռակա ասեն, որ է յիմար, բախած, խելացեղ:

[3] Յատեանս դատաստանաց պարտաւոր գոցի:

[4] Գեհեանն կամ Գեհեն ձոր խորաձոր էր առ Երուսաղեմաւ, յորում երբեմն պաշտօն հարկանէին Մողոքայ, եւ զմանկունս իւրեանց ածէին գրոցով՝ այս ինքն է այրէին առաջի բագնի չաստուածոյն. իսկ ապա յետ ժամանակաց կիգուին անդանօր գաղտեղութիւնս քաղաքին եւ գաղբեւս, ընդ նոսին եւ գդիակունս չարագործացն սպանելոց. յորմէ սովորեցին Հրեայքն գեհեան եւ գժոխս անուանել, ուստի եւ Տաճիկք՝ ճհհննմ:

[5] Թէպէտ եւ գործն հաճոյ յոյժ իցէ Աստուծոյ, եւ սկզբնաւորեալ եւս, բողուլ պատուիրէ, եւ երթալ հաշտել նախ ընդ եղբօրն:

[6] Յոյնն՝ Ունի ինչ ընդդէմ քեզ.—քանի՞ հարտար է մերս բարգմանութիւն, Ունի ինչ խեթ զքեզ, իմա կասկած եւ կամ բողոք ինչ իրաւացի:

[7] Օրինակաւ ժամանակաւոր ինչ խնդրոյ իրաւանց եւ դատաստանի

Լուարուք զի ասացաւ, Մի՛ շնար. բայց ես ասեմ ձեզ, թէ ամենայն որ հայի ի կին մարդ առ ի ցանկանալոյ նմա՝ անդէն շնացաւ ընդ նմա ի սրտի իւրում:

Եթէ ակն քո աջ գայթակղեցուցանէ զքեզ, խլեա զնա եւ ընկեա ի քէն. զի լաւ է քեզ եթէ մի յանդամոց քոց կորիցէ, եւ մի՛ ամենայն մարմինդ քո անկանիցի ի գեհեն: Եւ եթէ աջ ձեռն քո գայթակղեցուցանէ զքեզ, հատ զնա եւ ընկեա ի քէն. զի լաւ է քեզ եթէ մի յանդամոց քոց կորիցէ, եւ մի՛ ամենայն մարմինդ քո արկանիցի ի գեհեն[1]:

Ասացաւ, եթէ Որ արձակիցէ զկին իւր՝ տացէ նմա զարձակմանն[2]. բայց ես ասեմ ձեզ, եթէ ամենայն որ արձակէ զկին իւր առանց բանի պոռնկութեան՝ նա տայ նմա շնալ, եւ որ զարձակեալն առնէ՝ շնայ[3]:

Դարձեալ լուարուք զի ասացաւ առաջնոցն. Մի՛ երդնուցուս սուտ, բայց հատուսցես Տեառն զերդմունս քո[4]: Այլ ես ասեմ ձեզ՝ ամենեւին մի՛ երդնուլ[5], մի՛ յերկինս, զի աթոռ է Աստուծոյ, եւ մի՛ յերկիր՝ զի պատուանդան է ոտից նորա, եւ մի՛ յԵրուսաղէմ՝ զի քաղաք է մեծի ար-

խրատէ ի սէր եւ ի հաշտութիւն փութալ: — Ճանապարհ կենցաղս է, դատաւոր Քրիստոս, դահիճ՝ հրեշտակն չար, բանտ՝ դժոխք՝ ըստ Օգոստինեայ, եւ կամ քաւարանն կամ մաքրարան, որպէս Կիպրիանոս, Ամբրոսիոս եւ Որոգինէս համարին: — Նաքարակիտն ի բնագրին κοδράντης է՝ ձայն լատին, quadrans, որ զքառորդ փողոյն ցուցանէ, այս ինքն է զդուզնաքեայն եւս մասն պարսուց կամ մեդաց:

[1] Այնքափ գգոյշ լինել խրատէ ի մեղաց, զի եթէ այլ ինչ հնար գգուշութեան չկայցէ՝ ասէ, լաւ է ի բաց կալ եւ ի կարի իսկ սիրելեացն եւ ի կարեւոր իրաց՝ որ առիթք մեղանչելոյ լինիցին: Ակն եւ աջոյ հատմամբ գվիրաբուժիցն գործս ածէ յառակ օրինակի, եւ ոչ եթէ վայրապար ինչ իւրել զնոսին եւ հատանել պատուիրէ:

[2] Զգիր ապահարզանին:

[3] Այսպէս վասն բանի պոռնկութեան եւեթ հրամայ տալ Քրիստոս բաժանել առն եւ կնոջ յիրերաց, բայց ոչ եւ ընդ այլում ամուսնանալ:

[4] Կատարեացես:

[5] Առանց օրինաւոր ինչ եւ կարեւոր պատճառաց:

քայի. եւ մի՛ ի գլուխ քո երդնուցուս, զի ոչ կարես մազ մի ապիտակ առնել կամ թուխ. այլ եղիցի ձեր բան՝ այո՛ այո, եւ ոչն ոչ. զի աւելին քան զայն ի չարէն է [1]:

Լուարուք զի ասացաւ. Ակն ընդ ական, եւ առամն ընդ առաման: Այլ ես ասեմ ձեզ՝ մի՛ կալ հակառակ չարին [2]. այլ եթէ ոք ածիցէ ապտակ յաջ ծնօտ քո, դարձո՛ նմա եւ զմիւսն [3]. եւ որ կամիցի ոք դատել եւ առնուլ զշապիկս քո, թո՛ղ ի նա եւ զբաճկոն քո. եւ որ տարապարհակ վարիցէ զքեզ մղոն մի, երթ ընդ նմա եւ երկուս [4]: Որում խնդրէ ի քէն՝ տո՛ւր [5], եւ որ կամի փոխ առնուլ ի քէն՝ մի դարձուցաներ զերեսս. եւ զոր ինչ հանէ ոք ի քէն՝ մի պահանջեր:

Լուարուք ապաքէն զի ասացաւ. Սիրեսցես զընկեր քո, եւ առեսցես զթշնամին քո [6]: Այլ ես ասեմ ձեզ, Սիրեցէ՛ք զթշնամիս ձեր, օրհնեցէ՛ք զանիծիչս ձեր. բարի արարէ՛ք առելեաց ձերոց, եւ աղօթս արարէ՛ք ի վերայ այնոցիկ՝ որ յղկենն զձեզ եւ հալածեն:

Զի եթէ սիրէք դուք զսիրելիս ձեր, զինչ շնորհ է ձեր.

[1] Ի հաստատողականան Այո միայն ասասջիք, եւ ի ժխտողականս Ոչ. աւելին քան զայս՝ սատանայի հնարք են:

[2] Անիրաւութեան եւ կամ առն անիրաւի: — Ոչ գօրինաւոր պաշտպանութիւն անձին արգելու Քրիստոս բանիւդ, այլ իսպառ տալ զգուշանալ քան կարի ի հակառակելոյ չարաց:

[3] Պատուիրէ Քրիստոս բանիւս՝ այնչափ հեռի լինել մեզ յոխակալութենէ, զի չաւ համարիցիմք միւս եւս անիրաւութեան գործ ձգել յանձինս՝ քան թէ վրէժխնդիր վասն առաջնոյն լինել:

[4] Երկուս ընդ միոյ, ոչ ի վերայ միոյն:

[5] Մանաւանդ որ կարօտեալ եւս իցէ: Եթէ սակաւ իցէ կարօտութիւնն, յաւելորդացն քոց տուր. եթէ ծանր, ի հարկաւորացն. եւ եթէ մեծ յոյժ, տուր եւ զման կարեւոր պիտոյիցն քոց:

[6] Ըստ իմաստից եւեթ կարծի այս ասացեալ ի հին օրէնս՝ գիտասարակաց բշնամւոյ եւ գայլազգեաց: — Այլք համարեցան գիտաւածդ գայդ, Առեսցես զթշնամին քո, ի զգրացն յաւելեալ ի գիրս եւ ի վարդապետութիւնս. եւ ի դէպ է վարկածն:

զի եւ մեղաւորք սիրեն զսիրելիս իւրեանց. եւ եթէ բարի առնէք բարերարաց ձերոց, որ շնորհ է ձեր, զի եւ մեղաւորք զնոյն գործեն: եւ եթէ տայցէք միայն ողջոյն բարեկամաց ձերոց, զինչ աւելի առնէք. ոչ ապաքեն մաքսաւորք եւ մեղաւորք զնոյն գործեն: եւ եթէ տայք փոխ այնոցիկ յորոց ակն ունիցիք առնուլ, որ շնորհ է ձեր. քանզի եւ մեղաւորք մեղաւորաց փոխ տան, զի առցեն անդրեն զկշիռն: Բայց սիրեցէք զթշնամիս ձեր, եւ բարի արարէք ատելեաց ձերոց. եւ տուք փոխ ուստի ոչ ակն ունիցիք առնուլ. եւ եղիցին վարձք ձեր բազում, եւ եղիջիք որդիք Բարձրելոյ[1]. զի նա քաղցր է ի վերայ չարաց եւ ապաշնորհաց, գարեգակն իւր ծագէ ի վերայ չարաց եւ բարեաց, եւ ածէ անձրեւ ի վերայ արդարոց եւ մեղաւորաց: Արդ եղերուք գթած՛ որպէս եւ Հայրն ձեր գթած է. եղերուք կատարեալք[2], որպէս եւ Հայրն ձեր երկնաւոր կատարեալ է:

Զգոյշ լերուք ողորմութեան ձերում՛ մի առնել առաջի մարդկան, որպէս թէ ի ցոյց ինչ նոցա. գուցէ եւ վարձս ոչ ընդունիցիք ի Հօրէն ձերմէ որ յերկինսն է:

Այլ յորժամ առնիցես ողորմութիւն, մի հարկաներ փող առաջի քո[3], որպէս կեղծաւորքն առնեն ի ժողովուրդս եւ ի հրապարակս՛ որպէս զի փառաւորեսցին ի մարդկանէ. ամէն ասեմ ձեզ, այն իսկ են վարձք նոցա: Այլ դու յորժամ ողորմութիւն առնիցես, մի գիտասցէ ձախ քո զինչ գործէ աջ քո[4]. որպէս զի եղիցի ողորմու-

[1] Չի նմանիցէք Բարձրելոյն. քանզի սովոր են Երբայեցիք որդի կոչել ումեք զնմանեալն նմա:

[2] Չանացարուք կատարեալս լինել, եւ մի երբէք շատանալք արդարութեամբն զոր ունիցիք:

[3] Մի հռչակեր որպէս ի ձայն փողոյ:

[4] Այնպէս ի ծածուկ արասջիր, զի թէ աջս իսկ ունէր ձախ քո՛ չտեսանիցէ գտուրս աջոյ ձեռինդ:

բիւնն քո ի ծածուկ, եւ Հայրն քո որ տեսանէ ի ծածուկ՝ հատուսցէ քեզ յայտնապէս:

Եւ յորժամ յաղօթս կայցես, մի լինիցիս որպէս կեղծաւորքն. զի սիրեն ի ժողովուրդս եւ յանկիւնս հրապարակաց կալ յաղօթս, որպէս զի երեւեսցին մարդկան. ամէն ասեմ ձեզ, այն իսկ են վարձք նոցա:

Այլ դու յորժամ կայցես յաղօթս, մո՛ւտ ի սենեակ քո, եւ փակեա գդուռս քո [1], եւ կաց յաղօթս առ Հայր քո ի ծածուկ, եւ Հայրն քո որ տեսանէ ի ծածուկ՝ հատուսցէ քեզ յայտնապէս:

Եւ յորժամ կայցէք յաղօթս, մի շատախօս լինիք իբրեւ զհեթանոսս [2], զի համարին եթէ ի բազում խօսից իւրեանց լսելի լինիցին. արդ մի նմանիցէք նոցա, զի գիտէ Հայրն ձեր զինչ պիտոյ է ձեզ՝ մինչչեւ ձեր խնդրեալ ինչ իցէ ի նմանէ:

Եւ արդ այսպէս [3] կացէք դուք յաղօթս. Հայր մեր որ յերկինս, սուրբ եղիցի անուն քո [4]. եկեսցէ արքայութիւն քո [5]. եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի [6]: Զհաց մեր հանապազորդ տո՛ւր մեզ այսօր [7]. եւ բո՛ղ մեզ զպարտիս մեր, որպէս եւ մեք բողումք մերոց պարտապանաց:

[1] Ոչ զհասարակաց աղօթսն խափանել կամի Քրիստոս բանիւս, այլ զմտացն դիտումն ուղղէ. ապա թէ ոչ, մարթի եւ ի սենեակ մտանել եւ կալ յաղօթս, եւ ի ցոյցս մարդկան առնել զայն՝ գովութեանց առ ի նոցանէ ցանկալով:

[2] Խոտէ Քրիստոս զայն աղ՝թս որ յաճախութեամբ բանից եւեք լինիցին՝ առանց եռանդեան եւ ըղձից եւ մտադրութեան:

[3] Ըստ այսմ օրինակի, ըստ իմաստից այսոցիկ՝ թէպէտ եւ բանքն այլ եւ այլք լինիցին:

[4] Սրբութեամբ պաշտեացի, փառաւոր եղիցի:

[5] Թագաւորութիւն քո հաստատեացի յերկրի՝ անընդդիմակ ի չարաց եւ յապստամբ մարդկանէ:

[6] Հնազանդ լիցին քեզ եւ բնակիչք երկրի կամակար մտօք՝ որպէս հնազանդին հրեշտակք յերկինս:

[7] Զօր ըստ օրէ զպէտս կենաց գոգւոյ եւ զմարմնոյ:

եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ ի չարէ[1]. զի քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս. Ամէն:

Զի եթէ թողուցուք մարդկան զյանցանս նոցա, թողցէ եւ ձեզ Հայրն ձեր երկնաւոր. ապա թէ ոչ թողուցուք մարդկան զյանցանս նոցա, եւ ոչ Հայրն ձեր թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր:

Եւ յորժամ պահիցէք, մի լինիք իբրեւ զկեղծաւորսն տրտմեալք, որ ապականեն[2] զերեսս իւրեանց՝ որպէս զի երեւեսցին մարդկան թէ պահիցեն. ամէն ասեմ ձեզ, այն իսկ են վարձք նոցա:

Այլ դու յորժամ պահիցես, օծ զգլուխ քո, եւ յուա զերեսս քո[3], զի մի՛ երեւեսցիս մարդկան իբրեւ զպահող, այլ Հօրն քում ի ծածուկ. եւ Հայրն քո որ տեսանէ ի ծածուկ՝ հատուսցէ քեզ յայտնապէս:

Մի՛ գանձէք ձեզ գանձս յերկրի, ուր ցեց եւ ուտիճ[4] ապականեն, եւ ուր գողք ական հատանեն եւ գողանան. այլ գանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս, ուր ոչ ցեց եւ ոչ ուտիճ ապականեն, եւ ոչ գողք ական հատանեն եւ գողանան. զի ուր գանձք ձեր են՝ անդ եւ սիրտք ձեր եղիցին:

Ճրագ մարմնոյ՝ ակն է: Եթէ ակնքո առատ է, ամենայն մարմինդ լուսաւոր եղիցի[5]. ապա թէ ակն քո

[1] Յանցելոցն, յառաջիկայից եւ յապագայ մեղաց. կամ թէ ի չարէն՝ այս ինքն է ի սատանայէ թշնամւոյ մերմէ եւ ի փորձութեանց նորին փրկեա զմեզ: — Ի յատին թարգմանութեան պակասէ որ գինեան գայ հատուածոյս փառատրութիւն:

[2] Խանգարեն, տժգոյնս եւ տխուրս ցուցանեն:

[3] Զամենայն հնարս հնարեսջիր զի գուարթ լինիցիս, եւ մի՛ տրտմեալ երեւիցիս:

[4] Ուտիճն ժանկ է աստանօր, եւ ոչ ճճի ինչ եւ կամ որդն՝ որպէս ցեցն:

[5] Որպէս ակն ճրագ է մարմնոյ, նոյնպէս եւ դիտումն մտաց յոյս է գործոց բարութեան: Ակն առատ կամ լուսաւոր՝ մաքրութիւնն է խորհրդոյ եւ դիտաւորութեան կամաց, որով եւ սրբին գործք ամենայն:

չար է, ամենայն մարմինդ խաւարին եղիցի. իսկ արդ եթէ լոյսդ որ ի քեզ է՝ խաւար է, խաւարն որչափ եւս:

Ոչ ոք կարէ երկուց տերանց ծառայել [1]. կամ զմին ատիցէ եւ զմիւսն սիրիցէ, կամ զմին մեծարիցէ եւ զմիւսն արհամարհիցէ. ոչ կարէք Աստուծոյ ծառայել եւ Մամոնայի [2]:

Վասն այդորիկ ասեմ ձեզ. մի հոգայք վասն ոգւոց ձերոց՝ զինչ ուտիցէք կամ զինչ ըմպիցէք, եւ մի վասն մարմնոց ձերոց՝ թէ զինչ ագանիցիք [3]. ոչ ապաքէն ոգի առաւել է քան զկերակուր, եւ մարմին քան զհանդերձ [4]:

Հայեցարուք ի թռչունս երկնից, զի ոչ վարեն եւ ոչ հնձեն, եւ ոչ ժողովեն ի շտեմարանս, եւ Հայրն ձեր երկնաւոր կերակրէ զնոսա. ոչ ապաքէն դուք առաւել էք քան զնոսա: Իսկ արդ ո ի ձենջ առ հոգալ իւրում [5] յաւելուլ կարիցէ ի հասակ իւր կանգուն մի:

Եւ վասն հանդերձի զի հոգայք: Հայեցարուք ի շուշանն վայրենի՝ որպէս աճէ. ոչ ջանայ եւ ոչ նիւթէ [6]. ասեմ ձեզ, զի եւ ոչ Սողոմոն յամենայն ի փառս իւրում զգեցաւ իբրեւ զմի ի նոցանէ: Իսկ եթէ զխոտն ի վայրի՝ որ այսօր է, եւ վաղիւն ի հնոց արկանի, Աստուած այնպէս զգեցուցանէ, որչափ եւս առաւել զձեզ՝ թերահաւատք:

Մի այսուհետեւ հոգայցէք եւ ասիցէք. զինչ կերիցուք,

[1] Որոց հրամանքն հակառակիցին միշտ իրեարց, որպէս Աստուած եւ աշխարհս:

[2] Մամոնա ինչք է յասորի լեզու, եւ կամ ընչիցն շահապետ:

[3] Չաւելորդ հոգսն խափանէ՝ որ անյուսութեամբ ի խնամոցն Աստուծոյ՝ լինիցին, հանդերձ տուժիւք փրկութեան անձին:

[4] Որ զոգին եւ զկենդանութիւն ետ ձեզ, միանգամայն եւ զմարմինդ ձեր ստեղծ, եւս առաւել տացէ ձեզ զկարեւորն ի պահպանութիւն ոգւոցդ կենդանութեան եւ ի ծածկոյթ մարմնոյ:

[5] Թէպէտ եւ ի հոգս եւ ի տառապանս գանձն մաշիցէ:

[6] Ոչ ջանայ եւ վաստակէ՝ հանգոյն արանց, եւ ոչ նիւթէ՝ մանէ եւ անկանէ իբրեւ զկանայս:

կամ զինչ արբցուք, կամ զինչ զգեցցուք. զի զայդ ամենայն հեթանոսք խնդրեն. քանզի գիտէ Հայրն ձեր երկնաւոր՝ թէ պիտոյ է ձեզ այդ ամենայն: Խնդրեցէք նախ զարքայութիւնն Աստուծոյ եւ զարդարութիւն նորա[1], եւ այդ ամենայն յաւելցի ձեզ[2]: Մի այսուհետեւ հոգայցէք վասն վաղուին. զի վաղիւն վասն իւր հոգասցի. շատ է աւուրն չար իւր[3]:

Մի դատէք՝ զի մի դատիցիք. մի պատժէք, եւ ոչ պատժիցիք. արձակեցէք եւ արձակիցիք. տուք եւ տացի ձեզ: Չափ բարւոք, բաբաղուն, շարժուն, գեղուն, տացին ի գոգս ձեր. նովին չափով որով չափէք՝ չափեսցի ձեզ:

Ասաց եւ առակ մի առ նոսա. Միթէ կարիցէ կոյր կուրի առաջնորդել. ոչ ապաքէն երկոքին ի խորխորատ անկանիցին:

Ոչ է աշակերտ յաւ քան զվարդապետ իւր. ամենայն կատարեալն եղիցի իբրեւ զվարդապետ իւր:

Զի տեսանես զշիւղ յական եղբօր քո, եւ ի քում ական զգերանդ ոչ տեսանես[4]. կամ զիաւրդ ասես ցեղբայր քո. Եղբայր, թող հանից զշիւղդ յականէ քումմէ. եւ ահաւադիկ ի քում ականդ գերան կայ: Կեղծաւոր, հան նախ զգերանդ յականէ քումմէ, եւ ապա հայեսցես հանել զշիւղն յականէ եղբօր քո:

Մի տայք զսրբութիւն շանց, եւ մի արկանէք զմարգարիտս ձեր առաջի խոզաց[5], զի մի առ ոտն կոխեսցեն զնոսա, եւ դարձեալ երգիծուցանիցեն զձեզ:

[1] Զարդարութիւն Աստուծոյ, զգործս ձեր ըստ օրինացն Աստուծոյ գործելով:

[2] Յաւելուածով հանդերձ տացի ձեզ:

[3] Վիշտքն եւ տառապանք:

[4] Շիւղն գիտուն ինչ թերութիւն ակնարկէ, եւ գերան գմեծն:

[5] Մի մատնէք զաստուածայինն եւ զսրբազան իրս եւ զհաւատոյ վար-

Խնդրեցէք եւ տացի ձեզ. հայցեցէք եւ գտջիք. բախեցէք եւ բացցի ձեզ: Զի ամենայն որ խնդրէ՝ առնու, եւ որ հայցէ՝ գտանէ, եւ որ բախէ՝ բացցի նմա:

Ո՞ իցէ ի ձենջ մարդ՝ զոր խնդրիցէ որդի իւր հաց, մի՞թէ քար տայցէ նմա. եւ կամ խնդրիցէ ձուկն, մի՞թէ ճա տայցէ նմա: Արդ եթէ դուք որ չարքդ էք՝ գիտէք պարգեւս բարիս տալ որդւոց ձերոց, ո՛րչափ եւս առաւել Հայրն ձեր որ յերկինս է՝ տացէ բարիս այնոցիկ որ խնդրեն զնա:

Զամենայն զոր միանգամ կամիջիք[1] թէ արասցեն ձեզ մարդիկ, այնպէս եւ դուք արարէք նոցա. զի այն իսկ են օրէնքն եւ մարգարէք[2]:

Մտէ՛ք ընդ նեղ դուռն. քանզի ընդարձակ է դուռն եւ համարձակ ճանապարհն որ տանի ի կորուստ, եւ բազումք են որ մտանեն ընդ նա: Քանի՛ անձուկ է դուռն եւ նեղ ճանապարհն որ տանի ի կեանս, եւ սակաւք են որ գտանեն զնա:

Զգո՛յշ լերուք ի սուտ մարգարէից որ գան առ ձեզ հանդերձիւք ոչխարաց, եւ ի ներքոյ են գայլք յափշտակո՛ղք[3]. ի պտղոյ նոցա ծանիջիք զնոսա. զի իբաքանչիւր ծառ ի պտղոյ իւրմէ ճանաչի: Մի՞թէ քաղիցեն ի փշոց խաղող, կամ ի տատասկէ թուզ: Այսպէս ամենայն ծառ բարի՝ պտուղ բարի առնէ, եւ ծառ չար՝ պտուղ չար առնէ. ոչ կարէ ծառ բարի՝ պտուղ չար առնել, եւ ոչ ծառ չար՝ պտուղ բարի առնել: Ամենայն ծառ որ ոչ առնէ պտուղ բարի՝ հատանի եւ ի հուր արկանի: Ապա ի պտղոյ նոցա ծանիջիք զնոսա:

դապետութիւնս ի պղծութիւն եւ յարհամարհանս անհաւատից եւ երկրաքարշ արանց:

[1] Զոր ինչ իրաւամբ եւ ուղղութեամբն կամիք:

[2] Զայս իսկ պատուիրեն:

[3] Դպիրքն եւ Փարիսեցիք եւ ամենեքեան որ զաստուածպաշտութիւն իբրեւ զպատրուակ չարութեան ունին յանձինս:

Մարդ բարի՛ ի բարի գանձուց սրտի իւրոյ բղխե գբարի, եւ մարդ չար ի չարին բղխե զչար. քանզի ի յաւելուածոյ սրտին խօսի բերան նորա:

Ձի կոչէք զիս Տէր Տէր, եւ զոր ասեմն ոչ առնէք: Ոչ ամենայն որ ասե ցիս, Տէր Տէր, մտցե յարքայութիւն երկնից. այլ որ առնե զկամս Հօր իմոյ որ յերկինսն է: Բազումք ասիցեն ցիս յաւուրն յայնմիկ [1]. Տէր Տէր, ոչ յանուն քո մարգարեացաք, եւ յանուն քո դեւս հանաք, եւ յանուն քո զօրութիւնս բազումս արարաք: Եւ յայնժամ ասացից ցնոսա՛ եթէ Ոչ երբէք գիտեի զձեզ. ի բաց կացէք յինեն ամենեքեան ոյք գործէիք զանօրէնութիւն:

Ամենայն որ գայ առ իս եւ լսե զբանս իմ գայսոսիկ եւ առնե զոսսա՛ նմանեացե առն իմաստնոյ, որ շինիցե տուն. որ փորեաց եւ խորեաց, եւ եդ հիմն ի վերայ վիմի: Իջին անձրեւք, եւ խաղացին գետք, շնչեցին հողմք եւ բախեցին զտունն, եւ ոչ կործանեցաւ, քանզի ի վերայ վիմի հաստատեալ էր:

Եւ ամենայն որ լսե զբանս իմ գայսոսիկ եւ ոչ առնե զոսսա, նմանեացե առն յիմարի՛ որ շինեաց զտուն իւր ի վերայ հողոյ առանց հիման: Իջին անձրեւք, յարեան գետք, շնչեցին հողմք, հարին զտունն եւ անկաւ, եւ էր կործանումն նորա մեծ յոյժ:

Եւ եղեւ իբրեւ կատարեաց Յիսուս զամենայն զբանս գայսոսիկ, զարմանային ժողովուրդքն ընդ վարդապետութիւն նորա. զի իբրեւ իշխանութեամբ ուսուցանէր, եւ ոչ որպես դպիրքն եւ Փարիսեցիք [2]:

[1] Յաւուր յարութեան հաւարակաց:

[2] Որոց բանքն եւ վարդապետութիւնք յոկ եւ թափուր էին ի հոգեշահ իմաստից, եւ յի սնոտեօք եւ ոգւով վիճաբանութեան:

ԽՂՃԻՐ

Ելեալ նըստաւ բարձր ի լերին, որպես երբեմն իջեր ի Սին.
Ցամբոյն խօսեալ գօրհնարն հին, գնորս ուսուցեր Բանդ ի մարմին.
Բացեր գրերանդ աստուածային, երանեցեր գորս ի բարին.
Ընդ տախտակաց տասըն բանին՝ նորոյս եռուր գինն երանին:
Սանդուխք եղեր յերկրէ յերկին ինըն մատամբք աստիճանին.
Հաներ նուաւ գազգ երկրածին, դասակցեցեր իննեակ դասին:
Բայց ես այնքան եղէ ստորին մեղաց ախտիւք ծանրաբեռին,
Մինչ գի եւ ոչ եղի ընդ մին յաստիճանացն իններորդին:
Արդ պաղատիմ, Տէր, յայգին, գիրկս արկանեմ Տեառնըդ ոտին.
Թեթեւացո գիս ի մարմին ի ծանրութեանց մեղաց բեռին,
Չի հնար լիցի հոգւոյս ստորին՝ ելից առ քեզ մըտօք յերկին
Ընդ սանդղաձեւ բանըս քոյին գոնէ մատամբք աստիճանին...
Ըստ աղօթից պատուիրանին ջմբոյի մըտօք ի տուն սրբոյին,
Եւ ոչ յանկեան հրապարակին, գոնէ ունել վարձ մարդկային.
Այլ՝ հեղգացայ ես յերկոսին առ կերպարանն եւ ճշմարտին.
Չի ծուլութիւնս յաղթեաց յուսին երկրաւորիս եւ երկնային:...
Ոչ ճրնշեցի պահովք զմարմին, գոնէ հանգոյն կեղծաւորին.
Եւ ոչ Հոգւովն օծի գինգիս իւղով յուսոյ պատուիրանին.
Այլ պարպատմամբ որովայնին լուծի գկանոն սուրբ պահոդին:
Աղօտ յուսոյ առօրեիս ճրագ մարմնոյ աչքըս մըթին.
Իսկ աչք հոգւոյս բանականին միտքըս նըսեմ խաւարային:
Արդ եթէ գյոյս պատկեր քոյին՝ մեղօք փոխեմ գիշերային,
Խաւարն որ քան յիս գօրացին անկեալն յերկնից Աբրահկին:
Այլ աղաչեմ գյոյսդ երկնային՝ գիտառաց ծագումնըդ հայրենին,
Զպատրոյգ մըտաց հոգւոյս ճրագին դարձեալ վառեա յուսով քոյին:...
Չեկեալս առ քեզ ըստ հաւատին եւ ըգլըսող կենաց բանին
Շինել չնորհեա ըստ արժանին ի վերայ քո անշարժ վիմին,
Չի ի շրնչել հողմոց չարին, եւ ի յառնել գետոց փորձին,
Տանըս հիմունք մի շարժեսցին ըստ յիմարին որ յաւագին: (Ն. Շ.)

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Բժշկութիւն բորոտին. — Բժշկութիւն ծառայի հարիւրապետին: — Յարութիւն որդւոյ այրւոյն ի Նային. — Հարցումն աշակերտացն Յովհաննու. — Գովութիւնք Փրկչին գՅովհաննէ. — Նախատէ Քրիստոս զքաղաքսն անհաւատս. — Հրաւէր վաստակաբեկ տառապելոց:

Ի իբրեւ էջ ի լեռնէ անտի, գնացին զկնի նորա ժողովուրդք բազումք:

Եւ ահա մատուցեալ բորոտ՝ մի երկիր պագանէր նմա եւ ասէր. Տէր, եթէ կամիս՝ կարող ես զիս սրբել: Զգեաց զձեռն իւր եւ հասոյց ի նա Յիսուս եւ ասէ. Կամիմ, սրբեաց. եւ վաղվաղակի սրբեցաւ ի նմանէ բորոտութիւնն: Եւ ասէ ցնա Յիսուս. Զգոյշ լեր, մի ումեք ասիցես. այլ երթ ցոյց զանձն քո քահանային, եւ մատո զպատարագն՝ զոր հրամայեաց Մովսէս, ի վկայութիւն նոցա [1]:

Եւ եմուտ (Յիսուս) ի Կափառնաւում: Հարիւրապետի ուրումն ծառայ չարաչար հիւանդացեալ՝ մերձէր ի վախճանել, որ էր նմա պատուական: Իբրեւ լուաւ զՅիսուսէ, առաքեաց զծերսն ի Հրէից, աղաչել զնա՝ զի եկեսցէ ապրեցուսցէ զծառայն նորա, եւ ասէր. Տէր, մանուկ իմ անկեալ կայ ի տան անդամալոյծ չարաչար տանջեալ:

Եւ նոքա եկեալ առ Յիսուս՝ աղաչէին զնա ստէպ եւ ասէին՝ թէ Արժանի է որում զշնորհս զայս առնես. զի սիրէ զազգս մեր, եւ զժողովրդանոցն նա շինեաց մեզ: Եւ

[1] Զի քոյով բժշկութեամբդ ծանիցեն եւ նոքա զաքանչելիսն զոր ի քեզ արարի:

ասէ Յիսուս. Ես եկից եւ բժշկեցից զնա. եւ գնաց ընդ նոսա:

Իբրեւ ոչ ինչ կարի հեռի էր ի տանէն, յղեաց առ նա հարիւրապետն բարեկամս, եւ ասէ ցնա. Տէր, մի՛ ինչ աշխատ լինիր, զի չեմ բաւական եթէ ընդ յարկաւ իմով մտանիցես:

Եկն եւ ինքնին հարիւրապետն եւ ասէ. Տէր, չեմ բաւական եթէ ընդ յարկաւ իմով մտցես. վասն որոյ եւ ոչ զանձն համարեցայ արժանի առ քեզ գալոյ. այլ ասա բանիւ, եւ բժշկեսցի մանուկս իմ: Քանզի եւ ես այր մի եմ կարգեալ ընդ իշխանութեամբ. ունիմ ընդ ինեւ զինուորս, եւ ասեմ ամա՛ Երթ, եւ երթայ. եւ այլում թէ Եկ, եւ գայ. եւ ծառայի իմում թէ Արա զայս, եւ առնէ [1]:

Իբրեւ լուաւ զայս Յիսուս՝ զարմացաւ [2]. եւ ասէ ցայնոսիկ որ գհետն երթային. Ամէն ասեմ ձեզ, եւ ոչ յԻսրայելի այսպիսի հաւատս գտի երբէք. բայց ասեմ ձեզ, զի բազումք յարեւելից եւ յարեւմտից եկեսցեն եւ բազմեսցին ընդ Աբրահամու եւ ընդ Սահակայ եւ ընդ Յակոբու յարքայութեան երկնից. եւ որդիքն արքայութեան [3] ելցեն ի խաւարն արտաքին. անդ եղիցի լայ եւ կրճել ատամանց [4]:

Եւ ասէ Յիսուս ցհարիւրապետն. Երթ, եւ որպէս հաւատացեր՝ եղիցի քեզ: Եւ ողջացաւ մանուկն նորա յաւուրն յայնմիկ:

Եւ դարձան անդրէն պատգամաւորքն ի տուն, եւ գտին զծառայն հիւանդ բժշկեալ:

[1] Եթէ ես որ մարդս եմ տակաւ՝ այսչափ ունիմ զօրութիւն, որչափ եւս առաւել դու որ Տէրդ ես ամենայնի:

[2] Զարմանս եցոյց, սքանչացաւ:

[3] Հրեայքն՝ որդիք Աբրահամու, եւ որք գհետ նոցա կոչեցեալքն:

[4] Օրինակաւ ընթրեաց կամ խնջոյից՝ ի խաւարն որ արտաքոյ տանն ուրախութեան իցէ՝ ելցեն ողբալով եւ գառամունս առ գայրոյր կամ թէ ի ցրտոյ կրճելով:

Իբրեւ եղեւ երեկոյ, մատուցին առ նա դիւահարս բազումս, եւ եհան զայսան բանիւ, եւ զամենայն հիւանդսն բժշկեաց :

Եւ եղեւ ի վաղիւն երթայր ի քաղաք մի՝ որում անուն էր Նային. երթային ընդ նմա եւ աշակերտք նորա եւ ժողովուրդ բազում: Իբրեւ մերձ եղեւ ի դուռն քաղաքին, եւ ահա ելանէր մեռեալ մի՝ որդի միամօր մօր իւրոյ, եւ նա էր այրի, եւ ժողովուրդ բազում քաղաքին էր ընդ նմա :

Իբրեւ ետես զնա Տէր, գթացաւ ի նա եւ ասէ. Մի՛ լար : Եւմատուցեալ մերձեցաւ ի դագաղսն. եւ որք՝ բարձեալն տանէին՝ զտեղի առին. եւ ասէ. Պատանի դու, քեզ ասեմ, արի : Կանգնեցաւ եւ նստաւ մեռեալն, եւ սկսաւ խօսել : Եւ ետ զնա ցմայր իւր. եւ ահ կալաւ զամենեսին, եւ փառաւոր առնէին զԱստուած եւ ասէին՝ թէ Մարգարէ ոմն մեծ յարուցեալ է ի միջի մերում. եւ թէ Այց արար Աստուած ժողովրդեան իւրում ի բարութիւն : Եւ ել զրոյցս այս ընդ ամենայն Հրէաստան վասն նորա, եւ ընդ ամենայն կողմանս աշխարհին :

Իսկ Յովհաննէս իբրեւ լուաւ ի բանտին զգործսն Քրիստոսի, առաքեաց առ նա երկուս ոմանս յաշակերտացն իւրոց եւ ասէ ցնա. Դու ես որ գալոցն ես, եթէ այլում ակն կալցուք[1]: Եւ եկեալ արքն առ նա՝ ասեն. Յովհաննէս Մկրտիչ առաքեաց զմեզ առ քեզ եւ ասէ. Դու ես որ գալոցն ես՝ եթէ այլում ակն կալցուք :

Եւ ի նմին ժամու բժշկեաց զբազումս ի հիւանդութեանց եւ ի հարուածոց եւ յայսոց չարաց, եւ կուրաց բազմաց շնորհեաց տեսանել : Պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ. Երթա՛յք պատմեցէ՛ք Յովհաննու զոր տեսիքդ եւ

[1] Ոչ վասն անձին ինչ տեղեկութեան հարցանէր գայս Յովհաննէս, այլ զի զաշակերտացն իւրոց բուժեացէ զնախանձ կամ զգայրակղութիւն, եւ միանգամայն տացէ նոցա պատճառս ի Քրկիչն յարելոյ :

լուայք. զի կոյրք տեսանեն, կաղք գնան, բորոտք սրբին, եւ խուլք լսեն, եւ մեռեալք յառնեն, եւ աղքատք աւետարանին [1]. եւ երանեալ է որ ոչ գայթակղեսցի յիս [2]:

Եւ իբրեւ նոքա գնացին, սկսաւ Յիսուս ասել ցժողովուրդսն զՅովհաննէ. Զինչ ելէք տեսանել յանապատին. եղէգն շարժուն ի հողմոյ [3]: Այլ զինչ ելէք տեսանել. մարդ ի հանդերձս փափկութեան զարդարեալ. — ահաւանիկ որք ի հանդերձս երեւելիս եւ ի փափկութեան են՝ ի տունս թագաւորաց են [4]: Այլ զինչ ելէք տեսանել. մարգարէ. — այո՛ ասեմ ձեզ, եւ առաւել եւս քան զմարգարէ. զի նա է վասն որոյ գրեալն է. Ահա ես առաքեցիւ զիրեշտակ իմ առաջի երեսաց քոց, որ պատրաստեսցէ զճանապարհս քո առաջի քո:

Ամէն ասեմ ձեզ. մեծ ի ծնունդս կանանց մարգարէ քան զՅովհաննէս Մկրտիչ ոչ ոք է. բայց փոքրիկն յարքայութեան երկնից՝ մեծ է քան զնա [5]:

Բայց յաւուրցն Յովհաննու Մկրտչի մինչեւ ցայժմ արքայութիւն երկնից բռնադատի, եւ բռունք յափշտակեն զնա [6]: Քանզի ամենայն օրէնք եւ մարգարէք մինչեւ

[1] Ըստ նայեալ մարգարէութեանն. « Ահաւասիկ Աստուած ձեր... Յայնժամ աչք կուրաց բացցին, եւ ականջք խլից լուիցեն. յայնժամ վագեսցէ կաղն իբրեւ զեղջերու, եւ պարզ լիցի լեզու ծանրախօսաց: »

[2] Երանի՛ որ ոչ անարգեսցէ գվարդապետութիւնս իմ:

[3] Յորժամ խուռն դիմէիք առ Յովհաննէս յանապատ անդր, ապաքէն ոչ իբրեւ առ թեթեւ ոք ելանէիք՝ նմանեալ եղեգան որ յամենայն հողմոյ շարժիցի. ապա ուրեմն նա ինքն վկայեալ նախ գինեն ի Յորդանան՝ թէ Սա է որ գայոցն է, չկարէ արդ երկմտել ընդ իս:

[4] Որք եւ սովոր են մարդահաճոյք լինել, եւ ըստ դէպս իրաց ժամանակին փոփոխել զիւսսան եւ զկարծիս իւրեանց:

[5] Զանձնէ իսօսի աստ Տէրն, եւ փոքրիկ վասն գկնի Յովհաննու գալոյն՝ եւ ըստ կարծեաց ոմանց ի յառդաց անտի բանիցն՝ կոչէ զանձն իւր:

[6] Ոչ եւս ակնկալութիւն է գալստեան Մեսիային, զի ահա նա եկեալ իսկ է, եւ դուռն արքայութեան երկնից բացեալ, եւ արիացեալքն դիմեալ մտանեն անդր՝ եղեալս զմիմեամբք առնելով:

ցՅովհաննես մարգարեացան. եւ եթէ կամիք ընդունել[1], նա է Եղիա որ գալոցն է: Որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ:

Եւ ամենայն ժողովուրդն իբրեւ լուաւ, եւ մաքսաւորքն, արդարացուցին զԱստուած[2], զի մկրտեցան ի մկրտութիւնն Յովհաննու. իսկ Փարիսեցիքն եւ օրինականք զխորհուրդն Աստուծոյ անարգեցին յանձինս իւրեանց, զի ոչ մկրտեցան ի նմանէ:

Արդ ումո՞ նմանեցուցից զմարդիկ ազգիս այսորիկ, եւ ումո՞ իցեն նմանողք: Նման են մանկտուց՝ որ ի հրապարակս նստիցին, կարդայցեն զմիմեանս եւ ասիցեն. Փող հարաք ձեզ, եւ ոչ կաքաւեցէք, ողբացաք՝ եւ ոչ լացիք: Եկն Յովհաննէս Մկրտիչ, ոչ ուտէր եւ ոչ ըմպէր, եւ ասէիք. Դեւ գոյ ի նմա: Եկն Որդի մարդոյ, ուտէ եւ ըմպէ. եւ ասեն. Ահա այր կերող եւ արբեցող, բարեկամ մաքսաւորաց եւ մեղաւորաց: Եւ արդարացաւ իմաստութիւն յորդւոց իւրոց[3]:

Յայնժամ սկսաւ նախատել զքաղաքսն յորս եղեն բազում զօրութիւնք նորա, եւ ոչ ապաշխարեցին. Վա՛յ քեզ, Քորազին, վա՛յ քեզ Բեթսայիդա. զի եթէ ի Տիւրոս եւ ի Սիդոն եղեալ էին զօրութիւնքն որ ի ձեզ եղեն, վաղու եւս արդեօք խորգով եւ մոխրով ապաշխարեալ էր. բայց ասեմ ձեզ, դիւրագոյն լիցի երկրին Տիւրոսի եւ Սիդոնի յաւուրն դատաստանի քան ձեզ: Եւ դու Կափառնաում, մի՝ մինչեւ յերկինս բարձրացիս, այլ մինչեւ ի դժոխս իջցես. զի եթէ ի Սոդոմ եղեալ էին զօրութիւնքն որ ի քեզ եղեն, ապաքէն կային եւս մինչեւ ցայսօր. բայց ասեմ

[1] Հաւանել, խելամուտ լինել:

[2] Հաւատացին բանիցն Տեառն:

[3] Կատարեցան խորհուրդք կամացն Աստուծոյ յորդիս իւր, ի մկրտութեանն ի Յովհաննէ եւ ի հաւատացեալս Քրիստոսի:

ձեզ, եթե երկրին Սողոմացւոց դիւրագոյն լիցի յաւուրն դատաստանի քան քեզ:

Ցայնմ ժամանակի պատասխանի ետ [1] Յիսուս եւ ասէ. Գոհանամ զքեզ Հայր, Տէր երկնի եւ երկրի. զի ծածկեցեր զայս յիմաստնոց եւ ի գիտնոց, եւ յայտնեցեր տղայոց [2]: Այո՛, Հայր [3], զի այսպէս հաճոյ եղեւ առաջի քո:

Ամենայն ինչ տուաւ ինձ ի Հօրէ իմմէ. եւ ոչ ոք ճանաչէ զՈրդի՝ եթէ ոչ Հայր, եւ ոչ զՀայր ոք ճանաչէ՝ եթէ ոչ Որդի, եւ ում Որդին կամիցի յայտնել: Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք եւ բեռնաւորք, եւ ես հանգուցից զձեզ. առէք զլուծ իմ [4] ի ձեզ, եւ ուսարո՛ւք յինէն՝ զի հեզ եմ եւ խոնարհ սրտիւ, եւ գտջիք հանգիստ անձանց ձերոց. զի լուծ իմքաղցր է, եւ բեռն իմ փոքրոգի:

[1] Պատասխանին տալ յերբայեցի լեզու նշանակէ եւ զասելն ինչ՝ յաւելով ի բանսն առաջինս:

[2] Ծածկեցեր գխորհուրդս արքայութեան երկնից ի դպրացն եւ ի Փարիսեցւոց, եւ յայտնեցեր առաքելոցն պարզամտաց:

[3] Այո, գոհանամ զքեն, Հայր:

[4] Զօրեմս աւետարանին:

ԻՂՁԿ

Աստ եւ ինձ բատ բորոտին եւ հաւատով մերձեցողին,
Կամիմ սրբեաց բոլորովին եւ մաքրեցիր յաղտոյ չարին:
Չինուորեցայ կայսեր ատորին որպէս եւ պետրն հարիւրին.
Բարբառեցայց ես ընդ նմին գաղերսական բանըս նորին.
Չեմ արժանի թէ ընդ յարկաւ մըտցես ընդ իմըս տաճարին.
Այլ հրամայեա, Բանըդ՝ բանիւ. զախտ իմ մերժեա ընդ ծառային:...
Այրի հոգիս լայ ընդ այրին իբր ի Նային մեռեալ գորդին.
Գըթա եւ յիս, Տէր, ընդ նմին, արժանացո կենաց ձայնին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

Կինն մեղաւոր ի տան Փարիսեցւոյն. — Բարոզութիւն Քրիստոսի ի քաղաքս եւ ի գիւղս. — Բժշկութիւն կոյր եւ համր դիւահարին. — Հայհոյութիւն Փարիսեցւոցն. — Նշան խնդրեն ի նմանէ. — Մայրն եւ եղբարք Քրիստոսի:

ՂԱԶԷՐ գնա ոմն ի Փարիսեցւոցն՝ զի կերիցէ ճաշ ընդ նմա, եւ մտեալ ի տուն Փարիսեցւոյն՝ բազմեցաւ: Եւ կին մի էր ի քաղաքին մեղաւոր [1]. իբրեւ գիտաց թէ բազմեալ է ի տան Փարիսեցւոյն, բերեալ շիշ մի իւղոյ ազնուի՝ կայր յետոյ առ ոտս նորա [2], լայր, եւ արտասուօքն սկսաւ թանալ զոտս նորա, եւ հերով գլխոյ իւրոյ ջնջէր, եւ համբուրէր զոտս նորա եւ օծանէր իւղովն:

Եւ տեսեալ Փարիսեցւոյն որ կոչեացն գնա՝ ասէ ընդ միտս իւր. Սա թէ մարգարէ ոք էր, ապա գիտէր թէ ով եւ որպիսի՛ ոք կին մերձենայ ի սա, զի մեղաւոր է [3]: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա. Սիմովն, ունիմ ինչ

[1] Որ մեղաւորն էր տակաւին յաչս մարդկան՝ Մագդաղենացին Մարիամ՝ արդարացեալ էր յաչս Աստուծոյ, եւ գոհանալոյ վասն առնէր գոր առնէրն. եւ Քրկիչն կրկին թողոյր նմա զմեղսն առ ի միխթարելոյ գնա եւ բժշկելոյ զմիտս տեսողացն ի վերայ նորա:

[2] Թանգի բազմեալ կամ ընկողմնեալ կայր Քրիստոս ի բազմոցի՝ ըստ սովորութեան կողմանցն եւ ժամանակին:

[3] Մեղանչէր յոյժ Փարիսեցին՝ նախ այնու զի անգիտ վարկանէր զՔրիստոս կնոջն մեղաւոր չինելոյ. երկրորդ՝ զի այնր աղագաւ մարգարէ իսկ չհամարէր զՔրիստոս, թէպէտ եւ մարգարէիցն եւս ոչ է զամենայն ինչ գիտել, այլ գոր ինչ Աստուած յայտնիցէ նոցա. եւ երրորդ անգամ՝ զի եւ զՔրիստոսէ գնոյն ունէր կարծիս որ ինչ զանձնէն եւ զայլոց Փարիսեցւոց, որք զանձինս առ արդարս ունելով՝ խոտէին եւ ի բաց մերժէին զմեղաւորս:

ասել քեզ[1]: Եւ նա ասէ. Ասա, վարդապետ: Եւ ասէ. Երկու պարտապանք էին ուրումն փոխատուի. մինն պարտէր հինգ հարիւր դահեկան, եւ միւսն յիսուն[2]. եւ իբրեւ ոչ գոյր նոցա հատուցանել, երկոցունցն շնորհեաց. արդ ասա, ով առաւել սիրեսցէ զնա: Ասէ Սիմովն. Ինձ այսպէս թուի՝ եթէ որում զբազումն շնորհեաց: Եւ նա ասէ ցնա. Ուղիղ դատեցար:

Եւ դարձեալ ի կինն կողմն, ասէ ցՍիմովն. Տեսանես զայս կին. մտի ի տուն քո, ջուր ոտից իմոց ոչ ետուր[3], իսկ սա արտասուօք իւրովք եթաց զոտս իմ, եւ հերով իւրով չնչեաց. համբոյր մի ինձ ոչ ետուր[4], սա աւասիկ յորմէ հետէ մտեալ եմ՝ ոչ դադարեաց ի համբուրելոյ զոտս իմ. իւղով գգլուխ իմ ոչ օծեր[5], սա իւղով անուշիւ օծ: Վասն որոյ ասեմ քեզ. բողեալ լիցին սմա մեղք իւր բազումք, զի յոյժ սիրեաց. զի որում շատ բողուցու՝ շատ սիրէ, եւ որում սակաւ՝ սակաւ: Եւ ասէ ցնա. Թողեալ լիցին քեզ մեղք քո:

Եւ սկսան որ բազմեալն էին ընդ նմա՝ ասել ընդ միտս իւրեանց. Ո՞վ է սա որ զմեղս բողու: Եւ նա ասէ ցկինն. Հաւատք քո[6] կեցուցին զքեզ, երթ ի խաղաղութիւն:

Եւ եղեւ յետ այնորիկ եւ ինքն շրջէր ընդ քաղաքս եւ ընդ գեօղս, քարոզեր եւ աւետարանէր զարքայութիւն Աստուծոյ, եւ երկոտասանքն ընդ նմա. եւ կանայք ոմանք որ բժշկեալ էին յայսոց չարաց եւ ի հիւանդու-

[1] Չյանդիմանական խրատոն կանխէ ամօքել բանիւս, եւ զուշ մտաց Փարիսեցւոյն չինքն ձգէ:

[2] Պարտապանքն երկոքին օրինակէին զՓարիսեցին եւ զկինն մեղաւոր:

[3] Որպէս էին սովորութիւն յարեւելս:

[4] Թերեւս անդէպ իւրումն մեծութեան եւ արդարութեան համարելով զնամբուրելն ընդ Յիսուսի:

[5] Ըստ սովորութեան բնակչաց տօրագին աշխարհին:

[6] Հաւատքն սիրով աջողեալք:

թեանց, Մարիամ որ կոչէր Մագդաղենացի, յորմէ եօթն դեւն ելեալ էր, եւ Յովհաննա կին Խուզայ՝ հազարապետին Հերովդի, եւ Շուշան եւ այլք բազումք, որք պաշտեին զնա յրնչից իւրեանց [1]:

Գան ի տուն [2], եւ գայ միւսանգամ ընդ նոսա ժողովուրդն. մինչ զի եւ հաց եւս ոչ ժամանել ուտել նոցա: Եւ իբրեւ լուան որ իւրքն էին՝ ելին ունել զնա, զի համարէին թէ մոլեգնեալ իցէ [3]:

Յայնժամ մատուցաւ առ նա դիւա՛ար մի կոյր եւ համր, եւ բժշկեաց զնա, որպէս զի համրն եւ կոյրն խօսիցի եւ տեսանիցէ: Զարմացան ամենայն ժողովուրդքն եւ ասէին. Միթէ սա իցէ Քրիստոս որդի Դաւթի:

Բայց Փարիսեցիքն եւ դպիրք որ յԵրուսաղեմէ իջեալ էին՝ ասեն. Ոչ իւիք հանէ դա զդեւս՝ եթէ ոչ Բեեղզեբուղաւ իշխանաւն դիւաց: Եւ այլք փորձէին, եւ նշան յերկնից խնդրէին ի նմանէ [4]:

Իբրեւ գիտաց Յիսուս զխորհուրդս նոցա՝ կոչեաց զնոսա առ ինքն եւ խօսեցաւ ընդ նոսա առակօք եւ ասէր. Ամենայն թագաւորութիւն բաժանեալ յանձն իւր՝ աւերի, եւ ամենայն քաղաք կամ տուն բաժանեալ յանձն իւր՝ ոչ կացցէ: Զիա՞րդ կարէ սատանայ զսատանայ հանել: Եւ եթէ սատանայ զսատանայ հանէ, յանձն իւր բաժանեցաւ. եւ եթէ սատանայ ի վերայ անձին իւրոյ յարեաւ եւ բաժանեալ իցէ, ոչ կարէ կալ, այլ վախճանեալ է. արդ զիա՞րդ կացցէ թագաւորութիւն նորա: Եւ

[1] Կերակրովք եւ հանդերձիւք:

[2] Ի Կափառնաում, ի տունն յորում սովոր էր Փրկիչն բնակել:

[3] Կարծի յաղագս եռանդագին քարոզութեանցն այնպէս թուեցեալ նոցա. կամ թէ ըստ Փարիսեցւոցն չարախօսելոյ՝ իւրքն եւս դիւագնեալ զնա համարէին:

[4] Ոչ զի հաւատասցեն ի նա, այլ զի յամօթ զնա արասցեն:

եթէ ես Բեթզեբուղաւ հանեմ գղեակս, որդիքն ձեր [1] իւ հանիցեն. վասն այնորիկ նոքա եղիցին ձեր դատաւորք [2]: Ապա թէ հոգւով ես մատամբ Աստուծոյ հանեմ ես գղեակս, ուրեմն հասեալ է ի վերայ ձեր արքայութիւն Աստուծոյ [3]:

Յորժամ հզօր վառեալ՝ [4] պահիցէ գաւուն իւր, ի խաղաղութեան են ինչք նորա. գիաւրդ կարէ ոք մտանել ի տուն հզօրին՝ եւ զգործիսն նորա յափշտակել, եթէ ոչ նախ կապիցէ զհզօրն: Բայց եթէ հզօրագոյն քան զնա ի վերայ եկեալ յաղթեսցէ նմա, զսպառազինութիւնն նորա հանէ՝ յոր յուսացեալ էր, եւ զաւար նորա բաշխեսցէ: Որ ոչ ընդ իս է՝ հակառակ իմ է, եւ որ ոչ ժողովէ ընդ իս՝ ցրուէ [5]: Ամէն ասեմ ձեզ, զի ամենայն բողոքի որդւոց մարդկան մեղք եւ հայհոյութիւնք որչափ եւ հայհոյիցեն [6]. եւ որ ասիցէ բան զՈրդւոյ մարդոյ՝ բողոքի նմա. բայց որ զՀոգւոյն սրբոյ ասիցէ [7], մի՛ բողոքի նմա, մի՛ յայսմ աշխարհի եւ մի՛ ի հանդերձելումն [8], այլ պարտապան լիցի յաւիտենից մեղաց [9]: Զի ասէին թէ այս պիղծ գոյ ի նմա:

[1] Երդմնեցուցիչքն կամ աղօթողք ի վերայ դիւահարաց, որպէս թուի ի բանից աստի Փրկչին եւ ի Գործոց առաքելոցն (ԺԹ, 13) թէ կային ի Հրէայս: Կամ թէ գաշակերտացն իւրոց ասէ՝ որոց ինքն տուեալ էր գնոյն իշխանութիւն հանելոյ գդեւս:

[2] Զի հաւանիք եթէ նոքա Հոգւովն Աստուծոյ հանեն գդեւս:

[3] Թագաւորութիւն Մեսիային:

[4] Հզօրն վառեալ՝ սատանայ է. տունն աշխարհս է, եւ հզօրագոյնն որ գայ ի վերայ՝ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս:

[5] Սատանայ ոչ միայն ընդ իս չէ, ասէ, այլ եւ հակառակ իմ է: — Յայտ է ի բանէս զի եւ որ անփոյթ իցէ զՔրիստոսէ՝ հակառակ է նմա:

[6] Եթէ ապաշխարիցեն:

[7] Զգործս Հոգւոյն սրբոյ ազդեցութեան դիւաց գրելով:

[8] Ապա ուրեմն են եւ մեղք որոց ի հանդերձելումն չինի քաւութիւն:

[9] Թէպէտ եւ չիք յանցուած որ աննեելի իցէ ապաշխարողին, սակայն դժուարին եւ գոգցես անհնարին է յապաշխարութիւն գալ որոց զՀոգին սուրբ հայհոյիցեն:

Կամ արարէք գծառն բարի եւ զպտուղ նորա բարի, կամ արարէք գծառն չար՝ եւ զպտուղ նորա չար. քանզի ի պտղոյ անտի ծառն ճանաչի[1]: Ծնունդք իժից, զիա՞րդ կարիցէք բարիս խօսել որ չարքդ էք. քանզի ի յաւելուածոյ սրտի խօսի բերան: Մարդ բարի՝ ի բարի գանձուց սրտի իւրոյ հանէ զբարիս, եւ մարդ չար՝ի չար գանձուց սրտի իւրոյ հանէ զչարիս: Բայց ասեմ ձեզ՝ թէ ընդ ամենայն դատաստան բանի զոր խօսիցին մարդիկ, տացեն համար յաւուրն դատաստանի[2]. զի ի բանից քոց արդարացիս, եւ ի բանից քոց պարտաւորեսցիս[3]:

Յայնժամ պատասխանի ետուն նմա ոմանք ի դպրացն եւ ի Փարիսեցւոց՝ եւ ասեն. Վարդապետ, կամիմք նշան ինչ տեսանել ի քէն[4]: Նա պատասխանի ետ՝ ի դիպանել ի վերայ նորա ժողովրդոցն եւ ասէ ցնոսա. Ազգ չար եւ շնացող[5] նշան խնդրէ, եւ նշան մի՛ տացի նմա[6] բայց նշանն Յովնանու մարգարէի. զի որպես եր Յովնան ի փոր կիտին գերիս տիւս եւ գերիս գիշերս, նոյնպես եղիցի եւ Որդի մարդոյ ի սիրտ երկրի գերիս տիւս եւ գերիս գիշերս. եւ որպես եղեւ Յովնան նշան Նինուէացւոց[7], այնպես եղիցի եւ Որդի մարդոյ ազգիս այսմիկ:

Արք Նինուէացիք յարիցեն ի դատաստան ընդ ազգիս ընդ այսմիկ եւ դատապարտեսցեն զսա, զի գոչա-

[1] Եթէ գործս իմ գովութեան համարիցիք արժանիս, գովեցէք ապա եւ զիս. զի գործքն իմ վկայեն իմում բարութեան. եւ ի գործոցն ճանաչի մարդ, որպես եւ ծառն ի պտղոյ իւրմէ:

[2] Եւս առաւել ընդ այդպիսումդ հայհոյութեան ընդդէմ Հոգւոյն սրբոյ:

[3] Բազում այն է զի բանք բերանոյ եւեթ շատ գրեացին յարդարացուցանել կամ ի դատապարտ առնել գմարդ:

[4] Զոր օրինակ եղիա արար՝ հուր յերկնից տեղալով, եւ կամ Սամուէլ՝ ի պարզոյ որոտալով:

[5] Օտարացեալ յԱստուծոյ:

[6] Մի՛ տացի նշան այնպիսի զոր ինքեանք խնդրեն:

[7] Երեքօրեայ բաղմամբն ի փոր կիտին եւ կենդանի մնալով:

ցան ի քարոզութեանն Յովնանու. եւ արդ աւասիկ մեծ քան զՅովնան է աստ: Դշխոյն հարաւոյ [1] յարիցէ ի դատաստանի ընդ ազգիս ընդ այսմիկ եւ դատապարտեացէ զսա. զի եկն ի ծագաց երկրի [2] լսել զիմաստութիւնն Սողոմոնի, եւ ահա մեծ քան զՍողոմոն է աստ [3]:

Այլ յորժամ այսն պիղծ ելանէ ի մարդոյ, շրջի ընդ անջրդին տեղիս, խնդրէ հանգիստ եւ ոչ գտանէ. յայնժամ ասէ. Դարձայց ի տուն իմ՝ ուստի ելի, եւ եկեալ գտանէ զնա պարապորդ մաքրեալ եւ յարդարեալ: Յայնժամ երթայ եւ առնու ընդ իւր եօթն այլ այսս չարագոյնս քան զինքն, եւ մտեալ բնակէ անդ, եւ լինի յետինն մարդոյն այնորիկ չար քան զառաջինն. այնպէս եղիցի եւ ազգիս այսմիկ չարի [4]:

Մինչդեռ նա ընդ ժողովուրդսն խօսէր, ահա մայր նորա եւ եղբարք նորա եկին եւ խնդրեին խօսել ընդ նմա. եւ իբրեւ ոչ կարէին հասանել առ նա վասն ամբոխին, արտաքոյ կացեալ՝ յղեցին եւ կոչէին զնա:

Եւ եղեւ մինչդեռ խօսէր զայս, ձայն երարձ կին մի ի ժողովրդենէ անտի եւ ասէ. Երանի՛ է որովայնին որ կրեաց զքեզ, եւ ստեանցն որ դիեցուցին զքեզ: Եւ նա ասէ. Նա՛ երանի այնոցիկ է որ լսեն զբանն Աստուծոյ, եւ առնեն [5]:

[1] Թագուհին Սաբայ:

[2] ՅԱբրահիմ:

[3] Դշխոյն այն՝ կին խուժադուժ եւ ընչաւէտ՝ ի ծագաց երկրի եկն լսել զիմաստութիւն Սողոմոնի, առն մահկանացուի, որոյ ոչ աստուածային ինչ՝ այլ մարդկեղէն իմաստութիւն էր, թափուր ի նշանաց: Իսկ Հրեայքն եւ Փարիսեցիք, արք հմուտք օրինաց, տեսանեն եկեալ առ նոսա գՈրդին Աստուծոյ, եւ լսեն գշնորհաբուղխ բանս բերանոյ նորա՝ գիտատուեալս անհամար սքանչելեօք, եւ արհամարհեն:

[4] Ցայտ առնէ Քրիստոս առակաւս՝ եթէ լաւ էր Հրէիցն բնաւ իսկ չընդունել օրէնս յԱստուծոյ եւ չվայելել յայնչափ բարիս գալստեան Քրկչին, քան թէ այնպէս ապաշնորհս լինել:

[5] Եւս առաւել, կամ թէ գնոյն օրինակ երանելի են որք լսեն զբանս իմ գայսոսիկ եւ կատարեն:

Եւ ասէ ումն ցնա. Ահա մայր քո եւ եղբարք քո կան արտաքոյ եւ խնդրեն խօսել ընդ քեզ: Նա պատասխանի ետ այնմիկ որ ասացն ցնա, եւ ասէ. Ո՞վ է իմ մայր, կամ ո՞վ են իմ եղբարք [1]: Եւ ձգեալ զձեռն իւր յաշակերտսն՝ ասէ. Ահա մայր իմ եւ եղբարք իմ. զի որ առնիցէ զկամս Հօր իմոյ որ յերկինսն է, նա է իմ եղբայր եւ քոյր եւ մայր:

[1] Ոչ ի մարմնական ազգակցութենէն յուրասա կայ, այլ գիտգեւորականն նախապատիւ առնէ:

ԻՂՁԿ

Եւ ընդ կրնոջ մեղաւորին բուռըն հարից կենացդ ոտին,
Տուր համբուրել ինձ ընդ նըմին որպէս եւ նա սիրով սըրտին.
Բղխել աղբերս արտասուելին, լըսել ըզձայնդ աստուածայինդ.
Հաւատըք քո զքեզ կեցուցին, գընա յանքոյթ խաղաղութիւն:
Ի մաքրութեան աւազանին, յորում ստեղծեր զիս վերըստին,
Այսքըն չարեաց յինէն ելին, այնք որ յօձէ անդըը մըտին.
Որոց շըրջեալ ընդ անջըրդին յոգի յախտից ցամաքայինդ,
Որ հանգըստեան վայր ոչ գըտին յորս ըստ կամաց իւր ոչ էին,
Եւ զի աղբիւր մեղաց ախտին միշտ անըսպառ յինէն վիժին,
Որ եւ պատշաճ իսկ յարդարի տուն եւ տեղի հոգիս նըմին,
Առեալ զբնկերըս եօթնեսին ըստ կենցաղոյս չարք ընդ չարին,
Խառնեալ յինքեան այսն առաջին դարձաւ նոքօք ի տունս անձին.
Որ գերագանց չարիս վերջին եղեւ ինձէն քան ըզնախնին.
Չի յաղբերէն այլ ոչ մաքրին, այլ տաժանմամբ եւ դըժուարին.
Եւ զգուշագոյն գոլով նորին յետ ըմբրռման ամբարանին,
Որում տիրեաց դարձեալ կըրկին ըստ առաջնում յարացուցին.
Չոր ներքեսցես դու վերըստին ի յանապատն անդընդայինդ.
Թեպետ եւ ոչ ըստ օրինին, այլ ըստ առատ քո պարգեւին.
Եւ ըստ չարեացըն եօթնեկին, զոր մերժեսցես ըզներհակին,
Բնակեցուսցես յիս զՀոգին ըզեօթնաբուխ շնորհաց քոյին:
Ըստ Մարեմայ Մագդաղենին, յորմէ եօթըն դեւն ելին.
Եւ ըստ Զակքեայ մաքսաւորին եւ ըստ բազմացն օրինակին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Քարոզութիւն Քրիստոսի առ ժողովուրդն ի ծովեզերին. — Առակք սերմանահանին, սերմանեացն հասելոց ի հունձս, որոմանցն յագարակի, հատոյն մանանխոյ, խմորոյն, եւս եւ գանձին ծածկելոյ, պատուականն մարգարտին, եւ ուռկանին արկելոյ ի ծով:

ԼԵԱԼ Յիսուս յաւուր յայնմիկ ի տանէն՝ նստաւ առ ծովեզերն, եւ դարձեալ սկսաւ ուսուցանել: Եւ ի ժողովել բազում ժողովրդոց, եւ ըստ քաղաքաց քաղաքաց եկելոց առ նա, եմուտ ի նաւ եւ նստաւ ի ծովուն. եւ ամենայն ժողովուրդն կայր առ ծովեզերբն:

Եւ ուսուցանէր զնոսա առակօք[1] բազում ինչ, եւ ասէր նոցա ի վարդապետութեան իւրում. Լսէք, ահա ել սերմանահան սերմանել. եւ ի սերմանելն իւրում՝ էր որ անկաւ առ ճանապարհաւ, եւ եղեւ կոխան, եւ հկն թռչուն երկնից եւ եկեր զնա. եւ այլն անկաւ յապառաժի, ուր ոչ գոյր հող բազում, եւ վաղվաղակի բուսաւ առ ի չգոյե հիւթոյ երկրին. ի ծագել արեւու տապացաւ, եւ զի ոչ գոյին արմատք՝ չորացաւ. եւ այլն անկաւ ի մէջ փշոց, եւ բնդ նմին բուսեալ փշոցն՝ հեղձուցին զնա, եւ պտուղ ոչ ետ. եւ այլն անկաւ յերկիր բարի, եւ ելեալ աճեցեալ տայր պտուղ, էր որ երեսնաւոր, էր որ վաթսնաւոր, եւ էր որ հարիւրաւոր: Եւ ասէր. Որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ[2]:

[1] Օրինակօք, նմանութեամբք, առակաւոր բանիւք:

[2] Զայս ասացուած բանի ստեպ վարէր Փրկիչն՝ յետ ասելոյ ինչ ի կարեւորագունից եւ որ առանձինն իմն մտադրութեան էին արժանիք:

Եւ իբրեւ եղեւ առանձինն, մաուցեալ աշակերտքն հարցանէին զնա թէ Ջինչ իցէ առակն, եւ թէ ընդէր առակօք խօսիս ընդ նոսա: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ ցնոսա. Քանզի ձեզ տուեալ է գիտել զխորհուրդս արքայութեանն երկնից[1], եւ նոցա որ արտաքինքն են՝ չէ տուեալ. զի որ գուցէ՝ տացի նմա եւ յաւելցի, եւ որ ոչն գուցէ՝ եւ զոր ունիցին բարձցի ի նմանէ[2]: Վասն այնորիկ առակօք խօսիմ ընդ նոսա, զի [3] տեսանեն եւ ոչ տեսանեն, եւ լսեն եւ ոչ լսեն, եւ ոչ առնուն ի միտ· եւ կատարի առ նոսա մարգարէութիւնն Եսայեայ որ ասէ. Լսելով լսիջիք եւ մի՛ իմասջիք, եւ տեսանելով տեսջիք եւ մի՛ տեսջիք. զի բանձրացաւ սիրտ ժողովրդեանս այսորիկ, եւ ականջօք իւրեանց ծանրաւս լսան, եւ զաչս իւրեանց կափուցին, զի մի՛ երբէք տեսցեն աչօք, եւ ականջօք լսիցեն, եւ սրտիւք իմասցին, եւ դարձցին եւ բժշկեցից զնոսա:

Բայց ձեր երանի՛ է աչացդ զի տեսանեն, եւ ականջաց ձերոց զի լսեն. ամէն ասեմ ձեզ, զի բազում մարգարէք եւ արդարք եւ բազաւորք ցանկացան տեսանել զոր տեսանէքդ եւ ոչ տեսին, եւ լսել զոր լսէքդ՝ եւ ոչ լսան:

Եւ ասէ ցնոսա. Ոչ գիտէք զառակս զայս. եւ զիա՞րդ զամենայն առակս գիտիցէք:

Եւ արդ լուարո՛ւք դուք զառակ սերմանացանին:

[1] Արքայութեան մեսիային, թագաւորութեանն Քրիստոսի ի վերայ երկրի՝ հաստատելով եւ կարգաւորելով զեկեղեցի:

[2] Որ ունիցի հաւատս՝ ընկալցի եւ զաճումն լուսաւորութեան մտացն: Եւ որ թողուցու շիջանել հաւատոցն ի սրտին գործարանի՝ կորուսցէ եւ զոր ունէր գլոյսն առկայծեալ:

[3] Ոչ եթէ վասն այնորիկ առակօք խօսէր ընդ նոսա՝ որպես զի մի՛ իմասցին. այլ քանզի ոչ կամէին ի միտ առնուլ որպես արժանն է՝ այնպես խօսէր զի ուղղախոհիցն եւեթ չինէր իմանալի:

ԱՌԱԿ ՍԵՐՄԱՆԱՑԱՆԻՆ

Սերմն բանն Աստուծոյ է. եւ նոքա են որ առ ճանապարհաւն, ուր բանն սերմանի, եւ յորժ զբանն արքայութեան[1], եւ ոչ առնուն ի միտ. գայ չարն եւ յափշտակէ զսերմանեալն ի սիրտս նոցա՝ զի մի հաւատասցեն եւ ապրեսցին:

Եւ որ յապառաժին սերմանեցաւ այն է, որ իբրեւ յորժ զբանն, եւ վաղվաղակի խնդութեամբ ընդունին զնա. բայց քանզի ոչ ունին արմատս յանձինս, այլ առ ժամանակ մի են, ի լինել նեղութեան եւ հալածանաց վասն բանին՝ վաղվաղակի գայթակղին[2]:

Իսկ որ ի մէջ փշոցն սերմանեցան՝ նոքա են, որ իբրեւ յորժն զբանն, եւ հոգք աշխարհիս եւ պատրանք մեծութեան մոանեն եւ հեղձուցանեն զբանն, եւ լինին անպտուղ:

Իսկ որ յերկիրն բարի սերմանեցաւ՝ նոքա են, որ իբրեւ յորժն զբանն եւ ընդունին եւ ի միտ առնուն, եւ տան զպտուղ՝ ընդ միոյ երեսուն, եւ ընդ միոյ վաթսուն, եւ ընդ միոյ հարիւր:

Եւ ասէ ցնոսա. Մի՞թէ գայ ճրագ՝ զի ընդ գրուանաւ դնիցի կամ ընդ մահճօք. ոչ ապաքէն ի վերայ աշտանակի դնիցի, զի որք մտանենն՝ զլոյս տեսցեն: Զի չէ ինչ ի ծածուկ որ թէ ոչ յայտնեսցի, եւ ոչ եղեւ ինչ գաղտնի՝ եթէ ոչ ի յայտ գայցէ[3]: Եթէ ոք ունիցի ականջս լսելոյ, լուիցէ:

Եւ ասէ ցնոսա. Տեսէք զինչ լսէքդ, եւ յաւելցի ձեզ որոց լսէքդ[4]. որով չափով չափէք՝ նովին չափեսցի ձեզ:

[1] ԶԱւետարանն:

[2] Գրեն եւ անկանին ի հաւատոց եւ յառ Աստուած ապաւինութենէ:

[3] Ազդ առնէ աշակերտացն եթէ պարտ է նոցա քարոզել երբեմն ընդ սիեգերս գձշմարտութիւնն զորոց յայնժամ առանձինն խօսէր ընդ նոսա:

[4] Քարոզութեան եւեթ պարտ է ձեզ միտս դնել. զայլն ամենայն Աստուած արասցէ:

Որ ոք ունիցի՝ տացի նմա. եւ որ ոչն ունիցի, եւ զոր կարծեն թէ ունիցի՝ բարձցի ի նմանէ:

Եւ ասէր. Այսպէս է արքայութիւն Աստուծոյ, որպես զի այր մի արկանիցէ սերմանիս յերկիր, եւ ննջիցէ եւ յառնիցէ գցայգ եւ գցերեկ, եւ սերմանիքն բուսանիցին եւ աճիցեն, եւ նա ոչ գիտէ՝ թէ երկիրն ինքնին բերէ գպտուղ, նախ գխոտն եւ ապա գհասկն, ապա գցորեան ատոք ի հասկին: Այլ յորժամ տայցէ գպտուղն, վաղվադակի առաքի մանգաղ, զի հասեալ են հունձք:

Այլ առակ արկ առ նոսա եւ ասէ. Նմանեցաւ արքայութիւն երկնից առն՝ որ սերմանիցէ սերմն բարի յագարակի իւրում. եւ ի քուն լինել մարդկան՝ եկն թշնամին նորա եւ ցանեաց ի վերայ որոմն ի մէջ ցորենոյն եւ գնաց. եւ իբրեւ բուսաւ խոտն եւ արար պտուղ, ապա երեւեցաւ եւ որոմնն: Մատուցեալ ծառայք տանուտեառնն ասեն ցնա. Տէր, ոչ սերմն բարի սերմանեցեր յագարակին քում, արդ ուստի ունիցի զորոմնն: Եւ նա ասէ ցնոսա. Այր թշնամի արար գայն: Ասեն ցնա ծառայքն. Կամիս զի երթիցուք քաղեսցուք գայն ի բաց: Եւ նա ասէ ցնոսա. Մի՛, գուցէ մինչ քաղիցէք զորոմնն՝ եւ զցորեանն ընդ նմին ի բաց խլիցէք. թոյլ տուք երկոցունց աճել ի միասին մինչեւ ի հունձս, եւ ի ժամանակի հնձոցն ասացից ցհնձողսն. Քաղեցէ՛ք նախ զորոմնդ եւ կապեցէք զայդ խրձունս առ ի յայրել, եւ զցորեանն ժողովեցէք ի շտեմարանս իմ:

Եւ ասէր. Ո՞ւմ նմանեցուսցուք զարքայութիւնն Աստուծոյ, կամ որո՞վ առակաւ առակեսցուք գնա: Որպես հատն մանանխոյ՝ որ յորժամ սերմանիցի յերկրի՝ փոքրագոյն է քան զամենայն սերմանիս որ են յերկրի. եւ յորժամ սերմանիցի, բուսանի եւ լինի մեծ քան զամենայն բանջար, եւ արձակէ ոստս մեծամեծս, մինչեւ բա-

ւական լինել ընդ հովանեաւ նորա թոչնոց երկնից բնակել [1]:

Այլ առակ խօսեցաւ ընդ նոսա եւ ասէ. Նման է արքայութիւն երկնից խմորոյ, զոր առեալ կնոջ թագոյց ի գրիւս երիս ալեր՝ մինչեւ ամենայն խմորեցաւ:

Զայս ամենայն խօսեցաւ Յիսուս առակօք ընդ ժողովուրդսն, եւ առանց առակի ոչ ինչ խօսէր ընդ նոսա. զի լցցի ասացեալն ի մարգարէէն. Բացից առակօք զբերան իմ, բղխեցից գծածկեալսն ի սկզբանէ աշխարհի: Բայց առանձինն աշակերտացն իւրոց մեկնէր զամենայն:

Ցայնժամ բողեալ Յիսուսի զժողովուրդսն՝ եկն ի տուն: Մատեան առ նա աշակերտքն նորա եւ ասեն. Մեկնեա մեզ զառակ որոմանցն ագարակի: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ ցնոսա. Որ սերմանէ զսերմն բարի՝ է Որդի մարդոյ, եւ ագարակն աշխարհս է. սերմն բարի նոքա են որ որդիքն արքայութեան են, իսկ որոմն որդիք չարին են. եւ թշնամին որ վարեաց զայն՝ սատանայ է, եւ հունձքն կատարած աշխարհիս է, եւ հնձողքն հրեշտակք են:

Որպես ժողովի որոմնն եւ ի հուր այրի, այնպես եղիցի ի կատարածի աշխարհիս: Առաքեսցէ Որդի մարդոյ զհրեշտակս իւր, եւ ժողովեսցեն յարքայութենէ նորա զամենայն գայթակղութիւնս, եւ զայնոսիկ ոյք գործեն զանօրէնութիւն, եւ արկցեն զնոսա ի հնոց հրոյ, անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց: Ցայնժամ արդարքն ծագեսցեն իբրեւ զարեգակն յարքայութեան երկնից: Որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ:

Դարձեալ նման է արքայութիւն երկնից գանձի ծած-

[1] Բրիաոս է մարդն. ագարակ աշխարհս է. հաս մանանխոյ բանն է աւետարանին՝ յորմէ աճեաց եւ մեծացաւ եկեղեցի:

կելոյ յազարակի, զոր գտեալ մարդոյ՝ թագոյց, եւ ի խընդութենե անտի երթայ վաճառէ զամենայն ինչ զոր ունի, եւ գնէ զազարակն զայն [1]:

Դարձեալ նման է արքայութիւն երկնից առն վաճառականի, որ խնդրիցէ մարգարիտս գեղեցիկս. եւ գտեալ մի պատուական մարգարիտ՝ երթեալ վաճառեաց զամենայն զոր ինչ ունէր, եւ գնեաց զայն մարգարիտ:

Դարձեալ նման է արքայութիւն երկնից ուռկանի արկելոյ ի ծով եւ յամենայն ազգաց ժողովելոյ. զոր իբրեւ լցաւ՝ հանեալ ի ցամաք, եւ նստեալ ժողովեցին զբարի բարին յամանս, եւ զխոտանն ի բաց ընկեցին: Այնպէս եղիցի ի կատարած աշխարհիս. ելցեն հրեշտակք եւ մեկնեսցեն զչարս ի միջոյ արդարոց, եւ արկցեն զնոսա ի հնոց հրոյն. անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց:

Ասէ ցնոսա Յիսուս. Իմացարո՞ւք զայս ամենայն: Ասեն ցնա. Այո՛ Տէր: Եւ նա ասէ ցնոսա. Վասն այսորիկ ամենայն դպիր աշակերտեալ արքայութեան երկնից՝ նման է առն տանուտեառն, որ հանէ ի գանձէ իւրմէ զնոր եւ զհին [2]:

[1] Գանձ են ճշմարտութիւնք հաւատոց. ագարակ՝ գիրք աստուածաշունչք, եւ պատուերք եկեղեցւոյ. իսկ վաճառել զամենայն եւ գազարակն գայն գնել՝ է մեծաւ խնամով հետամուտ լինել ճշմարտութեանցն կատարեալ ի փրկութիւն եւ գործով գնոսին կատարել:

[2] Ամբարեալ պահեցէք, ասէ, զայս ամենայն ի միտս ձեր՝ որպես տանուտեարք ի շտեմարանս, զի ի կարեւոր ժամանակի հանեալ ընձեռեսջիք ի ճարակ հոգւոց մարդկան:

ԽՂՁՔ

Յագարակի բըշտառս անձին, յոր ցանեցիք սերմ բգբարին,
Ի քուն լինել հիքոյս հոգին՝ ցանեաց որոմըն բըշնամին.

Որք նախ հրնձոց ժամանակին քաղեալ յինէն ի բաց դիցին,
Չի մի զցորեանն առցես շնորհին, զորոմըն առաս հրոյ զեհենին:
Յոյժ կարծրացայ 'ստ ապառաժին, եղէ նրման ճանապարհին.
Փուշք աշխարհի գիս հեղձուցին, եւ անպտուղ զանձն արարին:
Այլ, սերմանող' Տէր' ըզքարին, յիս առնեցո ըզբոյս բանին.
Չի ոտց պղտուղ մի յերեսին, հարիւր, վաթսուն կամ զերեսնին:
Ոչ ծախեցի զդիւրվառանելին ընդ գիւտ զանձին յազարակին,
Զոր զոդացաւ իմ ֆրշնամին, եւ ետ փոխան ըզկապտելին:
Ըզքեզ որ զանձդ ես երկնային' մաղթեմ սրտիւ բոլորովին.
Տուր ինձ իմաստ զանձել յերկին, եւ անդր ունել գիտրնուրդ սրտին,
Որ ի զոդոյն գիշերային գաղտնի ական ոչ հասանին,
Այլ զգուշութեամբ ամրապահին ըստ քո յուսոյ պատուիրանին:
Ոչ ի խրնդիր քո մարգարտին եղի նրման վաճառողին,
Եւ ոչ փոխան անփոխանին եառու ըզսէր անցաւորին.
Չվաճառեցի ըստ հրամանին ըզցանկութիւն նիւթականին
Այլ ի սառցումըն մեծագնին եւ ցօղածին յուսաքերին:
Մարգրիտօրէն ծրնունդ Կուսին' Աստուած եւ մարդ մի երկոքին,
Տուր ինձ սիրոյդ աստուածային չինել խրնդրող խանդակաթին.
Բաց գառագաստ փափագողիս, մնում ի սենեակ տարփմամբ սրտին,
Տաճարացո գիս վերրատին, եւ ընդզրրկեա աջով քոյին:...
Խրմոր եղէ վաղթար եւ հին, եւ ոչ յառակ աճման բանին,
Այլ որ բաբոյց յայերրն կին' Եկեղեցի' գիտրնուրդ քոյին:
Չի նա ի քեն առեալ նախկին, նովաւ ծանեան դասքրն վերին,
Եւ ընդ գանգուածն աղամային խառնեալ բոլոր խրմորկին:
Չրրկեալ միայն ես յերկոսին չանճառելի յոյս իմաստին.
Ոտմ արացես հաղորդ կրրկին, ստացես դարձեալ զոր կորուսին:
Ընդ որացեալսն ի յուսկանին հաներ եւ գիս յեզրր ծովին.
Բայց յրնորութեան քո ըզքարին, անկայ ի բաց ընդ խոտանին.
Որով ի նոյն ջուրրս խորին դարձեալ իջի ի գէջ սրդմին,
Ծորում անդունդք անհրնարին գինգւոյս մասունս պաշարեցին:
Այլ, զու կարող յամենայնին, վերարերեա գիս վերրատին.
Եւ ի բարի սուրբ ամանին ժողովեացես ընդ բնարելին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Դպիրն մերժեալ յաշակերտութենէ. — Աշակերտն որ թաղել նախ զհայրն կամէր. — Մրրիկն ցածուցեալ. — Իրք դիւահարացն Գերգեսացւոց. — Դարձ Յիսուսի ի Նազարէք. — Անհաւատութիւն Նազարեթացւոցն, եւ կամել սպանանել զնա:

ԱՒՈՒԲ յայնմիկ իբրեւ ընդ երեկս լիներ, տեսեալ Յիսուսի ժողովուրդս բազումս զիւրեւ, ասէ ցաշակերտս իւր. Եկայք անցցուք յայն կողմն:

Եւ մատուցեալ դպիր մի ասէ ցնա. Վարդապետ, եկից եւ ես զկնի քո յոր վայր եւ երթիցես: Ասէ ցնա Յիսուս. Աղուեսուց որջք գոն, եւ թռչնոց երկնից բոյնք, այլ Որդւոյ մարդոյ ոչ գոյ ուր դիցէ զգլուխ իւր [1]:

Ասէ ցմիւս եւս [2]. Ե՛կ զկնի իմ: Եւ նա ասէ ցնա. Տէր, տուր ինձ հրամանս՝ զի երթայց նախ թաղեցից զհայր իմ [3]: Ասէ ցնա Յիսուս. Եկ զկնի իմ, եւ թո՛ղ տուր մեռելոցն

[1] Մերժէ Քրիստոս զդպիրն, զի ի ցանկութենէ փառաց եւ կորստական շահու ձգեալ տեսանէր զնա յաշակերտութիւն իւր: Քան զաղուեսունս եւ զթռչունս եւս աղքատագոյն եմ ես, ասէ, եւ ոչ ունիմ ինձ տուն սեպհական. մի ակն կալցիս ճոխութեան հանդիպել՝ ինձ լինելովդ աշակերտ:

[2] Որ մի էր յաշակերտացն, որպէս Մատթէոս ասէ: Աւանդէ Կղեմէս Աղեքսանդրացի եթէ առաքեալն Փիլիպպոս էր այն:

[3] Ոչ զի արդարեւ մեռեալ էր հայրն, եւ ի թաղումն եւեթ մնայր տանել զնա. այլ պատճառէր այրն. թո՛ղ տուր ինձ, ասէ, կալ մնալ տակաւին եւս առ ընտանիսն իմ, եւ յետ մեռանելոյ հօրն իմոյ՝ ապա եկից զկնի քո: Այս ըստ Կիւրղի եւ ըստ բազմաց ի նորագունիցն վարդապետաց: Իսկ ըստ սրբոյ Ոսկեբերանին եւ այլոց՝ հայր աշակերտին այնորիկ մե-

բաղել զմեռեալս իւրեանց [1], եւ դու երթ պատմեա զարքայութիւն Աստուծոյ:

Եւ իբրեւ եմուտ ի նաւն, թողին աշակերտքն զժողովուրդն, առին զնա նաւուն հանդերձ, եւ գայլ եւս նաւսն որ էին ընդ նմա, եւ գնացին: Եւ մինչդեռ նաւէին՝ ի քուն եմուտ: Եւ էջ մրրիկ հողմոյ ի ծովակն եւ ուռնոյր, եւ ահա շարժումն մեծ եղեւ ի ծովուն՝ մինչ նաւին ծածկել յալեաց անտի, եւ ինքն ննջեր ի խեալս նաւին ի վերայ բարձի:

Եւ մատուցեալ աշակերտքն յարուցին զնա եւ ասեն. Վարդապետ, ոչ ինչ է քեզ փոյթ. փրկեա զմեզ, զի կորընչիմք աւասիկ: Եւ ասէ ցնոսա. Ընդէ՞ր վատասիրտք էք սակաւահաւատք [2]: Յայնժամ յարուցեալ սաստեաց հողմոցն եւ ծովուն, եւ ասէ. Դադարեա, կարկեաց: Եւ դադարեաց հողմն, եւ եղեւ խաղաղութիւն մեծ: Եւ ասէ ցնոսա. Ո՞ւր են հաւատք ձեր. չե՞ւ եւս ունիք հաւատս:

Եւ մարդիկն [3] զահի հարեալ զարմացան, եւ ասէին ցմիմեանս. Որպիսի՞ ոք իցէ սա, զի եւ հողմք եւ ծով հնազանդին սմա:

Եւ նաւեցին իջին յաշխարհն Գերգեսացւոց [4], որ է

---

[1] Թոյլ տուր յարելոցն սրտիւք յաշխարհի ինչ իրս՝ պատրաստել ի հոգս այդպիսիս:

[2] Չի զԲրիստոս ընդ իւրեանս ունէին՝ չէր նոցա արժան տագնապել:

[3] Ոչ առաքեալքն միայն, այլ եւ այլքն եւս որ ի նաւին:

[4] Այժմու օրինակք Յունաց ի Մատթէի աւետարանին Γεργεσηνῶν ունին, որ է Գերգեսացւոց, իսկ ի Մարկոսին եւ ի Ղուկայն Γαδαρηνῶν, այս է

յայնկոյս հանդեպ Գալիլեայ: Եւ ընդ ելանելն նորա ի նաւէ անտի, պատահեցին նմա դիւահարք երկու՝ ելեալք ի գերեզմանացն [1] չարաչարք յոյժ, որպէս զի չէր հնար անցանել ումեք ընդ այն ճանապարհ: Եւ ահա աղաղակեցին եւ ասեն. Ձի կայ մեր եւ քո, Յիսուս Որդի Աստուծոյ բարձրելոյ. եկիր տարաժամ [2] տանջել զմեզ:

(Եւ մի ոմն ի դիւահարաց անտի [3]) բազում ժամանակս չէր հանդերձ զգեցեալ, եւ ոչ ի տան բնակեալ՝ որոյ եւ բնակութիւն իւր իսկ ի գերեզմանս էր. եւ ոչ շղթայիւք ոք եւս կարէր կապել զնա, վասն բազում անգամ ոտնակապօք եւ շղթայիւք կապելոյ, եւ խզելոյ ի նմանէ զշղթայսն, եւ զոտնակապսն խորտակելոյ. եւ ոչ ոք կարէր պարտել զնա. քանզի հանապազ զցայգ եւ զցերեկ ի գերեզմանս եւ ի լերինս աղաղակէր, եւ կոծէր զանձն իւր քարամբք:

Իբրեւ ետես զՅիսուս ի հեռաստանէ, ընթացաւ եւ երկիր եպագ նմա. աղաղակեաց ի ձայն մեծ եւ ասէ. Ձի կայ իմ եւ քո, Յիսուս Որդի Աստուծոյ բարձրելոյ. երդմնեցուցանեմ զքեզ յԱստուած [4], մի՛ տանջեր զիս: Քանզի ասէր ցնա. Ե՛լ այսր պիղծ ի մարդոյ այսր:

Եւ հարցանէր ցնա թէ Ջինչ անուն է քո. եւ ասէ ցնա. Լեգէովն անուն է իմ, քանզի բազումք եմք [5]:

Գաղարացւոց: Արդ Գերգեսա կամ Գերասա քաղաք մեծ եւ ամուր էր յայնկոյս Յորդանանու, յոմէ եւ գաւառն ողջոյն առնոյր զանուն. իսկ Գաղարա այլ քաղաք էր ի նմին գաւառի, եւ ի նորին եւս անուն կոչէր գաւառն: Մերն բարգմանիչ, որպէս եւ Լատինացւոցն, յերեսին վայրսն եւս՝ Գերգեսացւոց ընդեռնուն կամ բարգմանեն:

[1] Քանզի սովորութիւն էր Հրէից արտաքոյ քան զքաղաքսն շինել շիրիմս եւ գերեզմանս վիմափորս եւ ընդարձակս:

[2] Յառաջ քան զօր դատաստանին:

[3] Մարկոս զմին եւեթ յիշատակէ, զմոլեգնագոյնն եւ գողմնեայ:

[4] Յանուն Աստուծոյ պաղատիմ առ քեզ:

[5] Այնպէս բազումք եմք՝ զի մարթի լեգեոն՝ այս է գունդ մեծ կոչել զմեզ:

Եւ դեւքն աղաչէին զնա զի մի հրաման տացէ նոցա երթալ յանդունդս. եւ ասէին. Երէ հանես զմեզ աստի, հրաման տուր մեզ երթալ յերամակ խոզիցն: Եւ հրամայեաց նոցա եւ ասէ. Երթայք: Եւ իբրեւ ելին այսքն պիղծք մտին ի խոզսն, եւ դիմեաց երամակն ի դարէ անտի ի ծովն. էին իբրեւ երկու հազարք, եւ հեղձնուին ի ծովուն [1]:

Եւ խոզարածքն փախեան, եւ պատմեցին ի քաղաքին եւ յագարակս. եւ ելին տեսանել զինչ իցէ որ գործեցաւն: Եւ ահա ամենայն քաղաքն ել ընդ առաջ Յիսուսի: Գան առ նա, եւ տեսանեն զդիւահարն զի նստեր զգեցեալ եւ զգաստացեալ՝ որ ունէր զլեգէովնն, եւ զահի հարան: Եւ պատմեցին նոցա՝ որոց տեսեալն էր, թէ զինչ եղեւ այսահարին, եւ զինչ վասն խոզիցն: Եւ սկսան աղաչել զնա գնալ ի սահմանաց նոցա. քանզի ահիւ մեծաւ ոտգնապէին [2]:

Եւ իբրեւ եմուտ նա ի նաւն դառնալ անդրէն, աղաչէր զնա այրն՝ ուստի դեւքն ելեալ էին՝ շրջել ընդ նմա [3]: Եւ Յիսուս ոչ եհն նմա թոյլ, այլ ասէ ցնա. Երթ ի տուն քո առ բնտանիս քո, եւ պատմեա նոցա որ մինչ միանգամ Տէր արար քեզ, եւ ողորմեցաւ քեզ: Եւ չոքաւ ի քաղաքն, եւ սկսաւ քարոզել ի Դեկապօլին զոր մինչ արար նմա Յիսուս. եւ ամենեքին զարմանային:

[1] Ոմանք յանհաւանիցն մտաբերեցին արգահատել եւ զթալ մանաւանդ ի խոզեանն քան ի դիւահարան, եւ ժպրհեցան բամբասել զՓրկիչն իբրու անիրաւեալ նորա առ Գերգեսացիս: Խոստովանին ուրեմն զսքանչելիսն զոր արար Քրիստոս. եւ այս շատ է ի ցուցանել զի ոչ ի գուր մինչ եւ յանիրաւի արար Տէր զոր արարն:

[2] Թէ մի գուցէ եւ ինքեանց պատահեսցեն արկածք մինչ վնասուց՝ որպէս եւ տեսարց խոզիցն:

[3] Չի մի դարձեալ մտցեն ի նա դեւք. կամ թէ աշակերտել իսկ կամէր Յիսուսի:

Եւ մտեալ ի նաւ անց միւս անգամ յայն կողմն, եւ ժողովեցաւ առ նա ժողովուրդ բազում. քանզի ամենեքեան ակն ունէին նմա:

Եւ ել անտի, եկն ի գաւառ իւր[1], եւ երթային գիետ նորա աշակերտքն իւր: Եւ սկսաւ ուսուցանել ի ժողովրդեանն[2]. եւ բազումք իբրեւ լսէին՝ զարմանային ընդ վարդապետութիւն նորա եւ ասէին. Ուստի է սմա այս, կամ զինչ է իմաստութիւնս որ տուեալ է սմա, զի զօրութիւնք այսպիսիք ի ձեռաց սորա լինիցին: Ո՞չ սա է մանուկ հիւսանն. ոչ մայր սորա կոչի Մարիամ, եւ եղբարք սորա՝ Յակովբոս եւ Յովսէս եւ Սիմոն եւ Յուդաս. եւ չիցեն քորքն դորա ամենեքեան աստ առ մեզ. արդ ուստի է սմա այս ամենայն: Եւ գայթակղէին ի նա[3]:

Եւ ասէ ցնոսա. Ասպաքէն ասիցէք առ իս զառակս զայս. Բժիշկ, բժշկեա զանձն քո[4]. որչափ լուաք զոր արարեր ի Կափառնաում, արա եւ աստ ի քում գաւառի: Եւ ասէ. Ամէն ասեմ ձեզ՝ թէ չէ մարգարէ ընդունելի ի քաղաքի եւ յազգատոհմի եւ ի տան իւրում[5]:

Արդարեւ ասեմ ձեզ. զի բազում այրիք էին յաւուրս Եղիայի ի մէջ Իսրայելի՝ յորժամ փակեցաւն երկինք զերիս ամս եւ զվեց ամիս, եւ եղեւ սով մեծ ընդ ամենայն երկիր. եւ ոչ առ մի ի նոցանէ առաքեցաւ Եղիա, բայց միայն ի Սարեփթա Սիդովնացւոց առ կին մի այրի: Եւ բազում բորոտք էին յԻսրայելի առ Եղիսէի մար-

[1] Ի Գալիլիա:
[2] Ի ժողովարանին Հրէից:
[3] Շփոթէին մտօք, եւ կամ անգոսնէին գնա:
[4] Առած, բան առակաւոր՝ յաճախեալ ի խօսս ոամկին:
[5] Եթէ չառնեմ, ասէ, նշանս եւ ի ձեզ, ձեր է մեղն. զի չհաւատայք յիս, եւ արհամարհէք գինեւ:

գարեհւ. եւ ոչ ոք ի նոցանէ սրբեցաւ, բայց միայն Նեեման ասորի [1]:

Եւ լցան ամենեքին բարկութեամբ ի ժողովրդեանն՝ իբրեւ լսէին զայս. եւ յարուցեալ հանին զնա արտաքոյ քաղաքին, եւ ածին զնա մինչեւ յարտեւան լերինն [2] յորոյ վերայ քաղաքն նոցա շինեալ էր՝ գահավիժ առնել զնա. եւ նա անցեալ ընդ մէջ նոցա՝ գնայր [3]:

Եւ ոչ կարէր անդ եւ ոչ մի ինչ գօրութիւն առնել, բայց սակաւ հիւանդաց ձեռն եդեալ՝ բժշկէր զնոսա. եւ գարմանայր վասն անհաւատութեան նոցա:

[1] Օրինակօքս երկոքումբք յայտ առնէ գի եթէ եւ ինքն նախապատիւ համարիցի գօտարսն քան զգաւառակիցս իւր՝ չպարտին գարմանալ:

[2] Ի գլուխ լերինն, յաւարտն, ի դարեւանդն:

[3] Ի բաց գնայր՝ թերեւս եւ անտես յաչաց նոցա լինելով:

ԽՂՁՔ

Կենդանական չլրւայ ձայնին՝ որ ոչ թաղել գիայրըն թողին.
Այլ եւ մեռայ ընդ մեռելին՝ մեռելոտի գործովք չարին:
Բուռըն հարի գմաճոյ բանին, բայց ոչ նըման մաճակալին.
Չի նա չհայի անդր ի յետին, այլ ի յակօսն որ յառաջին,
Եւ ես թողի գխորհուրդ վերին՝ ըզճանապարհ մըտից յերկին,
Դարձայ այսրէն յերկիր ստորին, ուստի հաներ իշմամբ քոյին:
Ձրդ բարձրացո գիս վերըստին, առ քեզ հանցես յերկնից յերկին.
Մի տար դառնալ առ թըշնամին, գի մի հարցէ ընդ խաւարին:
Ընդ դիւատանջսըն մոլեգին ի գերեզմանսըն բնակողին
Տանջիմ եւ ես յոյժ ցաւագին ի խորհըրդոց որ չերեւին.
Սաստեա եւ իմ չարաղիւին որպէս եւ յայնժամ առ նոսին,
Եւ անդրնդոց մատնեա խորին որպէս ըզխոզս երամակին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

Քարոզութիւնք Փրկչին ի Գալիլիա.— Առաքումն՝ աշակերտաց ի քարոզութիւն. — Խրատքն առ նոսա:

Ելս ընդ ամենայն քաղաքս եւ ընդ գիւղս, ուսուցանէր ի ժողովուրդս նոցա, եւ քարոզէր զաւետարանն արքայութեան, եւ բժշկէր զամենայն ախտս եւ զամենայն հիւանդութիւնս ի ժողովրդեանն:

Եւ տեսեալ զժողովուրդսն՝ գթացաւ ի նոսա, զի էին աշխատեալք եւ ցրուեալք իբրեւ զոչխարս՝ որոց ոչ իցէ հովիւ: Յայնժամ ասէ ցաշակերտս իւր. Հունձք բազումք են, եւ մշակք սակաւ. արդ աղաչեցէ՛ք զտէր հնձոց, զի հանցէ մշակս ի հունձս իւր:

Եւ կոչեցեալ առ ինքն զերկոտասանեսին աշակերտսն իւր, առաքեաց զնոսա երկուս երկուս, պատուիրեաց նոցա եւ ասէ. Ի ճանապարհ հեթանոսաց մի՛ երթայցէք[1], եւ ի քաղաք Սամարացւոց մի՛ մտանիցէք. այլ երթա՛յք առաւել առ ոչխարսն կորուսեալս տանն Իսրայելի: Եւ իբրեւ երթայցէք, քարոզեցէ՛ք եւ ասացէ՛ք՝ թէ Մերձեալ է արքայութիւն երկնից: Զհիւանդս բժշկեցէ՛ք, զմեռեալս յարուցէ՛ք, զբորոտս սրբեցէ՛ք, գդեւս հանէ՛ք. ձրի առիք եւ ձրի տուք[2]:

[1] Մի գնայք ընդ ճանապարհս որ հանեն յաշխարհս հեթանոսաց՝ մինչ չեւ առ Հրեայսն քարոզեալ իցէք:

[2] Ոչ միայն յագահութենէ փախչել պատուիրէ, եւ ընդ պարգեւացն Աստուծոյ չպահանջել գիատուցումն, այլ եւ առատանալ ի տուրս աքանչելեացս. զի զոր ինչ ձրի ոք ընկալեալ իցէ՝ առանց խնայութեան եւ բաշխէ:

ԽՐԱՏՔ ԱՌ ԱՇԱԿԵՐՏՍ

Մի՛ ստանայք ոսկի եւ մի՛ արծաթ եւ մի՛ պղինձ[1] ի գօտիս ձեր: Մի՛ պարկ ի ճանապարհ, եւ մի՛ երկուս հանդերձս, մի՛ կօշիկս, մի՛ ցուպ[2]. զի արժանի է մշակն կերակրոյ իւրում[3]:

Ցոր քաղաք մտանիցէք կամ ի գեօղ, հարցանիցէք թէ ո՞ է ի նմա արժանի[4], եւ անդ լինիջիք մինչեւ ելանիցէք անտի. մի՛ փոխիցիք տանէ ի տուն[5]: Եւ իբրեւ մտանիցէք ի տունն, ողջոյն տացէք նմա, եւ ասասջիք. Ողջոյն տանս այսմիկ: Եթէ իցէ տունն արժանի, եւ իցէ անդ որդի ողջունի[6], եկեսցէ ողջոյնն ձեր ի վերայ նորա. ապա թէ ոչ իցէ արժանի, ողջոյնն ձեր առ ձեզ դարձցի[7]: Եւ որ ոչ ընկալցի զձեզ, եւ ոչ լուիցէ բանից ձերոց, իբրեւ ելանիցէք ի տանէ կամ ի քաղաքէն յայնմանէ՛ Թօթափեսջի՛ք զփոշին յոտից ձերոց ի վկայութիւն նոցա[8]. ամէն ասեմ ձեզ, դիւրագոյն լիցի երկրին Սոդոմացւոց եւ Գոմորացւոց յաւուրն դատաստանի՛ քան քաղաքին այնմիկ:

Անհաւասիկ ես առաքեմ զձեզ իբրեւ գոչխարս ի մէջ

[1] Այս է՛ եւ ոչ այլ ինչ դրամ:

[2] Ցուպ կամ գաւազան աստանօր զպաշտպանողականն ասէ, որ հանգոյն զինու վարիցի, եւ ոչ զցուպն հաստատութեան յոր յենուցու ոք:

[3] Ժողովուրդքն որոց քարոզիցէք, ասէ, պարտին տալ եւ տան իսկ ձեզ կերակուր եւ հանդերձս իբրեւ ի վարձ ինչ հոգեւոր մշակութեանն զոր առնիցէք ի նոսա. բայց դուք մի՛ շատ հոգայցէք ընդ այն:

[4] Արժանի բարիս առ ի ձենջ ընդունելոյ, կամ լրոյ Աւետարանին, կամ թէ հիւրասէր եւ բարեբարոյ:

[5] Ձի մի՛ շատաշրջի՛ք լինելով՝ թեթեւութեան եւ կամ փափկասիրութեան տայցէք կարծիս որոց ասպնջականիցեննն զձեզ:

[6] Ցոյնն որդի խաղաղութեան ասէ, այն իսկ է՛ խաղաղասէր կամ արժանի խաղաղութեան եւ ամենայն բարեբաստութեան:

[7] Ի ձեզ կատարեացին բարիքն զոր նմա մաղթիցէք, կամ թէ մի՛ եկեսցեն օրհնութիւնք ձեր ի վերայ նորա:

[8] Առ ի յայտ առնելոյ եթէ անպարտ էք դուք յարենէ նոցա:

գայլոց. եղերո՛ւք այսու հետեւ խորագէտք իբրեւ զօձս, եւ միամիտք իբրեւ զաղաւնիս [1]:

Զգոյշ լինիջիք ի մարդկանէ [2]. զի մատնեսցեն զձեզ յատեանս, եւ ի ժողովուրդս իւրեանց տանջեսցեն զձեզ. եւ առաջի դատաւորաց եւ թագաւորաց տանիցին զձեզ վասն իմ՝ ի վկայութիւն նոցա եւ հեթանոսաց [3]:

Այլ յորժամ մատնեսցեն զձեզ, մի՛ հոգայցէք թէ ո՛րպես կամ զի՞նչ խօսիցիք. զի տացի ձեզ ի ժամուն յայնմիկ զինչ խօսիցիք. զի ոչ եթէ դուք իցէք որ խօսիցիք, այլ Հոգին Հօր ձերոյ որ խօսիցի ի ձեզ:

Մատնեսցէ եղբայր զեղբայր ի մահ, եւ հայր զորդի, եւ յարիցեն որդիք ի վերայ հարց եւ սպանանիցեն զնոսա [4]. եւ եղիջիք ատելեալք յամենեցունց վասն անուան իմոյ: Իսկ որ համբերեսցէ ի սպառ՝ նա կեցցէ:

Եւ յորժամ հալածեսցեն զձեզ ի քաղաքիս յայսմիկ, փախիջիք յայլ. եւ եթէ յայնմանէ հալածիցեն զձեզ, փախիջիք ի միւս. ամէն ասեմ ձեզ, ոչ սպառեսջիք զքաղաքս Իսրայելի մինչեւ եկեսցէ Որդի մարդոյ [5]:

Ոչ է աշակերտ առաւել քան զվարդապետ, եւ ոչ ծառայ քան զտէր իւր [6]. շատ իցէ աշակերտին եթէ եղիցի

[1] Զգոյշ լերուք յորոգայթից յարելոց վասն ձեր, եւ մի՛ դուք այլոց որոգայթս յարիցէք. խորագիտութիւն առանց բարութեան սրտի՝ չարութիւն է, եւ միամտութիւն առանց խորագիտութեան՝ յիմարութիւն, որպէս եւ սուրբն Հերոնիմոս ասէ:

[2] Յամբարշտացն եւ ի պարսաւադիտաց:

[3] Զի վկայիցէք արիարար ճշմարտութեան Աւետարանին. կամ թէ զի լինիցի նոցա այն ի վկայութիւն, եւ չասիցեն թէ չլուաք զքարոզութիւնս ձեր:

[4] Զայսոսիկ ի ցոյց սաստկութեան հալածանացն գոր կրելոց էին առաքեալքն՝ ասէ:

[5] Ամենայն Իսրայէլ կեցցէ ըստ առաքելոյն՝ յորժամ լրումն հեթանոսաց մտցէ յեկեղեցի, այս ինքն է մերձ ի կատարած աշխարհիս:

[6] Յորչափ աշակերտն յաշակերտութեան իւրում կայ, եւ ծառայն ի ծառայութեանն. կամ զի զանձնէն խօսի Քրիստոս, իւրով օրինակաւն քաջալերել զնոսա կամի, որպէս եւ ի յաջորդացն յայտ է:

իբրեւ զվարդապետ իւր, եւ ծառային իբրեւ զտէր իւր: եթէ զտանուտերն Բեեղզեբուղ կոչեցին, որչափ եւս առաւել զընտանիս նորա: Մի այսուհետեւ երկնչիցիք ի նոցանէ:

Զի ոչ ինչ է ի ծածուկ որ ոչ յայտնեսցի, եւ գաղտնի՝ որ ոչ ծանիցի[1]: Զոր ասեմ ձեզ ի խաւարի՝ ասացէք ի լոյս, եւ զոր յականջ յունկանէ՝ քարոզեցէք ի վերայ տանեաց: Եւ մի երկնչիք յայնցանէ որ սպանանեն զմարմին, եւ զոգի ոչ կարեն սպանանել. այլ երկերուք դուք առաւել յայնմանէ որ կարող է զոգի եւ զմարմին կորուսանել ի գեհենի:

Ո՞չ ապաքէն երկու ճնճղուկք դանգի միոջ վաճառին. եւ մի ի նոցանէ յերկիր ոչ անկցի առանց Հօր ձերոյ. այլ ձեր եւ ամենայն իսկ հեր գլխոյ բուեալ է: Եւ արդ մի երկնչիցիք, զի լաւ էք քան զբազում ճնճղուկս[2]:

Ամենայն որ խոստովանեսցի յիս առաջի մարդկան, խոստովանեցից եւ ես զնմանէ առաջի Հօր իմոյ որ յերկինս է. եւ որ ուրասցի զիս առաջի մարդկան՝ ուրացայց եւ ես զնա առաջի Հօր իմոյ որ յերկինս է:

Մի համարիք եթէ եկի արկանել խաղաղութիւն յերկիր. ոչ եկի արկանել խաղաղութիւն[3], այլ սուր[4]. քանզի եկի քակել զայր ի հօրէ իւրմէ, եւ զդուստր ի մօրէ իւրմէ,

[1] Ճշմարտութիւնք ամենայն ի յայտ եկեսցեն վաղ կամ անագան. վասն որոյ թէպետ եւ հալածիցիք յամբարշտաց, մի երկնչիջիք, զի ձեր առաքինութիւնդ ոչ ծածկեսցի մինչեւ ի սպառ:

[2] Ապա եւ ոչ ոք կարող է բառնալ գկեանս ձեր առանց կամացն Աստուծոյ:

[3] Խաղաղութիւն այնպիսի որում ամբարիշտքն ցանկան, եւ համարին ի բարօրութեան կեալ՝ յորժամ ըստ մտի ուտիցեն եւ ըմպիցեն եւ զկամս անձանց անխափան կատարիցեն:

[4] Զաւետարանն գյուժիչ անիրաւ եւ վնասակար խաղաղութեան, եւ պարդարիչ ճշմարտին:

եւ գիարան ի սկեսրէ իւրմէ [1]. եւ թշնամիք առն ընտանիք իւր [2]:

Որ սիրէ գիայր կամ գմայր առաւել քան գիս՝ ոչ է ինձ արժանի, եւ որ սիրէ գուստր կամ գդուստր առաւել քան գիս՝ չէ ինձ արժանի. եւ որ ոչ առնու գխաչ իւր [3] եւ գայ զկնի իմ՝ չէ ինձ արժանի: Որ գտանէ զանձն իւր [4] կորուսցէ զնա, եւ որ կորոյս զանձն վասն իմ՝ գտցէ զնա:

Որ ընդունի զձեզ՝ զիս ընդունի. եւ որ զիս ընդունի՝ ընդունի զառաքիչն իմ: Որ ընդունի զմարգարէ յանուն մարգարէի [5], զվարձս մարգարէի առցէ [6]. եւ որ ընդունի զարդար յանուն արդարոյ՝ զվարձս արդարոյ առցէ. եւ որ արբուսցէ միում ի փոքրկանցս յայսցանէ [7] բաժակ մի ջուր ցուրտ միայն՝ յանուն աշակերտի, ամէն ասեմ ձեզ, ոչ կորուսցէ զվարձս իւր:

Եւ եղեւ իբրեւ կատարեաց Յիսուս զպատուէր երկոտասանից աշակերտացն իւրոց, գնաց անտի քարոզել եւ ուսուցանել ի քաղաքս նոցա [8]:

[1] Ի կալ մնալ ոմանց յանհաւատութեան, եւ ի հաւատալ այլոցն:

[2] Ըստ Միքիայ մարգարէութեանն (է, 6:)

[3] Որ չառնուցու յանձն մեռանել վասն իմ. — քանզի սովորութիւն եր դատապարտելոցն ի մահ խաչի՝ ինքնին բառնալ գխաչափայտն եւ տանել ի տեղին կատարման:

[4] Որ ուրանայցէ գՔրիստոս, եւ ի կենդանութեան վայելիցէ, մեռցի զմահ յաւիտենական: Այսպէս բազում անգամ խնամք պահպանութեան պատրոդական ինչ պատուոյ անձին՝ յոճիրս մեծամեծս մղեալ ընկենու զմարդ:

[5] Իբրեւ զմարգարէ, եւ ոչ զի ազգակից է կամ Հրեայ եւ կամ այլ ինչ այնպիսի:

[6] Հաղորդ եւ կցորդ լիցի վարձուց մարգարէին, այս ինքն է վարդապետի Աւետարանին:

[7] Որ ոչ մարգարէք իցեն եւ ոչ արդարք քուիցին, այլ ցածունք իցեն եւ արհամարհք:

[8] Եւ չոգաւ ի Կափառնաում, որպէս յայտ է ի կարգէ բանից աւետարանին:

ԽՂՃԻՔ

Ընդ բնտրելոց մետասանին, զոր բնտրեցեր գերաշխարհին,
Հրաւիրեցեր գիս ընդ նոսին՝ լինել կրցորդ լաւագունին.
Բայց ես հոգւով հեղգըս վերջին խոտան գրտայ ըստ Յուդային.
Թէպետ եւ ոչ տիրականին, այլ մատն եղէ անձամբ անձին:
Ի քէն մաղթեմ հայցմամբ նոցին, դարձեալ ուղղել յուսոյ շաւղին,
Առնել գործով գքարոզ բանին՝ զոր հրամանաւ քո ուսուցին: (Ն. Շ.)

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

Դլխատումն Յովհաննու Մկրտչի. — Լսել Հերովդի գՅիսուսէ. — Դարձ առաքելոցն ի քարոզութենէ. — Կերակրել հինգհազարացն ի հնգից նկանակաց:

Եւ ի Հերովդիա[1] ոխացեալ էր ընդ Յովհաննու Մկրտչի, եւ կամէր սպանանել զնա, եւ ոչ կարէր. զի Հերովդէս երկնչէր ի Յովհաննէ, քանզի գիտէր զնա այր արդար եւ սուրբ, եւ սպասէր նմա[2], եւ լուեալ ի նմանէ՝ բազում ինչ առնէր, եւ քաղցրութեամբ լսէր նմա:

Իբրեւ օր մի լինէր պարապոյ, յորժամ ընթրիս առայր Հերովդէս յաւուր ծննդոց իւրոց՝ նախարարաց իւրոց եւ հազարապետաց եւ մեծամեծաց Գալիլեացւոց. եւ ի մտանել դստերն Հերովդիայ եւ ի կաքաւել, հաճոյ եղեւ Հերովդի եւ բազմականացն: Ասէ թագաւորն ցաղջիկն. Խնդրեա յինէն զոր ինչ կամիս, եւ տաց քեզ: Եւ երդուաւ նմա բազում անգամ, թէ Զոր ինչ եւ խնդրեսցես դու յինէն՝ տաց քեզ մինչեւ ցկէս թագաւորութեան իմոյ:

Նա ելեալ ասէ ցմայր իւր. Զինչ խնդրեցից: Եւ նա ասէ. Զգլուխն Յովհաննու Մկրտչի: Եւ նա խրատեալ ի մօրէ իւրմէ, եւ մտեալ անդրէն փութանակի առ թագաւորն՝

[1] Հերովդիա դուստր էր Արիստաբուղի եղբօր Հերովդի, եւ կին Փիլիպպոսի միւս եղբօր թագաւորին. եւ օրինաւորն կին Հերովդի էր դուստր Արետայ արքայի Արաբացւոց:

[2] Պահէր զնա զգուշութեամբ:

ասե. Կամիմ գի այժմ տացես ինձ վաղվաղակի ի վերայ սկտեղ զգլուխն Յովհաննու Մկրտչի:

Եւ տրտմեցաւ յոյժ թագաւորն. այլ վասն երդմանցն եւ կոչնականացն [1] ոչ կամեցաւ անարգել զնա: Եւ առաքեաց վաղվաղակի թագաւորն դահիճ, եւ հրամայեաց բերել զգլուխն նորա: Եւ չոգաւ գլխատեաց զնա ի բանտին, եւ եբեր զգլուխն նորա սկտեղը եւ ետ ցաղջիկն, եւ աղջիկն տարաւ ետ մօր իւրում:

Իբրեւ լուան աշակերտքն նորա, եկին բարձին զմարմինն եւ եդին ի գերեզմանի, եւ եկեալ պատմեցին Յիսուսի:

Եւ ելեալ շրջեին (առաքեալքն) ընդ քաղաքս եւ ընդ գեօղս, աւետարանէին եւ քարոզէին զի ապաշխարեսցեն. եւ դեւս բազումս հանէին, օծանէին իւղով [2] զբազում հիւանդս եւ բժշկէին զնոսա:

Յայնմ ժամանակի լուաւ Հերովդէս չորրորդապետ զյուր Յիսուսի, եւ զգործսն ամենայն. քանզի յայտնի եղեւ անուն նորա. եւ զարմանայր վասն ասելոյն յոմանց՝ թէ Յովհաննէս յարեաւ ի մեռելոց, եւ յոմանց՝ թէ Եղիա յայտնեցաւ, եւ յայլոց՝ թէ Մարգարէ ոմն յառաջնոցն յարեաւ: Ասէ Հերովդէս. ԶՅովհաննէս ես գլխատեցի իսկ սա ով իցէ՝ զորմէ գայսպիսի իրս լսեմ: Եւ խնդրէր տեսանել զնա: Եւ ասէ ցծառայս իւր. Նա է Յովհաննէս Մկրտիչ, նա յարեաւ ի մեռելոց, եւ վասն այնորիկ զօրութիւնք լինին նովաւ [3]: Եւ՝ իբրեւ լուաւ Յիսուս, գնաց անտի:

[1] Ոչ այնչափ վասն երդմանցն անարժանից յԱստուծոյ երկնչելով, որչափ ի կոչնականացն ամաչելով, գի մի իբրեւ երդմնագանց ոք անգոսնեսցի:

[2] Ոչ խորհրդական ինչ էր տակաւին օծումն այն, այլ օրինակ խորհրդոյն օծման հիւանդաց որ ապա կարգեալ եւ հաստատեցաւ յեկեղեցւոջ:

[3] Նշանք սքանչելեաց գործին:

Գարձան առաքեալքն [1] եւ ժողովեցան առ Յիսուս, եւ պատմեցին նմա զամենայն ինչ զոր արարին եւ զոր ուսուցին: Եւ ասէ ցնոսա. Եկայք դուք առանձինն յանապատ տեղի եւ հանգիջիք սակաւ մի: Զի էին բազումք որերթային եւ գային, եւ հաց անգամ չժամանէին ուտել [2]:

Եւ առեալ գնոսա՝ եմուտ ի նաւ եւ խուսեաց առանձինն յայնկոյս ծովուն Գալիլեացւոց Տիբերեայ, ի տեղի անապատ քաղաքի միոյ, որում անուն էր Բեթսայիդա:

Եւ տեսին գնոսա զի երթային, եւ զգացին բազումք, եւ հետի [3] յամենայն քաղաքաց խուռն ընթանային անդր, զի տեսանէին գնշանսն զոր առնէր ի վերայ հիւանդաց. եւ յառաջեցին քան գնա յայնկոյս:

Ել ի լեառն Յիսուս, եւ անդ նստեր աշակերտօքն հանդերձ. եւ էր մերձ զատիկ տօնն Հրէից: Բարձ ի վեր զաչս իւր Յիսուս եւ տեսեալ՝ զի ժողովուրդ բազում գայր առ նա. ասէ ցՓիլիպպոս [4]. Ուստի գնեցուք հաց զի կերիցեն դոքա: Զայս ասէր փորձելով գնա, այլ ինքն գիտէր զինչ առնելոցն էր: Պատասխանի ետ նմա Փիլիպպոս. Երկերիւր դահեկանի հաց չէ դոցա բաւական, թէպէտ եւ իւրաքանչիւր ոք սակաւ ինչ առնուցու:

Եւ ընկալեալ գնոսա՝ խօսեր ընդ նոսա վասն արքայութեան Աստուծոյ, եւ ուսուցանէր գնոսա յոյժ, եւ որոց պէտք էին բժշկութեան՝ բժշկէր:

Եւ օրն սկսաւ տարաժամել: Մատեան երկոտասանքն եւ ասեն ցնա. Տեղիս անապատ է, եւ օրս տարաժամեալ. արձակեա զժողովուրդսդ, զի երթեալ շուրջ ի գեօղսն եւ

[1] Յետ իբր ութից ամսոց քարոզութեան իւրեանց:
[2] Ջհրիստոս եւ աշակերտքն իւր:
[3] Ընդ ցամաք, ընդ ափունս ծովակին գնալով:
[4] Թերեւս զի Փիլիպպոս հմտագոյն քան զայլսն էր տնտեսական էրից, կամ թէ աւելի իմն հոգ ի մտի ունէր վասն կերակրոյ:

յագարակա՝ հանգիցեն, եւ գոցեն կերակուր: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս եւ ասէ. Դուք տուք դոցա ուտել: Եւ նոքա ասեն. Երթիցուք գնեացուք բաւական ժողովրդեանդ կերակուր: Ասէ ցնոսա. Քանի՞ նկանակ ունիք. երթայք տեսէք: Իբրեւ գիտացին, ասէ ցնա մի յաշակերտացն նորա, Անդրեաս՝ եղբայր Սիմովնի Պետրի. Է աստ պատանեակ մի որ ունի հինգ նկանակ գարեղէն եւ երկուս ձկունս. այլ այն զինչ է առ այդչափ մարդիկ: Ասէ Յիսուս. Բերէք այսր գայն, եւ բազմեցուցէք զմարդիկդ երախանս երախանս:

Եւ էր խոտ յոյժ ի տեղւոջն: Արարին այնպէս աշակերտքն, եւ բազմեցուցին զամենեսեան դասս դասս ուր հարիւր եւ ուր յիսուն:

Եւ առեալ զհինգ նկանակն եւ զերկուս ձկունսն, հայեցաւ յերկինս եւ գոհացաւ, օրհնեաց եւ երեկ [1] եւ տայր յաշակերտսն՝ արկանել ժողովրդեանն. նոյնպէս եւ ի ձկանցն բաշխեաց բազմականացն որչափ եւ կամեցան:

Կերան ամենեքեան: Եւ իբրեւ յագեցան, ասէ ցաշակերտսն. Ժողովեցէք զնշխարեալ կտորսդ՝ զի մի ինչ կորիցէ: Ժողովեցին, եւ լցին երկոտասան սակաւի յի զկտորոցն ի հինգ գարեղէն նկանակէ եւ ի ձկանց անոտի [2]: Եւ էին որք կերանն արք իբրեւ հինգ հազար, բոդ զկանայս եւ զմանկտի: Իսկ մարդիկն իբրեւ տեսին զնշանսն զոր արար՝ ասէին եթէ Սա է ճշմարիտ մարգարէն որ գալոց էր յաշխարհ:

[1] Ոմանց այնպէս կարծեցաւ թէ ի ձեռս Յիսուսի բազմանային հացքն, եւ այլոց՝ թէ ի ձեռս առաքելոցն. ի դեպ է համարել եւ երկոցունցն միանգամայն պատահեալ:

[2] Որով յետ կերակրոյն աւելի եւս մնայր ի հացէն քան թէ յառաջ. եւ սակայն աշակերտքն առ սրտիցն թմբրութեան ոչ իմացան զքանչելեացն զօրութիւն:

Յիսուս իբրեւ գիտաց եթէ գալոց են յափշտակել զնա, զի արասցեն զնա թագաւոր [1], ստիպեաց վաղվաղակի զաշակերտսն մտանել ի նաւ եւ յառաջել յայնկոյս՝ մինչ ինքն զժողովուրդսն արձակեացէ: Եւ իբրեւ արձակեաց զժողովուրդսն, ել ի լեառն առանձինն կալ յաղօթս:

Եւ իբրեւ ընդ երեկս եղեւ, իջին աշակերտքն նորա ի ծովեզրն, եւ մտեալ ի նաւ՝ գային յայնկոյս ծովուն ի Կափառնաում. եւ իբրեւ նեմացաւ, չեւ եւս եկեալ էր առ նոսա Յիսուս:

Եւ էր նաւն ի մէջ ծովուն. եւ ծովն ի սաստիկ հողմոյ շնչելոյ յուզէր. զի էր հողմն ընդդէմ նոցա, եւ ինքն ի ցամաքի. եւ ետես զնոսա հողմակոծեալս ի վարելն:

Եւ զչորրորդ պահու գիշերոյն [2] վարեալ իբրեւ ասպարեզս քսան եւ հինգ կամ երեսուն [3], գայ առ նոսա գնալով ի վերայ ծովուն, եւ կամէր [4] զանց առնել առ նոքօք:

Նոքա իբրեւ տեսին զի գնայր ի վերայ ծովուն, համարեցան թէ առ աչօք ինչ [5] լինիցի, եւ զաղաղակ բարձին, քանզի ամենեքեան տեսին զնա, եւ խռովեցան: Եւ նա անդէն վաղվաղակի խօսեցաւ ընդ նոսա եւ ասէ. Քաջալերեցարուք, ես եմ, մի երկնչիք:

Պատասխանի ետ նմա Պետրոս եւ ասէ. Տէր, եթէ դու ես, հրամայեա ինձ գալ առ քեզ ի վերայ ջրոցս: Եւ նա ասէ, Եկ: Եւ իջեալ ի նաւէն Պետրոս՝ գնաց ի վերայ ջրոցն եւ եկն առ Յիսուս: Եւ տեսեալ զհողմն սաստիկ՝

[1] Զի հաւատացին թէ նա է Մեսիայն, կամէին բռնի եւս ամբառնալ զնա ի թագաւորութիւն:

[2] Չորրորդն պահ գիշերոյ վերջին է, զի ի պահս չորս բաշխեին հինքն զգիշերն ողջոյն, եւ ըստ միոյ միոյ պահու (որ ձգէր ժամս երիս) փոփոխումն լինէր պահեկապան զօրաց եւ պահանորդացն քաղաքաց:

[3] Ասպարէզն հարիւր եւ քսան եւ հինգ քայլ էր:

[4] Թուէր թէ կամիցի:

[5] Երեւոյթ ինչ ուրուական:

երկեաւ, եւ իբրեւ սկսաւ ընկղմել[1] աղաղակեաց եւ ասէ. Տէր, փրկեա զիս: Եւ վաղվաղակի Յիսուս ձգեաց զձեռն իւր, կալաւ զնա եւ ասէ. Թերահաւատ, ընդէ՞ր երկմտեցեր[2]:

Եւ իբրեւ ելին ի նաւն՝ հանդարտեաց հողմն. եւ որ ի նաւին էին՝ առաւել եւս յիմարեալ էին ի միտս իւրեանց եւ զարմանային յոյժ. քանզի եւ ի վերայ հացին ոչ իմացան, զի էր սիրտ նոցա թմբրեալ: Եւ մատեան երկիր պագին նմա եւ ասեն. Արդարեւ Որդի Աստուծոյ ես դու: Եւ վաղվաղակի եհաս նաւն յերկիր:

Եւ իբրեւ ելին ի նաւէ անտի, իսկ եւ իսկ ծանեան զնա արք տեղւոյն այնորիկ. եւ ընթացեալ այսր անդր ընդ ամենայն գաւառն, սկսան մահճօք բերել զիւանդս՝ ուր լսէին թէ անդ իցէ: Եւ ուր եւ մտանէր ի գեօղս կամ ի քաղաքս կամ յագարակս, ի հրապարակս դնէին զախտաժէտս, եւ աղաչէին զնա՝ զի գոնէ ի քղանցս հանդերձից նորա մերձենայցեն. եւ որ միանգամ մերձեցանն՝ փրկեցան:

[1] Յիրացն հաւանեցուցանէր Տէր զՊետրոս՝ առ յապա եւս ցածնուլ եւ խոնարհել, եւ մի նշանին մեծութեամբն հպարտանալ, որպէս եւ Ոսկեբե, բան ասէ:

[2] Յայտ առնէ թէ ոչ հողմոյն սաստկութիւնն էր ընկղմելոյն պատճառք, այլ երկմտելն ի հաւատոց:

ԽՂՃԻՔ

Որ ի խառնվել այեաց ծովին եւ յընկղմել բարձեալ նաւին,
Դու սաստեցեր եւ յրոեցին ալիք ծովուն հանդարտեցին.
Տուր եւ ինձ ձեռն ըստ Պետրոսին վերաբերել յայեաց չարին,
Չի մի՛ մեղաց շարժեալ ալին հեղձուցանէ զիս ի նըմին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Քարոզէ Քրիստոս ժողովրդեանն ի Կափառնաում՝ եւ մարմին իւր ճշմարիտ կերակուր է, եւ արիւն իւր ճշմարիտ ըմպելի է. — Տրտունջ Հրէից. — Գայթակղել բազմաց յաշակերտելոցն:

Է ի վաղիւ անդր ժողովուրդն որ կայր յայնկոյս ծովուն՝ տեսաներ թէ այլ նաւ ոչ գոյր անդ՝ բայց միայն ի միոյն յոր մտին աշակերտքն Յիսուսի. եւ զի չէր մտեալ Յիսուս ընդ աշակերտսն իւր ի նաւն, բայց միայն աշակերտքն նորա գնացին: Իբրեւ այլ նաւք գային ի Տիբերեայ մօտ յայն տեղին ուր գիացն կերան. իսկ իբրեւ տեսա ժողովուրդն եթէ Յիսուս ոչ է անդ, եւ ոչ աշակերտքն նորա, առին նոքա գնասան եւ եկին ի Կափառնաում խընդրել զՅիսուս[1]:

Եւ իբրեւ գտին զնա յայնկոյս ծովուն՝ ասեն ցնա. Ռաբբի, երբ եկիր այսր: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս եւ ասէ. Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. խնդրէք զիս, իբր ոչ եթէ զի նշանս ինչ տեսէք[2], այլ զի կերայք ի հացէ անտի եւ յագեցարուք: Երթայք գործեցէք մի՛ զկորստական կերակուրն, այլ զկերակուրն որ մնայ ի կեանսն յաւիտենականս, զոր Որդին մարդոյ տացէ ձեզ. քանզի զնա Հայր

[1] Ժողովուրդն մնացեալ ի նմին տեղւոջ ուր գիացն կերան՝ գիտէին զի Յիսուս չեմուտ ընդ աշակերտսն իւր ի նաւ. եւ զի այլ նաւ եւս չգոյր անդ, խնդրէին զՅիսուս. եւ իբրեւ ոչ գտին, ծանեան արդեօք գնքանչելիսն զոր արար գնայով ի վերայ ծովուն, եւ մտեալ ի նաւսն այն ինչ եկեալս ի Տիբերեայ՝ անցին ի Կափառնաում:

[2] Զորս արարի ես ի հաստատութիւն բանից իմոց եւ ի յորդորել զձեզ ի խնամս փրկութեան ոգւոց ձերոց:

կնքեաց Աստուած[1]: Ասեն ցնա. Զինչ առնիցեմք զի ըզգործան Աստուծոյ[2] գործեացուք: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Այս է գործն Աստուծոյ, զի հաւատասջիք յայն զոր առաքեացն նա[3]:

Ասեն ցնա. Զինչ նշան առնիցես՝ զի տեսցուք եւ հաւատասցուք. զինչ գործիցես. հարքն մեր կերան զմանանայն յանապատի անդ, որպես եւ գրեալ է. Հաց երկնից ետ նոցա ուտել[4]: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ոչ Մովսէս ետ ձեզ զհացն յերկնից, այլ Հայրն իմ տայ ձեզ զհացն յերկնից զճշմարիտ[5]. զի հաց յԱստուծոյ է՝ որ իջանէն յերկնից եւ կեանս տայ աշխարհի: Ասեն ցնա. Տէր, յամենայն ժամ տուր մեզ զհացն զայն: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Ես եմ հացն կենաց[6]. որ գայ առ իս՝ ոչ քաղցիցէ, եւ որ հաւատայ յիս՝ ոչ երբէք ծարաւեսցի:

Այլ ասացի ձեզ՝ եթէ տեսէք զիս, եւ ոչ հաւատայք: Զամենայն զոր տայ ինձ Հայր՝ առ իս եկեսցէ, եւ որ գայ առ իս՝ ոչ հանից արտաքս[7]: Զի իջի ես յերկնից՝ ոչ զի գկամս իմ արարից, այլ գկամս այնորիկ որ առաքեացն զիս[8]:

[1] Քանզի Աստուած Հայր՝ հաստատեաց վկայութեամբն ի Յորդանան եւ բանիւք մարգարէից՝ եթէ նա է Մեսիայն փրկիչ աշխարհի:

[2] Զգործս հաճոյականս Աստուծոյ:

[3] Այս է ուղիղ ընթերցուած բանիս՝ համաձայն բնագրին, եւ ոչ որպես գրչագիրք ոմանք ունին, Յայն որ առաքեացն զիս:

[4] Նուագել հնարէին գյարգ նշանին զոր արար Քրիստոս. զի Մովսէս՝ ասեն՝ երկնատեղաց մանանայիւն կերակրեաց զանթիւ բազմութիւն ժողովրդեան. եւ միանգամայն պահանջէին իմն զի դարձեալ կերակրեսցէ զնոսա:

[5] Ոչ եթէ երկնաւոր հաց էր զոր ետ ձեզ Մովսէս, այլ յօդուտ կազմեալ եւ տեղացեալ. իսկ զճշմարիտն հաց յերկնից՝ զմարմինս իմ՝ սացէ ձեզ Հայրն իմ:

[6] Ես եմ հացն այն որ յերկնից իջանէ, եւ զորմէ խօսիմս ընդ ձեզ:

[7] Ամենայն ոք որ յառաջագոյն սահմանեալ իցէ ի Հօրէ՝ հաւատասցէ յիս, եւ ոչ մերժեսցի առ յինէն:

[8] Զպատճառս չմերժելոյն դնէ. ձեզ թուի՝ ասէ՝ եթէ իմ կամք որիշ իցեն

Այս են կամք Հօր իմոյ՝ որ առաքեացն գիս, զի զամենայն զոր ետ ցիս Հայր՝ ոչ կորուսից ի նմանէ, այլ յարուցից զնա յաւուրն յետնում: Այս են կամք Հօր իմոյ, զի ամենայն որ տեսանիցէ զՈրդի եւ հաւատայցէ ի նա, ընկալցի զկեանսն յաւիտենականս, եւ ես յարուցից զնա յաւուրն յետնում:

Տրտնջէին գնմանէ Հրեայքն զի ասաց՝ թէ Ես եմ հացն իջեալ յերկնից. եւ ասէին. Ո՞չ սա է Յիսուս Որդին Յովսեփու, զորոյ մեք գիտեմք գհայրն եւ գմայր. իսկ արդ գիարդ ասէ՝ եթէ Ես յերկնից իջի: Պատասխանի ետ Յիսուս, եւ ասէ ցնոսա. Մի՛ քրթմնջէք ընդ միմեանս [1]. ոչ ոք կարէ գալ առ իս՝ եթէ ոչ Հայրն որ գիս առաքեաց՝ ձգեսցէ գնա [2], եւ ես յարուցից գնա յաւուրն յետնում: Գրեալ է ի մարգարէս. Եւ եղիցին ամենեքեան ուսեալք յԱստուծոյ [3]: Ամենայն որ լսէ ի Հօրէ եւ ուսանի, գայ առ իս: Իբրեւ ոչ եթէ գՀայր ուրուք տեսեալ իցէ [4]. եթէ ոչ որ են յԱստուծոյ՝ նա ետես գՀայր [5]: Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. զի որ հաւատայ յիս՝ ընդունի զկեանսն յաւիտենականս:

Ես եմ հացն կենաց [6]: Հարքն ձեր կերան գմանանայն յանապատին, եւ մեռան. այս է հացն որ յերկնից իջեալ,

ի կամաց Հօրն որ գիս առաքեաց. եթէ եւ այնպէս իցէ, սակայն պարտ է ինձ գնորա կամսն կատարել:

[1] Քանզի ձեր է մեղն՝ եթէ չիմանայցէք զբանս իմ եւ չհաւատայցէք, եւ չընդունիցիք յԱստուծոյ զօգնականութիւն շնորհաց նորա:

[2] Ոչ բռնադատելով ինչ եւ կամ բռնադատելով զագաստութիւն կամաց նորա, այլ գմիտսն լուսաւորելով եւ ձգելով ի սէր երկնաւոր բարեաց՝ արհամարհութեամբ երկրաւորացս:

[3] Եսայի, ԾԴ, 13:

[4] Մի՛ կարծիցէք՝ ասէ՝ եթէ որք յԱստուծոյն ուսեալք իցեն՝ տեսին զԱստուած:

[5] Նա միայն է որ ետես եւ տեսանէ միշտ զՀայր:

[6] Կենդանի եւ կենդանարար:

զի որ ուտիցէ ոք ի սմանէ՝ մի մեռանիցի [1]: Ես եմ հացն կենդանի՝ որ յերկնից իջեալ. եթէ ոք ուտիցէ ի հացէ յայսմանէ, կեցցէ ի յաւիտեան. եւ հացն զոր ես տաց՝ մարմին իմ է, զոր ես տաց վասն կենաց աշխարհի:

Մարտնչէին ընդ միմեանս Հրեայքն [2] եւ ասէին. Զիա՞րդ կարէ սա տալ մեզ զմարմինն իւր յուտել: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. եթէ ոչ կերիջիք զմարմին Որդւոյ մարդոյ, եւ արբջիք զարիւն նորա, ոչ ունիք կեանս յանձինս [3]: Որ ուտէ զմարմին իմ եւ ըմպէ զարիւն իմ, ունի զկեանս յաւիտենականս, եւ ես յարուցից զնա յաւուրն յետնում. զի մարմին իմ ճշմարիտ կերակուր է, եւ արիւն իմ ճշմարիտ ըմպելի է: Որ ուտէ զմարմին իմ եւ ըմպէ զարիւն իմ, յիս բնակեացէ եւ ես ի նմա:

Որպէս առաքեաց զիս կենդանին Հայր, եւ ես կենդանի եմ վասն Հօր, եւ որ ուտէն զիս՝ եւ նա կեցցէ վասն իմ [4]: Այս է հացն որ յերկնից իջեալ. ոչ որպէս հարքն ձեր կերան զմանանայն, եւ մեռան. որ ուտէ զհացս գայս՝ կեցցէ յաւիտեան:

Զայս ասաց ի ժողովրդեանն յուսուցանելն ի Կափառնաում. եւ բազումք յաշակերտացն իբրեւ լուան՝ ասեն. Խիստ է բանդ այդ, ո՞ կարէ լսել դմա: Իբրեւ գիտաց Յիսուս յանձն իւր եթէ տրտնջեն վասն այնորիկ աշակերտքն նորա, ասէ ցնոսա. Ա՞յդ գայթակղեցուցանէ զձեզ.

[1] Մի մեռցի զմանն յաւիտենից, այլ եւ իրաւունս իմն ստացի յարութեան եւ անմահութեան մարմնոյն յերանաւետն կենդանութեան:

[2] Հակառակեին վիճմամբ:

[3] Թէպէտ եւ չիցէ խորհուրդն հաղորդութեան անհրաժեշտ հարկաւ կարեւոր ի փրկութիւն, սակայն հարկաւոր է յոյժ ի պահել յանձինս գիտզեւրականն կենդանութիւն:

[4] Զոր օրինակ ես զՀօրն կենդանւոյ ունիմ յանձին գաստուածութիւն, եւ վասն նորա կեամ, նոյնպէս եւ որ ուտէն զիս՝ յինէն ընկալեալ զկենդանութիւն եւ կեցցէ վասն իմ:

իսկ արդ եթէ տեսանիցէք զՈրդի մարդոյ՝ զի ելանիցէ ուր էր գառաջինն [1]: Հոգին է կենդանարար, մարմին ինչ ոչ օգնէ. զբանն զոր ես խօսեցայ ընդ ձեզ՝ հոգի է եւ կեանք [2]. այլ են ոմանք ի ձէնջ որ ոչ հաւատան: Քանզի գիտէր Յիսուս ի սկզբանէ [3] ով են այնոքիկ որ ոչն հաւատան, եւ ով այն է որ մատնելոցն է գնա. եւ ասէր, Վասն այնորիկ ասացի ձեզ, թէ ոչ ոք կարէ գալ առ իս՝ եթէ ոչ իցէ տուեալ նմա ի Հօրէ իմմէ:

Յայսմանէ բազումք յաշակերտացն նորա [4] չոգան յետս, եւ ոչ ևս ընդ նմա: Ասէ Յիսուս ցերկոտասան աշակերտսն. Միթէ եւ դուք կամիք երթալ [5]: Պատասխանի ետ նմա Սիմովն Պետրոս. Տէր, առ ով երթիցուք. բանս կենաց յաւիտենականաց ունիս. եւ մեք հաւատացաք եւ ծանեաք՝ եթէ դու ես Քրիստոս Որդի Աստուծոյ: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս. Ո՞չ ես զձեզ զերկոտասանդ ընտրեցի, եւ միդ ի ձէնջ սատանայ է [6]: Եւ ասէր զՍիմովնեան Յուդայէ Սկարիովտացւոյ, զի նա իսկ մատնելոց էր գնա, եւ մի էր յերկոտասանիցն:

[1] Ջինչ յայնժամ ասիցէք. ոչ ապաքէն հաւատասջիք զի Աստուած եմ, եւ զի որ կարողանամս հանել զմարմին իմ ի վերոյ քան զերկինս՝ կարող եմ տալ նմին եւ զզօրութիւն կեանս տալոյ մարդկան: — Եւ այսպագ ևս. Եթէ մինչ առ ձեզս եմ՝ չհաւատայք թէ կարող եմ տալ զմարմին իմ ի կերակուր, որչափ եւս առաւել անհնարին թուեսցի ձեզ այս՝ յորժամ վերացայցն ի ձէնջ յերկինս:

[2] Ոչ զայն ասեմ թէ մարմինն ինքնին ի բնէ կենդանարար իցէ. այլ զի իմս մարմին ընդ կենարար բանին միաւորեալ է, ինքն եւս ունի զկենդանարարն զօրութիւն:

[3] Ի յաւիտենից, քանզի Աստուած էր:

[4] Յաշակերտացն, ոչ եւ յառաքելոցն ոք:

[5] Ոչ յաւելուլ ինչ ունիմ՝ ասէ՝ ի բանս իմ, եւ ոչ նուազել ի նոցանէ. արարէք որ զինչ եւ կամիցիք:

[6] Որպէս թէ ասիցէ. Ոչ ամենեքեան հաւատան՝ որպէս դուդ կարծես, ով Պետրէ:

ԽՂՁՔ

Որ ի հրնգից նրկանակաց նրշխարեցեր հինգ հազարին,
Եւ ի ջորից դարձեալ գնոսին կերակրեցեր յանապատին,
Չիս որ քաղցեալ եմ քո հացին՝ աստուածայնոյդ երկնաւորին,
Աբա լրնուլ հոգւոյս նովին՝ յերկնից իջեալ եւ անմահին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ Ի.

Ցանդիմանութիւն Փարիսեցւոցն կեղծաւորութեան. — Բժշկութիւն դատելոյ կնոջն Ցանանացւոյ. — Բժշկութիւն խլին եւ համր:

Ե ւ յետ այսորիկ ղրջէր Յիսուս ի Գալիլեա, քանզի ոչ կամէր ի Հրէաստանի ղրջել. զի խնդրէին գնա Հրեայքն սպանանել:

Եւ ժողովեցան առ նա Փարիսեցիքն եւ ոմանք ի դպրացն որ եկեալ էին յԵրուսաղեմէ. եւ տեսեալ զոմանս յաշակերտացն անտի, զի խառնակ ձեռօք՝ այս ինքըն է անլուայ ուտէին հաց, բամբասեցին: Զի Փարիսեցիքն եւ ամենայն Հրեայք՝ եթէ ոչ բռնալիր [1] լուանան զձեռս, հաց ոչ ուտեն. քանզի ունին գաւանդութիւն ծերոցն [2]. եւ ի հրապարակէ մտեալ՝ եթէ ոչ նախ մկրտիցին, ոչ ուտեն [3]. եւ այլ ինչ բազում է՝ զոր ընկալան ունել, մկրտութիւնս բաժակաց եւ ստամանաց եւ պղնձեաց եւ մահճաց [4]:

Ապա հարցանեն զնա Փարիսեցիքն եւ դպիրք՝ թէ Ընդէր աշակերտքն քո ոչ գնան ըստ աւանդութեան ծերոցն, զի ոչ լուանան զձեռս՝ յորժամ հաց ուտեն [5]: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ ցնոսա. Իսկ դուք ընդէր ան-

[1] Լի բռամբ, լցեալ գրուն ջրով եւ ընդ արմուկն ի վայր հոսելով:
[2] Չյօղեալս ի դպրաց եւ ի Փարիսեցւոց:
[3] Չի կասկածեն թէ գուցէ ի տուրեւառիկ գործոն ի պիղծ ինչ հպեալ եւ կամ ընդ հեթանոսան կենցաղելով պղծեալ իցեն:
[4] Մահիճս աստ գրագմականան կամ գրագմոցս է իմանալ՝ յորս ընկողմանեալ առնուին կերակուր:
[5] Ոչ այնպես ստէպ եւ վայրապար՝ որպես Հրեայքն առնէին:

ցանէք գպատուիրանաւն Աստուծոյ վասն ձերոյ աւանդութեան[1]: Չի Աստուած ասաց (ի ձեռն Մովսիսի). Պատուեա գհայր քո եւ գմայր. եւ որ չարախօսեսցէ գհօրէ կամ գմօրէ, մահու վախճանեսցի[2]: եւ դուք ասէք. Եթէ ասիցէ ոք հայր կամ մայր. Կորբան, որ է պատարագ, գոր յինէն օգտեսցիս. եւ ոչ եւս տայք թոյլ նմա առնել ինչ հօրն կամ մօր[3]: եւ անարգէք զբանն Աստուծոյ ձերով աւանդութեամբն գոր աւանդեցէք: Կեղծաւորք, բարւոք մարգարէացաւ ի վերայ ձեր Եսայի եւ ասէ. Ժողովուրդս այս շրթամբք պատուէ գիս, եւ սիրտ իւրեանց հեռացեալ մեկուսի է յինէն. զուր պաշտեն գիս. ուսուցանեն վարդապետութիւնս՝ զմարդկան պատուիրեալս[4]:

Եւ կոչեցեալ առ ինքն զժողովուրդսն՝ ասէ ցնոսա. Լուարուք եւ ի միտ առէք: Ոչ որ ինչ մտանէ ընդ բերան՝ պղծէ զմարդ, այլ որ ինչ ելանէ ի բերանոյ՝ այն պղծէ զմարդ: Որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ:

Եւ իբրեւ եմուտ ի տուն յամբոխէ անտի, մատուցեալ աշակերտացն նորա՝ ասեն ցնա. Գիտես զի Փարիսեցիքն իբրեւ լուան զբանն՝ գայթակղեցին[5]: Նա պատասխանի.ետ նոցա եւ ասէ. Ամենայն տունկ գոր ոչ տնկեաց

[1] Զգուշ գաւանդութիւնն՝ զի մի հաստատեսցէ, եւ չպարապաւ եւս՝ զի մի ընդ վայր գրգռեսցէ զնոսա:

[2] Ելք, Ի, 12. եւ ԻԱ., 17:

[3] Ուսուցանէին դպիրքն Հրէից ասել ցհայր կամ ցմայր իւրեանց որ կարօտեալ եւ չքաւոր իցէ. Որչափ ինչ օգնականութիւն եւ կամ ինչս յինէն խնդրիցես, իմ գայն սահմանեալ է ի նուէր եւ ի պատարագ տաճարին. զի կորբանն (գուրպան) պատարագ է. եւ այսպէս ընդդէմ պատուիրանացն Աստուծոյ գնալ խրատէին գործիս, եւ չտային նոցա թոյլ օգնական լինել ծնողացն կարօտելոց: — Այլք եւ այլ իմն ազգ իմացան զբանքս. Զինչսն իմ նուիրեալ եմ ես տաճարին. եւ որ ինչ օգուտ հոգեւորական գայցէ ինձ անտի, եւ դու եւս կցորդ եւ հաղորդ այնմ գոցիս:

[4] Որ հակառակին օրինացն Աստուծոյ:

[5] Իբր զի ընդդէմ օրինացն որ գիտութիւն կերակրոց պատուիրէին՝ խօսել բուէր Քրիստոս:

Հայր իմ երկնաւոր՝ իւեսցի [1]: Թոյլ տուք գնոսա [2]. կոյրք են՝ կուրաց առաջնորդ. կոյր կուրի յորժամ առաջնորդէ՝ սխալէ, եւ երկոքին ի խորխորատ անկանին: Պատասխանի ետ նմա Պետրոս եւ ասէ. Մեկնեա մեզ զառակս գայս [3]: Ասէ Յիսուս. Տակաւին եւ դուք անմիտք էք. եւ ոչ իմանայք եթէ ամենայն որ արտաքուստ ի ներքըս մտանէ ի մարդ՝ ոչ կարէ զնա պղծել, զի ոչ եթէ ի սիրտ նորա մտանէ, այլ յորովայն երթայ եւ արտաքս ելանէ, եւ սրբէ զամենայն կերակուրան: Իսկ որ ելանէ ի բերանոյ՝ ի սրտէ անտի գայ, եւ այն պղծէ զմարդն. զի ի սրտէ ելանեն խորհուրդք չարք, սպանութիւնք, շնութիւնք, պոռնկութիւնք, գողութիւնք, սուտ վկայութիւնք, հայհոյութիւնք, ագահութիւնք, չարութիւնք, նենգութիւնք, գիշերութիւնք, չարակնութիւն, ամբարտաւանութիւն, անգգամութիւն: Այս ամենայն չարիք ի ներքուստ ելանեն եւ պղծեն զմարդն, այլ անլուայ ձեռօք ուտել՝ ոչ պղծէ զմարդ:

Եւ ելեալ անտի Յիսուսի գնաց ի կողմանս Տիւրոսի եւ Սիդովնի. եւ մտեալ ի տուն՝ ոչ ումեք կամէր յայտնել [4], եւ ոչ կարաց ծածկել: Եւ ահա կին մի Քանանացի ի սահմանաց անտի նոցա ելեալ՝ աղաղակեր եւ ասէր. Ողորմեաց ինձ, Տէր, որդի Դաւթի, դուստր իմ չարաչար այսահարի: Եւ կինն էր հեթանոս Փիւնիկ Ասորի յազգէ [5]:

[1] Տնկոց անպիտանից եւ վնասակարաց նմանեցուցանէ գդպիրսն եւ զՓարիսեցիս:

[2] Մի ինչ հոգայցէք գնոցանէ:

[3] Չղժուարիմաց բանդ:

[4] Չի մի ընդ հեթանոսսն վարելով՝ պատճառս տացէ նոցա գայթակղութեան եւ ասելոյ թէ ապա ուրեմն չէ նա Քրիստոսն այն որ Հրէից խոստացեալ էր:

[5] Քանանացի էր կինն եւ հեթանոս, եւ միանգամայն Փիւնիկեցի յազգէ՝ որպէս եւ ամենայն Ասորիքն բնակեալք ի սահմանս Տիւրոսի եւ Սիդոնի:

Իբրեւ յուաւ գնմանէ՝ եկն անկաւ առաջի նորա: Եւ նա ոչ ետ նմա պատասխանի [1]: Եւ մատուցեալ աշակերտքն նորա՝ աղաչէին զնա եւ ասէին. Արձակեա զնա [2], զի աղաղակէ զհետ մեր: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ. Ոչ ուրեք առաքեցայ՝ եթէ ոչ առ ոչխարս կորուսեալս տանն Իսրայելի [3]:

Եւ նա մատուցեալ երկիր պագանէր նմա եւ ասէր. Տէր, օգնեա ինձ: Պատասխանի ետ նմա եւ ասէ. Թոյլ տուր, նախ յագեցին մանկունք. զի ոչ է բարւոք առնուլ զհաց մանկանց եւ արկանել շանց [4]: Եւ նա ասէ. Այո Տէր, քանզի եւ շունք կերակրին ի փշրանաց անկելոց ի սեղանոյ տեառն իւրեանց [5]: Յայնժամ պատասխանի ետ նմա Յիսուս եւ ասէ. Ո՛վ կին դու, մեծ են հաւատք քո. վասն այդր բանի երթ, եղիցի քեզ որպէս եւ կամիս: Եւ բժշկեցաւ դուստր նորա ի նմին ժամու: Գնաց ի տուն իւր, եւ եգիտ ելեալ զդեւն. եւ զդուստրն՝ զի անկեալ դնէր ի մահիճս [6]:

[1] Չի գիաստատութիւն հաւատոյ կնոջն փորձեացէ, եւ այլոց եւս ցուցանիցէ:

[2] Կատարելով զխնդիրն:

[3] Նախ առ Հրեայսն պարտ է՝ ասէ՝ քարոզել Աւետարանին:

[4] Շունս կոչէին Հրեայք զհեթանոսս յաղագս անսուրբ գնացից նոցին:

[5] Արդարեւ իակ շուն եմ՝ ասէ, եւ հացի մանկանց տանուտեառնդ անարժան. սակայն յուշ Տէր, զի եւ շունք կերակրին ի փշրանաց սեղանոյ տեառն իւրեանց:

[6] Եւ հանգչէր ի ցաւոցն:

ԽՂՃԻՔ

Ֆանանուհւոյն լըւաւ ձայնին եւ շնորհեցեր ըզհայցելին.
Աղաղակեմ ես ընդ նըմին, շնորհեա եւ ինձ գիմ խնդրելին.
Չի եթէ շուն կոչես վերջին, արագապես լըսեմ ձայնին,
Ձեպել յընթացս ի կոչ հովուիդ, եւ հալածել զօտարոտին:
Թէ եւ մանկանցն անարատից չեմ արժանի կըցորդ մասին,
Այլ փըշրանաց սուրբ սեղանին արժանացո կենաց հացին: (Ն. Շ.)

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

Բժշկութիւն խլին եւ համեր. — Բժշկութիւն հիւանդաց բազմաց ի ծովեզերին. — Կերակրել չորից հազարացն յեօթն նկանակաց. — Յանդիմանութիւն խնդրողացն ի նմանէ նշան, եւ աշակերտացն վասն հացի. — Բժշկութիւն կուրին ի Բեթսայիդա. — Դաւանութիւն Պետրոսի:

Ի ելեալ միւսանգամ ի սահմանացն Տիւրոսի եւ Սիդովնի, եւ եկն ի ծովեզրն Գալիլեացւոց ի մէջ սահմանացն ի Դեկապօլիս. եւ բերին առաջի նորա խուլ մի եւ համր [1], եւ աղաչեին զի ձեռն դիցէ ի վերայ նորա [2]: Եւ առեալ զնա մեկուսի յամբոխէ անտի, արկ զմատունս իւր ընդ ականջս նորա եւ երուք անդր, եւ կալաւ զլեզուէ նորա [3], հայեցաւ յերկինս, յոգւոց եհան [4] եւ ասէ. Եփփաթա [5], որ է բացիր: Եւ նոյն ժամայն բացան լսելիք նորա, եւ լուծան կապանք լեզուի նորա, եւ խօսէր ուղիղ. եւ պատուիրեաց նոցա զի մի ումեք ասիցեն:

Եւ որչափ նա պատուիրէր նոցա՝ նոքա եւս առաւել

[1] Յոյնն *μογιλάλος* գծանրախօսն նշանակէ. վասն որոյ եւ յետ բժշկելոյն ասէ թէ խօսէր ուղիղ:

[2] Զի այնպէս սովոր էր զբժշկութիւնսն կատարել. կամ զի եւ առ հինսն եւ առ մարգարէս կայր սովորութիւն՝ ձեռն դնել եւ այնպէս զհիւանդս բժշկել, որպէս եւ Նեեման ասորի յեղիսէէ պահանջէր առնել:

[3] Զայսոսիկ առնէ զի մի յանկարծադէպ ինչ կարծեսցի բժշկութիւնն:

[4] Ի վերայ բշուառութեանց մարդկեղէն բնութեանս:

[5] Բաղդէարէն եւ կամ ասորի ձայն:

քարոզէին, եւ եւս քան զեւս զարմանային եւ ասէին. Զամենայն ինչ բարւոք գործեաց սա. զի խլից լսել տայ, եւ համերց խօսել:

Եւ գնացեալ անտի Յիսուսի՝ եկն ի ծովեզրն Գալիլեացւոց, եւ ելեալ ի լեառն նստեր անդ: Մատեան առ նա ժողովուրդք բազումք որ ունէին ընդ իւրեանս կաղս, կոյրս, համերս, միակողմանիս [1], եւ այլս բազումս, եւ ընկեցին զնոսա առ ոտս նորա, եւ բժշկեաց զնոսա. մինչեւ զարմանալ ժողովրդոցն որ տեսանէին՝ զի համերքն խօսէին, կաղք գնային, միակողմանիք բժշկէին, կոյրք տեսանէին. եւ փառաւոր առնէին զԱստուած Իսրայելի:

Եւ կոչեցեալ առ ինքն Յիսուսի զաշակերտսն՝ ասէ. Գթամ ի ժողովուրդդ, զի արդ երեք աւուրք են զի կան առ իս, եւ ոչ ունին զինչ ուտիցեն. եւ արձակել զդոսա նօթիս չկամիմ, գուցէ նքթիցին ճանապարհայն: Ասեն ցնա աշակերտքն. Իսկ արդ մեզ յանապատի աստ ուսոյի իցէ այնչափ հաց՝ մինչեւ յագեցուցանել զայսչափ ժողովուրդ: Եւ ասէ ցնոսա Յիսուս. Քանի՞ նկանակ ունիք: Եւ նոքա ասեն, Եօթն, եւ սակաւ ձկունս:

Եւ հրամայեաց ժողովրդեանն բազմել ի վերայ գետնոյ. եւ առեալ զեօթն նկանակն եւ զձկունսն՝ գոհացաւ [2] եւ երեկ եւ ետ ցաշակերտսն, եւ նոքա ժողովրդեանն, եւ ձկունսն եւս հրամայեաց արկանել: Կերան ամենեքեան եւ յագեցան, եւ բարձին զնշխարս կտորոցն եօթն զամբիւղ լի. եւ որք կերանն՝ էին արք իբրեւ չորք հազարք, բոլ զկանայս եւ զմանկտի:

[1] Յոյն՝ κυλλός խեղ է կամ խեղանդամ, հաշմ, որ պակասութիւն ինչ յանդամն ունիցի:

[2] Օրհնեաց, կարդաց ի վերայ նոցին գօրհնութիւն Հօրն երկնաւորի:

Իբրեւ արձակեաց զժողովուրդսն, ել ի նաւ եւ եկն ի սահմանս Մագդաղեայ [1]:

Եւ մատուցեալ Փարիսեցիքն եւ Սադուկեցիք՝ սկսան վիճել ընդ նմա, եւ փորձելով խնդրէին ի նմանէ նշան յերկնից ցուցանել նոցա: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ ցնոսա. Ցորժամ երեկոյ լինի՝ ասէք, Պարզլինիցի՝ զի կարմրացեալ է երկին. եւ առաւօտու՝ Այսօր մրրիկ, զի շառագունի տրտմութեամբ երկին. արդ զերեսս երկնի կարէք քննել, իսկ զնշան ժամանակիս ոչ կարէք գիտել [2]: Եւ զայրացաւ յոգի իւր եւ ասէ. Ազգ չար եւ շնացող՝ նշան խնդրէ, եւ նշան մի տացի նմա՝ բայց նշանն Յովնանու մարգարէի:

Եթող զնոսա. դարձեալ եմուտ ի նաւ եւ գնաց յայնկոյս [3]:

Գնացին եւ աշակերտքն եւ մոռացան առնուլ հաց. բայց միայն մի նկանակ ունէին ընդ իւրեանս ի նաւին: Եւ պատուիրէր նոցա Յիսուս եւ ասէր. Տեսէք եւ զգոյշ լերուք ի խմորոյ Սադուկեցւոցն եւ Փարիսեցւոց, եւ ի խմորոյ Հերովդիանոսաց: Նոքա խորհէին ընդ միմեանս՝ եւ ասէին թէ Զի հաց ոչ ունիմք:

Գիտաց Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Զի՞ խորհիք ի միտս ձեր, թերահաւատք, եթէ հաց ոչ ունիք. տակաւին չիմանայք եւ ոչ յիշէք. ապշութիւն ունի գսիրտս ձեր: Աչք գոն եւ ոչ տեսանէք. ականջք են՝ եւ ոչ լսէք, եւ ոչ իմանայք տակաւին եւ ոչ յիշէք: Ցորժամ գհինգ նկանակն ի

[1] Մարկոս Դաղմանունեայ ասէ, զի եւ այն մերձ էր ի Մագդաղա. կամ թէ զի երկանուն էր քաղաքն:

[2] Ցանստոյգ երեւութից օդոցն գուշակէք եւ կամ համարիք գուշակել ստուգութեամբ գապագայ փոփոխութիւնս որ գործիցին ի նմա. զի՞ զի ի ստուգապատում գուշակութեանց մարգարէիցն եւ յայսքանեաց նշանաց զորս ի միջի ձերում առնեմ՝ ոչ առնուք ի միտ զի ժամանակ է գալստեան Մեսիային, եւ խնդրէք յինէն կեղծաւորութեամբ այլ նշան:

[3] Ի կողմանս Բեթսայիդայ:

հինգ հազարան, եւ քանի սակառի լի բարձիք գկոտորոցն: Եւ ասեն, Եր կոտասան: Եւ յորժամ գեօրն նկանակն ի չորս հազարան, քանի գամբիղ լի բարձիք գկոտորոցն: Եւ նոքա ասեն, Եօրն: Եւ ասէ ցնոսա. Իսկ գիաքրդ ոչ իմանայք՝ եթէ ոչ վասն հացի ասացի ձեզ զգոյշ լինել ի խմորոյ Փարիսեցւոցն եւ Սադուկեցւոց: Յայնժամ ի միտ առին՝ թէ ոչ ասաց զգուշանալ ի խմորոյ, այլ յաղանդոյ [1] Փարիսեցւոցն եւ Սադուկեցւոց:

Գան ի Բեթսայիդա, եւ ածեն առաջի նորա կոյր մի, եւ աղաչեին զնա զի մերձեսցի ի նա: Եւ առեալ գձեռանէ կուրին՝ եհան արտաքոյ շինին [2], եթուք յաչս նորա, եւ ձեռն եդ ի վերայ նորա, եւ հարցանէր ցնա թէ տեսանիցէ ինչ: Բացաւ եւ ասէր. Տեսանեմ զմարդիկս զի շրջին, իբրեւ զծառս [3]: Դարձեալ եդ ձեռս ի վերայ աչաց նորա. եբաց եւ տեսանէր, ողջացաւ եւ տեսանէր համարձակ զամենայն [4]: Արձակեաց զնա ի տուն իւր եւ ասէ. Երթ ի տուն քո. եւ յորժամ ի շէնն մտանիցես, մի՛ ումեք ասիցես ի շինին:

Եւ ելեալ Յիսուս ի կողմանս Փիլիպպեայ Կեսարեայն [5], եւ ի ճանապարհին հարցանէր ցաշակերտսն եւ ասէր. Զո՞ ոք ասեն մարդիկն թէ իցէ Որդի մարդոյ. զո՞ ուստեք

[1] Դուկաս յաւելու, « Որ է կեղծաւորութիւն. » ի դէպ է զի հանդերձ կեղծաւորութեամբն՝ որ սեպհական կնիք էր աղանդաւորացն այնոցիկ՝ ակնարկէ Քրիստոս եւ զմոլար վարդապետութիւնս նոցին:

[2] Զի մեկուսի իցէ յամբոխէն, եւ զի խրատեսցէ զմեզ փախչել ի փառասիրութենէ:

[3] Զմարդիկդ որ շրջին, տեսանեմ իբրեւ զծառս, այս ինքն է ուրուատեսիլ իմն ձեւով, եւ ոչ ալայծառ տեսութեամբ որպէս եւ են:

[4] Ոչ առ ժամայն բանայր զաչս կուրին, այլ առ սակաւ սակաւ, զի գհաւատս առնն հաստատեսցէ:

[5] Փիլիպպոս չորրորդապետ նորոգեալ գքաղաքն Պանեաս՝ որ մերձ էր յակունս Յորդանանու՝ եւ Կեսարիա անուանեալ էր գայն ի պատիւ Տիբերեայ կայսեր. վասն որոյ եւ Կեսարիա Փիլիպպեայ կոչի:

ասեն գինեն թէ իցեմ [1]: Եւ նոքա ասեն. Ոմն զՅովհաննէս Մկրտիչ, եւ այլք զԵղիա, եւ կեսք զԵրեմիա, եւ այլք զմի ոք ի մարգարէից անտի:

Ասէ ցնոսա. Իսկ դուք զո՞ ասէք գինեն թէ իցեմ: Պատասխանի ետ Սիմոն Պետրոս [2] եւ ասէ. Դու ես Քրիստոս Որդի Աստուծոյ կենդանւոյ: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա. Երանի՛ քեզ Սիմովն որդի Յովնանու, զի մարմին եւ արիւն ոչ յայտնեաց քեզ [3], այլ Հայր իմ որ յերկինս է: Եւ ես քեզ ասեմ, զի դու ես Վէմ [4], եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցի իմ [5], եւ դրունք դժոխոց զնա մի յաղթահարեսցեն [6]. եւ տաց քեզ զփականս արքայութեան երկնից. եւ զոր միանգամ կապեսցես յերկրի՝ եղիցի կապեալ յերկինս, եւ զոր արձակեսցես յերկրի՝ եղիցի արձակեալ յերկինս [7]:

Յայնժամ սաստեաց աշակերտացն՝ զի մի ումեք ասիցեն թէ նա է Քրիստոս [8]:

[1] Ժամրոխին կարծիս հարցանէ, եւ ոչ գդպրացն եւ գՓարիսեցւոց՝ որք մոլորեցուցիչ գնա բամբասէին:

[2] Յառաջէր Պետրոս ի պատասխանին՝ զի ջերմաջերմ էր, եւ ի բազում ինչ դէպս ի դիմաց ամենեցուն բարբառէր:

[3] Ոչ մարդ ոք ի մարդկանէ յայտնեաց քեզ գխորհուրդս գայս մեծ:

[4] Յոյնն եւ յատինն Պետրոս ասեն ասա, եւ յարեն, « ի վերայ այդր վիմի » որպէս եւ մեր. զի πέτρος եւ πέτρα գնոյն ունին նշանակութիւն:

[5] Այս առաջին անգամ է յիշատակութեան եկեղեցւոյ Քրիստոսի ի նոքունս կոտակի: — Շինեցն Քրիստոսի զեկեղեցի իւր ի վերայ Պետրոսի վիմի՝ այն իսկ է, տալ նմա իշխանութիւն զերազոյն յեկեղեցւոջ. զի թէպէտ եւ բուն վէմն հաւատոյ ինքն իսկ Քրիստոս է, եւ եկեղեցին ասի եւս շինեալ ի վերայ հիման առաքելոց եւ մարգարէից, սակայն Հարքն սուրբք առհասարակ ի բանէ ասացի Փրկչին ուսեալ անուանեցին զՊետրոս Վէմ հաւատոյ, հիմն եկեղեցւոյ, վէմ հաստատութեան ամենայն եկեղեցեաց, եւ որ այլն եւս:

[6] Չօրութիւնք սատանայի ոչ ինչ ազդեսցեն առնանել նմա:

[7] Այլաբանիկ նմանութեամբ փականաց եւ կապոյ յայտ առնէ զիշխանութիւնն բողոյ գմեղս եւ ոչ բողոյ, կապելոյ նգովիւք եւ արձակելոյ ի նգովից:

[8] Մի՛ զի դպրացն եւ Փարիսեցւոց մի՛ տացէ պատճառս նախանձու եւ

Յայնմհետե սկսաւ Յիսուս ցուցանել աշակերտացն իւրոց թե պարտ է նմա երթալ յԵրուսաղէմ, եւ թե բազում չարչարանս չարչարել ի քահանայապետից եւ ի դպրաց եւ ի ծերոց [1] ժողովրդեանն եւ անարգիլ եւ սպանանիլ, եւ յերիր աւուր յառնել: Եւ համարձակ զբանն խօսեցաւ:

Եւ առեալ զնա մեկուսի Պետրոսի [2], սկսաւ կազել ընդ նմա [3] եւ ասել. Քաւ լիցի քեզ՝ Տէր, մի եղիցի քեզ այդ: Եւ նա դարձաւ, եւտես զաշակերտսն, սաստեաց Պետրոսի եւ ասէ. Երթ յետս իմ սատանայ [4], գայթակղութիւն իմ ես [5], զի ոչ խորհիս դու զԱստուծոյն այլ զմարդկան [6]:

Եւ կոչեցեալ առ ինքն զժողովուրդսն աշակերտօքն հանդերձ՝ ասէ ցնոսա. Եթէ ոք կամի զկնի իմ գալ՝ ուրացի զանձն [7], եւ առցէ զխաչ իւր [8] եւ եկեսցէ զկնի իմ. զի որ կամիցի զանձն իւր կեցուցանել՝ կորուսցէ զնա [9], եւ որ կորուսցէ զանձն իւր վասն իմ եւ վասն Աւետարանին՝ ապրեցուսցէ զնա: Ջինչ օգտիցի մարդ եթէ գաշխարհս ամենայն շահեսցի, եւ զանձն իւր տուժեսցէ, կամ զինչ տացէ մարդ փրկանս ընդ անձին իւրոյ [10]: Զի որ ոք ամօթ

գրգռութեան, եւ երկրորդ անգամ՝ զի չես եւս ժամանակ էր քարոզելոյ առաքելոց թէ նա իցէ Քրիստոս:

[1] Ցիշխանացն եւ ի դատաւորաց:

[2] Մեկուսի առնոյր՝ ոչ իշխելով յանդիման այլոցն կազել:

[3] Վիճել քաղցրութեամբ եւ ընտանի սիրով:

[4] Ի բաց գնա յինէն՝ հակառակորդ դու. զի Սատանայն հակառակորդ է յերթայեցի յեզու:

[5] Խոչ եւ խափանարար ես ինձ:

[6] Զառնուս ի միտս գիտրիութիւնս Աստուծոյ որ գիրկութենէ ազգի մարդկան, այլ խուսափել եւեթ ի վշտաց խորհիս մարդկօրէն:

[7] Զանձն իւր դիցէ ի վերայ իմ, մոռացի իմն գանձն եւ գկեանս իւր:

[8] Մատղիւր սիրով համբերեսցէ վշտաց:

[9] Որ կամիցի պահել գկեանս մարմնոյ՝ գիոգւոյ կեանսն կորուսցէ:

[10] Եթէ ոք միանգամ գկեանս հոգւոյն կորուսանիցէ, իւ այնուհետեւ մարթասցի ի ձեռս բերել զայն. ապաքէն եւ ոչ իւիք:

համարեցի զիս եւ զբանս իմ ի շնացող եւ ի մեղաւոր ազգիս յայսմիկ, եւ Որդի մարդոյ յամօթ արասցէ զնա՝ յորժամ եկեսցէ փառօք Հօր իւրոյ եւ հրեշտակաց սրբոց: Զի գայոց է Որդի մարդոյ փառօք Հօր իւրոյ՝ հանդերձ հրեշտակօք իւրովք, եւ յայնժամ հատուսցէ իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր[1]: Ամէն ասեմ ձեզ, զի իցեն ոմանք ի սոցանէ որ աստ կան, որք ոչ ճաշակեսցեն զմահ[2] մինչեւ տեսցեն զՈրդի մարդոյ եկեալ արքայութեամբ իւրով[3]:

[1] Անձնուրացիցն տալով զկեանս յաւիտենից, եւ անձնասիրացն զմահ մշտնջենաւոր:

[2] Մի մեռցին:

[3] Տեսցեն գալայծառակերպութիւնն ի Թաբոր, զճաշակ փառաց արքայութեան երկնից:

ԽՂՃԿ

Խօսի բանիւ նա հարցական ընդ աշակերտան երկոտասան
Վասըն կարծեացըն հրեական՝ թէ Ո՞ւմ ասեն գինեն նըման...
Իսկ որ լըւաւ գճայնըն Հոգւով, ներկեաց ընդ միտս անել գունով,
Աղաղակեաց դաւանելով, Դու ես Որդի Հօր՝ ասելով:
Որով լըսեր գպատասխանին ի բերանոյն սուրբ գերանին,
Եւ գիւրական անուն վիմին շնորհեր նըմա գանշարժելին...
Աղաչանօք մաքուր դասին առաքելոց նախ առաջին...
Աշակերտաց գերագունին՝ սուրբ հաւատոյ անշարժ վիմին...
Նա եւ նոցունց ողք են յերկինս՝ հայցմամբ վեհիցն ողորմեա ինձ: (Ն. Շ)

Recessit ab eis, et ferebatur in cælum.

Drouart imp.r du Louvre, a Paris.

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

Պայծառակերպութիւն Քրիստոսի. — Բժշկութիւն դիւահարին. — Դարձեալ գուշակութիւն գչարչարանացն. — Երկդրամեանին հատուցումն:

Ի եղեւ յետ այսց բանից իբրեւ աւուրք ութ, առեալ զՊետրոս եւ զՅակովբոս եւ զՅովհաննես, եւ հանէ զնոսա ի լեառն մի բարձր [1] առանձինն՝ կալ յաղօթս: եւ ի կալ նմա յաղօթս՝ եղեւ տեսիլ երեսաց նորա այլակերպ, եւ լուսաւորեցան երեք նորա իբրեւ զարեգական, եւ ձորձք նորա եղեն փայլուն սպիտակ յոյժ՝ որպես քարիւք երկրի ոչ կարեն այնպես սպիտակացուցանել:

Եւ ահա արք երկու խօսեին ընդ նմա, որ էին Մովսես եւ Եղիա [2] երեւեալ փառօք, եւ ասէին գելիցն նորա [3] զոր կատարելոց էր յԵրուսաղէմ:

Իսկ Պետրոս եւ որ ընդ նմայն էին՝ ծանրացեալք ի քնոյ՝ զարթեան, տեսին զփառսն նորա եւ զերկուս արսն որ կային առ նմա: Եւ եղեւ ի մեկնելն նոցա ի նմանէ, ասէ Պետրոս ցՅիսուս. Վարդապետ, բարւոք է մեզ աստ լինել. եւ եթէ կամիս՝ արասցուք երիս տաղա-

[1] Ի Թաբոր, որպես աւանդութիւն է Հարց առ հասարակ:

[2] Մին որպես Օրինաց հնոյ կտակին օրէնսդիր, եւ միւսն իբրեւ նախանձաւորագոյն ի մարգարէս. զի ծանիցեն աշակերտքն եթէ Տէր է Քրիստոս եւ Մովսեսի եւ ամենայն մարգարէից, եւ ոչ թէ մի ի նոցանէ՝ որպես ժողովուրդքն կարծէին:

[3] Զելիցն յաշխարհէ աստի, զմահուանէն:

ւարս, մի քեզ եւ մի Մովսեսի եւ մի Եղիայի [1]: Եւ ոչ գիտեր գինչ խօսէր, զի զարհուրեալ էին:

Եւ իբրեւ զայս ասաց, եկն ամպ լուսաւոր եւ հովանի եղեւ ի վերայ նոցա [2], եւ երկեան ի մտանելն նոցա ընդ ամպովն: Ձայն եղեւ յամպոյն եւ ասէ. Դա է Որդի իմ սիրելի ընդ որ հաճեցայ, դմա լուարուք [3]: Իբրեւ լուան աշակերտքն, անկան ի վերայ երեսաց իւրեանց եւ երկեան յոյժ:

Եւ ընդ լինել բարբառոյն՝ մատուցեալ Յիսուս բուռն եհար զնոցանէ եւ ասէ. Յոտն կացէք եւ մի՛ երկնչիք: Ամբարձին զաչս իւրեանց, եւ հայեցեալ այսր անդր՝ ոչ եւս զոք ուրեք տեսին՝ բայց միայն զՅիսուս:

Եւ եղեւ ի վաղիւն մինչդեռ իջանէին նոքա ի լեռնէ անտի, պատուիրեաց նոցա Յիսուս եւ ասէ. Մի՛ ումեք ասիցէք զտեսիլդ՝ մինչեւ Որդի մարդոյ ի մեռելոց յարիցէ [4]: Եւ ինքեանք լռեցին, եւ ոչ ումեք պատմեցին յաւուրսն յայնոսիկ եւ ոչ ինչ յորոց տեսին:

Եւ խնդրեին ընդ միմեանս՝ թէ զի՞նչ իցէ ի մեռելոցն յառնել: Հարցին ցնա աշակերտքն եւ ասեն. Զի՞նչ է այն զոր դպիրքն ասեն [5] եթէ Եղիայի նախ պարտ է գալ [6]: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Եղիա գայ եւ հաստատեացէ զամենայն. իսկ զի՞արդ գրեալ է զՈրդւոյ

[1] Չանձնէ եւ գաշակերտակցացն չասէ ինչ, յայտ իսկ է զի ընդ Տեառն ի միասին համարէր բնակել:

[2] Ամպոյն հովանաւորութիւն յայտ առնէր աշակերտացն եթէ ոչ կարօտեր Քրիստոս ձեռագործ տաղաւարի:

[3] Ի դէպ է, որպէս Ոսկեբերան ասէ, թէ յետ մեկնելոյն Մովսիսի եւ Եղիայի լսելի լինէր ձայնն յամպոյ անտի. Դմա լուարուք, ասէ, եւ ոչ եւս օրինացն եւ մարգարէից եւ կամ այլ ընդ այլոյ բանից ամբոխին:

[4] Բանգի յետ յարութեանն աքանչելեաց՝ ոչ եւս անհաւատալի լինէր բազմաց տեսիլն:

[5] Իբրեւ հմտագոյնք գրոց եւ ուսուցիչք ժողովրդեան:

[6] Երեւել Եղիայի ի լերինն՝ հաւաստիս իմն տայր բանից դպրացն. այլ զի մեկնեցաւ տեսիլ նորա՝ տարակուսեին դարձեալ աշակերտքն:

մարդոյ՝ զի բազում ինչ չարչարեացի եւ անգոանեացի: Այլ ասեմ ձեզ, զի եղիա եկեալ իսկ է, եւ ոչ ծանեան զնա, այլ արարին ընդ նա զոր ինչ կամեցան, որպես եւ գրեալ է վասն նորա. նոյնպես եւ Որդի մարդոյ չարչարելոց է ի նոցանէ: Յայնժամ ի միտ առին աշակերտքն՝ թէ վասն Յովհաննու Մկրտչի ասաց ցնոսա:

Եւ եկեալ առ աշակերտսն՝ տեսին ամբոխ շուրջ զնոքօք, եւ գդպիրսն զի վիճեին ընդ նոսա:

Եւ վաղվաղակի ամենայն ժողովուրդն իբրեւ տեսին զնա՝ զարմացան, եւ ընդ առաջ ընթացեալ ողջոյն տային նմա: Եւ եհարց ցնոսա թէ զինչ վիճեիք ընդ նոսա:

Եւ ահա այր մի ի ժողովրդենէ անտի աղաղակեաց եւ ասէ. Վարդապետ, աղաչեմ զքեզ, հայեաց յորդի իմ, զի միամօր է ինձ: Եւ մատուցեալ ի ծունր իջանէր եւ ասէր. Տէր, ողորմեաց որդւոյ իմում. ածի զնա առ քեզ, զոր ունի այս համր եւ լուսնոտի [1] եւ չարաչար հիւանդանայ. եւ ուր հասանէ՝ զարկուցանէ զնա, եւ յանկարծ գոչէ, եւ փրփրէ եւ կրճտէ զատամունս իր եւ ցամաքի. եւ հազիւ մեկնի ի նմանէ՝ խորտակեալ զնա: Եւ աղաչեցի զաշակերտսն քո զի հանցեն, եւ ոչ կարացին հանել զնա: Պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ. Ո՛վ ազգ անհաւատ եւ բիւր, մինչեւ յերբ իցեմ առ ձեզ, մինչեւ ցերբ անասցեմ ձեզ [2]. մատո այսր զորդին քո:

Եւ ածին զնա առ նա: Իբրեւ ետես զնա այսն, վաղվաղակի գարկոյց զնա եւ շարժեաց, եւ անկեալ յերկիր թաւալէր եւ փրփրեայր: Եհարց ցհայր նորա եւ ասէ. Քանի ժամանակք են յորմէ հետէ այդ եղեւ դմա: Եւ նա ասէ.

[1] Լուսնոտս կոչէ աւետարանն գդիւահարս որ ամսոյ ամսոյ կամ ընդ ժամանակս ժամանակս առաւել յլկեին ի դիւէն:

[2] Իբրեւ զբժիշկ որ պատուէրս փրկաւէտս տայցէ հիւանդին, եւ նա ոչ անասյցէ եւ յախտին իւրում ջերանիցի:

ի մանկութենէ. բազում անգամ ի հուր արկանէ զդա եւ ի ջուր՝ զի կորուսցէ. արդ եթէ կարող ինչ ես, օգնեա մեզ՝ Տէր, գթացեալ ի վերայ մեր:

Եւ Յիսուս ասէ ցնա. Ասացեր՝ թէ կարող ես. ամենայն ինչ հնարաւոր է այնմ որ հաւատայ: Եւ վաղվաղակի աղաղակեաց հայր մանկանն եւ ասէ. Հաւատամ, օգնեա անհաւատութեանս իմում[1]: Իբրեւ ետես Յիսուս եթէ կուտի ժողովուրդն ի վերայ, սաստեաց այսոյն պղծոյ եւ ասէ. Համրդ եւ խուլ այս, ես տամ քեզ հրաման, ել ի դմանէ՝ եւ այլ եւս մի՛ մտանիցես ի դա: Եւ աղաղակեաց եւ յոյժ ըկեաց զնա եւ ել. եւ եղեւ պատանեակն իբրեւ զմեռեալ, մինչեւ բազմաց իսկ ասել թէ մեռաւ: Եւ Յիսուս կալաւ զձեռանէ նորա, յարոյց զնա՝ եւ կանգնեցաւ, եւ բժշկեաց զմանուկն եւ ետ զնա ցհայր իւր: Եւ զարմանային ամենեքեան ի վերայ մեծամեծացն Աստուծոյ. եւ ի զարմանալն ամենեցուն ի վերայ ամենայնի զոր առնէր, եմուտ ի տուն:

Ցայնժամ աշակերտքն առանձինն հարցին ցնա. Մեք ընդէ՞ր ոչ կարացաք հանել զնա[2]: Եւ նա ասէ ցնոսա՝ Վասն թերահաւատութեան ձերոյ[3]. ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ունիցիք հաւատս քան զհատն մանանխոյ[4], ասացջիք լերինս այսմիկ, Փոխեա՛ց աստի անդր, եւ փոխեացի, եւ ոչ ինչ անհնարին լինիցի ձեզ: Բայց այս ազգ ոչ ելանէ եթէ ոչ աղօթիւք եւ պահովք[5]:

[1] Դու գթերին իմոց հաւատոցս չգո եւ օգնեա ինձ:

[2] Որոց ետուրդ իշխանութիւն գղեւս հանելոյ:

[3] Ոչ այնպես կատարեալ ունելով հաւատս՝ որպես արժանն էր ունել ձեզ որ այսչափ ժամանակս ընդ իս էք:

[4] Չհատն մանանխոյ ոչ այնչափ վասն փոքրկութեանն թուի ածել աստ յօրինակ հաւատոյ, որչափ վասն ջերմն եւ կծու զօրութեան նորին:

[5] Ցայտ առնէ Քրիստոս բանիւս՝ եթէ դեւ քան զդեւ չարագոյն է եւ հզօրագոյն:

Եւ անտի ելեալ անցանէին առ Գալիլեացւովք. եւ ոչ կամեր եթէ ոք գիտասցէ [1]: Քանզի ուսուցանէր գաշակերտս իւր՝ եւ ասէր. Ինք դուք ի լսելիս ձեր զբանս գայսոսիկ, զի Որդի մարդոյ մատնելոց է ի ձեռս մարդկան. եւ սպանցեն զնա, եւ յերիր աւուր յարիցէ: Եւ տրտմեցան յոյժ: Եւ նոքա ոչ գիտէին զբանն, եւ էր ծածկեալ ի նոցանէ զի մի գիտասցեն. եւ երկնչէին հարցանել զնա վասն բանին այնորիկ [2]:

Եմուտ խորհուրդ ի նոսա՝ թէ ո արդեօք մեծ իցէ ի նոցանէ: Իբրեւ եկին նոքա ի Կափառնաում, մատեան որք գերկդրամեանն պահանջէին՝ առ Պետրոս, եւ ասեն. Վարդապետն ձեր ոչ տայ գերկդրամեանն [3]: Եւ ասէ, Այո [4]:

Եւ իբրեւ եմուտ ի տուն, յառաջեաց զնա Յիսուս եւ ասէ. Զիաւրդ թուի քեզ, Սիմովն. թագաւորք ազգաց յումմէ առնուն գհարկս կամ գհասն, յորդւոց իւրեանց թէ յօտարաց: Եւ իբրեւ ասաց՝ թէ Յօտարաց, ասէ ցնա Յիսուս. Ապա ուրեմն ազատ են որդիքն [5]. բայց զի մի գայթակղեցուսցուք զնոսա [6], երթ ի ծով եւ ընկեա կարթ, եւ զառաջին ձուկն որ ելանիցէ՝ ա՛ռ, եւ բաց զբերան նորա, եւ գտանիցես սատեր [7], եւ զայն առեալ տացես նոցա ընդ իմ եւ ընդ քո [8]:

[1] Փութայր յԵրուսաղէմ գնալ, եւ չկամէր զի գիամբաւի հարկանիցի անցանել իւր ընդ Գալիլիա:

[2] Զի մի սաստ ինչ հանգոյն Պետրոսի լսիցեն, եւ կամ զի մի դառնագոյնս ինչ եւ եւս սարսափելիս տացեն նմա գուշակել գանձնեն:

[3] Հարկ դրամոց երկուց՝ կէս էր արծաթի սկեղ, զոր Հռովմայեցւոցն եւ կամ Հերովդի հարկէին Հրեայք ամ ըստ ամէ. կամ թէ որպէս այլք ասեն՝ ի պետս տաճարին գնայր արծաթն:

[4] Թերեւս զի տեսեալ էր զի եւ ի ներուն հետ տայր Քրիստոս գհարկն:

[5] Եւս առաւել Աստուածորդին:

[6] Եթէ գայթակղէին եւս՝ ոչ իւր էր մեղն, սակայն զգուշանալ կամեցաւ:

[7] Սիկղ մի արծաթի որ արժէր դրամս չորս, այս ինքն է՝ երկդրամեանս կրկին:

[8] Զայլոցն չասէ ինչ, թերեւս զի ոչ անդ պատահեցին. կամ զի առաւել ինչ պատիւ առնիցէ Պետրոսի, որպէս եւ Ոսկեբերան համարի:

ԽՂՃԻՔ

Որ յայտնեցեր զաստուածութիւնդ աշակերտաց քոց ի լերին,
Եւ զանճառ փառսն հայրենին փայլեալ ցուցեր աչաց նոցին,
Մաքրեա եւ զիմ միտս մըրիկն եւ զգայարանսս խաւարին,
Անդ յայտնապէս ի յերկրորդին յագել փառօքդ աստուածային: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

Խրատ եւ օրինակ խոնարհութեան. — Զգոյշ լինել ի գայթակղութեանց. — Առակ մոլորեալ ոչխարին. — Իշխանութիւն կապելոյ եւ արձակելոյ. — Ներել յանցաւորին անսահմանաբար. — Առակ չար ծառային:

Յայնմ աւուր իբրեւ եմուտ ի տուն՝ մատեան աշակերտքն առ Յիսուս եւ ասեն. Ո՞վ իցէ ի միջի մեծ յարքայութեան երկնից [1]: Եւ Յիսուս հարցաներ ցնոսա. Զինչ վիճեիք գճանապարհայն ընդ միմեանս: Եւ նոքա լուռ լինէին. քանզի ընդ միմեանս վիճէին ի ճանապարհին թէ ո՛վ մեծ իցէ [2]: Յիսուս գիտաց գխորհուրդս սրտից նոցա. եւ իբրեւ նստաւ՝ կոչեաց գերկոտասանան եւ ասէ ցնոսա. Եթէ ոք կամի առաջին լինել, եղիցի ամենեցուն կրտսեր եւ ամենեցուն պաշտօնեայ:

Եւ առեալ մանուկ մի կացոյց ի մէջ նոցա, եւ ընկալեալ զնա ի գիրկս իւր՝ ասէ ցնոսա· Ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ոչ դարձջիք [3], եւ եղիջիք իբրեւ զմանկտի, ոչ մտանիցէք յարքայութիւն երկնից: Արդ որ խոնարհեցուցանէ զանձն իբրեւ զմանուկս զայս, նա է մեծ յարքայութեան երկնից: Եւ որ ոք ընկալցի մանուկ մի այսպիսի յանուն իմ, զիս ընդունի [4]. եւ որ զիս ընդունիցի՝ ոչ զիս ընդունի, այլ զայն որ առաքեացն զիս:

[1] Կարծէին աշակերտքն եթէ յետ յարութեան իւրոյ կանգնեացէ զթագաւորութիւնն Իսրայելի, նմին իրի եւ անդատին բարձրնտիրք լինէին:

[2] Պատուով եւ իշխանութեամբ:

[3] Եթէ ոչ փոխեսջիք ի կարծեացդ ձերոց:

[4] Այսու բանիւ սիրելի եւս առնէ նոցա գխոնարհութիւն՝ յինքն օրինակելով գփոքունսն եւ գնուաստս:

Պատասխանի ետ նմա Յովհաննէս եւ ասէ. Վարդապետ, տեսաք զոմն զի յանուն քո դեւս հանէր եւ զմեր կնի ոչ ղրջեր, եւ արգելաք զնա: Եւ նա ասէ. Մի արգելուք զնա. զի ոչ ոք է որ առնէ գօրութիւնս յանուն իմ, եւ կարիցէ հայհոյել զիս. զի որ ոչն է ընդ ձեզ հակառակ՝ ի ձեր կոյս է [1]: Եւ որ ոք արբուսցէ ձեզ ջուր բաժակաւ յանունս յայս թէ դուք Քրիստոսի էք, ամէն ասեմ ձեզ, մի կորուսցէ զվարձս իւր:

Եւ որ ոք գայթագղեցուսցէ [2] զմի ի փոքրկանցս որ հաւատան յիս, լաւ էր նմա առաւել՝ եթէ արկեալ էր ընդ պարանոց նորա երկան իշոյ, եւ ընկեցեալ ի ծով [3]: Վա՛յ աշխարհի ի գայթակղութեանց [4]. հարկ է գալ գայթակղութեանց [5], բայց վա՛յ մարդոյն այնմիկ՝ յոյր ձեռն գայցէ գայթակղութիւն: Եթէ գայթագղեցուսցէ զքեզ ձեռն քո, հատ ընկեա ի քէն. զի լաւ իցէ քեզ խեղ մտանել ի կեանսն յաւիտենից, քան երկուս ձեռս ունել եւ երթալ ի գեհեն ի հուրն անշէջ, ուր որդն նոցա ոչ մեռանի եւ հուրն ոչ շիջանի [6]: Եւ եթէ ոտն քո գայթագղեցուսցէ զքեզ, հատ ընկեա գնա ի քէն. լաւ իցէ քեզ կաղ մտանել ի կեանսն յաւիտենից, քան երկուս ոտս ունել եւ անկանել ի գեհեն

[1] Եթէ ոք միամտութեամբ սրտի գործիցէ զբարիս յանուն իմ, այնպիսին թեպետ եւ ոչ ընդ իս ցանգ շրջիցի՝ սակայն ընդ իս է, եւ ես ընդ նմա: — Յայտ եւ աստի է զի մարթի քրիստոնէից ոմանց չմիաբանելոց ընդ միմեանս յիրս իրս պարզմտութեամբ՝ ոչ արտաքոյ մնալ Եկեղեցւոյն Քրիստոսի:

[2] Պատճառք չինիցի հոգեւորական ինչ վնասու եղբօրն:

[3] Երկանաքար (զոր էշքն դարձուցանէին) կախել զպարանոցաւ չարագործաց եւ ընկենուլ ի ծով՝ սովորութիւն էր առ Հրեայսն ի ժամանակի անդ:

[4] Զարիք մեծամեծք հասցեն մարդկան յերեսաց բազմութեան գայթակղութեանց:

[5] Ի պատճառս ապականութեան մարդկեղէն սրտի:

[6] Որդն անմեռ համարի ակնարկել աստ գխայթ խղճի դատապարտելոցն:

ի հուրն անշէջ, ուր որդն նոցա ոչ մեռանի եւ հուրն ոչ շիջանի: Եւ եթէ ակն քո գայթագղեցուսցէ զքեզ, հան զնա իբաց. լաւ իցէ քեզ միով ակամբ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ, քան երկուս աչս ունել եւ անկանել ի գեհեն, ուր որդն նոցա ոչ մեռանի եւ հուրն ոչ շիջանի:

Չի ամենայն ինչ հրով յաղեսցի [1], եւ ամենայն ողջակէզ աղիւ յաղեսցի: Բարւոք է աղ. եւ եթէ աղն անհամեսցի, ի՞ համեմեսցի. արդ դուք կալարո՛ւք յանձինս ձեր զաղն [2], եւ խաղաղութիւն արարէք ընդ միմեանս:

Զգոյշ լերուք, մի՛ արհամարհիցէք զմի ի փոքրկանցս յայսցանէ. ասեմ ձեզ, զի հրեշտակք նոցա յերկինս [3] հանապազ տեսանեն զերեսս Հօր իմոյ որ յերկինս է. զի եկն Որդի մարդոյ կեցուցանել զկորուսեալն [4]:

Զիաւրդ բուի ձեզ. եթէ լինիցի մարդոյ հարիւր ոչխար, եւ մոլորիցի մի ի նոցանէ, ո՞չ թողուցու զիննսուն եւ զիննն ոչխարն ի լերինս, եւ երթիցէ խնդրիցէ զմոլորեալն. եւ եթէ լինիցի գտանել գնա, ամէն ասեմ ձեզ, զի ուրախ լինի ի վերայ նորա առաւել քան ի վերայ իննսուն եւ իննուցն որ չիցեն մոլորեալ: Այսպէս ոչ են կամք առաջի Հօր իմոյ որ յերկինս է՝ եթէ կորիցէ մի ի փոքրկանցս յայսցանէ:

Եթէ մեղիցէ քեզ եղբայր քո, երթ յանդիմանեա զնա յորժամ դու եւ նա միայն իցէք. եթէ լուիցէ քեզ, շահեցար զեղբայրն քո. ապա թէ ոչ լուիցէ քեզ, առ ընդ քեզ միւս եւս կամ երկուս. զի ի բերանոյ երկուց եւ երից վկայից

[1] Յոյնն եւ լատինն Ամենայն ոք ասեն, այսինքն է՝ Ամենայն ոք որ ի գեհեն գնայցէ՝ հրով արդարութեանն Աստուծոյ իբրեւ աղիւ յաղեսցի:

[2] Չիսօսս եւ զգնացս ձեր իբրու աղիւ համեմեալս ցուցջիք, որով եւ ընդ ամենեսեան խաղաղութեամբ եւ քաղցրութեամբ վարեսջիք:

[3] Հրեշտակքն պահապանք հաւատացելոց իւրաքանչիւր:

[4] Միւս եւս պատճառք չարհամարհելոյ եւ ոչ գմի ոք ի փոքրկանց:

հաստատեսցի ամենայն բան [1]: Իսկ եթէ նոցա ոչ լուիցէ, ասասջիր յեկեղեցւոջ [2]. ապա թէ եւ եկեղեցւոյն ոչ լուիցէ, եղիցի քեզ իբրեւ գինեթանոսն եւ գմաքսաւորն [3]:

Ամէն ասեմ ձեզ. զոր կապիցէք յերկրի՝ եղիցի կապեալ յերկինս, եւ զոր արձակիցէք յերկրի՝ եղիցի արձակեալ՝ յերկինս [4]:

Դարձեալ ասեմ ձեզ. եթէ երկու ի ձենջ միաբանիցեն յերկրի վասն ամենայն իրաց, զոր ինչ եւ խնդրեսցեն եղիցի նոցա ի Հօրէ իմմէ որ յերկինս է [5]. զի ուր իցեն երկու կամ երեք ժողովեալ յանուն իմ, անդ եմ ես ի մէջ նոցա [6]:

Յայնժամ մատեաւ առ նա Պետրոս եւ ասէ. Տէր, քանիցս անգամ եթէ մեղիցէ ինձ եղբայր իմ, եւ թողից նմա. մինչեւ ցեօթն անգամ: Ասէ ցնա Յիսուս. Ոչ ասեմ քեզ թէ մինչեւ յեօթն անգամ, այլ մինչեւ յեօթանասնեկին եօթն [7]:

Վասն այսորիկ նմանեցաւ արքայութիւն երկնից առն թագաւորի, որ կամեցաւ համար առնուլ իմէջ ծառայից իւրոց. եւ իբրեւ սկսաւ առնուլ, մատուցաւ առ նա պար-

[1] Որով եւ յանցաւորն հաւանեսցի թէ մեղաւ:

[2] Ցիշխանս եկեղեցւոյ եւ ցառաջնորդս:

[3] Այնպէս համարեսցի յաջս քո՝ որպէս Հրեայք համարին գինեթանոսսն եւ զմաքսաւորս, եւ խորշեսջիր ի նմանէ, քանզի այնպիսին եւ Քրիստոսի եւս ոչ լսէ:

[4] Քանզի զեկեղեցւոյ յիշատակ արարեալ էր որոյ հիմունք եւ առաջնորդք աշակերտքն էին, ցուցանէ եւ զզօրութիւն իշխանութեանն զոր տուեալ էր նոցա:

[5] Ոչ այնչափ զիշխանութիւն կապելոյն եւ արձակելոյ ի բազումս տարածէ բանիւս՝ որպէս կարծեցաւ ոմանց, որչափ խրատ տայ՝ յաղօթս ապաւինել նախ եւ ապա առնել զդատաստան:

[6] Բարի են աղօթք եւ ընդունելի Աստուծոյ յորժամ ժամու եւ յորժամ տեղւոջ եւ կատարիցին. այլ որ միաբանութեամբ երկուց եւ կամ բազմաց լինիցին՝ ախորժելի եւս են նմա:

[7] Այս ինքն է անսահմանաբար, թէպէտ եւ բիւրապատիկ յանցանս գործիցէ:

տապան մի բիւր քանքարոյ [1]: Իբրեւ ոչ ուներ հատուցանել, հրամայեաց գնա վաճառել տէրն նորա, եւ գկին նորա եւ գորդիս եւ գամենայն որ գինչ եւ ունիցի, եւ հատուցանել: Եւ անկեալ ծառայն երկիր պագանէր նմա եւ ասէր. Երկայնամիտ լեր առ իս, եւ գամենայն հատուցից քեզ: Գթացեալ տէր ծառային այնորիկ՝ արձակեաց գնա, եւ գփոխն եթող նմա:

Եւ ելեալ ծառայն այն եգիտ զմի ի ծառայակցաց իւրոց՝ որ պարտէր նմա հարիւր դահեկան, եւ կալեալ գնա խեղդէր եւ ասէր. Հատո ինձ զոր պարտիսդ: Արդ անկեալ ծառայակցին առ ոտս նորա՝ աղաչէր գնա եւ ասէր. Երկայնամիտ լեր առ իս, եւ գամենայն հատուցից քեզ: Եւ նա ոչ կամէր, այլ չոգաւ արկ գնա ի բանտ մինչեւ հատուսցէ զպարտսն:

Իբրեւ տեսին ծառայակիցքն նորա որ ինչ եղեւն՝ տրտմեցան յոյժ, եւ եկեալ ցուցին տեառն իւրեանց գամենայն որ ինչ եղեւն:

Ցայնժամ կոչեաց գնա տէրն իւր եւ ասէ. Ծառայ չար, զամենայն զպարտսն թողի քեզ, վասն զի աղաչեցեր զիս. իսկ արդ ոչ էր պարտ եւ քեզ ողորմել ծառայակցին քումմ՝ որպէս եւ ես քեզ ողորմեցայ: Եւ բարկացեալ տէրն նորա՝ մատնեաց գնա դահճաց [2] մինչեւ հատուսցէ զամենայն զպարտսն: Նոյնպէս եւ Հայր իմ որ յերկինս է՝ արասցէ ձեզ [3], եթէ ոչ թողուցուք իւրաքանչիւր եղբօր իւրում ի սրտից ձերոց [4] զյանցանս նոցա:

[1] Բիւր քանքարն եւ կամ տաղանդ՝ կարծի աւելի առնել քան զզաղդիական դահեկանս քառասուն եւ վեց միլիոն:

[2] Քանզի ըստ Հռովմայեցւոցն օրինաց, որովք եւ Հրեայքն վարէին ի ժամանակին, պարտապանքն մատնէին ի բանտ եւ ի գան եւ ի տանջանս:

[3] Ոչ ի ժամանակաւոր ինչ պատուհաս մատնելով զպատժապարտս յաւիտենից տանջանաց, այլ զի ոչ կարասցեն երբէք հատուցանել զպարտսն՝ ոչ եւ ի տանջանացն գերծանիցին:

[4] Ցամենայն սրտէ, կամակար մտօք:

ԽՂՃԻՔ

Կաւով մարմնոյս լըպըրծողին գըրեաց ընկէց գիս բըշնամին.
Անկմամբ իմով գայթակղեցին որք փոքրոգիք յիմաստս էին,
Որ ինձ պատժոց գերագունին քան գիմ յանցանս առիք լինին,
Զպարանոցէ ծանր արձանին անկմամբ ի ծովըն գեհենին:
Այլ որ հրնարդ ես անհնարից, կանգնեա եւ գիս այժմ ի յոտին.
Զի որք գրեալ վասն իմ՝ կանգնին, եւ որ կանգունքն են՝ գոհասցին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

Երանել Փրկչին յերուսաղէմ ի տօնին. — Չի գիւղ մի Սամարացւոց չրնկալաւ զնա. — Խրատ եւ օրինակ որոց կամիցին գնեալ երթալ Յիսուսի. — Քահանայապետքն առաքեն սպասաւորս՝ ունել զնա. — Իրք կնոջն շնացելոյ:

Էր մերձ տօնն Հրէից տաղաւարահարաց [1]: Ասեն ցնա եղբարքն նորա. Գնա աստի եւ երթ ի Հրէաստան, զի եւ աշակերտքն քո [2] տեսցեն զգործսդ քո զոր գործես. զի ոչ ոք է որ ի ծածուկ ինչ գործէ, եւ խնդրէ ինքն համարձակ լինել [3]. եթէ գայդ գործես [4], յայտնեա զանձն քո աշխարհի: Քանզի եւ եղբարքն իսկ չէին հաւատացեալ ի նա [5]:

Ասէ ցնոսա Յիսուս. Ժամանակ իմ չեւ է հասեալ, բայց ձեր ժամանակ յամենայն ժամու պատրաստ է: Ոչ կարէ աշխարհ ատել զձեզ. բայց զիս ատեայ, զի ես վկայեմ վասն նորա՝ եթէ գործքն իւր չարութեան են: Դուք երթայք ի տօնն յայն, ես ոչ երթամ ի տօնն յայն. զի իմ ժամանակ չեւ է լցեալ:

[1] Տաղաւարահարացն տօն ի Մովսիսէ կարգեալ էր ի յիշատակ քառասնամեայ ուղեւորութեան Հրէից յանապատին, եւ կատարէր ութօրէից յամսեանն սեպտեմբերի:

[2] Աշակերտեալքն քեզ ժողովուրդք:

[3] Առնել իւր անուն, փառաւորել:

[4] Որովհետեւ գայդպիսի սքանչելիս կատարես:

[5] Չէին հաւատացեալ ի նա որպէս արժանն էր հաւատալ. նմին իրի եւ կամէին զի յերուսաղէմ երթեալ եւ նշանս բազումս արարեալ՝ հաւատարիմ լիցի դպրացն եւ քահանայապետից եթէ նա է Քրիստոսն, որով եւ անձանց իւրեանց յառնախեացեն անտի պարծանք՝ իբրեւ ազգակցաց նորին:

Զայս իբրեւ ասաց, ինքն մնաց անդեն ի Գալիլեա: Իբրեւ ելին եղբարքն նորա, ապա եւ ինքն ի կատարել աւուրց վերանալոյ նորա՝ գերեաս հաստատեաց երթալ յԵրուսաղէմ, եւ ել ի տօնն, ոչ յայտնի [1], այլ իբրեւ ի ծածուկ:

Եւ առաքեաց հրեշտակս առաջի երեսաց իւրոց. եւ իբրեւ չոգան, մտին ի գիւղ մի Սամարացւոց՝ պատրաստել ինչ նմա: Եւ ոչ ընկալան զնա, զի դէմ եդեալ էր նորա երթալ յԵրուսաղէմ: Իբրեւ տեսին աշակերտքն Յակովբոս եւ Յովհաննէս, ասեն. Տէր, կամիս զի ասացուք եւ իջցէ հուր յերկնից եւ սատակեացէ զնոսա: Դարձաւ սաստեաց ի նոսա եւ ասէ. Ոչ գիտէք որոյ հոգւոյ էք դուք [2]. զի Որդի մարդոյ ոչ եկն զոգիս մարդկան կորուսանել՝ այլ կեցուցանել: Եւ գնացին յայլ գեօղ:

Եւ մինչդեռ երթային նոքա ի ճանապարհի, ասէ ոմն ցնա. Եկից զկնի քո յոր վայր եւ երթիցես: Ասէ ցնա Յիսուս. Աղուեսուց որջք գոն, եւ թռչնոց երկնից դադարք, եւ Որդւոյ մարդոյ ոչ գոյ ուր դիցէ զգլուխ:

Ասէ եւ այլ ոմն. Եկից զկնի քո, Տէր, բայց նախ հրամայ տուր ինձ հրաժարել ի տանէ իմմէ: Ասէ ցնա Յիսուս. Ոչ ոք արկանէ ձեռն զմաճով՝ եւ հայիցի յետս, եթէ յաջողեալ իցէ արքայութեան Աստուծոյ [3]:

Եւ Հրեայքն խնդրէին զնա ի տօնի անդ եւ ասէին. Ո՞ւր իցէ նա: Եւ քրթմնջիւն էր զնմանէ ի ժողովուրդսն. կեսքն ասէին թէ Բարւոք է. այլքն ասէին, Ոչ, այլ մոլո-

[1] Ոչ վարդապետելով եւ ոչ նշանս ինչ գործելով:

[2] Ոգի Աւետարանին ոգի գթութեան եւ սիրոյ եւ քաղցրութեան է, եւ ոչ ոգի խստութեան եւ վրէժխնդրութեան՝ որով վարէին երբեմն ի հնումն մարգարէք, գոր օրինակ եւ Եղիա արար:

[3] Եթէ ոք բուռն հարեալ զմաճոյ մշակութեան կամ քարոզութեան Աւետարանին, եւ փոխանակ առաջիկայիցն միտ դնելոյ՝ ի թիկունս կոյս հայիցի, այնպիսին ոչ ունի գյաջողութիւն՝ այս ինքն է գյարմարութիւն մշակ քաջ լինելոյ բանին Աստուծոյ:

բեցուցանէ զժողովուրդն [1]: Եւ ոչ ոք համարձակ խօսէր զնմանէ՝ վասն երկիւղին Հրէից:

Իբրեւ տօնն ընդմիջեցաւ [2], ել Յիսուս ի տաճարն եւ ուսուցանէր: Զարմանային Հրեայքն եւ ասէին. Զիա՞րդ գգիրս գիտէ սա, զի ուսեալ բնաւ չիք [3]: Պատասխանի եառ նոցա Յիսուս եւ ասէ. Իմ վարդապետութիւնս չէ իմ, այլ այնորիկ որ առաքեացն զիս: Եթէ ոք կամի զկամս նորա առնել, գիտասցէ վասն վարդապետութեանս՝ Աստուծո՞յ իցէ արդեօք՝ եթէ ես ինչ յանձնէ իմմէ խօսիմ: Որ յանձնէ իւրմէ խօսի՝ փառս անձին իւրում խնդրէ. իսկ որ խնդրէ զփառս այնորիկ որ առաքեացն զնա՝ նա ճշմարիտ է [4], եւ անիրաւութիւն ոչ գոյ ի նմա: Ո՞չ Մովսէս եառ ձեզ զօրէնսն. եւ ոչ ոք ի ձէնջ առնէ զօրէնսն. զի խնդրէք զիս սպանանել: Պատասխանի եառ ժողովուրդն եւ ասէ. Դեւ գոյ ի քեզ. ո՞վ խնդրէ զքեզ սպանանել [5]:

Պատասխանի եառ նոցա Յիսուս եւ ասէ. Գործ մի գործեցի, եւ ամենեքին զարմացեալ էք [6]: Վասն այնորիկ Մովսէս եառ ձեզ թլփատութիւն, — զի ոչ եթէ ի Մովսիսէ էր, այլ ի հարց անտի. — եւ ի շաբաթու թլփատէք զմարդ: Իսկ արդ եթէ թլփատութիւն առնու մարդ ի շաբաթու, զի մի՛ օրէնքն Մովսեսի լուծցին [7], ընդ ի՞նս ցասուցեալ էք զի ողջոյն իսկ մարդ բժշկեցի ի շաբաթու:

[1] Ժողովուրդն ասէր, Բարւո՛ք է. իսկ քահանայքն թէ Ոչ, այլ մոլորեցուցիչ է:

[2] Ի չորրորդումն աւուր տօնին:

[3] Ոչ է առեալ սորա ուսումն ի դպրացն եւ ի վարդապետաց:

[4] Ջճշմարտութիւն եւեթ խօսի:

[5] Անգէտ էր ժողովուրդն խորհրդոյ Փարիսեցւոցն եւ դպրաց:

[6] Զարմացեալ եւ զայրացեալ էք զի ի շաբաթուն բժշկեցի զանդամալոյծն ի Պրոբատիկէ:

[7] Այնպէս զի ոչ լուծանին օրէնքն Մովսեսի:

Մի՛ ըստ աչս դատէք, այլ ուղիղ դատաստան արարէք [1]:

Ասէին ոմանք յԵրուսաղեմացւոց անտի. Ո՞չ նա է սա զոր խնդրէինն սպանանել. եւ աւասիկ յայտնապէս խօսի, եւ չասեն ինչ ընդ դմա. գուցէ արդեօք եւ իշխանքն գիտացին թէ սա իցէ Քրիստոս: Այլ զսա գիտեմք ուստի է. իսկ Քրիստոս յորժամ գայցէ՛ ոչ ոք գիտէ ուստի է [2]:

Աղաղակեաց Յիսուս ի տաճարին, ուսուցանէր եւ ասէր. Եւ զիս գիտէք, եւ ուստի եմ գիտէք, եւ յանձնէ իմմէ ոչ եմ եկեալ. այլ է ճշմարիտ որ առաքեացն զիս՛ զոր դուքն ոչ գիտէք. ես գիտեմ զնա, զի ի նմանէ իսկ եմ, եւ նա առաքեաց զիս:

Խնդրէին զնա ունել, եւ եղ ի ձեռաց նոցա. եւ ոչ ոք արկ ի նա ձեռն, զի չեւ էր հասեալ ժամ նորա: Եւ բազումք ի ժողովրդենէն հաւատացին ի նա, եւ ասէին. Քրիստոս յորժամ գայցէ՛ միթէ աւելի՞ ինչ նշանս առնիցէ քան զոր սայս առնէ:

Եւ լուան Փարիսեցիքն զորսումնջ ժողովրդեանն զնմանէ, եւ առաքեցին քահանայապետքն եւ Փարիսեցիք սպասաւորս՛ զի կալցին զնա: Ասէ Յիսուս. Փոքր մի եւս ժամանակ ընդ ձեզ եմ, եւ երթամ առ այն որ առաքեացն զիս. խնդրիցէք զիս եւ ոչ գտանիցէք. եւ ուր եմն երթամ՛ դուք ոչ կարէք գալ: Ասեն Հրեայքն ընդ միմեանս. Իսկ յո՞ երթայցէ դա զի մեք ոչ գտանիցեմք զդա. միթէ ի սփիւռս հեթանոսաց երթայցէ [3] եւ ուսուցանիցէ

[1] Ջամենայն գիանգամանս գործոյն քննելով, եւ ոչ հարեւանցի տեսութեամբ:

[2] Մի եր եւ այս ի ռամկական աւանդից Հրէից՝ թէ յանակնկալ ժամանակի եւ յանծանօթ տեղւոջէ ուսոեք երեւեցի Մեսիայն:

[3] Ընդ աշխարհս յորս սփռեալ բնակեն ազգք եւ ազինք:

գնեբանոս. գինչ է բանն այն զոր ասաց. Խնդրիցէք գիս եւ ոչ գտանիցէք, եւ ուր եան երթամ՝ դուք ոչ կարէք գալ:

Ի վերջնում աւուր մեծի տօնին [1] կայր Յիսուս, աղաղակէր եւ ասէր. Եթէ ոք ծարաւի իցէ՝ եկեսցէ առ իս եւ արբցէ· որ հաւատայ յիս, որպես եւ ասեն գիրք՝ գետք յորովայնէ նորա բղխեսցեն ջրոց կենդանութեան [2]: Զայս ասէր վասն Հոգւոյն զոր ընդունելոց էին որ հաւատային ի նա. զի չեւ էր Հոգի [3], քանզի Յիսուս չեւ էր փառաւորեալ [4]:

Ոմանք ի ժողովրդենէն իբրեւ լսէին զբանս գայս: ասէին. Սա է ճշմարիտ մարգարէն: Այլքն ասէին, Սա է Քրիստոս: Իսկ կէսքն ասէին. Միթէ ի Գալիլեէ գայ Քրիստոս. ոչ գիրք ասեն՝ եթէ ի զաւակէ Դաւթի եւ ի Բեթղեհեմ գեղջէ ուր Դաւիթն էր՝ գայ է Քրիստոս: Եւ եղեւ հերձուած ի մէջ ժողովրդեանն վասն նորա: Եւ ոմանք ի նոցանէ կամեցան ունել զնա, այլ ոչ ոք մխեաց ի նա ձեռս [5]:

Եւ եկին անդրէն սպասաւորքն առ քահանայապետսն եւ Փարիսեցիս, եւ ասեն առքա ցնոսա. Ընդէր ոչ ածէք գնա այսր: Պատասխանի ետուն սպասաւորքն եւ ասեն. Ոչ երբէք այնպես խօսեցաւ մարդ՝ որպես այրն այն [6], Պատասխանի ետուն Փարիսեցիքն եւ ասեն. Միթէ եւ դուք մոլորեցարուք. միթէ ոք յիշխանացն հաւատաց

[1] Վերջին օր տօնին մեծ քան զառաջինսն էր. եւ ի բանի աստ ձայնէ Մեծ՝ մակդիր Աւուրն է, եւ ոչ Տօնին:

[2] Ըստ իմաստից գտանի եւ այս ասացեալ յԵսայեայ մարգարէութեանն. ԾԹ ,11 :

[3] Չեւ եւս լցեալ էին բանք մարգարէից զգալոտենէ Հոգւոյն սրբոյ:

[4] Որպես յետ յարութեանն եւ համբառնալոյն յերկինս:

[5] Խափանեալ ամենեցուն աներեւոյթ զօրութեամբ եւ յագդմանէ բանից Քրիստոսի:

[6] Զիա՞րդ էր մեզ իշխել, ասեն, ձեռս միսել յայր որ այնպես քաղցր եւ գօրեղ ունի պերճախօսութիւն:

ի նա կամ ի Փարիսեցւոց. այլ այն խաժամուժ ամբոխ, որ ոչ՝գիտէ զօրէնս. եւ նզովեալք են [1]:

Ասէ Նիկոդեմոս ցնոսա, — որ եկեալն էր առ նա գիշերի յառաջագոյն՝ եւ մի էր ի նոցանէ [2]. — Մի՞թէ օրէնքն մեր դատի՞ն զմարդ՝ եթէ ոչ լսեն ինչ նախ ի նմանէ, կամ գիտեն զի՞նչ գործէ: Պատասխանի ետուն նմա եւ ասեն. Մի՞թէ եւ դո՛ւ եւս ի Գալիլեէ իցես [3]. քննեա [4] եւ տես, զի մարգարէ ի Գալիլեէ ոչ յառնէ [5]: Եւ գնացին իւրաքանչիւր ոք ի տեղի իւր. իսկ Յիսուս գնաց ի լեառն Ձիթենեաց:

Եւ ընդ առաւօտն դարձեալ եկն ի տաճարն, եւ գայր առ նա ամենայն ժողովուրդն, եւ նստեալ ուսուցանէր զնոսա: Ածին առ նա դպիրքն եւ քահանայապետքն եւ Փարիսեցիք կին մի ըմբռնեալ ի շնութեան, եւ կացուցեալ զնա առաջի՝ ասեն ցնա. Վարդապետ, կինս այս ըմբռնեալ՝ ինքն յայտնապես շնացեալ է. եւ յօրէնս Մովսէս մեզ պատուիրեաց գայսպիսիս քարկոծել. արդ դու զի՞նչ ասես վասն դորա: Զայս ասէին փորձելով զնա, զի ունիցին ամբաստանութիւն զնմանէ [6]:

Իսկ Յիսուս ի խոնարհ նայելով գրէր մատամբն յերկրի [7]: Իսկ իբրեւ ստիպեցին հարցանելով ցնա, հայե-

[1] Իբր զի հակառակ օրինացն Մեսիա դաւանին զՅիսուս:

[2] Յիշխանացն եւ ի Փարիսեցւոց:

[3] Եւ վասն այնորիկ զհամաշխարհիկն քո ջատագովիցես:

[4] Քննեա զգիրս:

[5] Առ ատելութեան մտացն ոչ յիշէին արդեօք զի մարգարէն Նաւում գալիլեացի էր՝ ի ցեղէն Շմաւոնի, նոյնպես եւ Յովնան՝ ի Զաբուղոնի ցեղէն: — Դարձեալ եւ գայն չկարէին անգիտանալ՝ զի ի Բեթղեհեմ ծնեալ էր Քրիստոս, եւ ոչ ի Գալիլեա:

[6] Եթէ դատապարտ առնիցէ զկինն, չարահամբաւել կամէին զնա ի ժողովրդեանն իբրեւ զանողորմ ոք եւ զիստասիրտ. եւ եթէ անդատապարտ զկինն թողուցու, թշնամի եւ լուծիչ օրինացն բամբասել զնա:

[7] Թէ զի՞նչ գրէր՝ ոչ է յայտ. ոմանց այնպէս թուեցաւ ասել՝ թէ զմեղս ինչ

ցեալ ի վեր՝ ասէ ցնոսա. Անմեղն ի ձէնջ՝ նախ նա ընկեցէ քար ի վերայ դորա [1]: Եւ դարձեալ ի խոնարհ նայելով [2] գրէր յերկրի:

Եւ լուեալ ելանէին մի ըստ միոջէ՝ սկսեալ յառաջնոցն մինչեւ ի վերջինս [3], եւ մնաց միայն Յիսուս, եւ կինն կայր առաջի նորա:

Պատասխանի ետ Յիսուս՝ եւ ասէ ցնա. Կին դու, ուր են, ոչ ոք զքեզ դատապարտեաց: Եւ ասէ. Ոչ Տէր: Եւ ասէ Յիսուս. Եւ ոչ ես դատապարտեմ զքեզ. երթ, յայսմհետէ մի՛ մեղանչեր [4]:

անդ եղելոցն նշանագրէր մատամբն ի կշտամբանս նոցա. բայց ի դէպ եւս է համարել՝ զի առ ժամն չտալով նոցա պատասխանի, եւ չերեսս իսկ նոցին չհայելովն՝ յանդիմանէր զանիրաւ վրէժխնդրութիւն պարսաւադիտացն:

[1] Ի քննութիւն անցնիւր խղճի մտաց հրաւիրելովն գնոսա՝ խրատէ ի կատեկից գթասիրութիւն: — Ոչ պահանջէր այսու զի անտխեղծ ամենեւին իցէ դատաւորն՝ առ ի կարող չինելոյ օրինաւոր ինչ առնել դատաստան, այլ ազդ իմն առնէ զի չար է եւ անպատեհ գործ՝ յայլս պատուհասակոծ առնել զյանցանս՝ որում եւ ինքն իցէ ոք վնասապարտ:

[2] Դարձեալ տայր նոցա ժամանակ զգաստութեան:

[3] Ցերիցագունիցն եւ ի ծերոց մինչեւ ի կրտսերս:

[4] Ողորմի կնոջն, բայց եւ խրատէ գնա մի եւս մեղանչել՝ զի մի կարծիցի անպատիր առնել գնա ի սպառ:

ԽՂՃԻՔ

Բուրն հարի գմաճոյ բանին, բայց ոչ նըման մաճակալին.
Չի նա չհայի անդր ի յետին, այլ ի յակօսն որ յառաջին.
Եւ ես թողի գխորհուրդ վերին՝ ըզճանապարհ մըտից յերկին՝,
Դարձայ այսրէն յերկիր ստորին, ուստի հաներ իջմամբ քոյին:
Աըդ բարձրացո գիս վերըստին, առ քեզ հանցես յերկնից երկին.
Մի տար դառնալ առ թըշնամին, զի մի հարցէ ընդ խաւարին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

Քարոզէ Քրիստոս առ Հրեայսն՝ թէ ինքն Որդի է Աստուծոյ. — Բժշկութիւն ի ծնէ կուրին. — Առակ քաջի Հովուին:

ԱՐՁԵԱԼ Իսուսեցաւ ընդ նոսա Յիսուս եւ ասէ. Ես եմ լոյս աշխարհի. որ զայ գկնի իմ՝ ընդ խաւար մի՛ գնասցէ, այլ ընկալցի զլոյսն կենաց [1]: Ասեն Փարիսեցիքն. Դու ցնա վասն անձին քո վկայես, եւ վկայութիւն քո չէ ճշմարիտ: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Թեպետ եւ ես վկայեմ վասն անձին իմոյ, վկայութիւն իմ ճշմարիտ է, զի գիտեմ ուստի եկի եւ յո՛ երթամ [2]. բայց դուք ոչ գիտէք ուստի գամ կամ յո՛ երթամ: Դուք ըստ մարմնոյ դատիք. ես ոչ դատիմ եւ ոչ զոք [3]. թեպետ եւ դատիմ ես զոք՝ դատաստանն իմ ճշմարիտ է, զի չեմ միայն, այլ ես՝ եւ որ առաքեացն զիս Հայր:

Եւ յօրէնսն իսկ ձեր գրեալ է թէ երկուց մարդոց վկայութիւն ճշմարիտ է: Ես եմ որ վկայեմ վասն իմ, եւ վկայէ վասն իմ որ առաքեացն զիս Հայր: Ասէին ցնա. Ո՞ւր է Հայր քո: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Ոչ զիս գիտէք եւ ոչ զՀայրն իմ [4]. եթէ զիս գիտէիք, եւ զՀայրն իմ թերեւս գիտէիք:

[1] Զաստուածայնոցն իրաց գիտութիւն որ ի կեանսն յաւիտենից առաջնորդեն:

[2] Գիտեմ զի Որդի եմ Աստուծոյ, եւ զի ի փրկութիւն ազգի մարդկան եկի յաշխարհս:

[3] Ոչ ըստ մարմնոյ եւ ոչ ըստ աչս դատիմ ես զոք:

[4] Զիմ աստուածութիւնս անգիտանալով՝ անգիտանայք եւ զաստուածութիւն Հօրն իմոյ:

Զայս բան խօսեցաւ ի տան գանձին [1], յորժամ ուսուցանէր ի տաճարի անդ, եւ ոչ ոք կալաւ զնա, զի չեւ եւս հասեալ էր ժամ նորա:

Ասէ դարձեալ ցնոսա Յիսուս. Ես երթամ, եւ խնդրիցէք զիս [2], եւ ի մեղս ձեր մեռանիցիք. զի ուր ես երթամ՝ դուք ոչ կարէք գալ: Ասէին Հրեայքն. Միթէ զիւրովքին երթայցէ, զի ասէ թէ Ուր ես երթամ՝ դուք ոչ կարէք գալ: Եւ ասէ ցնոսա. Դուք ի ներքուստ աստի էք, եւ ես ի վերուստ անտի եմ. դուք յաշխարհէ աստի էք, ես չեմ յայսմ աշխարհէ [3]: Բայց ասացի ձեզ թէ ի մեղս ձեր մեռանիցիք. զի թէ ոչ հաւատայցէք թէ ես եմ, մեռանիցիք ի մեղս ձեր: Ասեն ցնա. Դու ով ես: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Նախ զի եւ խօսիմս իսկ ընդ ձեզ [4]:

Բազում ինչ ունիմ վասն ձեր խօսել եւ դատել. այլ որ առաքեացն զիս՝ ճշմարիտ է, եւ ես զոր լուայ ի նմանէ՝ զայն խօսիմ յաշխարհի: Եւ ոչ գիտացին թէ զՀօրէ ասէր ցնոսա [5]:

Ասէ ցնոսա Յիսուս. Յորժամ բարձրացուցանիցէք զՈրդի մարդոյ [6], յայնժամ գիտասջիք թէ ես եմ [7], եւ յանձնէ իմմէ ինչ 'ոչ առնեմ, այլ որպես ուսոյց զիս Հայրն իմ՝ զայն խօսիմ: Եւ որ առաքեացն զիս՝ ընդ իս է. ոչ եթող

[1] Ի սրահին մեծի յորում եւ գանձանակն էր՝ առ արեւելեան դրան տաճարին:

[2] Զի հաւատայցէք յիս իբրեւ ի Մեսիա:

[3] Զեմ ես ի կարգի աշխարհասէր մարդկան:

[4] Ես այն իսկ եմ որ իսկզբանէն խօսեցայ ընդ ձեզ եւ ասացի՝ թէ ես եմ յոյս աշխարհի: — Ցոյն բնագիր բանիս մթին է, եւ բարգմանիչք եւ մեկնիչք այլ եւ այլս իմացան, սակայն առ հասարակ ի նոյն բերին իմաստ՝ զոր եւ մեք եդաք բատ սրբոյ Ոսկեբերանին եւ այլոց Հարց:

[5] Զայն բան թէ զՀօրէ ասէր՝ ոչ գիտացին. բայց յայլում նուագի եւ սպանանել զնա խնդրէին՝ զի Հայր իւր կոչէր զԱստուած:

[6] Յորժամ ի խաչ հանիցէք զնա:

[7] Ես եմ Քրիստոս:

զիս միայն, զի ես զհաճոյս նորա առնեմ հանապազ: Իբրեւ զայս խօսեցաւ, բազումք հաւատացին ի նա:

Եւ ասէր Յիսուս առ Հրեայսն հաւատացեալս. Եթէ դուք կացջիք ի բանի իմում, ճշմարիտ աշակերտք իմ էք. եւ ծանիջիք զճշմարտութիւնն, եւ ճշմարտութիւնն ազատեացէ զձեզ:

Պատասխանի ետուն նմա եւ ասեն. Զաւակ Աբրահամու եմք, եւ ոչ ումեք երբեք ծառայեցաք. զիարդ ասես եթէ ազատք լինիջիք: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս. Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ամենայն որ առնէ զմեղս՝ ծառայ է մեղաց[1]. եւ ծառայն ոչ յաւիտեան կայ ի տան, իսկ որդին յաւիտեան կայ. իսկ արդ եթէ Որդին զձեզ ազատեցուսցէ, ճշմարիտ ազատք լինիջիք: Գիտեմ զի զաւակ Աբրահամու էք, այլ խնդրէք սպանանել զիս, զի բանին իմոյ չիք տեղի ի ձեզ: Ես զոր տեսի առ Հօր իմում՝ խօսիմ, եւ դուք զոր լուարուք ի հօրէն ձերմէ՝ առնէք:

Պատասխանի ետուն նմա եւ ասեն. Հայր մեր Աբրահամ է: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Եթէ որդիք Աբրահամու էիք, զգործսն Աբրահամու գործէիք. այլ այժմիկ խնդրէք սպանանել զիս, զայր մի որ ձեզ զճշմարտութիւն խօսեցայ՝ զոր լուայ ի Հօրէ իմմէ. զայդ Աբրահամ ոչ արար. դուք առնէք զգործս հօրն ձերոյ: Ասեն ցնա. Մեք ի պոռնկութենէ չեմք ծնեալ. մի է հայր մեր Աստուած: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Եթէ Աստուած էր հայր ձեր, սիրէիք արդեօք զիս. զի ես յԱստուծոյ ելի եւ եկի. եւ ոչ եթէ յանձնէ ինչ եկի, այլ նա առաքեաց զիս: Ընդէր զիսօս իմ ոչ գի-

[1] Կարող էր Փրկիչն յուշ առնել նոցա զծառայութիւն նոցին յԵգիպտոս եւ զգերութիւնն ի Բաբելովն, եւ զի ստրուկք Հռովմայեցւոց էին ի ժամանակին· այլ խնայէ ի նոսա, միանգամայն եւ զբարոյականն ծառայութիւն մեղաց ցուցանէ չար քան զնիւթականն լինել:

տէք դուք. վասն զի ոչ կարէք լսել զբանն իմ [1]: Դուք ի հօրէ ի սատանայէ էք, եւ զցանկութիւնս հօրն ձերոյ կամիք առնել. զի նա մարդասպան էր ի սկզբանէ [2], եւ ի ճշմարտութեան ոչ եկաց, զի ոչ գոյ ճշմարտութիւն ի նմա. յորժամ խօսիցի սուտ, յիւրոց անտի խօսի, զի սուտ է եւ հայր նորա. իսկ ես զի զճշմարտութիւն խօսիմ՝ ոչ հաւատայք ինձ:

Ո՞ ի ձենջ յանդիմանէ զիս վասն մեղաց [3]. եթէ զճշմարիտն ասեմ ձեզ, ընդէ՞ր ոչ հաւատայք ինձ: Որ են յԱստուծոյ [4] զբանս Աստուծոյ լսէ. եւ դուք վասն այնորիկ ոչ լսէք, զի չէք յԱստուծոյ:

Պատասխանի ետուն Հրեայքն եւ ասեն ցնա. Ո՞չ բարւոք ասեմք մեք եթէ Սամարացի ես դու [5], եւ դեւ գոյ ի քեզ: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. Յիս դեւ ոչ գոյ [6], այլ պատուեմ զՀայր իմ, եւ դուք անարգէք զիս. եւ ոչ խնդրեմ զփառս իմ. է որ խնդրէն եւ դատի:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. եթէ ոք զբանն իմ պահեացէ, զմահ մի՛ տեսցէ ի յաւիտեան: Ասեն ցնա Հրեայքն. Արդ

[1] Յամառեալ պնդեալ էք չլսել անգամ զբանս իմ, թող թէ ի միտ առնուլ եւ հաւատալ:

[2] Ոչ միայն զԱդամ սպանանելովն եւ զԵւա, այլ եւ զազգս մարդկան համօրէն. քանզի եմոյծ զմեղս յաշխարհ, եւ ի մեղաց անտի մահ:

[3] Զայս ասէ զի մի՛ պատճառել յանդգնիցին Հրեայքն՝ եթէ բանքն քո ճշմարիտք են, սակայն գնացք վարուցդ հեռի են ի ճշմարտութենէ, զոր օրինակ զՓարիսեցւոցն կարող էին ամբաստան լինել:

[4] Որ զԱստուծոյ կամսն կամի կատարել, որ սիրէն զարդարութիւն եւ զսրբութիւն:

[5] Ցայտ եւ աստի է զի բազում անգամ այսու յորջորջանօք նախատէին Հրեայքն զՔրիստոս. եւ Սամարացի ասել այնպէս էր առ նոսա՝ որպէս եւ առ մեօք բշնամանադիր ձայնքս հերետիկոս եւ հերձուածող՝ որ յանդէպս ասիցին:

[6] Զիք իմ բնաւ գործ եւ կցորդութիւն ընդ դիւի: — Առ Սամարացի յորջորջումն չտայ պատասխանի, զի քաջայայտ էր ամենեցուն թէ ծնունդ աստելութեան եւեթ եւ մոլեգին ցասման էին բշնամանքն, եւ թէ Քրիստոս ոչ քաղաքաւ Սամարացի էր եւ ոչ ազգաւ:

գիտացաք [1] թէ դեւ գոյ ի քեզ. Աբրահամ մեռաւ, եւ մարգարէքն, եւ դու ասես. Եթէ ոք զբանն իմ պահեսցէ, մի՛ ճաշակեսցէ զմահ ի յաւիտեան. մի՛թէ դու մե՞ծ ինչ ոք իցես քան զհայր մեր Աբրահամ, որ մեռաւ, եւ մարգարէքն մեռան. արդ դու զո՞ւ առնես զքեզ:

Պատասխանի ետ Յիսուս. Եթէ ես փառաւորեմ զանձն իմ, փառքն իմ ոչինչ են [2]. է Հայր՝ որ փառաւորէ զիս, զորմէ դուքն ասէք թէ Աստուած մեր է, եւ ոչ ճանաչէք զնա. բայց ես գիտեմ զնա. եւ թէ ասեմ թէ ոչ գիտեմ զնա. ձեզ նման սուտ լինիմ. այլ գիտեմ զնա, եւ զբան նորա պահեմ: Աբրահամ հայր ձեր ցանկացաւ տեսանել զօր իմ, ետես եւ ուրախ եղեւ [3]:

Ասեն ցնա Հրեայքն. Յիսուն ամ չեւ ես է քո, եւ զԱբրահամ տեսեր: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, յառաջ քան զլինելն Աբրահամու եմ ես: Վէմս առին զի արկցեն ի վերայ նորա [4]. եւ Յիսուս խոյս ետ եւ ել զնաց ի տաճարէ անտի:

Եւ մինչդեռ անցանէր՝ ետես այր մի կոյր ի ծնե՛. եւ հարցին ցնա աշակերտքն նորա եւ ասեն. Ռաբբի, ո՞յր վնաս է, սորա՞ թէ հօր եւ մօր իւրոյ՝ զի կոյր ծնցի: Պատասխանի ետ Յիսուս. Ոչ դորա վնաս է, եւ ոչ հօր եւ մօր իւրոյ, այլ զի յայտնի լիցին գործքն Աստուծոյ ի դմա [5]. եւ ինձ պարտ է գործել զգործս այնորիկ որ առա-

[1] Աստուգութեամբ եւս քան զոր յառաջն՝ ծանեաք արդ:

[2] Եթէ ըստ ձերոցդ կարծեաց՝ անձամբ զանձն գովիցեմ, սնոտի են պարծանքն իմ:

[3] Ետես օրինակաւն Սահակայ, եւ ցնծացաւ ի լուր բանին՝ թէ ի զաւակի քում օրհնեսցին ամենայն ազգք երկրի:

[4] Զի քարկոծ արասցեն զնա իբրեւ զհայհոյիչ օրինացն:

[5] Ոչ միշտ ի պատճառս մեղաց գան ի վերայ մեր վիշտք եւ նեղութիւնք, այլ եւ զի փորձեսցի եւ բնաւիր երեւեսցի առաքինութիւն մեր, եւ փառաւորեսցի Աստուած յարդարութեան մերում:

քեացն գիս՝ մինչ աւուր կայ. գայ գիշեր՝ յորժամ ոչ ոք կարէ գործել[1]. մինչդեռ յաշխարհի եմ, լոյս եմ աշխարհի:

Զայս իբրեւ ասաց, եթուք ի գետին, եւ արար կաւ ի բքոյն[2], եւ ծեփեաց գկաւն ի վերայ աչաց կուրին, եւ ասէ ցնա. Երթ լուա յաւազանին Սելովմայ (որ թարգմանի առաքեալ[3]). ջոքաւ լուացաւ, եկն եւ տեսանէր:

Իսկ դրացիքն, եւ որոց տեսեալն էր գնա յառաջագոյն թէ մուրացիկ էր, ասէին. Ո՞չ սա էր որ նստէր եւ մուրանայր: Կէսքն ասէին. Նա է: Այլքն ասէին, Ոչ, այլ նման է նմա: Եւ ինքն ասէր թէ Ես եմ: Ասեն ցնա. Իսկ գիարդ բացան աչք քո: Նա եւս պատասխանի. Այր մի որում Յիսուս ասեն՝ կաւ արար եւ ծեփեաց գաչս իմ եւ ասէ ցիս. Երթ ի Սելովամ եւ լուա: Զոգայ, լուացայ եւ տեսանեմ: Ասեն ցնա. Ո՞ւր է նա: Ասէ ցնոսա. Ոչ գիտեմ:

Ածին առ Փարիսեցիսն գնա որ երբեմն կոյրն էր. եւ էր շաբաթ՝ յորժամ գկաւն արար Յիսուս, եւ եթաց գաչս կուրին: Դարձեալ հարցանէին գնա Փարիսեցիքն, թէ Զիարդ տեսանես: Եւ նա ասէ ցնոսա. Կաւ եդ ի վերայ աչաց իմոց, եւ լուացայ եւ տեսանեմ: Ասեն ոմանք ի Փարիսեցւոցն. Ոչ է այրն այն յԱստուծոյ, զի զշաբաթս ոչ պահէ: Կէսքն ասէին. Իսկ գիարդ կարէ մարդ մեղա-

[1] Տիւն ժամանակ կենցաղոյս է, եւ գիշեր՝ բաղումն ի գերեզմանի:

[2] Ոչ երէ գի կաւն ինչ ունէր զօրութիւն բժշկութեան, այլ գի գաստուածութիւն իւր ցուցանիցէ, եւ թէ նոյն արարիչ է որ ի կաւոյ զմարդն ստեղծ. գոր օրինակ եւ բրուտն՝ յորժամ անօթ ինչ գոր ի ձեռին ունիցի՝ խորտակիցի, ի նմին կաւոյ կարկատէ զայն եւ նորոգէ:

[3] Մեծ էր Աւազանն այն յգեալ յաղբերէն եւ յառուակէ Սելովամայ:— Ոչ վայրապար եւ զբարգամանութիւն անուանն յաւել աւետարանիչն, այլ գի գխորհուրդ եղելոցն ցուցանիցէ. գի որպէս գկոյրն անդր առաքեալ եւ յուսաւորեաց Քրիստոս, նոյնպէս եւ զազգս մարդկան մկրտութեամբ աւազանին ի լոյս կենացն յաւիտենից կոչեաց:

ւոր այսպիսի նշանս առնել: Եւ էին հերձուածք ի մէջ նոցա [1]:

Ասեն դարձեալ ցկոյրն. Դու զի՞ ասես վասն նորա՝ զի եբաց զաչս քո: Եւ նա ասէ թէ Մարգարէ է [2]:

Եւ ոչ հաւատային Հրեայքն գնմանէ թէ կոյր եր՝ եւ բացաւ. մինչեւ կոչեցին զծնօղս բացելոյն, հարցին ցնոսա եւ ասեն. Սա է որդին ձեր, զորմէ դուքն ասէիք՝ եթէ կոյր ծնաւ. արդ զիա՞րդ տեսանէ: Պատասխանի ետուն նոցա ծնօղքն նորա եւ ասեն. Գիտեմք զի սա է որդին մեր, եւ զի կոյր ծնաւ. բայց զիա՛րդ այժմ տեսանէ՝ ոչ գիտեմք. կամ թէ ո՞ եբաց զաչս դորա՝ մեք ոչ գիտեմք. ցդա իսկ հարցէք, ինքնին ի չափ հասեալ է, ինքն իսկ խօսեացի վասն իւր: Զայս ասացին ծնօղքն նորա, զի երկնչէին ի Հրէից. քանզի ուխտ եդեալ էր Հրէից [3], եթէ ոք խոստովանեացի զնա Քրիստոս՝ ի բաց կացցէ ի ժողովրդենէն. վասն այնորիկ ասացին ծնօղքն նորա՝ թէ ինքնին ի չափ հասեալ է, ցնա իսկ հարցէք:

Դարձեալ կրկին անգամ կոչեցին զայրն որ կոյրն էր, եւ ասեն ցնա. Տուր փառս Աստուծոյ [4], մեք գիտեմք զի այրն այն մեղաւոր է: Եւ նա ասէ. Թէ մեղաւոր իցէ՝ ես ոչ գիտեմ. բայց զայս գիտեմ՝ զի կոյր էի՝ եւ արդ տեսանեմ: Դարձեալ ասեն ցնա. Ջի՞նչ արար քեզ, զիա՞րդ եբաց զաչս քո: Պատասխանի ետ նոցա. Այժմ ասացի ձեզ՝ եւ ոչ լուարուք. զի՞ կամիք միւսանգամ լսել. մի՞թէ եւ դո՞ւք կամիք աշակերտել նմա [5]: Նոքա հայհոյէին զնա

[1] Վէճք եւ հակառակութիւնք:
[2] Ոչ մեղաւոր ոք, այլ արդար եւ սուրբ եւ յԱստուծոյ առաքեալ:
[3] Բան եղեալ՝ դաշնադիր եղեալ էր նոցա ընդ միմեանս:
[4] Խոստովան լեր զիրացն ճշմարտութիւն. — զի զայս նշանակէ յերր. լեզու Տայն փառս Աստուծոյ:
[5] Որպէս եաս աշակերտեցայ:

եւ ասէին. Դու լիջիր նորա աշակերտ. մեք Մովսեսի աշակերտք եմք. մեք գիտեմք զի ընդ Մովսեսի խօսեցաւ Աստուած. զսա ոչ գիտեմք ուստի իցէ:

Պատասխանի ետու այրն եւ ասէ ցնոսա. Այդ իսկ են սքանչելիք. զի դուք ոչ գիտէք ուստի իցէ, եւ զիմ զաչս եբաց: Գիտեմք զի Աստուած մեղաւորաց ՛ոչ լսէ [1]. բայց եթէ աստուածապաշտ ոք իցէ, եւ զկամս նորա առնիցէ, նմա լսէ: Ի յաւիտենից ոք ոչ լուաւ՝ եթէ եբաց ոք զաչս կուրի ի ծնեէ կոյր ծնելոյ. թէ ոչ յԱստուծոյ էր այրն այն, ոչ կարէր առնել ինչ: Պատասխանի ետուն եւ ասեն ցնա. Ի մեղս իսկ ծնեալ ես ամենեւին [2], եւ դու վարդապետ լինիս մեր: Եւ հանին զնա արտաքս [3]:

Լուաւ Յիսուս եթէ հանին զնա արտաքս, եւ իբրեւ եգիտ զնա՝ ասէ ցնա. Դու հաւատաս յՈրդի Աստուծոյ: Նա պատասխանի ետու եւ ասէ. Տէր, ո՞վ է՝ զի հաւատացից ի նա: Ասէ ցնա Յիսուս. Եւ տեսեր զնա, եւ որ խօսիդ ընդ քեզ՝ նա է: Եւ նա ասէ. Հաւատամ Տէր: Եւ երկիր եպագ նմա:

Եւ ասէ Յիսուս. Ի դատաստան եկի յաշխարհս յայս. զի որ ոչն տեսանեն՝ տեսցեն, եւ որք տեսանենն կուրասցին [4]: Լուան ոմանք ի Փարիսեցւոցն որք ընդ նմա էին, եւ ասեն ցնա. Միթէ եւ մեք կոյրք իցեմք: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Եթէ կոյրք էիք, ոչ էր ձեր մեղ. բայց արդ ասէք՝ եթէ Տեսանեմք, եւ մեղքն ձեր ի ձեզ հաստատեալ են [5]:

[1] Աստուած չտայ ստախօսիցն իշխանութիւն հաստատելոյ զստութիւնս իւրեանց սքանչելագործութեամբ:

[2] Հոգւով եւ մարմնով գլխովին. զի եւ գկոյրն ծնանել ի պատուհաս մեղաց նորա համարէին:

[3] Ոչ միայն ի տեղւոջէն, այլ հաւանելի է կարծել՝ թէ եւ ի ժողովարանէ իւրեանց վարեցին զնա արտաքս:

[4] Որք ճանաչենն գկուրութիւն անձանց՝ լուսաւորեացին, եւ որք կոյրք գոլով՝ պարծիցին տեսանել՝ եւ եւս խաւարեալ կուրասցին:

[5] Քանզի պարծիք գիտել զամենայն, եւ ոչ ապաշխարէք, անսանելի կան եւ մնան մեղքն ձեր:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. որ ոչ մտանէ ընդ դուռն ի գաւիթ ոչխարաց, այլ ընդ այլ եւանէ, նա գող է եւ աւազակ. իսկ որ մտանէ ընդ դուռն, հովիւ է ոչխարաց: Նմա դրոնապանն բանայ, եւ ոչխարքն ձայնի նորա լսեն, եւ զիւր ոչխարսն կոչէ յանուանէ, եւ հանէ զնոսա. եւ յորժամ զիւրն զամենայն հանիցէ, առաջի նոցա երթայ, եւ ոչխարքն զհետ նորա երթան, զի ճանաչեն զձայն նորա: Զօտարի զհետ ոչ երթիցեն, այլ փախիցեն ի նմանէ, զի ոչ ճանաչեն զձայն օտարաց [1]:

Զայս առակ ասաց նոցա Յիսուս, եւ նոքա ոչ գիտէին եթէ զինչ էր որ խօսէրն ընդ նոսա [2]: Դարձեալ ասէ ցնոսա Յիսուս. Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի ես եմ դուռն ոչխարաց. ամենեքեան որ յառաջ քան զիս եկին՝ գողք էին եւ աւազակք [3]. այլ ոչ լուան նոցա ոչխարքն [4]: Ես եմ դուռն. ընդ իս եթէ ոք մտանիցէ, կեցցէ, մտցէ եւ ելցէ, եւ ճարակ գտցէ [5]: գող ոչ գայ՝ եթէ ոչ՝ զի գողասցի եւ սպանցէ եւ կորուսցէ. ես եկի զի կեանս ունիցին, եւ առաւել եւս ունիցին [6]:

Ես եմ հովիւն քաջ: Հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց. իսկ վարձկանն որ ոչ է հովիւ, որոյ ոչ

[1] Զի մի ասիցեն Հրեայքն եթէ ոչ վասն կուրութեան մերոյ չգամք առ քեզ, այլ զի դու մոլորեցուցիչ ոմն ես, ցուցանէ Փրիստոս առակաւս թէ ոչ մոլորեցուցիչ՝ այլ հովիւ է նա ճշմարիտ. միանգամայն եւ զՓարիսեցիսն կշտամբէ, որք զվարդապետութեան պատուոյ բեկն ածեալ ճոխանային ի վերայ ժողովրդեան, եւ զոր ոք կամէին ի բաց ի ժողովարանացն հանէին, որպես եւ ընդ ի ծնէ կոյրն արարին:

[2] Զբանան չսէին, այլ գիտորիւրդ իմաստիցն չառնուին ի միտ:

[3] Որք ոչ յինէն առաքեալք էին եւ ոչ յիմ անուն վարդապետէին. — որպես առտ մարգարէքն եւ Փարիսեցիք ժամանակին:

[4] Ընտրեալքն եւ անմոլար հաւատացեալք:

[5] Այս ինքն յանկասկածի եւ ի հանգստեան եղիցի:

[6] Զի զկեանս շնորհաց ունիցին յաստի, եւս ի հանդերձելումն զկեանս փառաց մեծաւ առատութեամբ քան զայժմուս:

իւր են ոչխարքն, իբրեւ տեսանէ զգայլն գի գայ՝ բողու զոչխարան եւ փախչի, եւ գայլն յափշտակէ զնոսա եւ ցրուէ. քանզի վարձկան է, եւ չէ փոյթ նմա վասն ոչխարացն [1]: Ես եմ հովիւն քաջ, եւ ճանաչեմ զիման եւ ճանաչիմ յիմոցն: Որպես գիտէ զիս Հայր, գիտեմ եւ ես զՀայր, եւ զանձն իմ դնեմ ի վերայ ոչխարաց: Նա եւ այլ եւս ոչխարք են իմ, որ ոչ են յայսմ գաւթէ [2]. եւ զայն եւս պարտ է ինձ ածել այսր, եւ ձայնի իմում լուիցեն, եւ եղիցին մի հօտ եւ մի հովիւ [3]:

Վասն այնորիկ սիրէ զիս Հայր իմ, զի ես դնեմ զանձն իմ, զի միւսանգամ առից զնա [4]: Ոչ ոք հանէ զնա յինէն, այլ ես դնեմ զնա անձամբ իմով. իշխանութիւն ունիմ դնել զնա, եւ իշխանութիւն ունիմ միւսանգամ առնուլ զնա. զայս պատուէր առի ի Հօրէ իմմէ [5]:

Պարձեալ հերձուած լինէր իմէջ Հրէից վասն բանիցս այսոցիկ. եւ ասէին բազումք ի նոցանէ. Դեւ գոյ ի նմա եւ մոլեգնի, զի՞ բնաւ լսէք նմա: Կեսքն ասէին. Այսպիսի բանք ոչ դիւահարի են. միթէ դեւ կարէ՞ զաչս կուրի բանալ [6]:

[1] Այլ միայն վասն վարձուն որում ակն ունի:

[2] Հեթանոսքն:

[3] Մի միայն եկեղեցի Քրիստոսի:

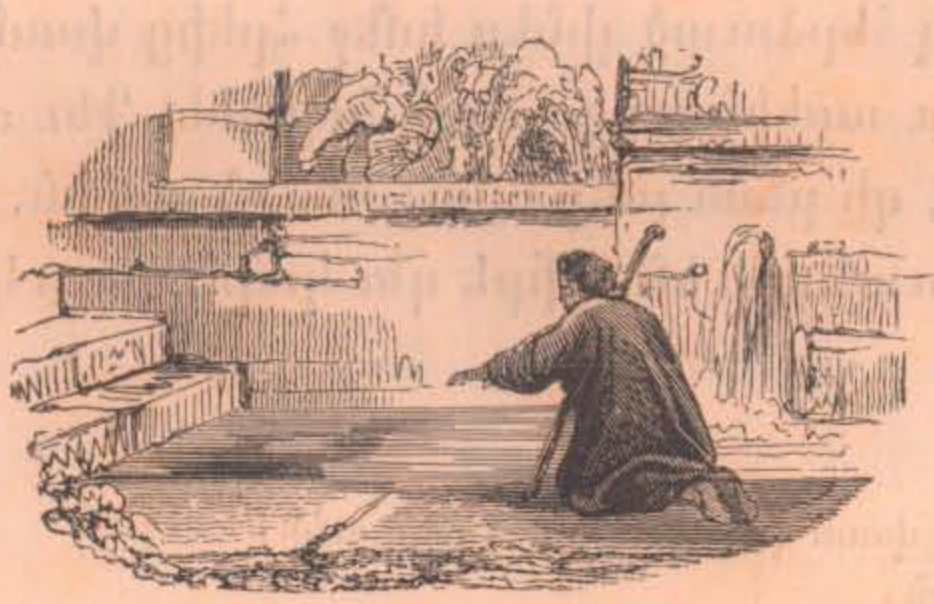
[4] Յարուբեամբ ի մեռելոց:

[5] Թէպէտ եւ Տէր իցեմ ես կենաց եւ մահու, եւ ոչ ոք կարէ բառնալ յինէն զկեանս իմ՝ եթէ ես ոչ կամիցիմ, այլ զայս պատուէր դնելոյ զանձն իմ՝ ընկալայ ի Հօրէն իմմէ:

[6] Ապա ուրեմն՝ ասեն՝ աստուածայնով իմն զօրութեամբ երաց նա զաչս կուրին:

ԽՂՁՔ

Լոյս ի լուսոյ Հօր միածին, լուսով լըցեր զազգ երկրածին,
Եւ զաշակերտս լուսոյ բանին լոյս ասացեր անուամբ քոյին.
Լուսաւորեա լուսով նոցին գանգիտութեան խաւարս անձին...
Եւ զարուսեակդ առաւօտին տեսից ի փառսըն հայրենին: (Ն. Շ.)

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

Առաքումն եօթանասուն եւ երկուց աշակերտաց ի քարոզութիւն.— Պարձ նոցին առ Բրիստոս. — Օրինակ Սամարացւոյն բարերարի. — Մարթա եւ Մարիամ:

Եւ այսորիկ երեւեցոյց Տէր եւ այլ եւս եօթանասուն եւ երկուս, եւ առաքեաց զնոսա երկուս երկուս[1] առաջի իւր յամենայն քաղաքս եւ ի տեղիս ուր ինքն երթալոց էր. եւ ասէ ցնոսա. Հունձք բազում են, եւ մշակք սակաւ. արդ աղաչեցէք զտէր հնձոց, զի հանցէ մշակս ի հունձս իւր:

Երթայք, ահա առաքեմ զձեզ իբրեւ զգառինս ի մէջ գայլոց: Մի բառնայք քսակ, մի մախաղ, մի կօշիկս, եւ ի ճանապարհի ումեք ողջոյն մի տայցէք[2]: Ցոր տուն մտանիցէք, նախ ասասջիք թէ Ողջոյն տանս այսմիկ: Եւ եթէ իցէ անդ որդի ողջունի, հանգիցէ ի վերայ նորա ողջոյնն ձեր. ապա թէ ոչ՝ ի ձեզ դարձցի: Եւ ի նմին տան ազանիջիք, ուտիջիք եւ ըմպիջիք ի նոցանէ. զի արժանի է մշակն վարձու իւրոյ. մի փոխիցիք տանէ ի տուն:

Ցոր քաղաք մտանիցէք եւ ընդունիցին զձեզ, ուտիջիք զինչ առաջի դնիցեն ձեր, եւ բժշկեսջիք որ ի նմա

[1] Երկուս երկուս առաքէր զաշակերտսն, որպէս եւ զերկոտասան Առաքեալս իւր, զի վկայք լիցին իրերաց, եւ օգնականք միմեանց խորհրդով եւ քարոզութեամբ:

[2] Ոչ զպարտուպատշաճն մեծարանս խափանել կամի բանիւդ, այլ ի փոյթ մտաւորութեան վաստակոցն յորդորէ՝ պատուիրելով մի վայրապար յամել եւ դեգերել զճանապարհայն:

հիւանդք իցեն, եւ ասասջիք նոցա. Մերձեալ է ի վերայ ձեր արքայութիւն Աստուծոյ: Իսկ յոր քաղաք մտանիցէք եւ ոչ ընդունիցին զձեզ, իբրեւ ելանիցէք ի հրապարակս նորա, ասասջի՛ք. Եւ զփոշիս որ կուեալ է ի քաղաքէ ձերմէ յոտս մեր՝ թօթափեացուք ի ձեզ. բայց զայս գիտասջիք՝ զի մերձեալ է արքայութիւն Աստուծոյ: Ասեմ ձեզ, զի Սոդոմացւոց ընդարձակագոյն լիցի յաւուրն դատաստանի քան քաղաքին այնմիկ:

Որ ձեզ լսէ՝ ինձ լսէ, եւ որ զձեզ անարգէ՝ զիս անարգէ, եւ որ զիս անարգէ՝ զառաքիչն իմ անարգէ, եւ որ ինձ լսէ՝ լսէ այնմիկ որ զիսն առաքեաց:

Դարձան եօթանասուն եւ երկուքն խնդութեամբ եւ ասեն. Տէր, եւ դեւք հնազանդին մեզ յանուն քո [1]: Եւ ասէ ցնոսա. Տեսանէի զսատանայ անկեալ յերկնից իբրեւ զփայլակն [2]: Ահա ետու ձեզ իշխանութիւն կոխել զօձս եւ զկարիճս եւ զամենայն զօրութիւն թշնամւոյն, եւ ձեզ ոչ ինչ մեղանչիցեն. բայց ընդ այն մի՛ խնդայք եթէ այսք հնազանդին ձեզ, այլ խնդացէ՛ք զի անուանք ձեր գրեալ են յերկինս [3]:

Ի նմին ժամու ցնծացաւ Յիսուս Հոգւովն սրբով [4] եւ ասէ. Դոհանամ զքեն, Հայր, Տէր երկնից եւ երկրի, զի ծածկեցեր զայս յիմաստնոց եւ ի գիտնոց, եւ յայտնեցեր

[1] Յայտ ասի է զի հրաման ընկալեալ էր ի Տեառնէ աշակերտացն զհիւանդս բժշկելոյ, եւ ոչ կարծէին թէ եւ զդեւս կարողացին հալածել:

[2] Ոչ նոր ինչ է զոր ինձդ ծանուցանէք՝ ասէ. այլ ի ժամէ անտի մարդեղութեանս իմոյ տեսի ես զսատանայ անկեալ յիշխանութենէ իւրմէ նովին սաստկութեամբ որով եւ փայլակն կամ շանթ յերկնից յերկիր անկանի: — Միանգամայն խրատէ զգուշանալ ի հպարտութենէ. զի այն իսկ կորոյս զսատանայ:

[3] Ի դպրութեան կենաց. որով ոչ միայն կոչեցեալ գտանիք յիմ աշակերտութիւն, այլ եւ ընտրեալք: — Ընդ այն մանաւանդ խնդացէ՛ք ասէ՝ քան թէ զի այսք հնազանդին ձեզ:

[4] Որով լին էր եւ ըստ մարդկային բնութեանն:

գայս տղայոց. այո՛ Հայր, զի այսպէս հաճոյ եղեւ առաջի քո:

Ամենայն ինչ տուաւ ինձ ի Հօրէ իմմէ. եւ ոչ ոք գիտէ թէ ո՛վ է Որդի՝ եթէ ոչ Հայր, եւ ո՛ է Հայր՝ եթէ ոչ Որդի, եւ ում կամիցի Որդին յայտնել: Եկա՛յք առ իս ամենայն աշխատեալք եւ բեռնաւորք, եւ ես հանգուցից զձեզ: Առէ՛ք զլուծ իմ ի ձեզ, եւ ուսարո՛ւք յինէն զի հեզ եմ եւ խոնարհ սրտիւ:

Եւ դարձեալ առանձինն առ աշակերտս ասէ. Երանի՛ աչաց որ տեսանիցեն զոր տեսանէք: Ասեմ ձեզ, զի բազում մարգարէք եւ թագաւորք կամեցան տեսանել զոր դուք տեսանէք եւ ոչ տեսին, եւ լսել զոր լսէք՝ եւ ոչ լուան:

Եւ ահա յարեաւ ոմն օրինական, փորձէր զնա եւ ասէր. Վարդապետ, զինչ գործեցից՝ զի գկեանս յաւիտենական ժառանգեցից: Եւ նա ասէ ցնա. Զօրէնս զինչ գրեալ է, որպես ընթեռնուս: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ. Սիրեացես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ, եւ յամենայն զօրութենէ քումմէ, եւ յամենայն մտաց քոց, եւ զընկեր քո իբրեւ զանձն քո: Եւ ասէ ցնա. Ուղիղ եռուր գպատասխանիդ. զայդ արա եւ կեցցես [1]:

Նա իբրեւ կամեցաւ զանձն արդարացուցանել՝ [2] ասէ ցՅիսուս. Եւ ո՞վ է իմ ընկեր: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. Այր մի իջանէր յԵրուսաղեմէ յԵրիքով [3], եւ անկաւ ի ձեռս աւազակաց, որք մերկացուցին զնա, եւ վէրս ի վերայ եդին, թողին կիսամահ. եւ գնացին: Դէպ եղեւ քահանայի միոջ իջանել ընդ նոյն ճանապարհ, եւ

[1] Զկեանս յաւիտենից ժառանգեսցես:

[2] Արդար զանձն ցուցանել եւ փութաջան գիտացոյն փրկութենէ:

[3] Ոչ այնչափ առակ թուին իրքս՝ որչափ անցից ինչ պատահելոց առոյգ պատմութիւն:

տեսեալ գնա՝ զանց արար. նոյնպես եւ դեւտացի մի եկեալ ընդ նոյն տեղի՝ ետես եւ զանց արար:

Սամարացի ոմն ճանապարհորդեալ եկն ընդ նոյն առ նովաւ, եւ տեսեալ գնա՝ զթացաւ. եւ մատուցեալ պատեաց զվէրս նորա, արկեալ ի վերայ ձէթ եւ գինի. եւ եդեալ ի վերայ գրաստու իւրոյ՝ ած գնա ի պանդոկի մի, եւ դարմանեաց գնա. եւ ի վաղիւ անդր իբրեւ ելանէր անտի, հանեալ ետ ցպանդոկապետն երկուս դահեկանս եւ ասէ. Դարման տար դմա, եւ զոր ինչ ծախեացես ի դա՝ ի միւսանգամ գալստեան իմում հատուցից քեզ:

Արդ ո՞յերեցունց ի նոցանէ թուի քեզ մերձաւոր լեալ անկելոյն ի ձեռս աւազակաց: Եւ նա ասէ. Որ արար գողորմութիւնն ի վերայ նորա: Ասէ ցնա Յիսուս. Երթ եւ դու արա նոյնպես [1]:

Եւ եղեւ ի գնալն նոցա [2], եւ ինքն եմուտ ի գեօղ մի [3]. եւ կին ոմն անուն Մարթա ընկալաւ զնա ի տան իւրում: Եւ նորա էր քոյր մի՝ որում անուն էր Մարիամ, որ եւ եկն նստաւ առ ոտսն Տեառն, եւ լսէր զբանս նորա: Եւ Մարթա զբաղեալ էր ի բազում սպասու. եկն եկաց առ նմա եւ ասէ. Տէր, ո՞չ ինչ է փոյթ քեզ, զի քոյրդ իմ միայն եթող զիս ի սպասու. արդ ասա դմա զի՝ օգնեսցէ ինձ: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. Մարթա Մարթա, դու հոգաս եւ զբազում իւիք զբաղեալ ես, բայց աստ սակաւ

[1] Ուղիղ դատեցար՝ ասէ, զի զՍամարացին գլսոտեալն ի Հրէից իբրեւ զինեթձուածող եւ զնզովեալ՝ մերձաւորագոյն ասացեր լինել անկելոյն ի ձեռս աւազակաց քան զքահանայն եւ զդեւտացին. երթ եւ դու արա նոյնպես, եւ զքշնամիսն քո եւս մերձաւորս համարելով՝ օգնական լինիջիր նոցա:

[2] Յիսուսի եւ աշակերտացն:

[3] Ի Բեթանիա:

ինչ պիտոյ է[1]. Մարիամ մասն բարի ընտրեաց, որ ոչ բարձցի ի նմանէ[2]:

Եւ անտի յարուցեալ գայ ի սահմանս Հրեաստանի յայնկոյս Յորդանանու. եւ երբայր դարձեալ խռնեալ ժողովուրդն առ նա, եւ բժշկեաց զնոսա անդ, եւ որպէս սովոր էր՝ միւսանգամ ուսուցանէր զնոսա:

Եւ եղեւ իբրեւ կատարեաց Յիսուս զբանս գայսոսիկ, փոխեցաւ ի Գալիլեէ եւ եկն ի սահմանս Հրեաստանի յայնկոյս Յորդանանու: Եւ գնացին գինեւ նորա ժողովուրդք բազումք, եւ բժշկեաց զնոսա անդ:

[1] Թոյգն ինչ կերակուր շատ իսկ է: — Յոյնն ունի, Մի ինչ պիտոյ է:

[2] Քանզի փոյթ ունկնդրութեան բանիցն Աստուծոյ պատուականագոյն է քան զհոգս մարմնական պիտոյից, եւ Մարիամ զայն ընտրեալ կալաւ, ոչ թողում սմա յառնել եւ օգնել քեզ, զի մի կորուսցէ զբաժին իւր:

ԽՂՃԿ

Յերուսաղէմ մերոյ դրախտին ընդ Ադամայ յանցաւորին
Ի յերիքովս իջի ստորին, անկայ ի ձեռս աւազակին,
Որք ի լուսոյն մերկացուցին զհոգիս՝ մեղաց վիրօք լըցին.
Ոչ կիսամահ թողեալ գնացին, այլ յետ մահու պատերազմին:
Զոր եւ Մովսեսն դեւտացին եւ Ահարովն քահանայն հին,
Տունըն մեծի նահապետին եւ մարգարէք հնոյ օրինին
Զվէրըս ցաւոցն անհնարին եւ բզխոցուածըս սաստկագին
Դեղով բանից անցեալ տեսին, եւ բըժըշկել ոչ կարացին:
Սամարացւոյդ՝ զոր կոչէին տոհմըն ժըպիրն հրեականին,
Ցուցից ըզցաւս իմոյ անձին տեսօղ աչացդ աստուածայինն.
Գրքա եւ յիս ըստ Ադամին, դիր դեղ հոգւոյս խոցոյս խորին.
Պատեա զգեստիւքն իմ առաջին, զոր աւազակքըն մերկացին.
Ա՛րկ ի վերայ գձէթ եւ գինին, գդեղըն կենաց հոգւոյ վիրին,
Տալով գօծման դարձեալ գՀոգին եւ ըզբաժակ նորոյ ուխտին:
Բարձ ի վերայ գրաստու խաչին, տար ի պանդոկ յեկեղեցին.
Ցանձնեա զքլխոյ քահանային, գքեզ ըստ մարմնոյ պատարագչին:
Տուր ընդ երկուս դահեկանին զբան հին եւ նոր կտակարանին,
Տանել դարման հոգւոյս նովին, որպէս կեցցէ հացիւ մարմին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

Ուսուցանէ Քրիստոս աշակերտացն յաղօթս կալ. — Չօրութիւն աղօթից. — Կշտամբութիւն Փարիսեցւոց, եւ յանդիմանութիւն կեղծաւորութեան նոցա. — Թրատէ զաշակերտսն յԱստուծոյ երկնչել եւ ի նա դնել զյոյս:

Ե ղեւ ի տեղւոջ ուրեք կալ յաղօթս. եւ իբրեւ դադարեաց՝ ասէ ցնա ոմն յաշակերտացն իւրոց [1]. Տէր, ուսո մեզ յաղօթս կալ, որպէս եւ Յովհաննէս ուսոյց աշակերտացն իւրոց:

Ասէ ցնոսա. Յորժամ կայցէք յաղօթս, ասասջիք. Հայր մեր, սուրբ եղիցի անուն քո, եկեսցէ արքայութիւն քո. գիաց մեր հանապազորդ տուր մեզ գօրըստօրէն, եւ բոդ մեզ գմեղս մեր, զի եւ մեք բողումք ամենայնի որ պարտիցի մեզ. եւ մի՛ տանիր գմեզ ի փորձութիւն:

Եւ ասէ ցնոսա. Ո՞վ է ի ձէնջ՝ որոյ իցէ բարեկամ, եւ երթայցէ առ նա ի մէջ գիշերի եւ ասիցէ ցնա. Բարեկամ, տուր ինձ փոխ երիս նկանակս. զի բարեկամ իմ եկն առ իս յուղւոյ, եւ ոչ ինչ ունիմ դնել առաջի նորա: Եւ նա ի ներքուստ տայցէ պատասխանի եւ ասիցէ. Մի՛ աշխատ առներ զիս, զի դուրքդ փակեալ են, եւ մանկունքս ընդ ինեւ կան յանկողնի. ոչ կարեմ յառնել եւ տալ քեզ: Ասեմ ձեզ. եթէ ոչ յարուցեալ տայցէ նմա վասն բարե-

[1] Թուի թէ աշակերտն այն չէր լուեալ զոր ի լերինն քարոզութիւն Քրիստին. եւ նա վերստին համառօտէ նմա եւ այլոց զիմաստս աղօթիցն զոր ուսուցեալ էր:

կամուքեանն, սակայն վասն ժառուքեանն, յարուցեալ տայցէ նմա զինչ եւ պիտոյ իցէ [1]:

Եւ ես ասեմ ձեզ. խնդրեցէք եւ տացի ձեզ, հայցեցէք եւ գտջիք, բախեցէք եւ բացցի ձեզ. զի ամենայն որ խընդրէ՝ առնու, եւ որ հայցէ՝ գտանէ, եւ որ բախէ՝ բացցի նմա: Ցո ոք ի ձենջ հայր խնդրիցէ որդի իւր ձուկն, մի՞թէ փոխանակ ձկանն ցձ տայցէ նմա. եւ կամ խնդրիցէ ձու, մի՞թէ կարի՞ճ տայցէ նմա: Իսկ եթէ դուք որ չարքդ էք՝ գիտէք պարգեւս բարիս տալ որդւոց ձերոց, որչափ եւս առաւել Հայր ձեր յերկնից տացէ բարիս այնոցիկ՝ որ խնդրենն ի նմանէ:

Եւ մինչդեռ խօսէր գայս, աղաչէր զնա ոմն Փարիսեցի զի ճաշ կերիցէ առ նմա. եւ նա մտեալ բազմեցաւ: Իբրեւ ետես Փարիսեցին՝ զարմացաւ, զի նախ ոչ մկրտեցաւ [2] յառաջ քան զճաշ:

Ասէ ցնա Տէր. Այժմ դուք Փարիսեցիք զարտաքին բաժակին եւ զպնակին սրբէք, եւ ներքինն ձեր լի է յափշտակութեամբ եւ չարութեամբ: Անմիտք, ոչ ապաքէն որ զարտաքինն արար՝ եւ զներքինն նոյն արար [3]: Բայց աղէ զարժանն իսկ [4] տուք ողորմութիւն, եւ ահա ամենայն սուրբ է ձեր [5]:

[1] Թերեւս եւ աւելի ինչ քան զոր խնդրիցէ:

[2] Ոչ յուացաւ զձեռսն:

[3] Չի է ապա զի զմարմնականացն այդքան խնամ ունիք, եւ զհոգեւորացն ոչ բնաւ:

[4] Զոր արժանն է եւ կարեւոր: — Այլք իմանան՝ Զաւելին, այս ինքն է զյաւելեալն ի կարեւոր պիտոյից. — եւ այլք՝ Ըստ կարի զօրութեան ձեր տուք ողորմութիւն: Ճանզի դժուարիմաց է յոյն բնագիրն, πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην.

[5] Ողորմութեան գործովք սրբեսջիք յագահութենէ եւ ի յափշտակութենէ, եւ այս սրբութիւն ի մեղաց յաւ եւս է քան զմարմնոյ մաքրութիւն՝ զոր դուքդ նախապատիւ համարիք:

Այլ վայ ձեզ Փարիսեցւոց, զի տասանորդէք զանանուխ եւ զփեգենայ եւ զամենայն բանջար [1], եւ անցանէք զիրաւամբք եւ զսիրովն Աստուծոյ. զայս արժան էր առնել՝ եւ զայնու ոչ անցանել [2]: Վայ ձեզ Փարիսեցւոց, զի սիրէք զբարձրագահս ի ժողովուրդս, եւ զնախադիմս ի հրապարակս [3]: Վայ ձեզ, զի էք դուք իբրեւ զգերեզմանս անյայտս, եւ մարդիկ գնան ի վերայ եւ ոչ գիտեն [4]:

Պատասխանի ետ ումն յօրինականացն եւ ասէ ցնա. Վարդապետ, զայս բանս ասելով եւ զմեզ բշնամանես [5]: Եւ նա ասէ. Եւ ձեզ վայ օրինականացդ, զի բառնայք մարդկան բեռինս դժուարակիրս, եւ դուք մատամբ միով ի բեռինան ոչ մերձենայք: Վայ ձեզ, զի շինէք զշիրիմս մարգարէից, եւ հարքն ձեր սպանին զնոսա. ապա ուրեմն վկայէք՝ եթէ կամակից էք գործոց հարցն ձերոց. զի նոքա կոտորեցին զնոսա, եւ դուք զգերեզմանս նոցա շինէք:

Վասն այնորիկ իմաստութիւնն Աստուծոյ ասաց [6]. Առաքեցից ի նոսա մարգարէս եւ առաքեալս, եւ ի նոցանէ սպանանիցեն եւ հալածիցեն. զի խնդրեսցի արիւն ամենայն մարգարէից հեղեալ ի սկզբանէ աշխարհի՝ յազգէ յայդմանէ [7], յարենեն Աբելի մինչեւ յարիւնն Զաքա-

[1] Զտասանորդս դուգնաքէից անգամ իրաց խնամով եւ ճշդիւ հատուցանէք:

[2] Զհրամայեմ ասէ զանց առնել զդուգնաքէից պահպանութեամբ, բայց յառաջ քան զայնպիսին պարտ էր ձեզ փոյթ ունել իրաւանց եւ սիրոյն Աստուծոյ:

[3] Եւ գունայնութիւնդ գայդոսիկ համարիք առյգ ինչ բարիս:

[4] Ոչ գիտեն թէ որպիսի սպասկանութիւն եւ նեխ կայցէ ի ներքոյ ոտից իւրեանց:

[5] Իբր զի եւ Փարիսեցիք զմեր վարդապետութիւնս ունին:

[6] Կանխագէտ ջարուբեանդ ձերում գոյով:

[7] Ոչ եթէ զի որդիք պարտական իցեն մեղաց ծնողացն, այլ զի կայ մնայ արդարութեանն Աստուծոյ վրէժխնդիր լինել չարեաց ազգիս այսորիկ:

բիայ կորուսելոյ ընդ սեղանն եւ ընդ տաճարն. այո ասեմ ձեզ, խնդրեացի յազգէ յայդմանէ: Վա՛յ ձեզ օրինականացդ. զի թաքուցանէք զփականս գիտութեանն [1]. դուք ոչ մտանէք, եւ որ մտանելոցն են՝ արգելուք [2]:

Եւ ի խօսելն զայս ամենայն առ նոսա առաջի ամենայն ժողովրդեանն՝ զամօթի հարկանէին, եւ սկսան դպիրքն եւ Փարիսեցիք զչարել եւ գրգռել ընդ նմա վասն բազում իրաց, եւ ապասել որսալ ինչ բանս ի բերանոյ նորա, զի չարախօսեացեն զնմանէ:

Որովք [3] ի կուտել բիւրաւորաց ժողովրդեանն՝ մինչեւ կոխել զմիմեանս, սկսաւ ասել ցաշակերտս իւր. Նախ զգոյշ լերուք անձանց ի խմորոյ Փարիսեցւոցն, որ է կեղծաւորութիւն. զի ոչ ինչ է ի ծածուկ որ ոչ յայտնեացի, եւ գաղտնի որ ոչ ծանիցի [4]: Վասն զի զոր ինչ ասիցէք ի խաւարի՝ լսելի լիցի ի լոյս, եւ զոր յունկանէն խօսեցարուք ի շտեմարանս՝ քարոզեացի ի վերայ տանեաց:

Բայց ձեզ ասեմ սիրելեաց իմոց. մի զարհուրիցիք յայնցանէ որ սպանանեն զմարմին, եւ յետ այնորիկ աւելի ինչ ոչ ունիցին առնել. այլ ցուցից ձեզ յումմէ երկնչիջիք. երկնչիջիք յայնմանէ՝ որ յետ սպանանելոյ ունի իշխանութիւն արկանել ի գեհեն. այո՛ ասեմ ձեզ, յայնմանէ երկնչիջիք:

Ո՞չ ապաքեն հինգ ձագ երկուց դանգաց վաճառի, եւ մի ի նոցանէ ոչ է մոռացեալ առաջի Աստուծոյ. այլ ձեր

[1] Զտայք թոյլ ժողովրդեան ուսանել զօրէնս Աստուծոյ:

[2] Բանիւ՝ անարգելով զնոսա իբրեւ զանարժանս, եւ օրինակաւ վարուցդ խոտորեցուցանելով զնոսին յուղիղ ճանապարհէ:

[3] Յայնժամ, յայնմ վայրի, ի նմին պահու:

[4] Մի նմանիցէք Փարիսեցւոցն կեղծաւորաց, եւ մի առնիցէք ինչ այնպիսի՝ զոր հարկ իցէ թագուցանել:

եւ ամենայն իսկ հեր գլխոյ թուեալ է. մի՛ երկնչիք, զի քան զբազում ձագս յաւէք դուք:

Ասեմ ձեզ, զի ամենայն որ խոստովանեսցի յիս առաջի մարդկան, եւ Որդի մարդոյ խոստովանեսցի զնմանէ առաջի հրեշտակաց Աստուծոյ. եւ որ ուրասցի զիս առաջի մարդկան, ուրացեալ լիցի առաջի հրեշտակաց Աստուծոյ:

Այլ յորժամ տանիցին զձեզ ի ժողովուրդս[1] եւ ի պետութիւնս եւ իշխանութիւնս, մի հոգայցէք որպէս թէ զինչ պատասխանի տայցէք, կամ զինչ ասիցէք. զի Հոգին սուրբ ուսուսցէ ձեզ ի նմին ժամու՝ զինչ պարտ իցէ խօսել:

[1] Ի ժողովարանս Հրէից:

ԻՂՁՔ

Նախ քան ըզգալ բարեկամին՝ հոգւոյս իմոյ պահանջողին,
Ի յերկնայնոցն երկնաւորին եւ զիս յերկինս ուղեւորին,
Բնութեամբ բարւոյ բարեկամիդ, զոր առեցի սիրով ջարին,
Առ դրունս յուսոյ առաւօտիդ կանխեմ հոգւով գիշերային.
Տուր ընդ երիս նըկանակին գդաւանութիւն երիցդ անձին,
Եւ ըզմարմին քո երկնային, որով ծանեաք գերիս դիմին:
Զի ի բարեաց գործոց մասին չունիմ դրնել բարեսիրին.
Միայն գիաւառ շնորհաց քոյին եւ ըզքոշակ կենաց վերջին:
Ընդդէմ անժամ աղաչողիս մի՛ պատճառեր ըզդրանց փակին,
Եւ ըզմանկանցն ի յանկողնին, զանմեղ հոգւոցն ի հանգըստին.
Եւ մի՛ ասեր զանկարելին, որ չկամելոյն փոխանակին.
Զի քո կամելն ամենեւին է կատարեալ գործ ի բարին.
Այլ տուր ժըտել ըստ առակին, զի ընկալայց ըզխընդրելին.
Ոչ ընդ սիրոյն գոր կորուսի, այլ ընդ ժառւքեան աղաղակին: (Ն. Շ.)

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

Առակ մեծատանն անմտի· — Խրատ ապաւինելոյ ի խնամս տեսչութեանն Աստուծոյ. — Օրինակ արբուն ծառայից, եւ հաւատարիմ տնտեսին. — Թէ չարքն գրգռեացին ընդդէմ վարդապետութեանն Քրիստոսի. — Վասն Գալիլեացւոցն կոտորելոց ի Պիղատոսէ. — Թգենին անպտուղ:

Ասէ ոմն ի ժողովրդենէն ցնա. Վարդապետ, ասա ցեղբայր իմ բաժանել ընդ իս զժառանգութիւնն [1]: Եւ նա ասէ ցնա. Այր դու, ո՞ կացոյց զիս դատաւոր կամ բաժանարար [2] ի վերայ ձեր: Եւ ասէ ցնոսա. Տեսէք եւ զգոյշ լերուք յամենայն ագահութենէ, զի ոչ եթէ ի մբերից ընչից ուրուք իցեն կեանք նորա [3]:

Խօսեցաւ առ նոսա առակ մի եւ ասէ. Առն ուրումն մեծատան եռուն անդք տոհմականս, եւ խորհէր ի միտս իւր եւ ասէր. Զի՞ գործեցից, զի ոչ գոյ տեղի ուր ժողովեցից զարդիւնս իմ.—եւ ասէ. Գիտեմ զինչ արարից. քակեցից զշտեմարանս իմ, եւ եւս մեծամեծս շինեցից, եւ անդր ժողովեցից զցորեան եւ զամենայն բարութիւնս իմ, եւ ասացից ցանձն իմ. Անձն, ունիս բազում բարութիւնս համբարեալ ամաց բազմաց. հանգիր [4], կեր,

[1] Ասա զի տացէ ինձ զբաժին ժառանգութեան իմոյ:

[2] Պաշտօնեայ՝ որոյ գործ է բաժանել զժառանգութիւնս. այն է Տաճկերէն գասսամ:

[3] Ոչ եթէ յառատելոյ ընչից ուրուք յաւելուցուն եւ աւուրք կենաց նորա, եւ անմահ մնայցէ:

[4] Մի եւս աշխատ լինիր եւ մի հոգար ինչ զիմեքէ:

արք եւ ուրախ լեր: Ասէ ցնա Աստուած [1]. Անմիտ, յայսմ գիշերի զոգիդ ի քէն ի բաց պահանջիցեն. իսկ զոր պատրաստեցերն՝ ում լինիցի [2]: Նոյնպէս եւ որ գանձէ անձին, եւ ոչ յԱստուած մեծանայցէ [3]:

Ասէ ցաշակերտսն իւր. Վասն այդորիկ ասեմ ձեզ. մի՛ հոգայք ընդ ոգւոյ թէ զինչ ուտիցէք, եւ մի՛ ընդ մարմնոյ թէ զինչ զգենուցուք. զի ոգի առաւել է քան զկերակուր, եւ մարմին քան զհանդերձ: Հայեցարուք ընդ ագռաւս, զի ոչ սերմանեն եւ ոչ հնձեն, որոց ոչ գոն շտեմարանք եւ ոչ համբարանոցք, եւ Աստուած կերակրէ զնոսա. որչափ եւս առաւել զձեզ որ յաւէք քան զթռչունս: Ո՞վ ի ձենջ առ հոգալ կարիցէ յաւելուլ ի հասակ իւր կանգուն մի. իսկ արդ եթէ ի փոքուն չէք բաւական, վասն այլոցն զի՞ հոգայցէք:

Հայեցարուք ընդ շուշանն որպէս աճէ, ոչ ջանայ եւ ոչ նիւթէ. ասեմ ձեզ, եւ ոչ Սողոմոն յամենայն ի փառսն իւր զգեցաւ իբրեւ զմի ի նոցանէ: Իսկ եթէ զխոտն որ այսօր ի բացի է՝ եւ վաղիւ ի հնոց արկանելի, Աստուած այնպէս զգեցուցան է որչափ եւս առաւել զձեզ, բերրահաւատք: Եւ դուք մի՛ խնդրէք զինչ ուտիցէք կամ զինչ ըմպիցէք, եւ մի՛ զբաղնուք. զի զայն ամենայն հեթանոսք աշխարհի խնդրեն. այլ ձեր Հայր գիտէ զի պիտոյ է այն ամենայն. բայց խնդրեցէք զարքայութիւն Աստուծոյ, եւ այն ամենայն յաւելցի ձեզ:

Մի՛ երկնչիր, հօտ փոքրիկ [4], զի հաճեցաւ Հայր ձեր

[1] Ախտ մահաբեր արկեալ գնովաւ:

[2] Թերեւս արանց որոց ոչ կամիս ի կեանսն քում եւ ի մահու եւ ոչ դանգ մի տալ:

[3] Որ ի մբերս ընչից դնիցէ զյոյս անձին, ոչ է մեծատուն ըստ Աստուծոյ:

[4] Սակաւուց է՝ ասէ՝ այսօրինակ առաքինանալ, այլ դուք ի սակաւուց անտի էք:

տալ ձեզ զարքայութիւն [1]: Վաճառեցէք զինչս ձեր եւ տուք ողորմութիւն, եւ արարէք ձեզ քսակս առանց հնանալոյ [2], զանձ անպակաս [3] յերկինս, ուր ոչ գող մերձենայ եւ ոչ ցեց ապականէ. զի ուր զանձն ձեր է՝ անդ եւ սիրտք ձեր եղիցին:

Եղիցին գօտիք ձեր պնդեալ ընդ մէջս, եւ ճրագունք լուցեալք [4]. եւ դուք նմանողք մարդկան՝ որ ակն ունիցին տեառն իւրեանց՝ թէ երբ դառնայցէ ի հարսանեաց, զի յորժամ գայցէ եւ բախիցէ՝ վաղվաղակի բանայցեն նմա: Երանի՛ իցէ ծառայիցն այնոցիկ զոր եկեալ տէրն գտցէ արթունս. ամէն ասեմ ձեզ, զի գօտի ընդ մէջ ածցէ, եւ բազմեցուսցէ զնոսա, եւ անցեալ պաշտիցէ զնոսա [5]: Եւ եթէ յերկրորդ կամ յերրորդ պահու եկեսցէ եւ գտցէ այնպէս [6], երանելի են ծառայքն այնոքիկ:

Բայց զայն գիտասջիք. եթէ գիտեր տանուտէրն յորում ժամու գող գայ, հսկեր, եւ չտայր թոյլ ական հատանել ի տան իւրում. եւ դուք եղերուք պատրաստք, զի յորում ժամու ոչ կարծիցէք՝ գայ Որդի մարդոյ:

Ասէ Պետրոս. Տէր, առ մեզ ասացեր զառակդ զայդ՝ եթէ առ ամենեսեան: Եւ ասէ Տէր. Ո՞վ իցէ հաւատարիմ տնտես եւ իմաստուն, զոր կացոյց տէր իւր ի վերայ գեր-

[1] Փոխանակ ձերումդ անընչութեան յաստիս, գերկնիցն բազաւորութիւն պատրաստեալ է ձեզ Հայրն ձեր երկնաւոր:

[2] Չձեռս աղքատացն արարէք ձեզ քսակս որ ոչ հնանան եւ ոչ մաշին եւ ծակոտին հանգոյն քսակաց ազահացն:

[3] Անկորուստ եւ անապաո:

[4] Քանզի յերկինս ասաց ունել գսիրտսն եւ զգանձս իւրեանց, ցուցանէ թէ որպիսի պատրաստութեան եւ արթնութեան պէտք իցեն նոցա՝ զի մի վրիպեսցին յակնկալութենէն:

[5] Տացէ նոցին զամենայն վայելս բարեաց՝ իբրեւ աթոռակցաց եւ բարձակցաց իւրոց:

[6] Եթէ յորմէ ժամու եւ գայցէ, թեպետ եւ գիսասարակ գիշերաւ, եւ գտցէ զնոսա նոյնպէս արթունս:

դաստանի իւրոյ՝ տալ ի ժամու գկերակուրս. երանի՛ իցէ ծառային այնմիկ՝ զոր եկեալ տէր իւր գտանիցէ արարեալ այնպէս. արդարեւ ասեմ ձեզ, զի ի վերայ ամենայն ընչից իւրոց կացուցցէ զնա: Ապա եթէ ասիցէ ծառայն այն ի սրտի իւրում. Յամէ տէր իմ ի գալ, — եւ սկսանիցի հարկանել զծառայսն եւ զաղախնայս, ուտել եւ ըմպել եւ արբենալ, եկեսցէ տէր ծառային այնորիկ յաւուր յորում ակն ոչ ունիցի, եւ ի ժամու յորում ոչ գիտիցէ. ընդ մէջ կտրեսցէ զնա [1], եւ զմասն նորա ընդ անհաւատս դիցէ [2]:

Եւ ծառայ որ գիտիցէ զկամս տեառն իւրոյ, եւ ոչ պատրաստեցէ ըստ կամաց նորա, արբցէ գան բազում [3]. եւ որ ոչն գիտիցէ եւ արժանի գանի ինչ գործիցէ, արբցէ գան սակաւ. ամենայնի որում շատ տուաւ՝ շատ խնդրեսցի ի նմանէ, եւ որում բազում աւանդեցաւ՝ առաւել եւս պահանջեսցեն ի նմանէ:

Հուր եկի արկանել յերկիր [4]. եւ զինչ կամիմ, թէ արդէն իսկ բորբոքեր [5]. եւ մկրտութիւն մի ունիմ մկրտիլ, եւ զիարդ փութամ մինչեւ կատարեսցի: Համարիք եթէ խաղաղութիւն եկի տալ յերկիր [6]. ոչ, ասեմ ձեզ, այլ բա-

[1] Յոյնն՝ հատցէ ասէ, այս ինքն է գառուցէ զնա յայլոցն ծառայից:

[2] Զբաժին նորա կամ զպատիժ պատուհասին տացէ հաւասար բաժնի անհաւատարիմ ծառայիցն:

[3] Այսպիսի ոք համարի տնտեսն իմաստուն զոր կացոյց տէր իւր ի վերայ ծառայից իւրոց, եւ ամենայն առաջնորդ յԵկեղեցւոջ Քրիստոսի:

[4] Մի խիստ ինչ թուեսցին ձեզ, ասէ, բանքս իմ. քանզի ոչ եթէ հեշտալիս ինչ եկի ես քարոզել մարդկան, այլ հուր եւ սուր եւ հալածանս:

[5] Զինչ կամիմ, եթէ ոչ՝ զի այժմէն իսկ բորբոքեր հուրն այն եւ տոչորեալ կիզոյր զապականութիւնս աշխարհի: — Են որք իմանան, Զինչ կամիմ՝ եթէ արդէն իսկ բորբոքեալ իցէ. — սակայն առաջինն առուգագոյն թուի, եւ յաջորդ խօսիցն յարմարագոյն:

[6] Խաղաղութիւն այնպիսի որպիսի աշխարհս փափաքէ ունել:

ժինս [1]. զի եղիցին յայսմ հետէ հինգ [2] ի տան միում բաժանեալք, երեքն յերկուց, եւ երկուքն յերից. բաժանեացի հայր յորդւոյ, եւ որդի ի հօրէ, մայր ի դստերէ եւ դուստր ի մօրէ, սկեսուր ի հարսնէ եւ հարսն ի սկեսրէ իւրմէ:

Ասաց եւ ցժողովուրդսն. Ցորժամ տեսանիցէք ամպ ծագեալ յարեւմտից [3], իսկոյն ասէք թէ անձրեւ գայ, եւ լինի այնպէս. եւ յորժամ հարաւ շնչեալ, ասէք թէ խորշակ լինի [4], եւ լինի այնպէս: Կեղծաւորք, զերեսս երկնի եւ երկրի գիտէք փորձել, իսկ զժամանակս գայս գիաճրդ ոչ փորձէք: Ընդէր եւ յանձանց իսկ ոչ ընտրէք գարժանն [5]: Ցորժամ երթայցես ընդ ոսոխի քում առ իշխան, ի ճանապարհի տուր գիաշիւն գերծանել ի նմանէ. զի գուցէ քարշիցէ զքեզ առ դատաւորն, եւ դատաւորն մատնիցէ դահճի, եւ դահիճն արկանիցէ ի բանտ. ասեմ քեզ, ոչ եւանիցես անտի՝ մինչեւ հատուցանիցես զյետին բնիոնն [6]:

Եկին ոմանք ի նմին ժամանակի, եւ պատմեցին նմա վասն Գալիլեացւոցն՝ որոց զարիւնն Պիղատոս խառնեաց ընդ զոհս նոցա [7]: Պատասխանի ետ եւ ասէ ցնո-

[1] Զորոշումն եւ զբաժանումն:

[2] Հինգ, այս ինքն են հայր, որդի, մայր, դուստր եւ հարսն, որպէս եւ յաջորդսն ակնարկէ:

[3] Ի ծովակողմն կուսէ Հրէաստանի:

[4] Հողմ տապախառն շնչեալ ընդ անապատս Արաբիոյ:

[5] Չի մի գանգիտուբիւն գրոց եւ մարգարէիցն բանից որ զգալատենէ Մեսիային՝ պատճառիցեն, յորդոր լինի նոցա մի անհոգս լինել, այլ քաջ միտ դնել իրացն գորս աչօք իսկ իւրեանց տեսանեն, եւ հաւատալ թէ ինքն է Քրիստոսն:

[6] Զոր այլուր նաքարակիտ ասաց, աստ բնիոն ասէ՝ որ կէս է նաքարակտին, այլ իմաստ նոյն է եւ երկոցունցն՝ եթէ հարկ է եւ ընդ դուգնաքէիցն պարտուց կամ մեղաց հատուցումն առնել:

[7] Մինչդեռ Գալիլեացիքն այնոքիկ զոհս մատուցանէին՝ կոտորեաց զնոսա Պիղատոս: Պատճառք այնր կոտորածի անյայտք են· այլ կարծե-

սա. Համարիք եթե այն Գալիլեացիք եղեն մեղաւոր քան զամենայն Գալիլեացիս, զի զայնպիսի անցս կրեցին [1]. ոչ, ասեմ ձեզ, այլ եթե ոչ ապաշխարիցէք՝ ամենեքին նոյնպես կորնչիջիք: Կամ նոքա ութուտասանքն՝ յորոց վերայ աշտարակն անկաւ ի Սելովամ [2] եւ սպան զնոսա, համարիք եթե նոքա պարտապանք եղեն քան զամենայն մարդիկ որ բնակեալ են յԵրուսաղէմ. ոչ, ասեմ ձեզ. այլ եթե ոչ ապաշխարիցէք՝ ամենեքեան նոյնպես կորնչիջիք:

Ասաց եւ զառակս զայս [3]. Թզենի մի էր ուրումն որ ընկեալ յայգւոջ իւրում, եւ եկն խնդրել պտուղ ի նմանէ, եւ ոչ եգիտ. ասէ ցայգեգործն. Ահա երեք ամք են [4] յորմէ հետէ զամ խնդրել պտուղ ի թզենւոջդ եւ ոչ գտանեմ. արդ կտրեա զդա, ընդէր եւ զերկիրդ խափանէ: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ. Տէր, թո՛ղ զդա յայս ամ եւս, մինչեւ շուրջ գոմաւ բրեցից եւ արկից աղբ, թերեւս արասցէ պտուղ [5]. ապա թէ ոչ, յամէ եւս [6] հատցես զդա:

ցաւ բազմաց եթէ հետեւողք էին նոքա աղանդոյն Յուդայի Գալիլիացւոյ, եւ քարոզէին թէ չէ արժան Հրէից հարկս տալ կայսեր:

[1] Թուի թէ յայն կարծիս էր ժողովուրդն:

[2] Աշտարակն որ կառուցեալ կայր առ վտակաւն Սելովամայ:

[3] Խրատելով զնոսա փութալ յապաշխարութիւն եւ մի եւս յապաղել տալ պտուղս արդարութեան Աստուծոյ:

[4] Զամս երիս անպտուղն մնալ յայտ իմն առնէ թէ ոչ եւս ակնկալութիւն էր պտղոյ ի թզենւոյն:

[5] Նշանակ է բանս երկայնմտութեանն Աստուծոյ առ մեղաւորս, որպէս եւ ներողամտութեան եւ խնամոցն Քրիստոսի առ ժողովարանն Հրէից յերկրորդումն յայնմ ամի քարոզութեան իւրոյ առ նոսա:

[6] Յոյնն ἐις τὸ μέλλον ասէ, այն է յապայն, յապագային, այնուհետեւ:

ԽՂՃԻՔ

Ըստ մեծատանըն չիմարին, որում եառն անդք առհմային,
Յիմս աճեցին սերմանք չարին եւ բազմացան ի միտս անձին,
Մինչեւ քակել շտեմարանին՝ հոգւոյս մասանց բանականին,
եւ մեծագոյն գործել գտեղին յոգնաբեղուն պլտղոյ չարին:
Զոր մանկաղաւ քո երկեղին հատցես բզքոյս դառնաբերին,
եւ աճեցո չիս բզքարին պլտղաբերել քեզ ի յերկին:...
Զեղէ նմանող քում ծառային, որ ակն ունէր Տեառնըդ դարձին,
եւ ոչ յերկրորդ կամ յերրորդին պահու սպասեմ գալոյ քոյին:
Ըստ այսմ եւ ոչ յուսամ վեհին եւ անպատում խոստման պատուին,
Աձել ընդ մէջ քո բզգօտին, անցեալ պաշտել ընդ ծառային.
Այլ եմ նըման յուսահատին՝ քում ծառայից հարկանողին,
Արբեցողին եւ կերողին՝ եւ գինըբս Տեառնըդ վատնողին.
եւ երանի՛ թէ տրգիտին եւ ոչ հանգոյն չարիմաստին,
Չի չըմպէի գան սաստկագին, այլ յոյժ սակաւ չափով վնասին:
Բայց արդ գիտուն եմ վատթարին, տրգետ կամաւ յաւագունին.
Չեմ զգուշական պահող անձին արբուն մրտօք ըստ հրկողին:
Ի քնոյ զարթո մահաբերին, զի զգուշացայց աւազակին:
Տուր ակն ունել առաւօտին, զի յազեցայց տեսլեամբ քոյին.
Արա նըման գիս ծառային ծառայակցաց կերակրողին,
Տալ ի ժամու գիմաստ բանին իւրաքանչիւր քաղցեալ անձին:
Չարիական տուր ինձ զօտին, պլընդել բզմէջ ցանկականին.
Լծոյց բզճըրագ պատուիրանին յոգիս յանլոյս եւ խաւարին:
Կարկամութիւն կոամոլ ախտին ողորմութեամբ խորտակեացին.
եւ քաակըն հին փոփոխեացի յառանց հնութեան ունող զանձին:
Ի դաս ընտրեալ փոքրիկ հօտին խառնեա գուլիս անբեր հոգին,
Չի Հօր քո կամք հաճոյացին, գարքայութիւն տալ ընդ նոսին:
Հեղեր յերկիր գիուրդ երկնային, որով մարդկան հոգիք մաքրին.
Բորբոքեցո յանձն իմ ցըրտին, գիոգիս ջեռո սիրով քոյին:
Դու, Տեր, միայն լեր ինձ բաժին ըստ Պօղոսի զքեզ սիրողին,
Զփոխանակել էից մասին, ոչ տանջանաց գանագանին:
Չհաշիւն ես ոչ ընդ ոսոխին եառու յաստեաց ճանապարհին,
Առ ի չմատնել դատաւորին ընդ մատնութեան չարախօսին.
Որոց բերանքըն կարկեացին, ոչ դատախազ լինել վասն իմ.
Չիս ի ձեռաց կորգեա դահձին, եւ հան յանել բանտե նորին: (Ե. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

Բժշկութիւն կնոջն կարկամելոյ. — Առակք մանանխոյն եւ խմորոյ. — Աւադէ Քրիստոս գԵրուսաղէմ. — Բժշկութիւն առնն ջրգողելոյ. — Չետին տեղին ունել. — Առակ հրաւիրելոցն յընթրիս:

Եւ ուսուցանէր ի միում ի ժողովրդանոցացն ի շաբաթս: Եւ ահա կին մի գոր ունէր այս հիւանդութեան [1] ամս ութուտասն, եւ էր կարկամեալ, եւ ոչ կարէր ամենեւին ի վեր հայել: Եւ տեսեալ զնա Յիսուսի՝ կոչեաց առ ինքն եւ ասէ ցնա. Կին դու, արձակեալ ես ի հիւանդութենէ քումմէ: Եւ եդ ի վերայ նորա ձեռն, եւ առժամայն ուղղեցաւ, եւ փառաւոր առնէր զԱստուած:

Պատասխանի ետ ժողովրդապետն՝ ցասուցեալ թէ ընդէր ի շաբաթու բժշկեաց Յիսուս, եւ ասէ ցժողովուրդըն. Վեց օր է յորս արժան է գործել. յայնս եկայք բժշկեցարուք, եւ մի՛ յաւուր շաբաթու [2]: Պատասխանի ետ նմա Տէր եւ ասէ. Կեղծաւորք [3], իւրաքանչիւր ոք ի ձենջ ի շաբաթու ոչ արձակէ զեզն իւր կամ զէշ ի մսրոյ՝ եւ տանի տայ ջուր. իսկ այս՝ դուստր Աբրահամու էր, զոր կապեաց սատանայ ահաւադիկ ութուտասն ամ. ոչ էր արժան արձակել ի կապանաց անտի ի շաբաթու: Եւ

[1] Չոր այս չար տագնապէր եւ ի հիւանդութեան ունէր:

[2] Թէ բժշկութեան հանդիպել կամիցիք՝ ասէ, չարգելում. բայց գշաբաթս պղծել բժշկութեամբդ ձերով՝ չկարեմ ներել:

[3] Կեղծաւորս յիրաւի ասէ գժողովրդապետն եւ գնմանիս նորա, զի ի չար նախանձուէ բերեալք ի գործն՝ եւ նախանձ աստուածպաշտութեան կարծեցուցանէին զայն այլոց:

զայս իբրեւ ասէր, յամօք լինէին ամենեքին որ հակառակն կային նմա [1], եւ ամենայն ժողովուրդն ուրախ լինէր ի վերայ ամենայն փառաւորութեանցն որ գործէին ի նմանէ:

Եւ ասէր. Ո՞ւմ նման է արքայութիւն Աստուծոյ, եւ որո՞ւմ նմանութեան նմանեցուցից զնա: Նման է հատոյ մանանխոյ, զոր առեալ մարդոյ՝ արկ ի պարտէզ իւր. աճեաց եւ եղեւ ծառ, եւ թռչունք երկնից բնակեալ էին յոտս նորա:

Եւ դարձեալ ասէ. Ո՞ւմ նմանեցուցից զարքայութիւն Աստուծոյ: Նման է խմորոյ՝ զոր առեալ կնոջ թաքոյց յալեր երից գրուաց՝ մինչեւ խմորեցաւ ամենայն:

Եւ շրջէր ընդ քաղաքս եւ ընդ գեօղս, ուսուցանէր. եւ ճանապարհ արարեալ յԵրուսաղէմ, ասէ ոմն ցնա. Տէր, եթէ սակաւք իցեն որ ապրելոց իցեն: Եւ նա ասէ ցնոսա. Ջանացարո՛ւք մտանել ընդ դուռն նեղ [2]. ասեմ ձեզ, զի բազումք խնդրեսցեն մտանել եւ ոչ կարասցեն [3]. յորմէ հետէ մտցէ տանուտէրն եւ փակեսցէ զդուռնն [4], եւ սկսանիցիք կալ արտաքոյ եւ բախել զդուռնն եւ ասել. Տէր Տէր, բա՛ց մեզ. եւ պատասխանի տուեալ ասիցէ ձեզ. Ոչ գիտեմ զձեզ ուստի էք: Յայնժամ սկսանիջիք ասել. Կերաք առաջի քո եւ արբաք, եւ ի հրապարակս մեր ուսուցեր: Եւ ասիցէ. Ասեմ ձեզ, ոչ գիտեմ զձեզ ուստի էք. ի բաց կացէք յինէն ամենայն մշակքդ անիրաւութեան [5]:

[1] Ոչ կարելով տալ նմա պատասխանի:

[2] Ջանացարո՛ւք բնարել զվարս խաւտութեան եւ համբերութեան՝ գործունեին եւ զաւակաւոց ախորժելի:

[3] Սովորեալքն գնալ ընդ յայն ճանապարհ, ընդ ցոփն եւ ընդ անձնդիւր կեանս:

[4] Ցաւուրն յեռնում վասն հասարակաց ամենայն մարդկան, եւ առն իւրաքանչիւր յաւուր մահուան նորին:

[5] Որոց գործք եւ վաստակք չի են անիրաւութեամբ:

Անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց. յորժամ տեսանիցէք զԱբրահամ եւ զԻսահակ եւ զՅակոբ եւ զամենայն մարգարէս յարքայութեան Աստուծոյ, եւ զձեզ հանեալ արտաքս. եւ եկեսցեն յարեւելից եւ յարեւմտից եւ ի հիւսիսոյ եւ ի հարաւոյ, եւ բազմեսցին յարքայութեան Աստուծոյ. եւ ահա իցեն յետինք՝ որ եղիցին առաջինք, եւ իցեն առաջինք որ լինիցին յետինք [1]:

Ի նմին աւուր մատեան ոմանք Փարիսեցիք, եւ ասեն ցնա. Ել եւ գնա աստի, զի Հերովդէս կամի սպանանել զքեզ [2]: Եւ ասէ ցնոսա. Երթայք ասացէք աղուեսուն այնմիկ [3]. Ահաւասիկ հանեմ դեւս, եւ բժշկութիւնս կատարեմ այսօր եւ վաղիւ, եւ յերիր աւուր կատարիմ [4]: Բայց պարտ է այսօր եւ վաղիւ եւ ի միւսում աւուր գնալ, զի ոչ է մարթ մարգարէի կորնչել արտաքոյ քան զԵրուսաղէմ [5]: Երուսաղէմ Երուսաղէմ որ կոտորիր զմարգարէս, եւ քարկոծ առնէիր զառաքեալսն առ քեզ. քանիցս անգամ կամեցայ ժողովել զորդիս քո, որպէս հաւ զձագս իւր ընդ թեւովք, եւ ոչ կամեցարուք. ահա թողեալ լիցի ձեզ տուն ձեր: Բայց ասեմ ձեզ, եթէ ոչ ետես տեսանիցէք զիս, մինչեւ ասիցէք, Օրհնեալ եկեալն յանուն Տեառն [6]:

[1] Առակ թուի բանս ի բերանս հասարակաց, եւ Փրիստոս պատշաճեցուցանէ զայն ազգին Հրէից եւ հեթանոսաց:

[2] Դաւ էր բանն ի դիմաց Փարիսեցւոց, որ յԵրուսաղէմ փութացուցանէին զՓրկիչն զի սպանցի:

[3] Առնն այնմիկ նենգաւորի:

[4] Ցետ սակաւ ժամանակի մեռանիմ. — որպէս եւ մեռաւն իսկ յետ երից ամաց:

[5] Պարտ իսկ է ինձ մեռանել՝ ասէ, բայց ոչ ի ձեռաց Հերովդի. իմանամ զիսորհուրդս մտաց ձերոց, եւ վաղու եւս սահմանեալ եմ յԵրուսաղէմ մեռանել:

[6] Ի լնուլ չափու անօրէնութեանցն ձերոց՝ ոչ եւս տեսանիցէք զիս, մինչեւ բացցին աչք ձեր, եւ սիրտք ձեր կակղասցին յապաշխարութիւն:

ԱՅՐՆ ՋՐԳՈՂԵԱԼ.

Եւ եղեւ ի մտանելն նորա ի տուն որումն իշխանացն Փարիսեցւոց [1] ի շաբաթու ուտել հաց, եւ նոքա սպասէին նմա [2]: Եւ ահա այր ումն էր անդ ջրգողեալ առաջի նորա: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցօրինաւորսն եւ ցՓարիսեցիս. Եթէ արժան իցէ ի շաբաթու բժշկել: Եւ նոքա լուռ եղեն: Եւ բուռն առեալ զնմանէ՝ բժշկեաց զնա եւ արձակեաց. եւ ասէ ցնոսա. Ո՞յր ուրուք ի ձենջ էղ կամ եզն անկանիցի ի ջրհոր, եւ ոչ վաղվաղակի հանիցէ զնա յաւուր շաբաթու: Եւ ոչ կարացին տալ նմա պատասխանի առ այն:

Ասաց եւ առ կոչնականսն առակ մի, հայնցեալ թէ զիարդ բարձրնտիր լինէին [3]. ասէ ցնոսա. Յորժամ կոչիցէ ոք զքեզ ի հարսանիս կամ ի կոչունս, մի բազմիցիս յառաջին բարձին. գուցէ պատուականագոյն եւս քան զքեզ իցէ կոչեցեալ ի նմանէ, եւ եկեալ որ զքեզն եւ զնա կոչեաց՝ ասիցէ ցքեզ. Տուր սմա տեղի: Եւ ապա սկսանիցիս ամօթով զյետին տեղի ունել: Այլ յորժամ կոչիցիս, երթիջիր բազմեաջիր ի յետին տեղւոջ. զի յորժամ գայցէ որ կոչեացն զքեզ, ասիցէ ցքեզ. Բարեկամ, ի վեր մատիր: Յայնժամ եղիցին քեզ փառք առաջի բարձակցացն քոց: Զի ամենայն որ բարձրացուցանէ զանձն՝ խոնարհեսցի, եւ որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարձրասցի:

Ասէ եւ ցկոչնատէրն [4]. Յորժամ առնիցես ճաշ կամ ընթրիս, մի կոչեր զբարեկամս քո, եւ մի զեղբարս քո, եւ մի զազգականս քո, եւ մի զդրացիս քո, եւ մի զմեծամեծս. զի մի եւ նոքա փոխարէն կոչեսցեն զքեզ, եւ լինիցի քեզ հատուցումն: Այլ յորժամ առնիցես ընդունե-

[1] Ի գլխաւորաց անտի Փարիսեցւոցն:
[2] Որապէս ինչ ի նմանէ բան կամ գործ ամբաստանութեան արժանի:
[3] Հետամուտ լինէին պատուոյ, զնախաթոռս խնդրէին:
[4] Յիշխանն Փարիսեցի:

լութիւն, կոչեա զաղքատս եւ զխեղս եւ զկաղս եւ զկոյրըս, եւ երանելի լինիցիս, զի ոչ ունին փոխարէն հատուցանելոյ քեզ. եւ հատուսցի քեզ փոխարէն ի յարութեան արդարոց:

Իբրեւ լուաւ զայս ոմն ի բազմականացն՝ ասէ ցնա. Երանի՛ որ կերիցէ ճաշ յարքայութեան Աստուծոյ [1]:

Եւ նա ասէ [2]. Այր ոմն գործեաց ընթրիս, եւ հրաւիրեաց զբազումս, եւ առաքեաց զծառայ իւր ի ժամու ընթրեացն կոչել զհրաւիրեալսն թէ Եկայք, զի ահաւասիկ պատրաստ է ամենայն ինչ: Եւ սկսան մի ըստ միոջէ ամենեքեան հրաժարել: Առաջինն ասէ. Ագարակ գնեցի, եւ հարկ է ելանել տեսանել զնա. աղաչեմ զքեզ, կալ զիս հրաժարեալ: Եւ միւսն ասէ. Լուծս հինգ եզանց գնեցի, եւ երթամ փորձել զնոսա. աղաչեմ զքեզ, կալ զիս հրաժարեալ: Եւ միւսն ասէ. Կին ածի, եւ վասն այնորիկ ոչ կարեմ գալ: Եւ եկեալ ծառայն պատմեաց զայն տեառն իւրում: Յայնժամ բարկացեալ տանուտէրն՝ ասէ ցծառայն իւր. Ել վաղվաղակի ի հրապարակս եւ ի փողոցս քաղաքիդ, եւ զաղքատս եւ զխեղս եւ զկաղս եւ զկոյրս մոյծ այսր: Եւ ասէ ծառայն. Տէր, եղեւ զոր հրամայեցեր, եւ կայ եւս տեղի: Եւ ասէ տէրն ցծառայն. Ել ի ճանապարհս եւ ի ցանգս, եւ արա այսր մտանել, զի լցցի տունս իմ. ասեմ ձեզ, զի ոչ ոք յայնց կոչեցելոց ճաշակեսցէ յընթրեաց իմոց [3]:

[1] Համարէր արդեօք այրն եթէ եւ յարքայութեանն Աստուծոյ նիւթական կերակուրք եւ ըմպելիք էին:

[2] Իբրեւ ի պատասխանի բանից առնն, յայտ առնելով՝ եթէ իւր յայն աւուր իսկ եկեալ է, հրաւէր կարդալ մարդկան առ ինքն եւ յերկինս, եւ նոքա պէսպէս պատճառանօք յուշացեալք վրիպին ի բարեացն:

[3] Այրն այն Աստուած է, ընթրիք թագաւորութիւնն Աստուծոյ ի վերայ երկրի՝ եկեղեցի սուրբ, հրաւիրեալքն Հրեայք, եւ որք ի հրապարակացն եւ ի փողոցաց կոչեցան՝ հեթանոսքն եւ խուժադուժք:

ԽՂՃԻՔ

Կարկամ եդէ ես առ բարին՝ նըման կընոջըն կարկամին.
Չեռըն տացես ինձ ընդ նըմին, գանկեալ հոգիս կանգնել յոտին :...
Չհաւատ բոլոր մանանեխին զարքայութեան օրինակին
Ոչ ըստացայ իմուս անձին, գի չար չերինք փոփոխեին :
Եւ ոչ նըման թրոչնոց երկնին յոստըս հանգեալ պատուիրանին,
Ցորում հոգիք մաքուր հանգչին ժառանգք երկնից սուրբ խորանին :
Եւ ոչ եդէ խիստ ըստ համին, կամ կարծրագոյն ճրճեաց մըտին.
Չորոց մանրեա մանր ըգժանին, եւ գիս կառո յոստըս ծառին :
Խըմոր եդէ վատթար եւ հին, եւ ոչ յառակ աճման բանին,
Յայն որ թաքոյց յայերըն կին՝ Եկեղեցի՝ գխորհուրդ քոյին :
Չի նա ի քէն առեալ նախկին, նովաւ ծանեան դասքըն վերին.
Եւ ընդ գանգուածս աղամայիս խառնեալ բոլոր խըմորէին :
Չըրկեալ միայն ես յերկոսին յանճառելի լոյս իմաստին.
Ում արացես հաղորդ կըրկին, տացես դարձեալ գոր կորուսին :...
Ի վեհագոյն նըստոյ բարձին յաստիճանաց քոց առաջին,
Ոչ յառաջեալ կոչմամբ քոյին, այլ յինքնաշարժ փառամոլին :
Ցորժամ կոչես գագգ երկրածին ի հանրական կոչարանին,
Մի յանդրգնիս բան կոչողիդ ի վայր մատիր բարբառեացին.
Այլ եւ անկեալս այժմ ի գետին լըւայց բարեացն ի քէն բանին,
Ի վեր մատիր բարեկամին՝ ի բարձրութիւնս աստուածային :...
Ցընբրիսըն մեծ կազմեալ մեծին Տեառնըդ ծառայք գիս կոչեցին.
Ցորմէ ի բաց հրաժարեցի, պատճառելով խրատու չարին,
Վասն աշխարհի ազարակին եւ վասն եզանց գգայականին :
Եւ ընդ կընոջ հեշտասիրին՝ որով կապեալ կամ ի սոսին,
Լուծիչ կապից դըժոխայիս, յոյծ ըզկապանս իմ գերեսին.
Հան ի հովտես այս տըրտմագին, տար ի տաճար յուխտեալ տեղին.
Աբժանացո կենաց հացին եւ ըմբելւոյդ աստուածային,
Ուրախանալ գինեաւ բանին՝ գոր խառնեցեր անըզգամին : (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ Լ.

Յիսուս ի նաւակատիսն որ յԵրուսաղէմ. — Հրեայքն կամին քարկոծ առնել զնա. — Գնայն Յիսուսի յայնկոյս Յորդանանու. — Խրատ ուբացութեան անձին. — Առակք մոլորեալ ոչխարին, դրամոյն կորուսելոյ, եւ որդւոյն անառակի:

Ելն յայնժամ նաւակատիքն[1] յԵրուսաղէմ, եւ ձմեռն էր, եւ շրջէր Յիսուս ի տաճարին ի սրահին Սողոմոնի: Շուրջ եղեն զնովաւ Հրեայքն եւ ասեն. Մինչեւ յերբ թափես զոգիս մեր[2]. եթէ դու ես Քրիստոսն, ասա մեզ ետ նոցա Յիսուս եւ համարձակ: Պատասխանի ասէ. Ասացի ձեզ, եւ ոչ հաւատայք ինձ. զգործսն զոր ես գործեմ յանուն Հօր իմոյ՝ նոքին իսկ վկայեն վասն իմ. այլ դուք ոչ հաւատայք, զի չէք յոչխարաց անտի իմոց[3]: Ոչխարք իմ ձայնի իմում լսեն, եւ ես ճանաչեմ զնոսա, եւ գկնի իմ գան, եւ ես տամ նոցա գկեանսն յաւիտենականս, եւ մի կորիցեն յաւիտեան, եւ մի ոք յափշտակեսցէ զնոսա ի ձեռաց իմոց: Հայրն իմ որ ետ ինձ զնոսա՝ մեծ է քան զամենայն, եւ ոչ ոք կարէ յափշտակել ի ձեռաց Հօր իմոյ: Ես եւ Հայր իմ մի եմք[4]:

[1] Նաւակատիք տաճարին բազումք էին առ Հրեայսն, որպես Մովսիսին, Սողոմոնի, դարձի գերւոյն ի Բաբելոնէ, Մակաբայեցւոցն, եւ Հերովդին՝ որոյ գտաճարն նորոգեալ էր. թուի թէ աստանօր գվերջնոյս գայսմանէ իցեն բանք:

[2] Յոգիս ապաստան առնես գմեզ, տագնապես գոգիս մեր եւ չարչարես:

[3] Զկամիք անսալ բանից իմոց, որով եւ վարատեալ ի բաց ելանէք ի հօտէ ոչխարացն իմոց:

[4] Յայտ առնէ անհա Քրիստոս բանիւս եթէ Աստուած է՝ հակից Հօր եւ իսկակից:

Վէմս առին Հրեայքն զի քարկոծ արասցեն զնա: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս. Բազում գործս բարիս ցուցի ձեզ ի Հօրէ իմմէ [1]. վասն որո՞յ գործոյ ի նոցանէ քարկոծ առնէք զիս: Պատասխանի ետուն նմա Հրեայքն. Վասն բարւոյ գործոյ ոչ առնեմք զքեզ քարկոծ, այլ վասն հայհոյութեան. եւ զի դու մարդ ես, եւ զանձն քո Աստուած առնես: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս. Ո՞չ յօրէնս ձեր գրեալ է. Ես ասացի թէ աստուածք իցէք [2]: Իսկ եթէ զնոսա աստուածս ասէ, առ որս բանն Աստուծոյ եղեւ [3], — եւ չէ՛ մարթ եղծանել գրոյն [4]. — իսկ զոր Հայրն սրբեաց [5] եւ առաքեաց յաշխարհ՝ դուք ասէք թէ հայհոյես, զի ասացի թէ Որդի Աստուծոյ եմ: Եթէ ոչ գործեմ զգործս Հօր իմոյ, մի՛ հաւատայք ինձ. ապա թէ գործեմ, թէ եւ ինձ ոչ հաւատայք [6], սակայն գործոցն հաւատացէք. զի գիտասջիք եւ ծանիջիք՝ եթէ Հայր յիս եւ ես ի Հայր: Դարձեալ խնդրէին զնա ունել եւ ել ի ձեռաց նոցա:

Եւ գնաց միւսանգամ յայնկոյս Յորդանանու, ի տեղին ուր էր Յովհաննէս զառաջինն եւ մկրտէր, եւ անդ լինէր [7]: Եկին բազումք առ նա, եւ ասեն՝ զի Յովհաննէս նշան ինչ ոչ արար. բայց զամենայն զոր ասաց Յովհաննէս վասն նորա՝ ճշմարիտ էր [8]: Եւ բազումք հաւատացին ի նա անդ:

[1] Գործեալս աստուածայնովն զօրութեամբ Հօր իմոյ:

[2] Սաղմ. ՁԱ., 6:

[3] Առ իշխանս եւ դատաւորս ժողովրդեան ասացաւ բանն այն Սաղմոսաց:

[4] Չէ՛ մարթ ստել կամ ի դերեւ ելանել բանից գրոյն:

[5] Սուրբ եւ փառաւոր արար՝ միաւորութեամբ աստուածային բնութեանն ընդ մարդկայնումս:

[6] Եթէ բանից իմոց ոչ հաւատայք:

[7] Անդէն մնայր Յիսուս առ ժամանակ մի:

[8] Ասէին ցմիմեանս եւ ցՅիսուս, զի թէպետ եւ Յովհաննէս գրանս իւր ոչ նշանօք ինչ հաստատեաց, սակայն հաւատամք ճշմարիտ լինել վկայութեանն զոր վկայեաց վասն նորա:

Եւ երթային ընդ նմա ժողովուրդք բազումք. դարձաւ եւ ասէ ցնոսա. Եթէ ոք գայ առ իս, եւ ոչ ատեայ [1] զհայր իւր եւ զմայր եւ զկին եւ զորդիս եւ զեղբարս եւ զքոյր, նա եւ զանձն եւս իւր, ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել. զի որ ոչ բառնայ զխաչ իւր եւ գայ զկնի իմ, ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել [2]:

Ո՞վ ոք ի ձենջ կամիցի շինել աշտարակ, եւ ոչ նախ նստեալ համարիցի զծախսն՝ եթէ ունիցի բաւական ի կատարումն. զի գուցէ իբրեւ արկանիցէ հիմն, եւ ոչ կարիցէ կատարել, ամենեքին որ տեսանիցեն՝ սկսանիցին ծաղր առնել զնա եւ ասել՝ թէ Այս այր սկսաւ շինել, եւ ոչ կարաց կատարել:

Կամ ո՞ր թագաւոր երթեալ տայցէ պատերազմ ընդ այլում թագաւորի, եւ ոչ նստեալ նախ խորհիցի՝ եթէ կարծղ իցէ տասն հազարաւ գդեմ ունել գայնորիկ որ գայցէ ի վերայ նորա քսան հազարաւ: Ապա թէ ոչ, մինչդեռ հեռագոյն իցէ, հրեշտակութիւն առաքեալ՝ աղաչեացէ ի խաղաղութիւն: Արդ այսպէս ամենայն ոք ի ձենջ որ ոչ հրաժարեացէ յամենայն ընչից իւրոց, ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել [3]:

Բարւոք է աղ. ապա թէ աղն անհամեացի, ի՞ւ համեմեացի. ոչ յերկիր եւ ոչ յաղբ է պիտանացու, այլ ընկենուլ զնա արտաքս: Որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ:

[1] Ատելն աստանօր ոչ չարիս ինչ մաղթել է եւ ոչ քինալ ընդ ումեք, այլ առ սիրովն որով պարտիմք սիրել զԱրարիչն մեր եւ զՓրկիչ ի վեր քան զամենայն՝ մարք է ատելութիւն ձայնել զսէրն որ առ արարածս իցէ:

[2] Ի հաստատութիւն այսմ են օրինակքդ երկոքին գորս յաւելեալ ի բանս իւր ասէ:

[3] Համարելն նախ զծախս շինուածոյ աշտարակին, որպէս եւ բազաւորին խորհել նախ զանձին գօրութենէ՝ օրինակ է քննութեանն որով պարտ է աշակերտելոց Փրկչին քննել զանձինս եւ հրաժարել յամենայնէ որ ընդ աշխարհիս ինչ իրս կապիցէ զոգիս նոցա:

Եւ էին մերձ առ նա ամենայն մաքսաւորք եւ մեղաւորք՝ լսել ի նմանէ: Տրտնջէին Փարիսեցիքն եւ դպիրք եւ ասէին. Ընդէր սա զմեղաւորս ընդունի եւ ուտէ ընդ նոսա: Ասաց առ նոսա զառակս զայս. Ո՞վ ոք իցէ ի ձենջ մարդ՝ որոյ իցէ հարիւր ոչխար, եւ կորուսանիցէ մի ի նոցանէ. ոչ թողուցու զիննսուն եւ զինն յանապատի, եւ երթայցէ զհետ կորուսելոյն՝ մինչեւ գտանիցէ զնա: Եւ իբրեւ գտանէ, դնէ զնա ի վերայ ուսոց իւրոց խնդալով, եւ երթայ ի տուն, կոչէ զբարեկամս եւ զդրացիս, եւ ասէ ցնոսա. Ուրախ եղերուք ընդ իս. զի գտի զոչխարս իմ զկորուսեալ: Ասեմ ձեզ, զի այսպէս է ուրախութիւն յերկինս վասն միոյ մեղաւորի որ ապաշխարիցէ՝ քան վասն իննսուն եւ ինն արդարոց որոց չիցէ պիտոյ ապաշխարութիւն [1]:

Կամ ո՞վ իցէ կին, որոյ իցէ դրամք տասն, եւ եթէ կորուսանիցէ դրամ մի՝ ոչ լուցանիցէ ճրագ, եւ ածիցէ աւել ի տան եւ խնդրիցէ ստեպ՝ մինչեւ գտանիցէ. եւ իբրեւ գտանէ, կոչէ զբարեկամս եւ զդրացիս, եւ ասէ. Ուրախ յերուք ընդ իս, զի գտի զդրամն իմ զոր կորուսի: Այնպէս, ասեմ ձեզ, ուրախութիւն եղիցի առաջի հրեշտակաց Աստուծոյ ի վերայ միոյ մեղաւորի որ ապաշխարիցէ:

Եւ ասէ. Առն միոջ էին երկու որդիք [2]. ասէ կրտսերն ի նոցանէ հօրն. Հայր, տուր ինձ բաժին՝ որ անկանի յընչից: Եւ նա բաժանեաց նոցա զկեանսն [3]: Եւ յետ ոչ բազում աւուրց ժողովեալ զամենայն կրտսեր որդւոյն՝

[1] Զոր օրինակ եւ մայր որդեսէր առաւել քուի ուրախ լինել ընդ ապաքինել որդւոցն ի հիւանդութենէ՝ քան թէ ընդ հանապազորդն քաջողջութիւն նոցին:

[2] Մին արդարոցն օրինակ է, եւ միւսն մեղաւորաց՝ որ չծրնկեց լինին պատուիրանացն Աստուծոյ:

[3] Զատացուածս, գինչս իւր:

գնաց յաշխարհ հեռի, եւ անդ վատնեաց զինչս իւր, զի կեայր անառակութեամբ: Եւ իբրեւ սպառեաց զամենայն, եղեւ սով սաստիկ յաշխարհին յայնմիկ, եւ սկսաւ ինքն չքաւորել. եւ գնացեալ յարեցաւ ի մի ոմն ի քաղաքացւոց աշխարհին այնորիկ, եւ յղեաց զնա յագարակ իւր արածել խոզս. եւ ցանկայր լնուլ զորովայն իւր յեղջերեն զոր խոզքն ուտէին, եւ ոչ ոք տայր նմա [1]:

Եւ եկեալ ի միտս իւր՝ ասէ. Քանի՛ վարձկանք իցեն ի տան Հօր իմոյ հացալիցք, եւ ես աստ սովամահ կորնչիմ: Յարուցեալ գնացից առ հայր իմ, եւ ասացից ցնա. Հա՛յր, մեղայ յերկինս [2] եւ առաջի քո, եւ ոչ եւս եմ արժանի կոչել որդի քո, արա զիս իբրեւ զմի ի վարձկանաց քոց:

Եւ յարուցեալ եկն առ հայր իւր. եւ մինչդեռ հեռագոյն էր, եսես զնա հայրն եւ գթացաւ. յարեաւ եւ ընթացաւ ընդ առաջ, անկաւ գպարանոցաւն նորա եւ համբուրեաց զնա: Եւ ասէ ցնա որդին. Հա՛յր, մեղայ յերկինս եւ առաջի քո, ոչ եւս եմ արժանի կոչել որդի քո: Ասէ հայրն ցծառայս իւր. Վաղվաղակի հանի՛ք զպատմուճանն առաջին եւ ագուցէ՛ք նմա, եւ տուք զմատանին ի ձեռն նորա, եւ կօշիկս յոտս նորա, եւ ածի՛ք զեզն պարարակ, գեցի՛ք, կերիցուք եւ ուրախ լիցուք, զի այս որդի իմ մեռեալ էր եւ եկեաց, կորուսեալ էր եւ գտաւ. եւ սկսան ուրախ լինել [3]:

Եւ էր երէց որդի նորա յագարակի. եւ մինչդեռ գայր եւ մերձ եղեւ ի տունն՝ լուաւ գձայն երգոց եւ զպարուց,

[1] Աշխարհն հեռաւոր՝ մոռացումն է պարտուց անձին. չքաւորութիւն կորուստ շնորհացն Աստուծոյ, խոզիցն արածումն՝ ծառայել ախտից չարաց՝ որ ոչ հարկանեն երբէք գքաղց գերելոցն իւրեանց:

[2] Աստուծոյ, Տեառն երկնի եւ երկրի:

[3] Այսպէս ընդ առաջ ընթացեալ ընդունի Աստուած զմեղաւորն գղջացեալ, զարդարէ զնա շնորհօքն իւրովք, եւ ի սեղան իւր խորհրդական բազմեցուցանէ, որ առ հաւատչեայն է երկնայնոցն ուրախութեանց:

եւ կոչեցեալ առ ինքն գմի ի ծառայիցն՝ հարցանէր թէ զինչ իցէ այն: Եւ նա ասէ ցնա. Զի եղբայր քո եկեալ է, եւ եզեն հայր քո զեզն պարարակ, զի ողջամբ ընկալաւ զնա: Բարկացաւ եւ ոչ կամէր մտանել [2]. եւ հայրն ելեալ արտաքս՝ աղաչէր զնա: Պատասխանի ետ եւ ասէ ցհայրըն. Այս քանի՛ ամք են զի ծառայեմ քեզ, եւ երբէք զպատուիրանաւ քով ոչ անցի. ու մի երբէք ոչ ետուր ինձ՝ զի ուրախ եղէց ընդ բարեկամս իմ. յորժամ եկն որդիդ քո այդ որ եկեր զկեանս քո ընդ պոռնիկս, զեներ դմա զեզն պարարակ: Եւ ասէ ցնա. Որդեակ, դու հանապազ ընդ իս ես, եւ ամենայն որ ինչ իմ է՝ քո է [3]. այլ ուրախ լինել եւ խնդալ պարտ էր, զի եղբայր քո այս մեռեալ էր եւ եկեաց, կորուսեալ էր եւ գտաւ:

[1] Այնքան է մարդասիրութեանն Աստուծոյ առաւելութիւն՝ զի զարդարսն մարթէր շարժել ի նախանձ եւ ի բարկութիւն՝ եթէ կարող ինչ էին նոքա բարկանալ եւ նախանձել:

ԽՂՃԻՔ

Զելից յերկինս աշտարակին եւ զամբութիւն ընդդէմ չարին,
Ըզկուսութիւն հրեշտակային եւ որով նայն մաքուր պահին,
Ոչ հաշուեցայ գծախսս վարձին, եւ ոչ գերկունըս շինուածին,
Այլ հիմն արկի կրօնից կարգին առանց գրչխոյ կատարածին.
Բայց, կատարիչդ ամենայնին, կերտող բոլոր հականին,
Չիմ կատարեա շինուած անձին, յօդեա ի գլուխդ վերըստին,
Չի մի անցորդք ծիծաղեսցին յառանց լրման թողեալ շինին.
Այլ քո բանիւ պըսակեսցին հիմն եւ աւարտն ի միասին:
Իմ թագաւոր իշխան հոգիս, յորժամ մըտի յաշխարհ սովին,
Դ՚ աշխարհակալըս խաւարին եմուտ ի մարտ պատերազմին...
Սակայն չեղի ունկըն խրատին առակաւոր քո հրամանին.
Որով անկայ ի մէջ մարտին, խոցեալ վիրօք անհրնարին:...

Այլ, թագաւորդ իմ երկնային, ամենազօր Հօր միածին,
Լեր մարտակից տրկարս անձին ի հոգեւոր պատերազմին :...
Մոլորեցայ ըստ ոչխարին ի բանաւոր հօտէ քոյին.
Նըւազեցի գքիւ հարիւրին, գոր յանապատ թողեր վերին :
Եկիր խընդրել սիրով ըգմին, գըտեալ հաներ ուսով յերկին.
Լըցեր ըգքիւ անկեալ դասին յուրախութիւն հրեշտակային :...
Չարքունական պատկեր քոյին՝ դրոշմեալ ի դէմըս մարդկային,
Խոր թաղեցի յաղբեւս ախտին՝ կորըստական խրատուք չարին.
Չոր խընդրեացես յուսով ճրագին աստուածութեանդ որ ի մարմին.
Եւ տանս աւել ած ըստ բանին, մաքրեա յախտից ըստ աշխարհին :...
Հետեւեցայ անառակին ի հեռաւրնակ տարաշխարհին,
Չհայրենական վաստնեալ բաժին, գոր ընկալայ յաւազանին.
Յորում սովիմ կենաց հացին եւ ըմբելւոյդ աստուածային :
Ի յարածել խոզերամին չյագիմ մեղօք քաղցր եղջերին.
Չհայրըդ կոչեմ ընդ կըրտսերին, մեղայ ասեմ քեզ ի յերկին.
Թէ եւ որդւոյ կոչման ձայնին չեմ արժանի Հօրըդ վերին.
Արա գիս մի ըստ վարձկանին, որք ընդ վարձու գործեն գբաբին :
Ի ապրեցելոցն երկրորդ կարգին, քանզի չուծի զսեր հայրենին,
Ի գիրկս ընկալ խնամոց վեհիդ, արժանացո սուրբ համբուրին.
Փոխարկելով գիտա անմահիդ ընդ դիակնեալ հոգւոյս հոտին :
Տուր ինձ ըգմիս պարարակին՝ ըմբել զգինին որ ի խաչին.
Չըւարճացո գղաւս անմարմին ընդ մեռելոյս կենաց գիւտին : (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԼԱ.

Առակ անիրաւ տնտեսին. — Ամուսնութեան օրէնք անյուծանելի. — Առակ աղքատին Ղազարու եւ անողորմ մեծատանն:

Եւ ասէր առ աշակերտս [1]. Այր մի էր մեծատուն՝ որոյ էր տնտես [2], եւ եղեւ գնմանէ ամբաստանութիւն որպես թէ վատնիցէ զինչս նորա: Կոչեաց եւ ասէ ցնա. Զինչ է այս զոր լսեմ զքէն. տուր գիամար տնտեսութեան քոյ, զի ոչ եւս կարես լինել տնտես: Ասէ ընդ միտս իւր տնտեսն. Զինչ գործեցից, զի տէր իմ հանէ զտնտեսութիւնս. գործել ոչ կարեմ [3], մուրանալ ամաչեմ: Գիտեմ զինչ արարից, զի յորժամ ի բաց լինիցիմ ի տնտեսութենէս՝ ընկալցին զիս ի տունս իւրեանց:

Եւ կոչեցեալ առ ինքն մի ըստ միոջէ ի պարտապանաց տեառն իւրոյ, ասէ ցառաջինն. Քանի՞ ինչ պարտիս տեառն իմում: Եւ նա ասէ. Հարիւր մար ձիթոյ. ասէ ցնա. Կա՛ զգիր քո [4], եւ նիստ գրեա վաղվաղակի յիսուն: Յարձեալ ասէ ցմիւսն. Դու քանի՞ ինչ պարտիս: Եւ նա ասէ. Հարիւր քոռ ցորենոյ: Եւ ասէ ցնա. Կա՛ զգիր քո եւ նիստ գրեա ութսուն: Եւ գովեաց տէրն զտնտեսն անիրաւու-

[1] Վերագոյն գլխոյն Աստուծոյ առ մեղաւորս եցոյց, եւ աստէն զմեղաւորս յորդորէ յապաշխարութիւն:

[2] Մեծատունն զԱստուած օրինակէ, եւ տնտեսն զայր մեղաւոր:

[3] Զի չեմ սովոր յաշխատութիւն եւ ի ճգունս, կամ զի տկար եմ մարմնով:

[4] Ա՛ռ աւասիկ գմուրհակ պարտուցդ զոր առ իս ունէի, եւ փոխեալ գսոյն՝ նուազեսջիր գպարտսդ:

թեան, զի իմաստութեամբ արար [1]. զի որդիք աշխարհիս այսորիկ իմաստնագոյն են քան զորդիս լուսոյ յազգս իւրեանց [2]:

Եւ ես ձեզ ասեմ. Արարէք ձեզ բարեկամս ի մամոնայէ անիրաւութեան [3], զի յորժամ պակասիցէ այն [4] ընկալցին զձեզ ի յարկսն յաւիտենականս: Որ ի փոքուն հաւատարիմ է, եւ ի բազմին հաւատարիմ է. եւ որ ի փոքուն անիրաւ՝ եւ ի բազմին անիրաւ է. իսկ արդ եթէ յանիրաւ մամոնային չեղէք հաւատարիմք, զճշմարիտն ձեզ ո՞ հաւատասցէ [5]. եւ եթէ յօտարին չեղէք հաւատարիմք, զձերն ո՞ տացէ ձեզ [6]:

Իբրեւ լսէին զայս ամենայն Փարիսեցիքն, քանզի արծաթասէրք էին, եւ անգոսնէին զնա [7]: Եւ ասէ ցնոսա. Դուք էք որ արդարացուցանէք զանձինս առաջի մարդկան [8]. սակայն Աստուած գիտէ զսիրտս ձեր. զի որ

[1] Ոչ վասն անիրաւութեանն գովեաց զնա, եւ ոչ եթէ զի գնենգութիւն ի նենգութիւնս յաւելոյր, այլ զի գիանդերձեալ պետս իւր խնամ կալաւ իմաստութեամբ հոգալ յառաջագոյն:

[2] Որդիս լուսոյ զՔրեայսն ասէ, ստգտանելով զնոսա զի ոչ զգուշանան յադեսիցն որ պատրաստեալ են նոցա. իսկ որդիս աշխարհի զայնոսիկ անուանէ որ բոլորովիմբ գառածեալք իցեն ի հոգս մարմնաւոր պիտոյից:

[3] Մամոնայ անիրաւութեան՝ այս ինքն է ճոխութիւն անիրաւ կոչէ Տէր զինչս, քանզի բազում այն է զի անիրաւութեամբ բերին ի ձեռս, կամ զի պատճառք լինին մեղաց եւ ամբարտաւանութեան, եւ ի չար անդր վարին ի բազմաց:

[4] Ցոյնն՝ Յորժամ պակասիցէք ասէ, ὅταν ἐκλίπητε, այս ինքն է՝ յորժամ մեռանիցիք. — մերն թարգմանիչ զպակասել ընչից թուի իմացեալ, եւ արդեօք ոչ ինչ յանդէպս:

[5] Ճշմարիտ ճոխութիւն գիոգեւորականն կոչէ:

[6] Արդարեւ իսկ օտարոտի եւ վաղանցուկ են ստացուածք աշխարհիս, եւ մերն սեպհական եւ գանձ անկորուստ՝ շնորհքն Աստուծոյ են եւ փրկութիւն անձանց:

[7] Արհամարհէին զբանիւք նորա՝ որպէս սովոր են առնել անգգամք որ ի խորս չարեաց հասեալ իցեն:

[8] Հնարիք իմն այնպէս արդարս երեւել առաջի մարդկան որպէս թէ ոչ ի խրատ եւ ի յանդիմանութիւն ձեզ իցեն բանքս իմ:

առաջի մարդկան բարձր է՝ պիղծ է առաջի Աստուծոյ: Օրենքն եւ մարգարէք մինչեւ ցՅովհաննես. յայնմ հետէ արքայութիւնն Աստուծոյ աւետարանի, եւ ամենայն ոք զնա բռնաբարէ[1]: Դիւրին իցէ երկնից եւ երկրի անցանել, քան յօրինացն միոյ նշանախեցի անկանել[2]:

Իսկ Փարիսեցիքն մատուցեալ փորձելով հարցանէին զնա եւ ասէին, եթէ Արժան իցէ առն գկին իւր արձակել ըստ ամենայն վնասու: Նա պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ. Չինչ պատուիրեաց ձեզ Մովսես: Եւ նոքա ասեն. Մովսես հրաման ետ գիր մեկնելոյ գրել, եւ արձակել: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Ձիցէ ընթերցեալ ձեր՝ թէ որ հաստատեացն ի սկզբանէ՝ արու եւ էգ արար զնոսա՝[3] եւ ասէ. Վասն այսորիկ թողցէ այր զհայր իւր եւ զմայր, եւ երթիցէ գինեաւ կնոջ իւրոյ, եւ եղիցին երկուքն ի մարմին մի. եւ այնուհետեւ ոչ են՝ երկու, այլ մարմին մի. արդ զոր Աստուած զուգեաց՝ մարդ մի մեկնեացէ: Ասեն ցնա. Իսկ Մովսես ընդէր պատուիրեաց մեզ՝ տալ թուղթ մեկնելոյ, եւ արձակել: Ասէ ցնոսա. Մովսես վասն խստասրտութեան ձերոյ հրամայեաց ձեզ արձակել գկանայս ձեր[4]. այլ ի սկզբանէ ոչ եղեւ այնպէս: Բայց ասեմ ձեզ, զի ամենայն որ արձակեացէ գկին իւր, եւ ոչ վասն պոռնկութեան, եւ առնիցէ այլ՝ շնայ, եւ որ զարձակեալն առնիցէ՝ շնայ:

[1] Դուք օրինօքն՝ մանաւանդ ես գիտութեամբ եւեթ օրինացն պարծիք տակաւին. բայց արդ գիտասջիք զի բացեալ է դուռն արքայութեանն Աստուծոյ. եւ որք կամիցինն անդր մտանել՝ պարտին բուռն առնել անձանց, եւ ի բաց ձօձափել զամենայն որ ինչ խափան լինիցի նոցա յընթացիցն յերկինս:

[2] Մի եւ զայն կարծիցէք եթէ Աւետարանն հակառակ ինչ օրինացն իցէ, այլ լրումն է նոցին եւ կատարելութիւն:

[3] Մի եւեթ արու եւ մի միայն էգ:

[4] Զի մի մինչեւ ի սպառ ի տառապանս եւ ի ձշուառութեան ունիցիք զնոսա:

Եւ ի տան դարձեալ աշակերտքն զնոյն հարցին ցնա. եւ ասէ ցնոսա. Եթէ այր արձակեացէ զկին իւր եւ արասցէ այլ, չնայ. եւ կին եթէ ելցէ յառնէ իւրմէ եւ եղիցի առն այլում, չնայ: Ասեն ցնա աշակերտքն իւր. Եթէ այդպէս ինչ վնաս իցէ ընդ այր եւ ընդ կին, յաւէտ չամուսնանալ[1]: Եւ նա ասէ ցնոսա. Ոչ ամենեքեան բաւական են այդմ բանի, այլ որոց տուեալ է[2]. զի են ներքինիք՝ որ յորովայնէ մօր իւրեանց ծնան այնպէս, եւ են ներքինիք որ ի մարդկանէ եղեն ներքինիք, եւ են ներքինիք որ զանձինս իւրեանց արարին ներքինիս[3] վասն արքայութեան երկնից. որ կարող է տանել՝ տարցի[4]:

Այր ոմն էր մեծատուն, եւ ագանէր բեհեզս եւ ծիրանիս, եւ ուրախ լինէր հանապազ առատապէս: Եւ աղքատ ոմն անուն Ղազարոս անկեալ դնէր առ դրան նորա վիրաւորեալ[5], եւ ցանկայր յագել ի փշրանացն որ անկանէին ի սեղանոյ մեծատանն. այլ եւ շունք եւս գային եւ լեզուին զվէրս նորա[6]:

Եւ եղեւ մեռանել աղքատին, եւ տանել հրեշտակաց զնա ի գոգն Աբրահամու[7]: Մեռաւ եւ մեծատունն եւ թա-

[1] Եթէ այդպէս ինչ խափան կայցէ՝ ասեն՝ առն եւ կնոջ չամուսնանալ ընդ այլում՝ եւս եւ յետ արձակելոյն վասն բանի պոռնկութեան, լաւ իցէ բնաւ իսկ չամուսնանալ:

[2] Իբրեւ շնորհի ինչ եւ արտօնութիւն:

[3] Zրաժարեցին կամաւորապէս յամուսնութենէ:

[4] Գովէ զկուսութիւն մշտնջենաւոր, բայց ի կամս իւրաքանչիւր առնէ զայն ապաստան:

[5] Բազմաց առակս այս իբրեւ եղելոց ինչ իրաց ծուեցաւ պատմութիւն, որպէս եւ ի Ղազարու անուանէն յայտ է: — Աղքատին անուն կայ եւ մնայ, ասէ Ոսկեբերան, իսկ մեծատանն ոչ եւս. հանդերձ այնքանեաւ ճոխութեամբն ոչ կարաց զերծուցանել զանուն իւր ի մոռացութենէ:

[6] Ոչ միայն յանողորմ մեծատանէն չառնոյր ինչ օգնութիւն, այլ եւ ի շանցն նեղելոյ տառապեր:

[7] Ի ստորին վայրս մահու, ի տեղւոջն յորում վիսիմարեալ հանգչէին քահա-

դեցաւ [1], եւ ի դժոխսն ամբարձ զաչս իւր մինչ ի տանջանսն էր, եւտես զԱբրահամ ի հեռաստանէ, եւ զՂազարոս ի գոգ նորա հանգուցեալ. եւ նա աղաղակեաց եւ ասէ. Հայր Աբրահամ, ողորմեաց ինձ, եւ առաքեա զՂազարոս [2], զի բացցէ գծագ մատին իւրոյ ի ջուր, եւ զովացուցէ զլեզու իմ, զի պապակիմ ի տապոյ սաստի: Եւ ասէ ցնա Աբրահամ. Որդեակ, յիշեա զի ընկալար անդէն զբարիս քո ի կեանսն քում, եւ Ղազարոս նոյնպէս զչարչարանս [3]. արդ սա աստ մխիթարի, եւ դու այդր պապակիս. եւ ի վերայ այսր ամենայնի' վիհ մեծ է ընդ մեզ եւ ընդ ձեզ. եթէ կամիցին աստի առ ձեզ անցանել' ոչ կարեն, եւ ոչ այտի ոք առ մեզ անցանել: Եւ ասէ. Արդ աղաչեմ զքեզ, հայր, զի արձակեսցես զդա ի տուն հօր իմոյ [4]. են իմ անդ եղբարք հինգ' որպէս զի տացէ նոցա վկայութիւն' զի մի եւ նոքա գայցեն յայս տեղի տանջանաց: Եւ ասէ Աբրահամ. Ունին զՄովսէս եւ զմարգարէս [5], նոցա լսիցեն: Եւ նա ասէ. Ոչ, հայր Աբրահամ, բայց եթէ ի մեռելոց ոք երթիցէ առ նոսա, եւ ապաշխարեսցեն: Եւ ասէ ցնա. Եթէ Մովսէսի եւ մարգարէիցն ոչ լսեն, եւ ոչ թէ ի մեռելոց ոք յառնիցէ' հաւատասցեն [6]:

Նայապետքն եւ մարգարէք եւ արդարք' յուսով փրկութեան որ Քրիստոսին լինելոց էր: Գոգ աստանօր իմա զբազմելն առընթեր Աբրահամու:

[1] Լատին Թարգմանութիւնն ունի' եւ Թաղեցաւ ի դժոխս, եւ ամբարձ... մերս համաձայն է յոյն բնագրին:

[2] ԶՂազարոս խնդրէ, զի զնա արդեօք ճանաչէր. սակայն ի դէպ եւս է կարծել Թէ առակ էր ամենայնն, եւ ըստ պատշաճի իրացն յարմարէր Քրիստոս զպատմութիւն բանից իւրոց:

[3] Զվարձս սակաւուցն բարեաց զոր արարեր ընկալար դու ի կեանսն քում, եւ Ղազարոս զչարչարանս վասն յանցուածոցն զորս արդեօք յանցեաւ:

[4] Առ ընտանիսն իմ:

[5] Զգիրս Մովսէսի եւ զայլոց մարգարէից:

[6] Միւս եւս հաւաստիք բանիցն Տեառն տեսին յարուցեալ ի մեռելոց, եւ ոչ միայն չհաւատացին նմա, այլ եւ սպանանել եւս զնա խորհէին:

Ի Ղ Զ Ր

Ի ճառայի գոլով մասին որպէս ստեղծեր կարգել զմարմին,
Եւ տիրական իշխան զիոգին ըստ նախատիպըդ պատկերին.
Բայց անիբաւս ի յերկոսին, ի յիմ անձին եւ յօտարին,
Նըմանեցայ անիբաւին, իմ վատութեանս օրինակին :
Որ ամբաստան գինէն լինին վասն չարեացս որ միշտ գործին
Սուրբ պահապանն իմ անմարմին. եւ մարմնաւորք որ տագնապին...
Այլ դու, առատ յամենայնի, տուր ըզզըղջումն անզեղջս անձին.
Դառնալ առ քեզ բոլորովին, նախ քան կոչման զիս յատենին
Պարտապանաց դատաստանին՝ մասն ինչ Ձողուլ գոնէ պարտին...
Շնորհեա եւ ինձ ըստ տրնտեսին լինել արժան քում գովեստին.
Թէ եւ որդի եմ աշխարհին, տուր ինձ զիմաստ մեղաց դարձին :
Ըստ մեծատան փափկասիրին ես փափկացայ յառօրէին
Մարմնովս այսու անասնային ի փափկութեան անըզգամին :...
Յորոց չետու ես աղքատին, եւ ոչ բարձի զպետըս նոցին
Որք եւ Ղազարք օրինակին, բազմապատիկք են եւ ոչ մին,
Առ դուրս անգեալ իմ արտաքին աղաղակեն ողորմագին,
Եւ ես անլուր ձայնից նոցին չտալով փըշրանս բզանդանին....
Արդ մի լուայց զպատասխանին առ մեծատունն զԱբրահամին,
Թէ ընկալար դու ըզբարին զոր գործեցեր զփոխարինին,
Եւ Ղազարոս փոքու չարին հատոյց ըզվրէժ ցաւոքն անձին,
Որով սա աստ մըխիթարի, դու պապակիս ի գեհենին :
Այլ տուր աստէն զըղջումն՝ ինձէն ապաշաւել զոր գործեցին.
Ընդ յըղփութեան որովայնին, պահօք ընշել ըզստուար մարմին.
Եւ ընդ երգոցըն պոռնըկին ի գինարբուսն անառակին՝
Տուր ձայն ողբոց արտասուագին, լալ ինձ ի տուէ եւ գիշերին.
Զի բորբոքեալ նոքօք հնոցին վառումն այրմանց շիջանիցին.
Եւ խորափիտ մեծի վըհին լըցեալ՝ անցայց ես առ նոսին :
Եւ ընդ բարուց անողորմին խառնեա յիս գուխ ողորմագին.
Զի յողորմելն ինձ աղքատին՝ ողորմութեան հասիցք քոյին : (Ն Շ)

ԳԼՈՒԽ ԼԲ.

Հիւանդութիւն Ղազարու. — Գալուստ Փրկչին ի Բեթանիա. — ՅարուԹիւն Ղազարու. — Խորհուրդ Հրէից զՅիսուսէ եւ վճիռ Կայիափայ. — Երթ Յիսուսի յԵփրայիմ:

Էր ոմն հիւանդ Ղազարոս ի Բեթանիա, ի գեղջէ Մարեմայ եւ մարթայի քեռ նորա: Այս այն մարիամն էր որ օծ զՏէրն իւղով, եւ չնչեաց զոտս նորա հերով իւրով [1], որոյ եղբայրն Ղազարոս հիւանդ էր:

Առաքեցին ատ նա քորքն նորա եւ ասեն. Տէր, ահա զոր դուն սիրեիր՝ հիւանդացեալ է [2]: Իբրեւ լուաւ Յիսուս՝ ասե. Այն հիւանդութիւն չէ ի մահ [3], այլ վասն փառացն Աստուծոյ, զի փառաւոր լիցի Որդի Աստուծոյ այնուիկ: Եւ սիրեր Յիսուս զՄարթա եւ զքոյր նորա զՄարիամ եւ զՂազար:

Իբրեւ լուաւ թէ հիւանդացեալ է, զտեղի կալաւ անդէն ուր էր՝ աւուրս երկուս [4]. ապա յետ այնորիկ ասէ ցնոսա. Եկայք երթիցուք միւսանգամ ի Հրեաստան: Ասեն ցնա աշակերտքն. Ռաբբի, այժմ եւս խնդրէին զքեզ Հրեայքն քարկոծ առնել, եւ դարձեալ երթաս անդրէն: Պատասխանի ետ Յիսուս. Ո՞չ երկոտասան ժամ է աւուր.

[1] Յընթրիսն որ ի Բեթանիա:

[2] Յայտ եւ աստի է զի ոչ միշտ բարկութեանն Աստուծոյ նշանակ է հիւանդութիւն, քանզի ահա եւ առ սիրելիսն իւր առաքէ զայն Աստուած:

[3] Ոչ տեւական ինչ մահու եղիցի պատճառք:

[4] Զի յայտնագոյն եւս երեւեսցի սքանչելեացն զօրութիւն, եւ ոչ եւս ոք երկմտիցէ ընդ ստուգութիւն մահու հիւանդին:

եթէ ոք գնայ ի տուընջեան՝ ոչ գայթակղի[1]. զի զլոյս աշխարհիս այսորիկ տեսանէ. ապա թէ ոք գնայ գիշերի՝ գայթակղի, զի լոյս ոչ գոյ ընդ նմա: Զայս իբրեւ ասաց, յետ այսորիկ ասէ ցնոսա. Ղազարոս բարեկամ մեր նընջեաց, այլ երթամ զի զարթուցից զնա: Ասեն ցնա աշակերտքն. Տէր, եթէ ննջեաց՝ ապա ապրի [2]: Այլ Յիսուս վասն մահուն նորա ասէր. նոցա այնպէս թուեցաւ՝ թէ վասն ննջելոյ քնոյն ասէ:

Յայնժամ ասէ ցնոսա Յիսուս յայտնապէս. Ղազարոս մեռաւ, եւ ես ուրախ եմ(վասն ձեր, զի դուք հաւատասջիք ինձ[3]) զի ես չէի անդ. բայց արդ եկայք երթիցուք առ նա: Ասէ Թովմաս՝ անուանեալն Երկուորեակ[4] ցաշակերտակիցսն. Օ՛ն եկայք եւ մեք՝ զի ընդ նմա մեռցուք:

Եկն Յիսուս, եգիտ զնա չորեքօրեայ ի գերեզմանի. եւ էր Բեթանիա մերձ յԵրուսաղէմ՝ իբրեւ ասպարիսօք հրնգետասան[5]. բազումք ի Հրէից անտի եկեալ էին առ Մարթա եւ Մարիամ, զի մխիթարեսցեն զնոսա վասն եղբօրն:

Մարթա իբրեւ լուաւ՝ թէ Յիսուս գայ, ընդ առաջ գնաց նորա. բայց Մարիամ նստեր անդէն ի տան: Ասէ Մարթա ցՅիսուս. Տէր, եթէ աստ լեալ էիր, եղբայրն իմ չէր մեռեալ. այլ եւ արդ գիտեմ, եթէ զոր ինչ խնդրեսցես

[1] Օր եւ տիւ կոչէ Քրիստոս զժամանակ կենաց իւրոց յերկրի. զոր օրինակ զժամս աւուր ոչ է հնար նուազ առնել քան զոր հաշուեն. մարդիկ, նոյնպէս՝ ասէ՝ եւ ոչ կանխել Հրէիցն եւ կարճել զկեանս իմ:

[2] Քանզի քուն հիւանդաց՝ առողջանալոյ նոցին համարի նշանակ;

[3] Այսպէս արժան է իմանալ զբանդ զատաբար. Ուրախ եմ զի ես չէի անդ, զի դուք հաւատասչիք

[4] Յոյնն Դիդիմոս եւ եբրայականն Թովմաս զնոյն ունին նշանակութիւն, այս ինքն է Երկուորեակ, վասն որոյ ոչ աւելի ինչ անուն էր Թովմայի Երկուորեակն, այլ Թարգմանութիւն բնիկ անուանն:

[5] Մղոնս իբր երկուս եւ կամ փոքր ինչ աւելի:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՂԱԶԱՐՈՍ

յԱատուծոյ՝ տացե քեզ Աստուած[1]: Ասե ցնա Յիսուս. Յարիցե եղբայրն քո: Ասե ցնա Մարթա. Գիտեմ զի յարիցե ի յարուբեան յաւուրն յետնում[2]: Ասե ցնա Յիսուս. Ես իսկ եմ յարուբիւն եւ կեանք. որ հաւատայ յիս, թեպետ եւ մեռանի՝ կեցցե. եւ ամենայն որ կենդանի է եւ հաւատայ յիս, մի՛ մեռցի ի յաւիտեան[3]. հաւատաս այսմիկ: Ասե ցնա. Այո, Տէր, ես հաւատացի եթե դու ես Քրիստոս որդի Աստուծոյ, որ յաշխարհ գայոց էիր:

Եւ զայս իբրեւ ասաց, գնաց եւ կոչեաց զՄարիամ գքոյր իւր յոեկեայն[4] եւ ասե. Վարդապետն եկեալ է եւ կոչե զքեզ: Նա իբրեւ լուաւ, յարեաւ վաղվաղակի եւ եկն առ նա: Զեւ եւս էր եկեալ Յիսուս ի գեօղն, այլ էր անդէն ի տեղւոջն՝ ուր ընդ առաջ եղեւ նմա Մարթա: Իսկ Հրեայքն որ էին ընդ նմա ի տան անդ եւ մխիթարէին զնա, իբրեւ տեսին զՄարիամ թե յարեաւ վաղվաղակի եւ գնաց, գնացին եւ նոքա զհետ նորա. համարէին թե ի գերեզմանն երթայ զի լացցե անդ: Իսկ Մարիամ իբրեւ եկն ուր էրն Յիսուս եւ տեսս զնա, անկաւ առ ոտս նորա եւ ասե. Տէր, եթե աստ էիր դիպեալ՝ ոչ էր մեռեալ եղբայրն իմ. Յիսուս իբրեւ տեսս զնա զի լայր, եւ որ ընդ նմայն էին Հրեայքն լային, խռովեցաւ յոգի իւր իբրեւ գայրացեալ[5], եւ ասե. Ո՞ւր եդիք գնա: Ասեն ցնա. Տէր,

[1] Զգանգատանացն բան գյամելոյ Քրկչին՝ մեղմէ յաւելուածով հաւատոյն ի կարողութիւն նորա մեծ:

[2] Զմարմնոյ եւեթ յարութենէն հոգայր Մարթա:

[3] Մի մեռցի զմահն յաւիտենից:

[4] Գաղտ ի Հրէից ժողովելոց կոչէը զքոյրն, քանզի գիտէը արդեօք զոմանց ի նոցանէ զհակառակութիւն ընդդէմ Քրկչին:

[5] Յոյնն ունի, զայրացաւ յոգին եւ խռովեցաւ յանձն իւր. — ճարտար է յոյժ եւ աստ եւ գեղեցիկ մերոյն Թարգմանութիւն. քանզի յայտ իմն առնէ Թէ կամաւորապէս զգաց Քրկիչն յանձին զկիրսն եւ երեւեցոյց եւս արտաքոյ զսրտին

եկ եւ տես : Եւ արտասուեաց Յիսուս [1]: Ասէին Հրեայքն. Տեսէք որչափ սիրէր զնա : Կեսքն ի նոցանէ ասէին. Ո՞չ կարէր սա որ եբաց զաչս կուրին՝ առնել զի եւ սա մի՛ մեռցի :

Յիսուս դարձեալ զայրացեալ ընդ միտս իւր [2] գայ ի գերեզմանն. եւ էր այր մի [3], եւ վէմ մի եդեալ ի վերայ նորա : Եւ ասէ Յիսուս. Ի բաց արարէք զվէմդ: Ասէ ցնա Մարթա՝ քոյր մեռելոյն. Տէր, արդ հոտեալ իցէ, քանզի չորեքօրեայ է: Ասէ ցնա Յիսուս. Ո՞չ ասացի քեզ, եթէ հաւատասցես՝ տեսցես զփառսն Աստուծոյ :

Եւ իբրեւ ի վեր առին զվէմն, Յիսուս ամբարձ զաչս իւր ի վեր եւ ասէ. Հայր, գոհանամ գքէն զի լուար ինձ. եւ ես գիտէի զի յամենայն ժամ լսես ինձ, այլ վասն ժողովրդեանս որ շուրջ կան՝ առնեմ, զի հաւատասցեն թէ դու առաքեցեր զիս :

Զայս իբրեւ ասաց, ի ձայն մեծ աղաղակեաց [4] եւ ասէ. Ղազարէ, արի՛ եկ արտաքս: Եւ ել մեռեալն ոտիւք կապեալովք, եւ ձեռօք երիգապնդօք եւ երեսօքն վարշամակապատօք [5]. եւ ասէ ցնոսա Յիսուս. Լուծէ՛ք գդա [6] եւ թողէ՛ք երթալ : Բազումք ի Հրէից որ եկեալ էին առ

զայրոյթ, եւ զշարժել գՔոյ գորովոյն ընդ մահ բարեկամին :

[1] Որպէս յարուեեամբ մեռելոյն զաստուածուեիւն իւր յայտ առնէր, նոյն եւ արտասուելովն եւ ողբակից բարեկամացն լինելով՝ զկատարեալ մարդկուեիւնն :

[2] Ընդ անդէպն ժեղադրուեիւն Հրէից :

[3] Զի սովոր էին Հրեայքն ի ծերպս վիմաց եւ ի քարանձաւս Թաղել զմեռեալսն :

[4] Որպէս զի լսելի լիցի ամենեցուն որ շուրջն կային, եւ մի կարծեսցի ըստ դէպս ինչ եւ կամ կախարդանօք պատահեալ յարուեիւնն :

[5] Կրկին սքանչելիք լինէին, զի եւ յառնէր մեռեալն, եւ արտաքս քան զգերեզմանն ելանէր՝ զոտսն եւ զձեռս իւր կապեալս ունելով :

[6] Զայս առ աշակերտսն ի՛րամայէր, զի ստուգագոյն եւս վկայք լիցին իրացն եղելոց :

ՎՃԻՌ ԿԱՅԻԱՓԱՅ

Մարեմանս[1], իբրեւ տեսին զոր արարն՝ հաւատացին ի նա:

Եւ ոմանք ի նոցանէ[2] գնացին առ Փարիսեցիսն, եւ պատմեցին նոցա զոր արարն Յիսուս: Ժողովեցին քահանայապետքն եւ Փարիսեցիքն ատեան եւ ասեն. Զինչ արասցուք, զի այրն այն բազում նշանս առնէ[3]: Եթէ թողումք զնա այնպէս, ամենեքին հաւատան ի նա, եւ գայցեն Հռոմք եւ բառնայցեն զազգս մեր եւ զտեղի[4]: Մի ոմն ի նոցանէ՝ անուն Կայիափա, որ քահանայապետ էր տարւոյն այնորիկ, ասէ ցնոսա. Դուք ոչ ինչ գիտէք, եւ ոչ բնաւ խորհիլ իսկ, թէ լաւ է մեզ՝ զի այր մի մեռանիցի ի վերայ ժողովրդեանս, եւ մի ամենայն ազգս կորիցէ[5]: Զայս ոչ յանձնէ ինչ ասաց, այլ զի քահանայապետ էր տարւոյն այնորիկ՝ մարգարեացաւ[6] եթէ մեռա-

[1] Այժմու օրինակք յունին՝ առ Մարիամ ասեն, իսկ Լատինն՝ Առ Մարիամ եւ առ Մարթա:

[2] Պարսաւադէտքն եւ չարաժիտք:

[3] Յայտ իսկ էր պատասխանին՝ Թէ Ապա ուրեմն հաւատալ պարտ է ինա. բայց նոքա լաւ համարեցան հակառակ կալ Աստուծոյ՝ բան գիջանել ի չարութենէ եւ յիշխանսիրութենէ իւրեանց:

[4] Այսպէս ի ճարտարութիւն իմն համարեալ է քաղաքագէտ մարդկան՝ պատրուակ չարութեան խորհրդոցն իւրեանց առնուլ բազում ամգամ զվուեցեալն նոցա հասարակաց օգուտ. այլ Աստուած յամօթ առնէ զնոսա, որպէս աիա եւ զՀրեայսն արար, եւ Յոյլ ետ քաղաքագիտութեան նոցին կործանել զտաճարն եւ զքաղաքն եւ զազգն գլխովին ի ծեռաց նոցին իսկ Հռովմայեցւոց յորոց կասկածել կեղծաւորէին:

[5] Այլ ի դէպ էր ասել ցԿայիափա եւ ցնմանիս նորին. Եթէ մեղապարտ իցէ այրն, ապաքէն հարկ է նախ ցուցանել՝ Թէ զինչ մեղաւ, եւ ապա Թէ դատապարտ առնել. իսկ եթէ արդար, զիարդ համարիցի նա պատճառք կորստեան ազգիդ, ապա եւ է՞ր վասն մեռանիցի:

[6] Զեղծանէր Կայիափա իշխանութեամբն, միանգամայն եւ զշնորհն սեպհական իւրումն պաշտաման՝ զմարգարէութիւն ասեմ (որպէս ակնարկէ աւետարանիչն) խառնավար առնէր չարութեամբ, եւ յանգէտս վճիռ հատանէր զիրաց որ ճըշմարտապէսն պատահելոց էին, այլ ի դատապարտութիւն ժողովելոցն անդանօր եւ անձին իւրոյ գլխովին:

նելոց էր Յիսուս ի վերայ ազգին. եւ ոչ ի վերայ ազգին միայն, այլ զի եւ զորդիսն Աստուծոյ զցրուեալսն ժողովեսցէ ի մի: Ապա յայնմ օրէ խորհուրդ արարին զի սպանցեն զնա: Եւ Յիսուս այնուհետեւ ոչ եթէ համարձակ շրջէր ի մէջ Հրէից, այլ գմաց անտի յերկիր մի որ մերձ էր յանապատ, ի քաղաք մի որում անուն էր Եփրայիմ [1], եւ անդ լինէր աշակերտօքն հանդերձ:

[1] Քաղաք ցեղին Եբրեմի առ Յորդանանու՝ ոչ յոյժ ի բացեայ Յերիքովէ:

Ի Դ Ջ Ր

Ընդ Ղազարու բարեկամին մեռեալ եղայ ի տապանին,
Ոչ քառօրեայ՝ այլ բազմամին՝ մեռեալ հոգիս է ի մարմին.
Ձայնըդ հընչեայ յիս երկնային եւ լըսելի արա բանին,
Լոյծ ի կապից դժոխային, հան ի բանտէս խաւարային: (Ն Շ)

ԳԼՈՒԽ ԼԳ.

Ներել անիրաւութեանց. — Զօրութիւն հաւատոց. — Օրինակ ծառային հողագործի. — Բժշկութիւն տասն բորոտաց. — Գուշակէ Քրիստոս զերկրորդ գալուստն իւր. — Առակ անիրաւ դատաւորին. — Առակ Փարիսեցւոյն եւ մաքսաւորին, — Օրհնութիւն մանկտւոյն, — Դժուարութիւն մըտանելոյ յերկինս— Վարձ հետեւողաց Քրկչին. — Առակ մշակաց այգւոյն:

ԱՍԱՑ եւ առ աշակերտսն իւր. Զգոյշ կացէք անձանց. եթէ մեղիցէ եղբայր քո՝ սաստեա նմա, եւ եթէ ապաշխարիցէ՝ բոդ նմա, եւ եթէ եօթն անգամ մեղիցէ քեզ, եւ եօթն անգամ դարձցի ի քեզ եւ ասիցէ, ապաշխարեմ, թողցես նմա [1]:

Եւ ասեն առաքեալքն ցՏէր. Յաւել մեզ հաւատս: Եւ ասէ Տէր. Եթէ ունիցիք հաւատս քան գիաուն մանանխոյ, եւ ասիցէք բթենւոյս այսմիկ [2], Խլեաց եւ տնկեաց ի ծովու, եւ հնազանդեսցի ձեզ:

Իսկ ո՞վ ոք ի ձենջ [3], որ ունիցի ծառայ հողագործ կամ հովիւ, որ իբրեւ մտանիցէ յագարակէ՝ ասիցէ ցնա վաղ-

[1] Պարտ է մեզ ի սրտէ Թողուլ գմեղս ընկերին՝ մինչեւ իսկ նորա խնդրեալ իցէ զներումն. բայց է երբէք զի արտաքուստ օգուտ գործի ի խստութենէ՝ մինչեւ զգաստասցի յանցուցեալն. միայն Թէ ընդ ապաշխարել ընկերին պարտիմք փութալ եւ հաշտել ընդ նմա:

[2] Այլուր լերին նմանութեամբ ասաց զբանս, եւ աստ Թթենւոյ. ի դէպ է Թէ եւ զերկոսին եւս ասացեալ իցէ:

[3] Ոչ ինչ ունի առակս կցորդութիւն ընդ առաջնոցն բանից, եւ չեն ինչ զարմանք, քանզի եւ ոչ այնմ խնամ ունին աւետարանիչքն զի ըստ կարգի աւանդեսցեն զամենայն զգործս եւ զքարոզութիւնս Քրկչին, այլ զգլխաւորսն եւ եթ:

վաղակի՛ թէ Անց բազմեաց. այլ ոչ ասիցէ ցնա՛ թէ Պատրաստեա գինչ ընթրեցից իցեմ, եւ գօտի ածեալ պաշտեա գիս մինչեւ կերայց եւ արբից, եւ ապա կերիցես եւ արբցես դու: Միթէ շնորհ ինչ ունիցի ծառային այնմիկ, գի արար գամենայն հրամանսն[1]: Նոյնպէս եւ դուք յորժամ առնիցէք գամենայն հրամայեալսն ձեզ. ասասջիք թէ Ծառայք անպիտանք եմք, զոր պարտէաքն առնել՛ արարաք[2]:

Եւ եղեւ մինչեւ երթայր նա յԵրուսաղէմ, եւ ինքն անցանէր ընդ մէջ Սամարիայ եւ Գալիլեացւոց: Եւ մինչդեռ մտանէր ի գեօղ ուրեմն, պատահեցին նմա տասն այր բորոտ, որք կացին ի հեռաստանէ[3], բարձին զձայնս եւ ասեն. Յիսուս վարդապետ, ողորմեաց մեզ: Եւ իբրեւ եսես գնոսա, ասէ ցնոսա. Երթայք ցուցէք զանձինս քահանայիցն. եւ եղեւ իբրեւ գնացին, առժամայն սրբեցան:

Մի ոմն ի նոցանէ իբրեւ եսես թէ բժշկեցաւ, դարձաւ անդրէն, ի ձայն մեծ փառաւոր առնէր զԱստուած. անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց առ ոտս նորա եւ գոհանայր գնմանէ, եւ ինքն էր Սամարացի[4]: Պատասխանի եւ Յիսուս եւ ասէ. Ո՞չ տասն սոքա սրբեցան. իսկ արդ ինուանքն ո՞ւր են. գի ոչ գտան[5] դառնալ տալ փառս Աստուծոյ, բայց միայն այլազգիս այս: Եւ ասէ ցնա. Արի՛ գնա, գի հաւատք քո կեցուցին զքեզ:

Իբրեւ հարցաւ ի Փարիսեցւոյն՛ թէ երբ գայցէ ար-

[3] Այժմու օրինակք յոյն բնագրին, յորոց եւ լատինք, յաւելուն աստանօր Ոչ կարծեմ:

[4] Եւ ոչ աւելի ինչ քան զպարտս մեր:

[5] Զի գիտէին Թէ չէ նոցա օրէն առ այլս մերձենալ:

[3] Այս եւս ի յանդիմանութիւն Հրէից էր, որոց պարտ էր պատրաստագոյնս լինել ի ճանաչել զշնորհս Աստուծոյ քան զայլազգին զայն:

[4] Զի ոչ ոք գտաւ ինոցանէ...

ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐՈՐԴԻ ԳԱԼՍՏԵԱՆՆ

քայութիւնն Աստուծոյ[1], պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ. Ոչ գայ արքայութիւն Աստուծոյ խարանօք[2], եւ չասիցեն թէ ահաւասիկ աստ է կամ անդ. զի ահա արքայութիւն Աստուծոյ ի ներքս ի ձեզ է[3]:

Ասաց եւ առ աշակերտսն. եկեսցեն աւուրք ցանկանալոյ ձեզ մի յաւուրցն Որդւոյ մարդոյ տեսանել՝ եւ ոչ տեսանիցէք: Եւ եթէ ասիցեն ձեզ՝ թէ ահաւասիկ է կամ անդ[4], մի երթայցէք զհետ. զի որպէս փայլակն փայլատակեալ ի ներքոյ երկնից, ընդ երկնիւք ծագիցէ, նոյնպէս եւ Որդի մարդոյ յաւուրն իւրում[5]: Բայց նախ պարտ է նմա բազումս չարչարիլ եւ խոտիլ յազգէս յայսմանէ:

Եւորպէս եղեւ յաւուրսն Նոյի, նոյնպէս եղիցի եւ յաւուրս Որդւոյ մարդոյ: Ուտէին, ըմպէին, կանայս առնէին, եւ՝ արանց լինէին՝ մինչեւ յօրն յորում եմուտ Նոյ ի տապանն, եւ եկն ջրհեղեղն եւ կորոյս զամենեսին: Նոյնպէս եւ որպէս յաւուրսն Ղովտայ եղեւ, ուտէին, ըմպէին, գնէին, վաճառէին, տնկէին, շինէին. եւ յորում աւուր ել Ղովտ ի Սոդոմայ, տեղեաց հուր եւ ծծումբ յերկնից եւ կորոյս զամենեսին. ըստ նմին օրինակի եղիցի եւ յաւուրն յորում Որդի մարդոյ յայտնեցոց է[6]:

Ցայնմ աւուր որ կայցէ ի տանիս եւ կարասի իւր ի տան, մի իջցէ առնուլ զայն. եւ որ յանդի իցէ՝ նոյնպէս

[2] Ծագաւորն մեսիա՝ ճոխացեալ երկրաւոր փառօք եւ շքով մեծաւ՝ ըստ կարծելոյ Հրէից:

[3] Զանազան նշանօք զորս հարկ իցէ մեծաւ խնամով հետազօտել, եւ չարամիտ խորհրդով փորձս փորձել, որպէս դուք առնէք:

[4] Մեսիայն եկեալ իսկ է, եւ ի միջի ձերում կայ: — Կամ Ձէ ի ներքս ի ձեզ՝ ի խղճի մտաց ձերոց հաւաստի ինչ է Ձէ ես իսկ եմ մեսիայն որ գալոցն էի:

[5] Քրիստոսն:

[6] Յաւուր յարուցեան իւրոյ, եւ ապա ի միւսանգամ գալստեանն:

[7] Յայժմ գալոց եմ ես ասէ մեծաւ փառօք, եւ ոչ այժմ՝ որպէս դուքն համարիք:

մի դարձցի յեաս: Յիշեցէք զկինն Ղովտայ[1]. որ խնդրիցե զանձն իւր ապրեցուցանել[2] կարուսցէ զնա, եւ որ կորուսցէ՝ ապրեցուսցէ զնա: Ասեմ ձեզ. յայնմ գիշերի[3] թէ եղիցին երկու ի մի մահիճս, մին առցի եւ միւսն թողցի. եւ երէ եղիցին երկու աղալ ի միասին, մին առցի եւ միւսն թողցի. եւ երէ իցեն երկու յանդի, մին առցի եւ միւսն թողցի[4]: Պատասխանի եառեն եւ ասեն ցնա. Յո՞ Տէր[5], Եւ նա ասէ ցնոսա. Ուր մարմին է՝ անդր եւ արծուիք ժողովեսցին[6]:

Ասաց եւ առակ մի նոցա առ այն՝ թէ պարտ է յամենայն ժամկալ նոցա յաղօթս եւ մի ձանձրանալ. ասէ. Դատաւոր մի եր ի քաղաքի ուրեմն[7], յԱստուծոյ ոչ երկնչէր եւ ի մարդկանէ ոչ ամաչէր: Եւ այրի մի եր ի նմին քաղաքի, գայր առ նա եւ ասէր. Դատ արա ինձ[8] յոսոխէ իմմէ Եւ ոչ կամէր ի բազում ժամանակս: Յետ այնորիկ ասէ ի մտի իւրում. Եթէ եւ յԱստուծոյ ոչ երկնչիմ, եւ ի մարդկանէ ոչ ամաչեմ, զոնէ վասն աշխատ առնելոյ զիս այրուոյն՝ արարից նմա դատ, զի մի ի սպառ եկեալ բա-

[1] Որ վասն ի Քիկունս հայելոյն առ հետաքննուքեան, եւ կամ առ անխայեալոյ արդեօք յինչսն զորս Քողեալ էր ի Սոդոմ՝ դարձաւ յարձան աղի:

[2] Խոտորելով յուղիղ ճանապարհէն կամ յետս դառնալով յերեսաց վտանգաց ինչ եւ դժուարուքեանց:

[3] Գիշեր կոչէ զժամանակ գալստեան իւրոյ սակս տագնապին արդեօք եւ անձկուքեան որ լինելոց է, կամ Քէ զի գիշերայն իսկ արասցէ Տէր զգալուստն իւր:

[4] Մին ի փրկուքիւն ելցէ եւ վերասցի, եւ միւսն Քողցի ի կորուստ եւ ի դատապարտուքիւն:

[5] Յո՞ ժողովեսցին արդարքն

[6] Զոր օրինակ գիտեն արծուիքն եթէ ուր պատրաստեալիցէ նոցա միս ի կերակուր, նոյնպէս եւ ընտրեալքն ճանիցեն Քէ ուր է որ տայն նոցա զյաւիտենից կենդանուքիւն:

[7] Թերեւս իրաց ինչ արդարեւ իսկ դիպելոց պատմուքիւն է այս:

[8] Տուր ինձ իրաւունս եւ զերծո զիս:

խանձիցէ գիս [1]: Եւ ասէ Տէր, Լուարուք գինչ դատաւորն անիրաւութեան ասէր. իսկ Աստուած ոչ առնիցէ վրէժխնդրութիւն ծառայից իւրոց որ աղաղակեն առ նա ի տուէ եւ ի գիշերի, եւ երկայնամիտ միայն լինիցի առ նոսա. այո ասեմ ձեզ, զի արասցէ վրէժխնդրութիւն նոցա վաղվաղակի[2]. իսկ Որդի մարդոյ եկեալ գտանիցէ արդեօք հաւատս յերկրի [3]:

Ասաց եւ առ ոմանս պանծացեալս յանձինս' թէ արդարք իցեն, եւ խոտիցեն զբազումս, զառակս գայս. Երք երկու ելին ի տաճարն կալ յաղօթս, մին Փարիսեցի եւ միւսն մաքսաւոր: Փարիսեցին կայր մեկուսի, եւ գայս առանձինն աղօթս մատուցեր. Աստուած իմ, գոհանամ գքեն, զի ոչ եմ իբրեւ զայլս իմարդկանէ, զյափշտակողս եւ զանիրաւս եւ զշունս, կամ իբրեւ զայս մաքսաւոր [4]. այլ պահեմ երկիցս ի շաբաթու [5], եւ տամ տասանորդս յամենայն ստացուածոց իմոց: Եւ մաքսաւորն կայր մեկուսի, եւ ոչ կամէր՝ եւ ոչ զաչսն ընդ երկինս ամբառնալ, այլ կոծէր զկուրծս իւր եւ ասէր. Աստուած, քաւեա գիս գմեղաւորս: Ասեմ ձեզ, եջ սա արդարացեալ ի տուն իւր քան զնա. զի ամենայն որ բարձրացուցանէ զանձն իւր խոնարհեսցի, եւ որ խոնարհեցուցանէ զանձն' բարձրասցի:

Մատուցանէին առ նա եւ մանկտի, զի ձեռն դիցէ ի վերայ նոցա եւ աղօթս արասցէ. իսկ աշակերտքն սաստէին այնոցիկ որ մատուցանէիրն: Իբրեւ եսես Յիսուս,

[1] Յոյնն ասէ, կռփահարիցէ, յոգիս ապաստան առնիցէ՛:
[2] Լուիցէ աղօթից նոցա. միայն Թէ չԹերեհաւատիցեն ի նմանէ:
[3] Հաւատս սիրով յաջողեալս:
[4] Զոր յարուեստէն եւԹ դատեալ եւ դատապարտել յանդգներ:
[5] Երկիցս յեօԹնեկի:

կոչեաց զերկոտասանան առ ինքն, եւ բարկացեալ սաստեաց նոցա եւ ասէ. Թոյլ տուք մանկտւոյդ գալ առ իս եւ մի արգելուք՝զդոսա, զի այդպիսեացդ է արքայութիւն Աստուծոյ: Ամէն ասեմ ձեզ. որ ոչ ընդունիցի զարքայութիւն Աստուծոյ իբրեւ զմանուկ, ոչ մտցէ ի նա [1]: Եւ առեալ զմանկտին ի գիրկս իւր՝ ձեռն եդ ի վերայ եւ օրհնեաց զնոսա:

Եւ ընդ ելանելն նորա անտի ի ճանապարհ, ահաւասիկ իշխան ոմն մեծատուն ընթացեալ ի ծունր իջանէր եւ ասէր. Վարդապետ բարի գիՙնչ գործեցից՝ զի գկեանս յաւիտենականս ժառանգեցից: Ասէ ցնա Յիսուս. Զիՙ ասես զիս բարի. չիՙք ոք բարի՝ բայց մի Աստուած [2]: Եթէ կամիս մտանել ի կեանս, պահեա զպատուիրանս: Ասէ ցնա. Զո՞րս: Ասէ ցնա Յիսուս. Զպատուիրանս գիտես. մի՛ չնար, մի՛ սպանաներ, մի՛ գողանար, մի՛ ստուտվկայեր, պատուեա զհայրդ քո եւ զմայրն, եւ սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո: Ասէ ցնա պատանին. Վարդապետ, զայդ ամենայն պահեցի ի մանկութենէ իմմէ [3]. արդ գիՙնչ եւս պակաս իցեմ:

Ասէ, Իբրեւ լուաւ զայն Յիսուս, հայեցեալ ի նա՝ սիրեաց զնա եւ ասէ ցնա. Միւս եւս պակաս է քեզ. եթէ կամիս կատարեալ լինել, երթ վաճառեա զամենայն ինչ զոր ունիս, եւ տո՛ւր աղքատաց, եւ ունիցիս գանձս յերկինս, եւ ե՛կ

[1] Որ ոչ ընկալցի զեշմարտութիւնս Աւետարանին պարզամտութեամբ մանկան տղայոյ՝ ոչ մտցէ յարքայութիւն երկնից:

[2] Եթէ ըստ լիուլի նշանակութեան ձայնիդ կոչիցես զիս բարի, հարկ է զի հաւատասցես Թէ Աստուած եմ ես, եւ մարդ լոկ. զի Աստուած միայն է գերագոյն բարի:

[3] Ոչ անոտի ինչ պարծանօք՝ այլ եշմարտութեամբ ասէը զայս այրն՝, իբրեւ զամենայն՛ջան ի գործ արկեալ ի պահպանութիւն պատուիրանացն Աստուծոյ:

գկնի իմ [1]: Նա իբրեւ լուաւ, խոժոռեալ ընդ բանն գնաց տրտում, զի ունէր ստացուածս բազումս:

Իբրեւ ետես գնա Յիսուս զի գնայր տրտմեալ, հայեցեալ յայսկոյս յայնկոյս՝ ասէ ցաշակերտսն. Զիարդ դժուարին է որ զինչսդ ունին՝ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ: Ամէն ասեմ ձեզ, զի դժուարաւ մտցէ մեծատուն յարքայութիւն Աստուծոյ: Եւ աշակերտքն զարմացեալ էին ի վերայ բանիցն նորա. իսկ Յիսուս դարձեալ պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ. Որդեակք, որչափ դժուարին է յուսացեալոց յինչս՝ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ: Դիւրագոյն իցէ մալխոյ ընդ ծակ ասղան անցանել, քան մեծատան յարքայութիւն Աստուծոյ մտանել [2]: Եւ նոքա առաւել եւս զարմանային եւ ասէին. Իսկ ո՞ կարիցէ ապրել [3]: Հայեցեալ ընդ նոսա Յիսուս՝ ասէ. Առ ի մարդկանէ այդ անհնարին է, այլ ոչ առ ի յԱստուծոյ [4]:

Յայնժամ պատասխանի ետ Պետրոս եւ ասէ ցնա. Աւասիկ մեք թողաք զամենայն եւ եկաք զկնի քո [5]. արդ զինչ

[1] Լրումն եւ ծագ կատարելութեան դնէ զաշակերտելն ինքեան եւ բատ առաքելոցն օրինակի գիեա իւր շրջել:

[2] Առակաւոր է ասացուածս ի ցոյց անհնարին դժուարութեան իրին: — Փոխանակ մալխոյ (որ է ճոպան, պարան, կառան, չուան ստուար) այլք ուղտ ասացին. զի երբայական ձայնդ կօմալ գերկոսին եւս նշանակէ: — Ծակ ասղան կամ գայն ասէ որ ասղամբն գործիցի, եւ կամ՝ որ հաւանագոյն եւս է՝ գայն որ ի վերին ծայր ասղանն կայ: — Բայց կարծեցին ոմանք եւ այլ ազգ եւս գբանդ իմանալ: Դուռն մի էր ասեն քաղաքին Երուսաղեմի՝ որոյ անուն Ծակ ասղան կոչէր սակս կարի անձկութեանն, եւ գայն ակնարկէր Քրիստոս, կամ թէ գառնակն որ յայնմանէ մուտ գտեալ էր ի ժողովրդեանն՝ յուշ առնէր:

[3] Քանզի եւ չիք ոք ի մարդկանէ որ չիցէ հետամուտ մեծութեան եւ ընչից:

[4] Որ կարողն է օգնական լինել շնորհօքն իւրովք եւ մեծատանց՝ ցուսալ յինչս եւ ցարել ի նոսա սրտիւք իբրեւ ի վախճան եւ ի կեա նպատակի:

[5] Ըստ բանի խրատուցդ առ երիտասարդն այն մեծատուն:

լինիցի մեզ: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Ամէն ասեմ ձեզ, զի դուք որ եկիք զկնի իմ, ի միւսանգամ գալստեան [1] յորժամ նստցի Որդի մարդոյ յաթոռ փառաց իւրոց, նըստջիք եւ դուք յերկոտասան աթոռ՝ դատել զերկոտասան ազգ Իսրայելի: եւ ամենայն որ ոք եթող զտուն կամ զեղբարս կամ զքոյր կամ զհայր կամ զմայր կամ զկին կամ զորդիս կամ զագարակս վասն իմ կամ վասն Աւետարանին [2], եթէ ոչ առնուցու հարիւրապատիկ այժմ յայսմ ժամանակի տունս եւ եղբարս եւ քոյր եւ մարս եւ որդիս եւ ագարակս՝ հալածանօք հանդերձ [3], եւ յաշխարհին որ գալոցն է՝ գկեանսն յաւիտենականս ժառանգեսցէ: Բազումք եղիցին առաջինք յետինք, եւ յետինք առաջինք [4]:

Ֆանգի նման է արքայութիւն երկնից առն տանուտեառն, որ ել ընդ առաւօտն ի վարձու ունել մշակս յայգի իւր. եւ արկ վարձս մշակացն աւուրն դահեկան, եւ առաքեաց զնոսա յայգի իւր: Եւ ելեալ գերրորդ ժամու՝ ետես այլս զի կային դատարկ ի հրապարակս, ասէ եւ ցնոսա. Երթայք եւ դուք յայգի իմ, եւ որ ինչ արժան իցէ՝ տաց ձեզ: Գնացին եւ նոքա: Եւ դարձեալ ելեալ գվեց ժամու եւ գիննն ժամու՝ արար նոյնպէս. եւ գմետասաներորդ ժամու ելեալ եգիտ այլս՝ զի կային դատարկ, ասէ եւ ցնոսա. Ընդէր կայք աստ զօրս ցերեկ դատարկ: Ասեն ցնա. Զի ոչ ոք կալաւ զմեզ ի վարձու: Ասէ ցնոսա. Եր-

[1] Յոյնն ասէ, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ի միւսանգամ ծննդեան, սակայն բազումք ի Հարց եւ գվերածնութիւնս զայս զմիւսանգամ գալստենէ Փրկչին ի յարութեան աւուրն իմանան, որպէս եւ թարգմանչին մերոյ իմացեալ է:

[2] Միայն թէ չիսափանիցի ի կարեւոր պարտուց զբնտանիսն խնամելոյ, եւ ոչ կապեալ իցէ օրինաւոր ինչ խոստմամբ:

[3] Աստէն իսկ ընկալցի այնպիսին փոխանակ մարմնականացն զգանձս եւ զմխիթարութիւնս հոգեւորս:

[4] Զայս եւ զառակն գոր յարէ ի սոյն՝ ի խրատ խոնարհութեան առաքելոցն յաւելու Քրիստոս, զի մի առաւելութեամբ խոստմանցն առ նոսա եղելոց մեծամտեալք արհամարհիցեն զայլովք:

թա՛յք եւ դուք յայգին, եւ որ ինչ արժան է՝ առնուցուք:

Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, ասէ տէր այգւոյն ցգաւառապետ իւր [1]. Կոչեա զմշակսն եւ տուր նոցա վարձս՝ սկսեալ ի յետնոցն մինչեւ ցառաջինսն: Իբրեւ եկին որք զմեսասաներորդ ժամուն՝ առին մէն մի դահեկան. եկեալ եւ առաջինքն՝ համարէին թէ աւելի առնուցուն, եւ առին մէն մի դահեկան եւ նոքա. իբրեւ առին, տրտնջէին գտանուտեառնէն եւ ասէին, թէ Զոքա յետինքդ մի ժամ գործեցին, եւ հաւասարակորոս մեզ արարեր զդոսա, որ զծանրութիւն աւուրն բարձաք եւ զտօթ: Նա պատասխանի ետ միում ի նոցանէ եւ ասէ. Ընկեր, չգրկեմ զքեզ. ոչ դահեկանի միոջ սակ արկեր ընդ իս. առ զքոյդ եւ երթ: Եթէ կամիմ յետնոցս տալ՝ որպէս եւ քեզ, եթէ չիցէ՞ ինձ իշխանութիւն յիմս առնել զինչ եւ կամիմ. կամ թէ ակն քո չար է, զի ես առատս եմ [2]: Այսպէս եղիցին յետինք առաջինք՝ եւ առաջինք յետինք [3]. զի բազումք են կոչեցեալք, եւ սակաւք են ընտրեալք [4]:

[1] Ճիշագարապետ կամ ցգործակալ տան իւրոյ:

[2] Ճաշադես դու եւ նախանձիս վայրապար ընդ առատաձեռնութիւնս իմ:

[3] Այսպէս ահա մարքի յետնոցն առաջինս լինել վաստակովք եւ առաքինութեամբ, թէպետ եւ անագան իցեն կոչեցեալք, եւ ի սակաւ ժամանակի զրնթացսն կատարել:

[4] Քանզի եւ ի հրապարակի անդ բազում մշակք էին արդեօք որ կոչեցանն, բայց չառին յանձն երթալ յայգին եւ վաստակել: — Այրն տանուտէր Աստուած է, այգին Եկեղեցի սուրբ, մշակքն մարդիկ, եւ պահքն գանագանք՝ այլ եւ այլ ժամանակքն յորս խօսեցաւ Աստուած առ ազգս մարդկան. իսկ երեկոյն կատարած աշխարհիս է, յորում հատուսցի մարդկան՝ իւրաքանչիւր ըստ գործս իւրեանց:

ԽՂՃԿ

Ի յիմ քաղաք մարմնոյս դրնին աթոռ մըտաց պատաւորին,
Ի յԱստուծոյ աներկեղին ի մարդկանէ անամօթին,
Չի անձնիշխան է այնպիսին յոչ երկրնչելն եւ յերկեղին,
Եւ անպատկառ ըստ խորհրդոյին, զի յումեքէ ոչ տեսանին:
Ատ եւ հոգիս՝ ի քէն այրին՝ ի փեսայէդ իւր երկնային,
Ֆանգի սեղեխ օտարոտին ի յառագաստն եմոյծ քոյին,
Որ անդադար այրմամբ սրբտին աղաղակէ մըտաց խրդճին,
Իւր դատ առնել ընդ ոսոխին զըրկող մարմնոյ քաղաքակցին,
Ձներքինն առնել դարձեալ վերին, եւ ըզվերինն առնել ստորին,
Որպես կարգեալ է Արարչիդ, հոգւոյ ծառայ լինել մարմին:
Ոչ կամելով անիրաւին՝ լըսել ձայնի աղաղակին
Վասն երկեղի աստուածայինն եւ ամօթոյ ինչ մարդկայինն,
Սակայն յաշխատ առնել այրոյն յիշատակաւ խոցեալ վիրին,
Դատաստանի լըսեհ նորին ի նըշխարեալ ժամանակին:
Այլ՝ դատաւորդ իմ երկնային, որով երկինք ուերկիր դատին,
Դատաւորիս իմում անձին դատել տացես զիս ըստ կարգին,
Չի մի յաւուր դատաստանին դատապարտիմ ընդ դատողին:...
Օրինաւոր Փարիսեցին աղօթելով ի տաճարին
Դներ առաջի զգործեալ բարին ամենատես աչաց քոյին.
Հըպարտանայր յիմար հոգին առ հեռաւոր ազգ մարդկային,
Եւ ի վերայ մերձաւորին՝ աղօթակից մաքսաւորին:...
Այլ տուր ըզձայն մաքսաւորին, բաժեալ հոգւոյս մաքսապետին,
Աղաղակել բանիւ նորին, Աստուած՝ քաւեա զմեղս իմ անձին:
Արդարացո զիս ընդ նըմին, որպես ըզնա միով բանին.
Խոնարհեցո զմիտս իմ ներքին, զի բարձրացայց շնորհիւ քոյին:...
Հրաւիրեցայ յառաւօտին, իմ ի սկըզբան յաշխարհ մըտին,
Գործել յայգի պատուիրանին՝ ընդ քո պատկեր դահեկանին.
Եւ ես լըւայ հրաւիրողին, մըտանելով միայն յայգին,
Բայց հեղգացայ ի գործ բանին, որով չունիմ ակըն վարձին:
Այլ՝ Տէր առատ յամենայնին, տուր ինձ ձըրի զպարգեւ շնորհին,
Ըստ մըշակաց մետասանին մըտեալ յայգի Ադին դրախտին: (Ն. Շ.)

ԳԼՈՒԽ ԼԴ.

Ուղեւորել Յիսուսի յերուսաղէմ. — Յառաջագոյն պատմէ աշակերտացն զչարչարանս իւր եւ զմահ. — Խնդիր որդւոցն Զեբեդեայ. — Խրատ խոնարհութեան. — Բժշկութիւն կուրին ի մուտս յերիքովայ. — Զակքէոս մաքսապետ. — Առակ տասն մնասին:

Եւ էին ի ճանապարհի (Յիսուս եւ աշակերտքն իւր) մինչդեռ ելանէին յերուսաղէմ. եւ երթայր Յիսուս առաջի քան զնոսա, եւ զարմացեալ էին որ գիտեն երթային եւ երկնչէին [1]:

Եւ առ գերկոտասանսն առաձինն [2], եւ սկսաւ ասել նոցա զինչ անցք անցանելոց իցեն ընդ նա, եւ թէ Ահաւասիկ ելանեմք յերուսաղէմ, եւ Որդի մարդոյ մատնեսցի քահանայապետիցն եւ դպրաց, եւ դատապարտեսցեն զնա ի մահ, եւ կատարեսցին ամենայն գրեալքն մարգարէիւք վասն Որդւոյ մարդոյ. զի մատնեսցեն զնա հեթանոսաց, եւ կատակեսցեն զնովաւ, եւ թքանիցեն ի նա, եւ ի խաչ հանիցեն եւ յերիր աւուր յարիցէ:

Յայնժամ [3] մատեաւ առ նա մայր որդւոցն Զեբեդեայ

[1] Զարմացեալ էին աշակերտքն ընդ աներկիւղ համարձակութիւն Փրկչին որով յառաջեր իսկ քան զնոսա եւ երթայր յերուսաղէմ, եւ երկնչէին յիշատակաւ չարչարանաց եւ մահուն զոր գուշակեալ էր նոցա զանձնէ:

[2] Քանզի ոչ երկոտասանքն միայն երթային գիտեր Յիսուսի, այլ եւ բազմութիւնք այլոց աշակերտաց, եւս եւ կանայք բազումք:

[3] Իբրեւ լուաւ զյարութենէն եւ զփառաց նորա:

որդւովքն իւրովք հանդերձ, երկիր պագանէր եւ խընդրէր ինչ ի նմանէ: Եւ նա ասէ ցնա. Զինչ կամիս: Ասէ ցնա. Ասա զի նստցին սոքա երկու որդիքս իմ, մի ընդ աջմէ քումմէ եւ մի ընդ ահեկէ յարքայութեան քում: Եւ երթային առ նովաւ Յակովբոս եւ Յովհաննէս՝ որդիքն Զեբեդեայ, եւ ասեն ցնա. Վարդապետ, կամիմք զի զոր ինչ խնդրեսցուք ի քէն՝ արասցես մեզ: Եւ նա ասէ ցնոսա. Զինչ կամիք յինէն զի արարից ձեզ: Եւ նոքա ասեն. Տուր մեզ, զի նստցուք մի յաջմէ քումմէ եւ մի յահեկէ ի փառսն քում: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Ոչ գիտէք զինչ խնդրէք[1]. կարէ՞ք ըմպել զբաժակն զոր ես ըմպելոց եմ, կամ զմկրտութիւնն զոր ես մկրտելոցն եմ՝ մկրտիլ[2]: Եւ նոքա ասեն ցնա. Կարեմք[3]: Եւ Յիսուս ասէ ցնոսա. Զբաժակն զոր ես ըմպելոց եմ ըմպիցէք, եւ զմկրտութիւնն զոր ես մկրտելոց եմ մկրտիցիք[4]. այլ նստուցանել ընդ աջմէ իմմէ եւ ընդ ահեկէ՝ ոչ է իմ տալ, այլ որոց պատրաստեալ իցէ[5]:

Եւ լուեալ զայն տասանցն, սկսան բարկանալ ի վերայ երկուցն եղբարց՝ Յակոբայ եւ Յովհաննու: Եւ Յիսուս կոչեաց զնոսա առ ինքն, եւ ասէ ցնոսա. Գիտէք զի որ յանուան իշխանքն են հեթանոսաց[6] տիրեն նոցա, եւ

[1] Չի գժամանակաւոր թագաւորութիւն Քրիստոսի ածէին գմտաւ, եւ չիմանային թէ ընդէր այսպանքն եւ չարչարանք եւ մահ գուշակիցի:

[2] Բաժակ զչարչարանացն ասէ, եւ մկրտութիւն գարեանն:

[3] Ոչ յանդգնութեան էր ասացուածն՝ որպէս ոմանց կարծեցաւ, այլ սիրոյ եւ եռանդեան որով յանձն առնուին զկիրս ամենայն:

[4] Որպէս եւ եղեւն. զի Յակովբոս գլխատեցաւ հրամանաւն Հերովդի, եւ Յովհաննէս յետ արկանելոյ ի ձէր եռացեալ առ միում ուրէք ի դրանցն Հռովմայ՝ աքսորեցաւ ի Պատմոս կղզի վասն անուանն Տեառն:

[5] Ոչ զի դուքդ խնդրէք, կամ զի ազգականք իմ էք, յայն սակս կատարեացի՝ ասէ՝ խնդրուածդ ձեր, այլ զի այնպէս պատրաստեալ իցէ ձեզ ի Հօրէ իմմէ:

[6] Իշխանքն անուանեալք առ հեթանոս:

մեծամեծք նոցա իշխեն նոցա: Ոչ նոյնպես իցէ եւ ի ձերում միջի. այլ որ կամիցի ի ձենջ մեծ լինել՝ եղիցի ձեր պաշտօնեայ. եւ որ կամիցի ի ձենջ առաջին լինել՝ եղիցի ամենեցուն ծառայ: Որպես եւ Որդի մարդոյ ոչ եկն պաշտօն առնուլ՝ այլ պաշտել [1], եւ տալ զանձն իւր փրկանս փոխանակ բազմաց [2]:

Եւ եղեւ ի մօտելն նորա յԵրիքով, կոյր ոմն նստեր առ ճանապարհաւն մուրացիկ: Իբրեւ լուաւ զանցանել ժողովրդեանն, հարցաներ թէ զինչ իցէ այն. եւ պատմեցին նմա, թէ Յիսուս Նազովրեցի անցանէ: Աղաղակեաց եւ ասէ. Յիսուս Որդի Դաւթի, ողորմեաց ինձ: Եւ որ առաջին երթային՝ սաստէին նմա զի լռեացէ. եւ նա եւս առաւել աղաղակէր. Որդի Դաւթի, ողորմեաց ինձ: Զտեղի առ Յիսուս, եւ հրամայեաց ածել զնա առ իւր. եւ իբրեւ մերձ եղեւ առ նա, եհարց զնա եւ ասէ. Զինչ կամիս դու զի արարից քեզ: Եւ նա ասէ. Տէր, զի բացցին աչք իմ եւ տեսից: Եւ Յիսուս ասէ ցնա. Հայեաց, հաւատք քո կեցուցին զքեզ: Եւ առ ժամայն ետես, երթայր զհետ նորա եւ փառաւոր առնէր զԱստուած. եւ ամենայն ժողովրդեանն տեսեալ՝ տայր օրհնութիւն Աստուծոյ:

Եւ մտեալ շրջէր ընդ Երիքով. եւ ահա այր մի անուն կոչեցեալ Զակքէոս, եւ նա էր մաքսապետ [3], եւ ինքն մեծատուն, եւ խնդրէր տեսանել՝ թէ ով իցէ Յիսուս, եւ ոչ կարէր ի բազմութենէն, զի կարճ էր հասակաւ: Եւ ընթացեալ յառաջս, եւ ի ժանտաթզենին [4] զի տեսանիցէ

[1] Ոչ եկն ընդունել զծառայութիւն, այլ ծառայել:

[2] Ի գինս ազատութեան գերելոց բազմաց: — Թէպէտ եւ ոչ վասն բազմաց կամ սակաւուց, այլ վասն ամենեցուն մեռաւ Քրիստոս, սակայն ոչ ամենեքեան վայելեն յարդիւնս մահուան նորա:

[3] Գլուխ մաքսաւորաց բազմաց:

[4] Ժանտաթզենին կամ Մոլաթզենի՝ ծառ է յառախեալ ի Հրէաստան:

գնա. քանզի ընդ այն իսկ անցանելոց էր: Իբրեւ եկն ի տեղին՝ հայեցաւ ի վեր Յիսուս եւ ասէ ցնա. Զակքէ, փութա էջ այտի, զի այսօր ի տան քում արժան է ինձ ագանել: Փութացաւ եւ էջ եւ ընկալաւ զնա ուրախութեամբ: Իբրեւ տեսին ամենեքին, տրտնջէին եւ ասէին՝ թէ Առ առն մեղաւորի եմուտ յուծանել [1]: Եկն եկաց Զակքէոս եւ ասէ ցՏէր [2]. Տէր, ահա զկէս ընչից իմոց տաց աղքատաց, եւ եթէ զոք զրկեցի՝ հատուցից չորեքկին: Եւ ասէ ցնա [3] Յիսուս. Այսօր եղեւ փրկութիւն տանս այսմիկ. քանզի եւ սա որդի Աբրահամու է [4]. զի եկն Որդի մարդոյ խնդրել եւ կեցուցանել զկորուսեալն [5]:

Եւ մինչդեռ նոքա զայն լսէին, յաւել առակ մի եւ ասէ, — վասն մերձենալոյ նորա յԵրուսաղէմ, եւ համարելոյ նոցա եթէ առժամայն յայտնելոց է արքայութիւն Աստուծոյ [6]. — ասէ. Այր ոմն ազնուական գնաց յաշխարհ հեռի՝ առնուլ իւր թագաւորութիւն եւ դառնալ. եւ կոչեցեալ զծառայս իւր ետ նոցա տասն մնաս [7], եւ ասէ ցնոսա. Յարգեցէք զայդ [8] մինչեւ եկից: Եւ քաղաքացիքն նորա ատէին զնա. առաքեցին հրեշտակս զկնի նորա եւ ասեն՝ թէ Ոչ կամիմք թագաւորել դմա ի վերայ մեր [9]:

[1] Ագանել, իջեւանս առնել. զի այս է լուծանելն՝ հելլենական ոճով ասացեալ:

[2] Յայտ է թէ յետ զխրատս ինչ Փրկչին լսելոյ:

[3] Առ բան նորին տալով պատասխանի՝ առ աշակերտսն ասէր զնմանէ:

[4] Ոչ ազգաւ միայն եւ սերնդեամբ, այլ եւ հաւատովն եւ սիրով:

[5] Զայս ի բժշկութիւն մտաց գայթակղելոցն յաւելոյր՝ իբրեւ ցուցանելով նոցա գարդիւնս իւրոյ մտանելոյն առ այրն մեղաւոր:

[6] Համարէր ժողովուրդն եթէ ըստ մօտել Քրիստոսի յԵրուսաղէմ մերձենայր եւ ժամանակ թագաւորելոյ նորա ի վերայ Իսրայելի:

[7] Մնասն կշիռ էր հարիւրից արծաթի դահեկանաց:

[8] Ի գործ արկէք եւ շահեցարուք դովաւ:

[9] Մի եւս դարձցի՝ ասեն՝ եւ այսրէն եկեսցէ: — Քրիստոս է այրն ազ-

Եւ եղեւ դառնալ նմա՝ առեալ զթագաւորութիւնն՝, եւ կոչեալ զծառայսն՝ որոց տուեալ էր զարծաթն. զի գիտասցէ թէ ո զինչ շահեցաւ, եկն առաջինն եւ ասէ. Տէր, մնասն քո՝ տասն մնաս արար: Եւ ասէ ցնա. Ագնիւ ծառայ եւ բարի [1], զի ի փոքուդ հաւատարիմ եղեր, լիջիր իշխանութիւն ունել ի վերայ տասն քաղաքի: Եկն երկրորդն եւ ասէ. Մնասն քո արար հինգ մնաս: Ասէ եւ ցնա. Եւ դու լիջիր ի վերայ հինգ քաղաքաց: Եկն միւսն եւ ասէ. Տէր, ահա մնասն քո [2] զոր ունէի ծրարեալ ի վարշամակի. երկնչէի ի քէն, զի այր ստամբակ ես, բառնաս զոր ոչ եդիր, եւ հնձես զոր ոչ սերմանեցեր: Եւ ասէ ցնա. Ի բերանոյ քումմէ դատեցայց զքեզ [3], ծառայ անհաւատ. գիտեիր թէ ես այր մի ստամբակ եմ, բառնամ զոր ոչ եդի, եւ հնձեմ ուր ոչ սերմանեցի. եւ ընդէր ոչ ետուր զարծաթն իմ ի սեղանաւորս, եւ եկեալ ես տոկոսեօք պահանջէի [4]: Եւ ասէ ցպատասաւորսն. Առէք ի դմանէ զմնասն, եւ տարայք տուք այնմ՝ որ ունիցի զտասն մնասն: Եւ ասեն ցնա. Տէր, ունի տասն մնաս: — Ասեմ ձեզ, եթէ ամենայնի որ ունիցի՝ տացի, եւ յայնմանէ որ ոչն ունիցի՝ եւ զոր ունիցին բարձցի ի նմանէ [5]:

Բայց զքշնամիսն իմ զայնոսիկ որ ոչն կամէին զիս

նուաճան, եւ Հրեաստան՝ աշխարհն այն հեռաւոր, որոյ բնակիչքն ասացին առ Պիղատոս. Չիք մեր թագաւոր բաց ի կայսերէ:

[1] Յոյնն ասէ, Ագնիւ (այս է՝ կեցցես, քաջ է) ծառայ բարի:

[2] Առ ընկալ զքոյդ ցքեզ:

[3] Ի քոց բանիցդ պարտաւոր զքեզ կացուցից:

[4] Արկանել զարծաթն ի սեղանաւորս՝ յարգել զշնորհն է. այլք ի հանգամանացն ի լրումն առակին ասացեալք են:

[5] Յայնմանէ որ ոչն ունիցի շահս ինչ, բարձցի եւ զլուխ շահուցն զոր վայրապար ունիցի:

բպաւորել ի վերայ նոցա՝ ածէք այսր եւ սպանէք առաջի իմ [1]:

Եւ իբրեւ զայս ասաց, գնաց յառաջ՝ ելանել յԵրուսաղէմ:

[1] Որպես արարին Հռովմայեցիք ընդ Հրեայսն:

ԽՂՁՔ

Ընդ Զակքէի մաքսաւորին ոչ բարձրացայ յերկրէ ստորին
Ի բարձրագոյն ծառ իմաստին՝ ի տեսութիւնդ աստուածայինն.
Փոքըր հասակ հոգեւորին բարեաց գործովք յիս չաճեցին,
Այլ յարակայ նըւագեցին, մինչ կաքնաբրու գիս արարին:
Դարձեալ յառակ հակառակին, ելի ի ծառ մարմնոյ ժանդին,
Ի քաղցրահամ սէր երկնային, որպես եւ նա ի բրգենին.
Յորմէ հրզօր բանիւ քոյին փութով իջո գիս ըստ նըմին,
Ագանելով ի տունս անձին ընդ քեզ եւ Հայր եւ սուրբ Հոգին,
Հոգւոյս գըրկման տալով մարմին գծառայութիւնըն չորեքկին,
Եւ գկես գոյից մարմնականին աղքատացեալ տիրականին.
Զի փըրկական առ նա բանին արժանացայց քոյոյ ձայնին,
Որդիս գոլով Աբրահամին ըստ հաւատոց նահապետին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԼԵ.

Բժշկութիւն Բարտիմէի կուրին. — Օծանել Մարիամու զոտսն Յիսուսի յընթրիսն ի Բեթանիա. — Յաղթական մուտն Քրիստոսի յԵրուսաղէմ. — Ի բաց վարէ զվաճառականսն ի տաճարէն. — Տրտունջ Փարիսեցւոցն. — Հեթանոսք ոմանք խնդրեն տեսանել զՅիսուս:

Ի ընդ ելանելն նորա յԵրիքովէ աշակերտօքն եւ բազում ժողովրդովք, որդի Տիմէի Բարտիմէոս [1] կոյր նստեր մուրացիկ յանցս ճանապարհի: Իբրեւ լուաւ թէ Յիսուս Նազովրեցի է, սկսաւ աղաղակել եւ ասել. Որդի Դաւթի Յիսուս, ողորմեաց ինձ: Եւ սաստէին նմա բազումք զի լռեսցէ. եւ նա առաւել եւս աղաղակեր. Որդի Դաւթի, ողորմեաց ինձ: Զտեղի առ Յիսուս եւ հրամայեաց կոչել զնա: Կոչեն զկոյրն եւ ասեն ցնա. Քաջալերեաց, արի, կոչէ զքեզ: Եւ նորա ընկեցեալ զձորձս իւր, յարեաւ եւ եկն առ Յիսուս: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս եւ ասէ. Ջինչ կամիս թէ արարից քեզ: Ասէ ցնա կոյրն. Ռաբբունի, զի բացայց: Եւ Յիսուս ասէ ցնա. Երթ, հաւատք քո կեցուցին զքեզ: Եւ վաղվաղակի բացաւ, եւ երթայր զհետ նորա ի ճանապարհին:

Եւ եր մերձ զաւտիկն Հրէից, եւ բազումք ելին յԵրուսաղէմ ի գաւառէ անտի յառաջագոյն քան զզաւտիկն զի սրբեսցեն զանձինս իւրեանց [2]: Խնդրէին զՅիսուս, եւ

[1] Բարտիմէոսն որդի Տիմէի բարգմանի: — Մատթէոս քանզի չէր ինչ ասացեալ զկուրեն զոր ի մտանել իւրում յԵրիքով՝ բժշկեաց Քրիստոս, զերկոսին աքանչելիսն ի մի յծորդէ:

[2] Զոհիւք եւ պատարագօք վասն քաւութեան մեղաց:

ասէին ընդ միմեանս մինչ կային ի տաճարին. Զիաւրդ թուի ձեզ, եթէ ոչ գայցէ ի տօն այսր: Պատուէր տուեալ էր քահանայապետիցն եւ Փարիսեցւոց, զի թէ ոք գիտասցէ թէ ուր է, գուշակեսցէ զնմանէ՝ զի կալցին զնա:

Իսկ Յիսուս վեց աւուրբ յառաջ քան զզատիկն եկն ի Բեթանիա, ուր էր Ղազար՝ մեռեալն՝ զոր յարոյցն ի մեռելոց. եւ արարին անդ նմա ընթրիս [1], եւ ի սպասու կայր Մարթա, եւ Ղազար մի էր ի բազմելոց ընդ նմա: Իսկ Մարեմայ առեալ լիտր մի իւղոյ նարդեան ազնուի մեծագնոյ [2], օծ զոտսն Յիսուսի, եւ հերով իւրով մաքրէր զոտս նորա [3], եւ տունն լի եղեւ ի հոտոյ իւղոյն: Ասէ մի ոմն յաշակերտաց անտի, Յուդա Իսկարիովտացի՝ որ մատնելոցն էր զնա. Ընդէր ոչ իւղդ այդ վաճառեցաւ երեք հարիւր դենարի, եւ տուաւ աղքատաց: Զայս ասաց, ոչ զի զաղքատաց ինչ փոյթ էր նմա, այլ զի գող էր, եւ զարկղն ինքն ունէր, եւ որ ինչ անկանէրն՝ նա կրէր: Ասէ Յիսուս. Թոյլ տուր դմա, զի յօրն պատանաց իմոց պահեսցէ զայդ [4]: Զաղքատս յամենայն ժամ ընդ ձեզ ունիք, զիս ոչ հանապազ ընդ ձեզ ունիք:

Իբրեւ գիտաց ժողովուրդ բազում ի Հրէից թէ անդ է՝ եկին, ոչ միայն վասն Յիսուսի, այլ զի եւ զՂազար տեսցեն՝ զոր յարոյցն ի մեռելոց: Յորիւրդ աւրարին քահա-

[1] Ի տան Սիմոնի բորոտի:

[2] Իւղն այն իւղ էր մզեալ ի Նարդոսէ որ ծաղիկ է անուշահոտ: — Այժմու օրինակք յոյն բնագրին փոխանակ ձայնիս Ագնուի πιστικῆς ասեն, որ է Լոյծ, ջրային. բայց մերն թարգմանիչ թուի πιστῆς ընթերցեալ, այն է Ջուտ, անխառն, հաւատարիմ, ագնիւ:

[3] Սովորութիւն էր յայնժամ առ Հրեայսն եւ առ այլս ոմանս յազգացն բնակելոց ի ջերմին գաւառս արեւելից՝ այսպէս առնել պատիւ արանց աւագաց, օծմամբ իւղոց անուշից:

[4] Մի՛ նեղեր՝ ասէ՝ գդա. զի զոր առնելոցն էր յաւուրն պատանաց՝ ի բաղման իմում, այժմ առնէ զայն յանգստս:

նայապետքն գի եւ գՂազար սպանցեն [1]. քանզի բացումք ի Հրէից երթային եւ հաւատային ի Յիսուս:

Ի վաղիւ անդր [2] ժողովուրդ բազում որ եկեալ էր ի տօնն՝ իբրեւ լուան թէ գայ Յիսուս յԵրուսաղէմ, առին ոստս արմաւենեաց, եւ ելին ընդ առաջ նորա, աղաղակէին եւ ասէին. Ովսաննա [3], օրհնեալ որ գայդ յանուն Տեառն՝ բագաւորդ Իսրայելի:

Իբրեւ մօտ եղեն յԵրուսաղէմ, եւ եկին ի Բեթփագէ մերձ ի լեառն Ձիթենեաց, յայնժամ Յիսուս արձակեաց երկուս յաշակերտացն իւրոց, եւ ասէ ցնոսա. Երթայք ի գեօղդ որ առաջի ձեր է, եւ անդէն գտանէք էշ կապեալ եւ յաւանակ ընդ նմին, յորոյ վերայ ոչ ոք ի մարդկանէ նստաւ. լուծէք ածէք ինձ. եւ եթէ ոք ասացէ ձեզ՝ եթէ Ձի՞ լուծանէք գյաւանակդ, ասացէք՝ եթէ Տեառն իւրեանց պիտոյ են, եւ վաղվաղակի առաքեացէ գնոսա:

Գնացին աշակերտքն եւ արարին որպէս հրամայեաց նոցա Յիսուս: Եւ մինչդեռ լուծանէին գյաւանակն, ասեն տէրքն նորա որ անդր կային՝ ցնոսա. Ձի՞ լուծանէք գյաւանակդ: Եւ նոքա ասեն ցնա որպէս ասացն Յիսուս, թէ Տեառն իւրում պիտոյ է: Եւ թոյլ ետուն նոցա:

Եւ ածին գէշն եւ գյաւանակն առ Յիսուս, եւ արկին գնոքօք ձորձս իւրեանց, եւ հեծուցին գՅիսուս, եւ նստաւ ի վերայ նոցա:

Բայց այս ամենայն եղեւ զի լցցի բան մարգարէին [4] որ

[1] Համարէին ստել այնու զաքանչելիս յարուբեան նորա, կամ թէ կարծիս իմն տալ թէ ոչ ընդ երկար ինչ ժամանակ տեւեաց կենդանութիւնն պարգեւեալ նմա ի Տեառնէ:

[2] Ի միաշաբաթոջ, հինգ աւուրքք յառաջ քան զՊարզարանսն:

[3] Զայն մաղթողական յերրայեցի լեզու, այս ինքն է Կեցո Տէր, կամ թէ Փրկեա Տէր, եւ կամ Կեցցես, Կեցցէ:

[4] Կամք եղեն Փրկչին կատարել եւ զայն բան մարգարէին՝ զի մի մնասցեն Հրէիցն պատճառք անհաւանութեան:

ասէ. Ասացէք դասեր Սիովնի [1]. Մի երկնչիր, դուստր Սիովնի. ահա թագաւոր քո գայ քեզ հեզ, եւ հեծեալ յէշ եւ յաւանակի իշոյ:

Եւ գայն ինչ ոչ գիտացին աշակերտքն նորա զառաջինն, այլ յորժամ փառաւորեցաւ Յիսուս՝ յայնժամ յիշեցին՝ եթէ այն էր որ գրեալն էր վասն նորա, եւ գայն արարին նմա [2]:

Եւ ժողովուրդն վկայէր՝ որ էր ընդ նմա, թէ գՂազար կոչեաց եւեթ ի գերեզմանէն, եւ յարոյց զնա ի մեռելոց: Եւ վասն այնորիկ ընդ առաջ եղեւ նմա ժողովուրդն, զի լուան եթէ գայն նշանս արարեալ էր նորա:

Եւ մինչդեռ երթայր՝ բազում ժողովուրդք տարածեցին զհանդերձս իւրեանց ի ճանապարհին, եւ այլք հատանէին ոստս ի ծառոց եւ տարածանէին ի ճանապարհին: Եւ իբրեւ այն ինչ մերձ եղեւ ի զառիվայր լերինն Ձիթենեաց, սկսաւ ամենայն բազմութիւն աշակերտացն ուրախութեամբ օրհնել զԱստուած ի ձայն մեծ վասն ամենայն եղելոց զօրութեանցն՝ զոր տեսին. եւ ասէին. Օրհնեա՛լ որ գայ թագաւորդ յանուն Տեառն. խաղաղութիւն յերկինս, եւ փա՛ռք ի բարձունս:

Եւ ոմանք ի Փարիսեցւոցն յամբոխ անտի ասեն ցնա. Վարդապետ, սաստեա աշակերտացդ քոց [3]: Պատասխանի ետ եւ ասէ. Ասեմ ձեզ, զի եթէ դոքա լռեացեն, քարինքդ աղաղակեացեն [4]:

Եւ ժողովուրդքն որ առաջին եւ գկնի երթային՝ աղա-

[1] Այս ինքն է ցերուսաղէմ: — Ի մարգարէութեանցն Զաքարիայ եւ Եսայեայ է բանս:

[2] Ոչ գիտելով ի ժամուն զոր ինչ առնէին:

[3] Նախանձու եւ մախանաց բանք էին, որովք ի մարդահաճութիւն բամբասէին զաշակերտսն:

[4] Այնչափ իրաւացի են՝ ասէ՝ բանք աշակերտացդ իմոց, զի եթէ դոքա լռեացեն ձերովդ բռնութեամբ, քարինք տաճարիդ աղաղակեացեն:

դակէին եւ ասէին. Օրհնութիւն Որդւոյ Դաւթի, օրհնեալ որ գայ յանուն Տեառն. օրհնեալ թագաւորութիւնդ եկեալ հօր մերոյ Դաւթի. օրհնութիւն ի բարձունս:

Եւ իբրեւ մերձեցաւ Յիսուս յԵրուսաղէմ, տեսեալ գքաղաքն [1] ելաց ի վերայ նորա եւ ասէ. Եթէ գիտէիր [2] դու գոնէ յաւուրս յայսմիկ զխաղաղութիւնն քո. բայց այժմ ծածկեցաւ յերեսաց քոց [3]: Զի եկեսցեն աւուրք ի վերայ քո, եւ պատեսցեն գքեզ թշնամիք քո պատնէշ, եւ պաշարեսցեն գքեզ, եւ նեղեսցեն գքեզ յամենայն կողմանց. եւ յատակեսցեն գքեզ, եւ զորդիս քո ի քեզ. եւ ոչ թողուցուն քար ի քարի վերայ յամենայնի ի քեզ, փոխանակ զի ոչ ծանեար զժամանակ այցելութեան քո [4]:

Եւ ի մտանելն նորա յԵրուսաղէմ' դղրդեցաւ քաղաքն ամենայն [5] եւ ասէ. Ո՞վ իցէ սա: Եւ ժողովուրդքն ասեն. Սա է մարգարէն Յիսուս որ ի Նազարեթէ Գալիլեացւոց:

Եւ եմուտ Յիսուս ի տաճարն, եւ եհան արտաքս զամենեսին որ վաճառէինն եւ գնէին ի տաճարի անդ, եւ զսեղանս հատավաճառացն կործանեաց, եւ զաթոռս աղաւնեվաճառացն, եւ ասէ ցնոսա. Գրեալ է, Տուն իմ տուն աղօթից կոչեցի [6]. եւ դուք արարէք զդա այրս աւազակաց:

Եւ մատեան առ նա կոյրք եւ կաղք ի տաճարին, եւ բժշկեաց զնոսա: Իբրեւ տեսին քահանայապետքն եւ

[1] Տեսեալ գքաղաքն եւ գմտաւ ածեալ գապաշնորհութիւն նորին եւ գառնդեստան որ հասանելոց էին ի վերայ նորա:

[2] Այս է' Իցէ թէ գիտէիր:

[3] Կամ յաչաց քոց, այս ինքն է' Կափուցեր գաչս քո զի մի տեսցես:

[4] Որով այց արար առ քեզ Տէրն քո եւ Փրկիչ:

[5] Յուզեալ շփոթեցաւ զարմացմամբ, ահիւ, ցնծութեամբ եւ կամ նախանձու, ըստ իւրաքանչիւր կրից եւ կարծեաց բնակչացն:

[6] Եսայ. ԾԶ, 7:

դպիրք գաքանչելիսն գոր արար, եւ գմանկտին որ աղաղակէին ի տաճարին եւ ասէին, Օրհնութիւն Որդւոյ Դաւթի, բարկացան եւ ասեն ցնա. Լսես զինչ ասեն դոքա: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Այո. չիցէ ընթերցեալ ձեր' թէ ի բերանոյ տղայոց եւ ստնդիեցաց կատարեցեր զօրհնութիւն[1]: (Եւ եթող զնոսա եւ գնաց:)

Իսկ Փարիսեցիքն[2] ասէին ընդ միմեանս. Տեսանէք զի ոչ ինչ օգտիք. ահաւասիկ աշխարհ ամենայն գկնի նորա գնաց:

Էին անդ ոմանք եւ հեթանոսք յելելոցն անդր, զի երկիրպագանիցեն ի տօնին[3]: Նոքա մատեան առ Փիլիպպոս' որ ի Բեթսայիդայ Գալիլեացւոցն էր, աղաչէին գնա եւ ասէին. Տէր, կամիմք զՅիսուս տեսանել: Գայ Փիլիպպոս եւ ասէ ցԱնդրէաս. Անդրէաս եւ Փիլիպպոս ասեն ցՅիսուս: Եւ Յիսուս պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ. Եհաս ժամ զի փառաւորեսցի Որդի մարդոյ[4]: Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. եթէ ոչ հատն ցորենոյ անկեալ յերկիր մեռանիցի, ինքն միայն կայ. ապա եթէ մեռանիցի' բազում արդիւնս առնէ: Որ սիրէ զանձն իւր' արձակէ գնա[5]. եւ որ ատեայ զանձն իւր յաշխարհիս յայսմիկ[6], ի կեանսն յաւիտենականս պահեսցէ զնա:

[1] Ընկալաք գկատարեալն օրհնութիւն եւ զգովաբանութիւն. — Սաղմ. Ը, 3:

[2] Իբրեւ տեսին զբազմութիւն ժողովրդեանն որ խռնեալ էին գնովաւ:

[3] Խորենացին համարի թէ դեսպանքն Աբգարու էին առքա' հանդիպեալք յերուսաղէմ ի տօնին:

[4] Ցեղս սակաւուց իբրեւ մեռայց եւ յարեայց ես, ասէ, ազգք հեթանոսաց հաւատասցեն յիս: — Եւ յաջորդաւն ազդ առնէ աշակերտացն' եթէ պարտ է նոցա մահու չափ ճգնութեամբ քարոզել զհաւատսն:

[5] Որ կարի իմն յարեալ իցէ ի կեանս աշխարհիս, կորուսանէ զանտի կեանսն:

[6] Չկեանս անձինն դնելով ի քարոզութիւն աւետարանին:

Եթէ ոք գիս պաշտիցէ, գկնի իմ եկեսցէ[1]. եւ ուր եմ եմ՝ անդ եւ պաշտօնեայն իմ եղիցի. եթէ ոք գիս պաշտիցէ, պատուեսցէ զնա Հայրն իմ:

Բայց այժմ անձն իմ խռովեալ է[2]. եւ զինչ ասացից, եթէ Հայր, ապրեցո գիս ի ժամէ աստի յայսմանէ[3]: Այլ վասն այնորիկ եկի ի ժամս յայս: Հայր, փառաւորեա զանուն քո: Եկն բարբառ յերկնից. Եւ փառաւոր արարի, եւ դարձեալ փառաւոր արարից[4]: Եւ ժողովուրդն որ կայր եւ լսեր[5], ասէին որոտումն լինել: Կէսքն ասէին, Հրեշտակ խօսեցաւ ընդ նմա: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. Ոչ վասն իմ ինչ եկն բարբառս այս, այլ վասն ձեր: Այժմիկ դատաստան է աշխարհիս այսորիկ. այժմիկ իշխան աշխարհիս այսորիկ ընկեսցի արտաքս[6]: Եւ ես յորժամ բարձրացայց յերկրէ, զամենեսին ձգեցից առ իս: Զայս ասէր՝ նշանակեալ թէ որով մահու մեռանելոց իցէ:

Պատասխանի ետ ժողովուրդն. Մեք լուաք յօրինաց[7] եթէ Քրիստոսն յաւիտեան կայ[8]. եւ դու զիա՞րդ ասես՝ թէ պարտ է բարձրանալ Որդւոյ մարդոյ. ո՞վ է այն Որդին մարդոյ[9]:

Ասէ ցնոսա Յիսուս. Փոքր միւս եւս ժամանակ լոյս

[1] Եթէ ոք կամիցի պաշտօնեայ ինձ լինել ի փրկութիւն իւր եւ այլոց, պարտի գկնի իմ գալ խաչիւ եւ ուրացութեամբ անձին:

[2] Տագնապ է ինձ յերեսաց մերձենալոյ ժամանակի չարչարանացն իմոց:

[3] Այս ինքն՝ Միթէ զայս ասացից, Հայր՝ ապրեցո...

[4] Փառաւորեցի սքանչելագործութեամբ, դարձեալ փառաւորեցից յարութեամբ:

[5] Չձայնն լսեր, եւ զբանսն ոչ իմանայր:

[6] Դատաստան աշխարհիս այսորիկ մերձ է յաւարտումն, որով եւ գերծցին մարդիկ ի բռնութեանցն սատանայի:

[7] Ի գրոց սրբոց առ հասարակ:

[8] Սաղմ. ՀԱ., 5. եւ ճԹ, 4: — Եսայ. Թ, 7: — Դան. Է, 14:

[9] Դու՞ եթէ այլ ոք:

ընդ ձեզ է. գնացէք մինչդեռ զլոյսն ունիք, զի մի խաւար[1] ձեզ հասցէ. զի որ գնայ ի խաւարի՝ ոչ գիտէ յո՞ երթայ: Մինչդեռ զլոյսն ընդ ձեզ ունիք՝ հաւատացէք ի լոյսն, զի որդիք լուսոյ եղիջիք[2]:

Զայս իբրեւ ասաց Յիսուս, հայեցաւ շուրջ զամենեքումբք. եւ զի էր երեկոյացեալ ժամն, ել արտաքոյ քաղաքին ի Բեթանիա երկոտասանիւքն հանդերձ, եւ անդ ագաւ:

[1] Խաւարն մոլորութեան, կուրութեան եւ խստասրտութեան:

[2] Այս ինքն՝ զի յինէն ընկալեալ զլոյս եւ լուսաւորիցիք շնորհօք եւ փառօք:

ԻՂՁԿ

Որ յօրինակ հրեականին, եւ անմաքուր հեթանոսին,
Ներստաւ ի յէշ յաւանակին՝ զգօնացելոյն եւ տըրմըղին,
Մաքրեա եւ զիս ըստ առակին, եւ յիս հանգիր Հոգւով քոյին.
Աբա աթոռ քեզ երկնային, բազմեաց յոգիս ըստ քրովբէին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԼԶ.

Թգենին անպտուղ ցամաքեալ. — Դարձեալ ի բաց վարէ Քրիստոս զվաճառականան ի տաճարէն. — Հարցումն Հրէից, եւ պատասխանին Յիսուսի այլով հարցմամբ. — Առակք երկուց որդւոցն եւ չար մշակաց այգւոյն. — Առակ հարսանեաց որդւոյ թագաւորին:

Եւ ի վաղիւ անդր միջոցեւ ելանէին ի Բեթանիա՝ քաղցեաւ: Եւ ետես թգենի մի ի բացուստ տերեւալից, եւ եկն՝ թէ գտանիցէ ինչ ի նմա. եւ իբրեւ եկն ի նա՝ ոչ ինչ եգիտ, բայց միայն տերեւ. զի ոչ իակ էր ժամանակ թզոյ[1]: Պատասխանի ետ եւ ասէ ցնա. Մի՛ եւս ոք ի քէն պտուղ կերիցէ յաւիտեան: Եւ լսէին աշակերտքն նորա:

Գան յԵրուսաղէմ. եւ մտեալ ի տաճարն՝ սկսաւ հանել զվաճառականան եւ զգնօղս որ էին ի տաճարին[2], եւ զսեղանս հատավաճառացն գրուեաց, եւ զաթոռս աղաւնեվաճառացն կործաննաց, եւ ոչ թողոյր երէ ոք անօք ինչ անցուցանիցէ ընդ տաճարն: Եւ ուսուցանէր եւ ասէր ցնոսա. Գրեալ է, Տուն իմ տուն աղօթից կոչեցի ամենայն հեթանոսաց, — եւ դուք արարէք զդա այրս աւազակաց:

Եւ Յիսուս աղաղակեր եւ ասէր. Որ հաւատայ յիս՝ ոչ

[1] Առակ օրինակի էր թգենին այն ժողովարանին Հրէից՝ որ չեռն պտուղ արժանի Տեառն իւրում ի գալ նորին առ նա. եւ երէ ոչ էր ժամանակ թզոյ՝ այն չէ ինչ, զի ոչ երէ բուռ ամենայնի հանգոյն ծառոց իցեն մարդիկ, եւ ընդ ժամանակս ժամանակս եւեթ տայցեն պտուղ, այլ երբ եւ խնդրիցի ի նոցանէ:

[2] Քանզի ի բաց վարեալքն ի տաճարէն՝ դարձեալ անդրէն եկեալ էին ի վաղիւն:

հաւատայ յիս, այլ յայն որ առաքեացն զիս. եւ որ տեսանէ զիս՝ զայն տեսանէ որ առաքեացն զիս: Ես լոյս յաշխարհ եկի, զի ամենայն որ հաւատայ յիս՝ ի խաւարի մի՛ մնասցէ: Եւ եթէ ոք լուիցէ բանից իմոց, եւ ոչ պահեսցէ, ես ոչ դատիմ զնա. քանզի ոչ եկի[1] թէ դատեցայց զաշխարհ, այլ զի փրկեցից զաշխարհ:

Որ անարգէ զիս, եւ ոչ ընդունի զբանս իմ, գոյ որ դատի զնա. բանն զոր ես խօսեցայ՝ նա դատի զնա յաւուրն յետնում: Զի ես յանձնէ իմմէ ոչ խօսեցայ. այլ որ առաքեացն զիս Հայր՝ նա ետ ինձ պատուէր զինչ ասացից եւ զինչ խօսեցայց. եւ գիտեմ՝ եթէ պատուէրն այն կեանք են յաւիտենականք[2]: Արդ զոր եսն խօսիմ, որպէս ասաց ինձ Հայրն՝ այնպէս խօսիմ:

Եւ այնչափ նշանս արարեալ էր առաջի նոցա, եւ նոքա ոչ հաւատային ի նա. զի լցցի[3] բանն Եսայեայ մարգարէի զոր ասացն. Տէր, ո՞ հաւատաց ի լուր մեր, եւ բազուկ Տեառն ո՞ւմ յայտնեցաւ: Վասն այնորիկ ոչ կարէին հաւատալ, զի միւսանգամ ասէ Եսայի՝ թէ Կուրացոյց զաչս նոցա, եւ ապշեցոյց զսիրտս նոցա, զի մի՛ տեսցեն աչօք, եւ իմասցին սրտիւք, եւ դարձցին եւ բժշկեցից զնոսա: Զայս ասաց Եսայի՝ զի ետես զփառս նորա[4], եւ խօսեցաւ վասն նորա:

Բայց սակայն եւ յիշխանաց անտի բազումք հաւատացին ի նա. այլ վասն Փարիսեցւոցն ոչ յայտնէին, զի մի՛ ի ժողովրդենէն ելանիցեն[5]: Քանզի սիրեցին զփառս մարդկան առաւել քան զփառսն Աստուծոյ:

[1] Այժմիկ, յայսմ գալստեան ժամանակիս:
[2] Պատճառք են յաւիտենական կենաց եւ փրկութեան:
[3] Որով եւ լցաւ:
[4] Յորժամ ետես զփառս Մեսիային:
[5] Ի բաց հանիցին ի ժողովարանէն իբրեւ մոլորեալք եւ հերձուածողք:

Եւ ի տուէ ի տաճարին ուսուցանէր, եւ զգիշերս ելեալ ագանէր ի լերինն՝ որ կոչէր Ձիթենեաց. եւ ամենայն ժողովուրդն կանխէր ընդ առաւօտս առ նա ի տաճարն՝ լսել ի նմանէ: Իսկ քահանայապետքն եւ դպիրք խընդրէին թէ ո՛րպէս սպանանիցեն զնա, բայց երկնչէին ի ժողովրդենէ անտի:

Եւ մինչդեռ այգուցն առ նովաւ անցանէին, տեսին զթզենին ցամաքեալ յարմատոց: Յիշեաց Պետրոս եւ ասէ ցնա. Ռաբբի, ահաւասիկ թզենին զոր անիծեր՝ ցամաքեցաւ: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Եթէ ունիցիք զհաւատսն Աստուծոյ, ամէն ասեմ ձեզ, որ ոք ասիցէ լերինս այսմիկ՝ Բարձիր եւ անկիր ի ծով, — եւ ոչ երկմտիցէ ի սրտի իւրում, այլ հաւատայցէ թէ զոր ասէն լինի, եղիցի նմա զոր ինչ եւ ասիցէ [1]: Վասն այսորիկ ասեմ ձեզ. զամենայն ինչ վասն որոյ աղօթս արարեալ խնդրիցէք, եւ հաւատայցէք թէ առնուցուք, եղիցի ձեզ [2]: Եւ յորժամ յաղօթս կայցէք, թողուցուք եթէ ունիցիք ինչ զումեքէ, զի եւ Հայրն ձեր որ յերկինս է՝ թողցէ զյանցանս ձեր:

Գան միւսանգամ յԵրուսաղէմ, եւ մինչդեռ ի տաճարի անդ զգնայր, եւ ուսուցանէր զժողովուրդն եւ աւետարանէր, հասին ի վերայ քահանայապետքն եւ դպիրք ծերովքն հանդերձ եւ ասեն ցնա. Որով իշխանութեամբ առնես զայդ, եւ ով ետ քեզ զիշխանութիւնդ զայդ [3]: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Հարցից եւ ես զձեզ բան մի. տուք ինձ պատասխանի, եւ ես ասացից

[1] Յոյժ իսկ դժուարինքն եւ անհնարին կարծեցեալ իրք՝ դիւրացին հաւատով:

[2] Միայն թէ խնդրուածն ի փառս իցէ Աստուծոյ, ի փրկութիւն անձանց եւ յօգուտ ընկերին, եւ հաւատայցեմք եթէ կարող է Աստուած կատարել զհայցուածս մեր, եւ կատարէ իսկ ի դէպ ժամանակի:

[3] Քարոզելոյ ի տաճարին եւ զվաճառականսն ի բաց վարելոյ անտի:

ձեզ՝ որով իշխանութեամբ առնեմ զայս: Մկրտութիւնն Յովհաննու ուստի էր, յերկնից եթէ ի մարդկանէ, տուք ինձ պատասխանի: Խորհէին ընդ միմեանս եւ ասէին. Եթէ ասեմք եթէ յերկնից, ասէ ցմեզ. Իսկ ընդէր ոչ հաւատացէք նմա [1]: Այլ եթէ ասեմք, ի մարդկանէ, երկբնչիմք ի ժողովրդենէն. զի ամենեքին գիտէին զՅովհաննէս թէ մարգարէ էր: Պատասխանի ետուն եւ ասեն ցՅիսուս. Չգիտեմք: Եւ Յիսուս ետ նոցա պատասխանի եւ ասէ. Եւ ոչ ես ասեմ ձեզ՝ որով իշխանութեամբ առնեմ զայս [2]:

Չիմարդ թուի ձեզ: Առն միոջ էին երկու որդիք, եւ մատուցեալ առ առաջինն ասէ. Որդեակ, երթ այսօր գործեա յայգւոջ: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ. Երթամ տէր, եւ ոչ չոգաւ: Մատեաւ եւ առ միւսն եւ ասէ նոյնպէս. Նա պատասխանի ետ եւ ասէ, Ոչ կամիմ. բայց յետոյ գղջացաւ եւ չոգաւ յայգին: Արդ ո՞ յերկոցունց արար զկամս հօրն: Ասեն. Յետինն: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Ամէն ասեմ ձեզ, զի մաքսաւորք եւ պոռնիկք յառաջեացեն քան զձեզ յարքայութիւն երկնից [3]: Զի եկն Յովհաննէս ճանապարհաւ արդարութեան [4], եւ ոչ հաւատացիք նմա, եւ մաքսաւորք եւ պոռնիկք հաւատացին նմա. եւ դուք տեսիք, եւ ոչ գղջացարուք յետոյ [5] հաւատալ նմա:

Այլ առակ լուարուք: Այր մի էր տանուտէր որ տընկեաց այգի, եւ ցանգով պատեաց զնա, եւ փորեաց ի նմա հնձան, եւ շինեաց աշտարակ, եւ ետ զնա գմշակս,

[1] Որով եւ զայն առնուիք ի միտ՝ թէ որով իշխանութեամբ առնեմ ես զայսոսիկ:

[2] Փոխանակ զի դուք չկամիք ասել բերանով զոր գիտէքն հաւաստեաւ:

[3] Զի նոքա գղջացան, եւ դուք կայք մնայք անապաշաւք:

[4] Քարոզելով գարդարութիւն բանիւ եւ օրինակաւ:

[5] Եւ ոչ յետ գայնպիսեացն գիաւառս եւ գդարձ տեսանելոյ՝ գղջացարուք:

եւ գնաց ի տար աշխարհ: Իբրեւ մերձեցաւ ժամանակ պտղոյ, առաքեաց առ մշակսն ի ժամանակի ծառայ մի, զի ի մշակաց անտի առցէ ի պտղոյ այգւոյն: Եւ նոցա կալեալ՝ զան հարին զնա, եւ արձակեցին ունայն: Դարձեալ առաքեաց առ նոսա այլ ծառայ, եւ զնա կառափնատեցին եւ արձակեցին անարգեալ: Եւ յաւել զերրորդն առաքել, նոքա եւ զնա քարկոծեցին եւ սպանին եւ հանին արտաքս. եւ զբազումս այլս՝ զոմանս հարկանէին եւ զոմանս սպանանէին:

Ապա որդի մի էր իւր սիրելի: Ասէ տէր այգւոյն. Զինչ արարից. առաքեցից զորդի իմ սիրելի, թերեւս ի սմանէ պատկառեսցեն: Եւ առաքեաց առ նոսա զորդի իւր: Իսկ մշակքն իբրեւ տեսին զորդին, խորհեցան ընդ միմեանս եւ ասեն ընդ միտս. Սա է ժառանգն, եկայք սպանցուք զսա, եւ կալցուք զժառանգութիւն սորա: Եւ առեալ հանին զնա արտաքոյ քան զայգին՝ եւ սպանին [1]:

Արդ յորժամ եկեսցէ տէր այգւոյն, զինչ արասցէ մշակացն այնոցիկ: Ասեն ցնա. Չչարսն չարաւ կորուսցէ, եւ զայգին տացէ այլոց մշակաց, որք տայցեն նմա զպտուղս ի ժամու իւրեանց: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Ո՞չ ապաքէն գայցէ եւ կորուսանիցէ զմշակսն զայնոսիկ, եւ տացէ զայգին այլոց: Իբրեւ լուան քահանայապետքն՝ ասեն. Ֆան, մի լիցի [2]: Եւ նա հայեցեալ ընդ նոսա ասէ. Զիցէ երբէք ընթերցեալ ձեր ի գիրս. Զվէմն զոր անարգեցին

[1] Տանուտէրն այն Աստուած է, այգի՝ տունն Իսրայելի, աշտարակ եւ հնձան՝ տաճարն Երուսաղեմի գոհիւքն եւ պատարագօք հանդերձ, մշակք իշխանք Հրէից եւ վարդապետք օրինաց, ծառայքն ի խնդիր պտղոց առաքեալք՝ մարգարէքն, եւ որդին Տէրն մեր որ սպանաւ արտաքոյ այգւոյն՝ այս է Երուսաղեմի:

[2] Գիտացին զի գնոցանէ ասէր Փրկիչն, եւ խնդրէին ստել զամբաստանութիւն նորա:

շինօղքն՝ նա եղեւ գլուխ անկեան [1]. ի Տեառնէ եղեւ այս, եւ է սքանչելի յաչս մեր [2]: Վասն այսորիկ ասեմ ձեզ, զի բարձցի ի ձենջ արքայութիւնն Աստուծոյ, եւ տացի ազգի որ առնիցէ զպտուղ նորա: Եւ որ անկցի ի վերայ վիմիս այսորիկ՝ փշրեսցի [3], եւ յոյր վերայ անկցի՝ հոսեսցէ զնա [4]:

Իբրեւ լուան քահանայապետքն եւ դպիրք եւ Փարիսեցիք զառակս նորա, գիտացին թէ վասն նոցա ասաց, եւ խնդրէին զնա ունել ի նմին ժամու, բայց երկեան ի ժողովրդոցն, քանզի իբրեւ զմարգարէ ունէին զնա:

Դարձեալ պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա առակօք. Նմանեցաւ արքայութիւնն երկնից առն թագաւորի որ արար հարսանիս որդւոյ իւրում, եւ առաքեաց զծառայս իւր կոչել զիրաւիրեալսն ի հարսանիս, եւ ոչ կամեցան գալ: Դարձեալ առաքեաց այլ ծառայս եւ ասէ. Ասացէք հրաւիրելոցն. ահաւասիկ զճաշ իմ պատրաստեցի. գուարակք իմ եւ պարարակք գեներալ են, եւ ամենայն ինչ պատրաստ է. եկայք ի հարսանիս: Եւ նոքա յուշացեալ գնացին՝ ոմն յագարակ իւր, եւ ոմն ի վաճառ իւր, եւ այլք կալան զծառայս նորա բշնամանեցին եւ սպանին:

Իսկ թագաւորն իբրեւ լուաւ՝ բարկացաւ, եւ առաքեաց զզօրս իւր, եւ սատակեաց զսպանօղսն զայնոսիկ,

[1] Այն վէմ զոր շինօղք ժողովարանին Հրէից արհամարհեցին իբրեւ անպիտան ի շինուածն՝ եղեւ գլուխ անկեան պատուական ի շինութիւն Եկեղեցւոյ:

[2] Սքանչելի իմն է յաչս մեր կցորդութիւնս այս Հրէից եւ հեթանոսաց ի մի հաւատ եւ ի մի Եկեղեցի կաթուղիկէ:

[3] Որ ոք գլորեալ անկանիցի ի վերայ վիմիս այսորիկ, այս ինքն է գայթակղեսցի ի Քրիստոս, կործանեալ խորտակեսցի:

[4] Եւ յոյր վերայ վէմս այս անկանիցի՝ վրէժխնդիր արդարութեան լինելով՝ հոսեսցէ զնա իբրեւ զփոշի:

եւ գքաղաքն նոցա այրեաց [1]: Յայնժամ ասէ ցծառայս իւր. Հարսանիքս պատրաստ են, եւ հրաւիրեալքն չէին արժանի. արդ երթայք յանցս ճանապարհաց, եւ զորս միանգամ գտանիցէք՝ կոչեցէք ի հարսանիս: Եւ ելեալ ծառայքն ի ճանապարհս՝ ժողովեցին զամենեսեան զորս եւ գտին՝ զչարս եւ զբարիս [2], եւ լցան հարսանիքն բազմականօք:

Եւ մտեալ թագաւորն հայել զբազմականօքն, ետես անդ այր մի որ ոչ էր զգեցեալ հանդերձ հարսանեաց [3], եւ ասէ ցնա. Ընկեր [4], զիա՞րդ մտեր այսր, զի ոչ ունէիր հանդերձ հարսանեաց: Եւ նա պապանձեցաւ: Յայնժամ ասէ թագաւորն ցսպասաւորսն. Կապեցէ՛ք զդորա զոտս եւ զձեռս, եւ հանէ՛ք զդա ի խաւարն արտաքին. անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց: Զի բազումք են կոչեցեալք, եւ սակաւք են ընտրեալք [5]:

[1] Զոր օրինակ Հռովմայեցիքն արարին առ Տիտոսիւ, կոտորեալ ի Հրէից անտի միլիոն մի եւ հարիւր հազար արանց, ոգիս իննսուն հազար վարեալ ի գերութիւն, այրեալ եւ կործանեալ գտաճարն եւ զքաղաքն, եւ զմնացորսս բնակչացն ցիր եւ ցան կացուցեալ ընդ ամենայն տիեզերս:

[2] Ոչ ինչ խտրելով ընդ հասակ եւ ընդ պայման:

[3] Ոչ էր արկեալ զիւրեւ զհանդերձն հարսանեաց զոր սովոր էին տալ թագաւորք եւ իշխանք այնոցիկ զորս հրաւիրէինն:

[4] Ընկեր կոչելովն յուշ առնէ զպատիւ հրաւիրանացն՝ որում ապաշնորհ գտանէր այրն այն:

[5] Այս իրրեւ ի կնիք հաստատութեան ողջոյն իսկ առակիս թուի ասացեալ. թէպետ եւ բազումք էին՝ ասէ՝ հրաւիրեալքն, բայց ոչ ամենեքեան եղեն արժանի. եւ յեկելոցն եւս գտաւ ոմն որ ոչ՝ի՛ր յընտրելոց սակի:

ԽՂՃՔ

Եւ ըստ միւսում օրինակին Հրէից ազգաց առ քրգենին,
Ցոր ի խրնդիր գալով պըտղին, ոչ ընծայեաց գերախայրին,
Մի անիծեր ինձ ըստ նոցին., թէ եւ նըման եմ անբերին,
Չի մի տերեւըն հաւատին պըտղով գործոցն իմ չորասցին.
Այլ հաստատեա գիս ի բարին, որպես եւ գուռն ի սուրբ որբին,
Ցոր մըշակէ Հայրդ երկնային, պըտղաբերէ յաճումն Հոգին:
Եւ գանպըտուղ ծառըս քաղցրին եւ գպըտղատուս դառնագունին
Մի հատաներ յայգւոյ քոյին, այլ փոփոխեա բրելով յաղբին:...
Ի հարսանիսդ աստուածային' գոր Հայր արար քեզ, Միածին,
Կոչեաց եւ գիս ձայն քարոզին, ուրախանալ յանճառելին,
Ասա ի խորհուրդ քո խորանին, եւ անդ յաննիւթ քաղաք վերին,
Ցաւէժական յանպատմելին յանփոխական ուրախալին:
Եւ քանզի գգեստ պայծառ չունիմ արժանաւոր հարսնարանին,
Չի սեւագոյն մեղօք անձին աղտեղեցի գաւազանին,
Չգեստ եւ գգեցօղ Տէր անքրննին, գգեցո գիս քեւ այժմիկ կըրկին.
Եւ գպատմուճանըն գառաջին պայծառացո գայժմ աղտեղին,
Չի մի լրւայց Տեառնըդ ձայնին, գրնկերն անուն ընդ եղկելին,
Եւ մատնեցայց նըման նըմին ի բանդն անել ղըժոխային: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԼԷ.

Հարցումն վասն հարկին եւ յարութեան մեռելոց. — Ո՞ր պատուիրան է մեծ. — Քրիստոս Որդի եւ Տէր է Դաւթի. — Յանդիմանութիւն դպրաց եւ Փարիսեցւոց կեղծաւորաց. — Լումայք այրւոյն աղքատի:

ԱՅՆԺԱՄ գնացեալ Փարիսեցիքն՝ առին խորհուրդ գնմանէ՝ թէ որպես ընկցեն նմա որոգայթ բանիւք: Եւ ապա ապաստեցին, եւ առաքեցին առ նա զաշակերտս իւրեանց Հերովդիանոսօքն հանդերձ, դաւաճանս կեղծաւորեալս զանձինս առ արդարս ունել, զի ըմբռնեցեն զնա բանիւք, առ ի մատնել զնա պետութեան եւ իշխանութեան դատաւորի:

Եւ նոքա եկեալ հարցանէին զնա եւ ասէին. Վարդապետ, գիտեմք զի ճշմարիտ ես, եւ զճանապարհն Աստուծոյ ճշմարտութեամբ ուսուցանես, եւ ոչ է քեզ փոյթ գումեքէ, եւ ոչ հայիս յերեսս մարդոյ. արդ ասա մեզ, զիարդ թուի քեզ, արժան է մեզ հարկս տալ կայսեր թէ ոչ: Գիտաց Յիսուս զխորամանկութիւն եւ զկեղծաւորութիւն նոցա [1] եւ ասէ. Ձի փորձէք զիս՝ կեղծաւորք. ցուցէք ինձ գդահեկան հարկին: Եւ նոքա մատուցին նմա դահեկան մի: Եւ ասէ ցնոսա. Ո՞յր է պատկերս այս կամ

[1] Ձի եթէ ասէր Քրիստոս՝ թէ չէ արժան տալ, մատնէին զնա դատաւորին իբրեւ զապստամբ ի կայսերէ. եւ եթէ զհակառակն վկայէր, գրգռէին զժողովուրդն ի վերայ նորա իբրեւ ի վերայ առն որ ոչ քարոզէ նոցա ազատութիւն ի ծառայութենէ հեթանոսաց, որով եւ ոչ մեսիայն է:

գիր: Ասեն. Կայսեր: Յայնժամ ասէ ցնոսա. Երթայք, տուք գկայսերն կայսեր, եւ գԱստուծոյն Աստուծոյ[1]: եւ ոչ կարացին ըմբռնել գնա բանիւք առաջի ժողովըրդեանն, եւ զարմացեալ ընդ պատասխանին նորա՝ լռեցին. եւ թողին զնա եւ գնացին:

Յայնմ յաւուր մատեան առ նա ոմանք ի Սադուկեցւոցն, որ ասէին թէ Չիք յարութիւն. հարցին զնա եւ ասեն. Վարդապետ, Մովսէս գրեաց մեզ, եթէ ոք մեռցի անորդի, արասցէ գկին նորա եղբայր իւր, եւ յարուսցէ զաւակ եղբօր իւրում: Արդ էին առ մեզ եղբարք եօթն. առաջինն արար կին եւ մեռաւ. եւ զի ոչ ունէր զաւակ, եթող գկինն իւր եղբօր իւրում: Առ գնա եւ երկրորդն. մեռաւ եւ նա անորդի: Նոյնպէս եւ երրորդն, եւ եօթանեքին իսկ, եւ ոչ թողին որդիս. յետ ամենեցուն մեռաւ եւ կինն[2]: Արդ ի յարութեան ո՞ր յեօթանցն եղիցի նա կին, զի ամենեքին կալան զնա կին[3]: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս եւ ասէ. Մոլորեալք՝ ոչ գիտէք զգիրս եւ ոչ զզօրութիւն Աստուծոյ[4]. զի որդիք աշխարհիս այսորիկ կանայս առնեն՝ եւ արանց լինին. իսկ որ արժանի լինիցին այնմ աշխարհի հասանել, եւ յարութեանն որ ի մեռելոց, ոչ կանայս առնեն, եւ ոչ արանց լինին. քանզի եւ ոչ մեռանել եւս կարեն, զի հաւասար հրեշ-

[1] Պատկերդ այդ եւ գիր կայսեր գոլով՝ յայտ ուրեմն է թէ ընդ նորա իշխանութեամբն կայք, ապա եւ պարտիք գնորայն նմա տալ, որպէս եւ գԱստուծոյ պաշտաձեայսն՝ գգոհս եւ գպատարագս՝ Աստուծոյ հատուցանել:

[2] Ստայօղ իմն էր պատմութիւն իրացն եւ առասպելք՝ հնարեալ ի Սադուկեցւոց անտի հակառակ ուղիղ դաւանութեանն Հրէից զյարութենէ մեռելոց:

[3] Համարեին թէ քանզի անտեղի իմն էր եօթանցն եւս ունել զնա կին՝ ապա ուրեմն չիք՝ ասէին՝ յարութիւն մեռելոց:

[4] Թէ որ յոչնչէ արար զմարդիկ՝ կարող է եւ ի մեռելոց զնոսա յարուցանել:

տակաց են [1] եւ որդիք Աստուծոյ. քանզի յարութեան որդիք են:

Այլ զի յառնեն մեռեալք՝ չիցէ ընթերցեալ ձեր զոր ինչ Մովսես գուշակեաց ի մորենւոջն՝ գասացեալն ձեզ յԱստուծոյ. Ես եմ Աստուած Աբրահամու, Աստուած Իսահակայ եւ Աստուած Յակոբայ: Եւ չէ Աստուած՝ Աստուած մեռելոց, այլ կենդանեաց. զի ամենեքին նմա կենդանի են [2]: Եւ արդ դուք յոյժ մոլորեալ էք: Պատասխանի եառն ոմանք ի դպրացն եւ ասեն. Վարդապետ, բարւոք ասացեր: Եւ ժողովուրդքն զարմանային ընդ վարդապետութիւն նորա:

Իսկ Փարիսեցիքն իբրեւ լուան եթէ պապանձեցոյց զՍադուկեցիսն, ժողովեցան ի միասին, եւ եհարց մի ոմն ի նոցանէ զնա փորձելով, եւ ասէ. Վարդապետ, ո՞ր պատուիրան է մեծ յօրէնս եւ առաջին: Եւ Յիսուս ասէ ցնա. Լուր, Իսրայէլ, Տէր Աստուած քո Տէր մի է, եւ սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ, եւ յամենայն անձնէ քումմէ, եւ յամենայն մտաց քոց: Այս է մեծն եւ առաջին պատուիրան: Եւ երկրորդն նման սմին [3]. Սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո [4]: Մեծ քան զսոսա այլ պատուիրան ոչ գոյ. եւ յայս երկուս պատուիրանս ամենայն օրէնք եւ մարգարէք կախեալ կան [5]:

[1] Անմահք եւ մշտնջենաւորք, եւ անկարօտք բազմանալոյ:

[2] Եթէ հոգիք նահապետացն ի կենդանութեան իցեն՝ ասէ, որպէս եւ են իսկ, եւ ընդ մարմնոցն մահանալ չմեռան եւ նոքա՝ որպէս դուքդ կարծէք, ապա ուրեմն յարիցեն վերստին եւ հոգիքն եւ մարմինք:

[3] Անմեկին ի սմանէ:

[4] Չսէր առ ամենեսեան պարտի ունել ամենայն ոք. բայեւ առանձինն իմն այնոցիկ պարտական է գգործս սիրոյն ցուցանել՝ ընդ որս պընդեալն է գօդիւ ազգակցութեան եւ կամ բնակութեան եւ ժամանակի:

[5] « Ամենայն օրէնք ի մի բան կառուցին, ասէ եւ Առաքեալ. ի Սիրես-

եւ ասէ ցնա դպիրն. Բարւոք է, վարդապետ, ճշմարտութեամբ ասացեր թէ մի է Աստուած, եւ ոչ գոյ այլ բաց ի նմանէ, եւ սիրելն զնա յամենայն սրտէ եւ յամենայն գօրութենէ եւ յամենայն մտաց, եւ սիրելն զընկերն իբրեւ զանձն՝ առաւել է քան զողջակէզս եւ զգոհս: Եւ տեսեալ Յիսուսի թէ իմաստութեամբ ետ գպատասխանին՝ ասէ ցնա. Ձես հեռի յարքայութենէն Աստուծոյ[1]:

Եւ ի ժողովել Փարիսեցւոցն՝ մինչ ուսուցանէր ի տաճարին՝ եհարց ցնոսա Յիսուս, եւ ասէ. Զիա՞րդ բուի ձեզ վասն Քրիստոսի, ո՛յր որդի է: Ասեն ցնա, Դաւթի: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Զիա՞րդ ասեն դպիրքն եթէ Քրիստոսն որդի Դաւթի է, եւ ինքն Դաւիթ Հոգւովն կոչէ զնա տէր ի գիրս Սաղմոսաց եւ ասէ. Ասաց Տէր ցՏէր իմ, նիստ ընդ աջմէ իմմէ՝ մինչեւ եդից զքշնամիս քո պատուանդան ոտից քոց: Իսկ եթէ Դաւիթ զնա տէր կոչէ, զիա՞րդ որդի նորա իցէ[2]: Եւ ոչ ոք կարէր տալ նմա պատասխանի բան մի, եւ ոչ իշխեր ոք յայնմ օրէ հարցանել զնա եւ ոչ ինչ: Եւ ամենայն ժողովուրդն կախեալ կային զնմանէ ի լսել:

Յայնժամ խօսեցաւ Յիսուս ընդ ժողովրդան եւ ընդ աշակերտան իւր, եւ ասէ. Յաթոռն Մովսէսի նստան դպիրքն եւ Փարիսեցիք[3]. զամենայն ինչ զոր ասիցեն ձեզ՝ արարէ՛ք եւ պահեցէ՛ք[4], բայց ըստ գործոցն նոցա

ցեան զընկեր քո իբրեւ զանձն քո. » Դադաս. Գ: Եւ թէ « Լրումն օրինացն սէր է. » Հռոմ. ԺԳ:

[1] Ձի ճանաչել զօրհնս եւ զմեծութիւն եւ զկարեւորութիւն նոցին՝ ասկաւ եւ ի պահպանութիւն օրինացն ձգէ զմարդ:

[2] Մեսիայն որդի էր Դաւթի ըստ մարմնոյ. այլ զի եւ Աստուծոյ էր Որդի՝ կամէր Յիսուս գի այնմ լինիցին խելամուտ:

[3] Զիշխանութիւն եւ գվարդապետութիւն օրինացն Մովսիսի ունին ի ձեռին՝ որպէս եւ քահանայքն:

[4] Յայտ իսկ է թէ յորժամ բանք նոցա ոչ հակառակ ինչ եւանիցեն հրամանացն Աստուծոյ:

մի՛ առնէք, զի ասեն եւ ոչ առնեն: Կապեն բեռինս ծանուսս եւ դժուարակիրս, եւ դնեն ի վերայ ուսոց մարդկան, եւ մատամբ իւրեանց ոչ կամին շարժել զնոսա [1]. եւ զամենայն զգործս իւրեանց առնեն ի ցոյց մարդկան: Լայնեն զգրապանակս իւրեանց [2], եւ երկայնեն զքղանցս հանդերձից իւրեանց [3]. սիրեն զյառաջագահս յընթրիս, եւ զնախաթոռս ի ժողովուրդս, եւ զողջոյնս ի հրապարակս, եւ կոչել ի մարդկանէ՛ ռաբբի ռաբբի [4]: Բայց դուք մի՛ զոք կոչէք վարդապետ, զի մի է ձեր ուսուցիչ, եւ ամենեքին դուք եղբարք էք. եւ հայր մի՛ կոչէք ձեզ յերկրի, զի ձեր մի է Հայր՛ որ յերկինսն է. եւ մի՛ կոչիցիք ուսուցիչք, զի ուսուցիչ ձեր Քրիստոս է [5]. եւ մեծն ի ձենջ եղիցի ձեր սպասաւոր: Որ բարձրացուցանէ զանձն՛ ընդ՛ խոնարհեսցի, եւ որ խոնարհեցուցանէ զանձն՛ բարձրասցի:

Վա՛յ ձեզ դպրաց եւ Փարիսեցւոց կեղծաւորաց. զի փակէք զարքայութիւն երկնից առաջի մարդկան [6]. դուք ոչ մտանէք, եւ որոց մտանեն՛ չտայք թոյլ մտանել: Վա՛յ ձեզ դպրաց եւ Փարիսեցւոց կեղծաւորաց. զի յածիք

[1] Ծանրաբեռնեն զօրենսն աւելորդ պաշտամամբք եւ աւանդութեամբք, եւ ի պահպանութիւն նոցին ստիպեն զմարդիկ. եւ ինքեանք եւ ոչ զդոյգն ինչ ի պատուիրանացն կարեւորաց կատարեն:

[2] Գրապանակն կամ պահպանակ՝ մագաղաթ էր երկայնաձեւ, յորում դրոշմէին Հրեայք զբանս ինչ գրոց սրբոց եւ դնէին գայն ի ճակատսն, եւ զբազկօքն ածէին. եւ Փարիսեցիքն՝ որպես զի գովեցին ի մարդկանէ իբրու ջերմագոյնք ի գործս աստուածպաշտութեան, յայնաստարած քան զայլոցն յօրինէին զիւրեանց գրապանակս:

[3] Զի պերճագոյնք երեւեսցին եւ պատկառելիք:

[4] Վարդապետ իմ:

[5] Մի՛ զոք կոչէք եւ մի՛ կոչիցիք՝ ասէ՝ յումեքէ Վարդապետ եւ Հայր եւ Ուսուցիչ բայ այնմ աստիճանի եւ մեծարանաց որով պատուել պարտիք զԱստուած եւ զՔրիստոս:

[6] Զոմանս որդիս արքայութեան համարիք, եւ զայլս որդիս գեհենի՝ բայ հաճոյս կամաց ձերոց:

ընդ ծով եւ ընդ ցամաք առնել եկամուտ մի [1], եւ յորժամ լինիցի՝ առնէք զնա որդի գեհենի կրկին եւս քան զձեզ [2]: Վայ ձեզ, առաջնորդ կոյրք, զի ասէք, Որ երդնու ի տաճարն՝ չէ ինչ, բայց որ երդնու յոսկին որ ի տաճարին է՝ արժան է [3]: Մորթաք եւ կոյրք, զինչ մեծ է, ոսկին եթէ տաճարն որ սրբէ զոսկին [4]: Եւ որ երդնու ի սեղանն՝ չէ ինչ, բայց որ երդնու ի պատարագն որ ի վերայ նորա է՝ արժան է: Ցիմարք եւ կոյրք, զինչ մեծ է, պատարաքն եթէ սեղանն՝ որ սրբէ զպատարագն: Իսկ արդ որ երդուաւ ի սեղանն՝ երդնու ի նա եւ յամենայն որ ի վերայ նորա, եւ որ երդուաւ ի տաճարն՝ երդնու ի նա եւ ի բնակիչն նորա, եւ որ երդուաւ յերկինս՝ երդնու յաթոռն Աստուծոյ եւ յայն որ նստին ի վերայ նորա:

Վայ ձեզ դպրաց եւ Փարիսեցւոց կեղծաւորաց. զի տասանորդէք զանանուխ եւ զսամիթ եւ զչաման, եւ թողէք զծանր ծանր Օրինացն [5], զդատաստան եւ զողորմութիւն եւ զհաւատս. զայս արժան էր առնել, եւ զայն չթողուլ: Առաջնորդ կոյրք, որ զմժղուկս քամէք՝ եւ զուղտս կլանէք [6]:

Վայ ձեզ դպրաց եւ Փարիսեցւոց կեղծաւորաց, զի սրբէք զարտաքին զբաժակին եւ զկաւառակին, եւ ի ներ-

[1] Եկամուտ կոչէր հեթանոս ոք որ ի կռապաշտութենէ ի հրեութիւն դառնայր:

[2] Քանզի գիեթանոսութեանն ախտս ոչ մերժեալ ի նմանէ՝ այլ եւ զձեր մոլորութիւնդ եւ զգնացս կեղծաւորութեան յաւելուք ի նա:

[3] Այս ինքն՝ պարտական է պահել եւ կատարել զերդումնն:

[4] Չկարգեալն ի պէտս իրաց տաճարին:

[5] Չայնոսիկ յօրինաց որ ծանրագոյնքն են, այս ինքն գդաստաստան արդար եւ գայլան:

[6] Ցրմպել անդ զգինի եւ կամ այլ ինչ՝ քամէք զայն եւ զգուշանայք չկլանել զմժղուկս որ ի նմա, եւ ապա զուղտս կլանէք. — ի փոքունցն զգուշանալ կեղծաւորիք, եւ ի մեծամեծան եւ յանհնարին չարիս անխիղճ անկղիտանայք:

քոյլի են յափշտակութեամբ եւ անխաւնութեամբ [1]: Փարիսեցի կոյր, սրբեա նախ զներքին բաժակին եւ զսկաւառակին, զի լինիցի եւ արտաքինն նոցա սուրբ [2]:

Վա՛յ ձեզ դպրաց եւ Փարիսեցւոց կեղծաւորաց. զի նման էք գերեզմանաց բռելոց, որ՝ արտաքոյ երեւին գեղեցիկ, եւ ի ներքոյ լի են ոսկերօք մեռելոց եւ ամենայն պղծութեամբ: Նոյնպես եւ դուք արտաքոյ երեւիք մարդկան արդարք, եւ ի ներքոյ լի էք կեղծաւորութեամբ եւ անօրէնութեամբ:

Վա՛յ ձեզ դպրաց եւ Փարիսեցւոց կեղծաւորաց. զի շինէք զշիրիմս մարգարէից, եւ զարդարէք զգերեզմանս արդարոց [3], եւ ասէք. Եթէ էաք յաւուրս հարցն մերոց, ոչ հաղորդեաք արեան մարգարէիցն: Ապա ուրեմն վկայէք զանձանց՝ եթէ որդիք էք այնոցիկ որ կոտորէին զմարգարեսն. եւ դուք լցէք զչափ հարցն ձերոց [4]: Օձք, ծնո՛ւնդք իժից, զիա՞րդ փախուցուք ի դատաստանէ գեհենին [5]:

Վասն այդորիկ [6] ահաւասիկ ես առաքեմ առ ձեզ մարգարէս եւ իմաստունս եւ դպիրս, եւ ի նոցանէ սպանանիցէք եւ ի խաչ հանիցէք, եւ ի նոցանէ տանջիցէք ի ժողովուրդս ձեր, եւ հալածիցէք ի քաղաքէ ի քաղաք. որպէս զի եկեսցէ ի վերայ ձեր ամենայն արիւն արդար հե-

[1] Այս ինքն է պղծութեամբ:

[2] Սրբեա եւ մաքրեա զսիրտ քո, զի եւ գործք ձեռաց քոց սուրբ եղիցին:

[3] Մեծարէք զմարգարեսն յետ մահու նոցա յորժամ ոչ եւս գան կշտամբել զանօրէնութիւնս ձեր. իսկ մինչդեռ կենդանիքն են եւ յանդիմանիցեն զկեղծաւորութիւնսդ, խորհիք սպանանել զնոսա:

[4] Չոր ինչ նոքա բերաւատար բողին յանօրինելն ընդդէմ մարգարէից՝ հատա դուք լցուցէք՝ սպանանելով զիս եւ զառաքեալս իմ:

[5] Արարէք զոր կամիքն, այլ զիարդ չերկնչիցիք ի դատապարտութենէ գեհենին:

[6] Որպէս զի լցչիք զչափ հարցն ձերոց, ահաւասիկ...

դեալ յերկրի, յարենեն Աբելի արդարոյ մինչեւ ցարիւնն Զաքարիայ որդւոյ Բարաքեայ զոր սպանէք ընդ մէջ տաճարին եւ սեղանոյ [1]: Ամեն ասեմ ձեզ. եկեսցէ այն ամենայն ի վերայ ազգիս այսորիկ:

Երուսաղէմ, Երուսաղէմ, որ կոտորէիր զմարգարէսն, եւ քարկոծ առնէիր զառաքեալսն առ քեզ. քանիցս անգամ կամեցայ ժողովել զմանկունս քո՛ զոր օրինակ ժողովէ հաւ զձագս իւր ընդ թեւովք, եւ ոչ կամեցարուք: Ահա թողեալ լիցի ձեզ տունդ ձեր աւերակ [2]: Բայց ասեմ ձեզ՝ թէ ոչ եւս տեսանիցէք զիս յայսմ հետէ, մինչեւ ասիցէք, Օրհնեա՛լ եկեալ յանուն Տեառն [3]:

Կայր Յիսուս ընդդէմ գանձանակին, տեսանէր թէ զիա՞րդ ժողովուրդն արկանէր պղինձ ի գանձանակն. եւ բազում մեծատունք արկին բազում ինչ: Եկն այրի մի, եւ արկ երկուս լումայս, որ է նաքարակիտ մի: Եւ կոչեցեալ առ ինքն զաշակերտսն՝ ասէ ցնոսա. Ամեն ասեմ ձեզ. զի այրին այն տառապեալ շատ արկ քան զամենեսեան որ արկին ի գանձանակն: Քանզի ամենեքին յաւելորդաց իւրեանց արկին. այլ նա ի չքաւորութենէ իւրմէ, զամենայն ինչ զոր ունէր արկ գոյիւ չափ զկեանս իւր [4]:

[1] Չնօրէն Յովհաննու Մկրտչի համարին առացեալ զբանքս Գրիգոր Նիւսացի, Եւթիմիոս, Որոգինես եւ այլք բազումք. բայց են եւս որք զմարգարէն Զաքարեայ իմանան. որ բեպեռ եւ որդի էր Յովիդայեայ, այլ գուցէ երկանուն էր՝ ասեն՝ հայրն:

[2] Տառապեալ այդ եւ քաղաքդ:

[3] Մինչեւ գիտասջիք եւ խոստովան լինիցիք զի Մեսիայն եմ ես եկեալ յանուն Տեառն:

[4] Այս է՝ Չողջոյն իսկ գառացուածս իւր:

ԽՂՃԻՔ

Ի նոր օրենքս հրամանին հրամայեցեր գայս ըստ կարգին,
Թէ ոք չուծցէ ինքեամբ ըզմին, փոքրը կոչի առ արքունին.
Չինչ արասցէ առ այսպիսին հոգիս չուծող գամենեսին,
Որ եւ միոյ՝ թէ քննիցին՝ չէ կատարող պատուիրանին:
Պահանջեցեր ըզկնի նորին, առաւելուլ յարդար մասին
Քան ըզդրպրաց նին օրինին, գաշակերտացըս Մովսիսին.
Ես ոչ միայն չեմ յաւելին, այլ եւ ի նուազ համեմատին.
Նա եւ թափուր ամենեւին ի հին եւ նոր կտակարանին:...
Աղաղակեմ ըստ ախտակրին, դիր զեղ հոգւոյս խոցոյ ներքին.
Ցաչաց մըտաց զախտից փոշին մաքրեա զնորքին եւ զարտաքին,
Որով չըստակ տեսից յերկին ըզկերպարանըս նախատապին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԼԸ.

Գուշակէ Քրիստոս գկործանումն տաճարին եւ գաւեր Երուսաղեմի, եւս եւ գկատարած աշխարհիս. — Օրինակ հաւատարիմ եւ չար ծառայիցն. — Առակ տասն կուսանաց. — Առակ քանքարացն. — Նկարագիր դատաստանին վերջնոյ. — Վարձք արդարոց եւ պատուհաս մեղաւորաց:

Ել ի ելեալ արտաքս Յիսուս ի տաճարէն գնայր, եւ մատեան աշակերտքն ցուցանել նմա գշինուածս տաճարին: Ասէ ցնա մի յաշակերտացն նորա. Վարդապետ, տես որպիսի են քարինքս եւ որպիսի շինուած [1]: Եւ յասել ոմանց գտաճարէն թէ գեղեցիկ վիմօք եւ աշտարակօք գարդարեալ է, նա պատասխանի ետ եւ ասէ ցնոսա. Տեսանէք գայդ ամենայն. ամէն ասեմ ձեզ, ոչ մնացէ այդր քար ի քարի վերայ որ ոչ քակտեսցի:

Եւ մինչդեռ նստեր ի լերինն Ձիթենեաց՝ յանդիման տաճարին, մատեան առ նա աշակերտքն առանձինն՝ Պետրոս եւ Յակովբոս եւ Յովհաննէս եւ Անդրէաս եւ ասեն. Ասա մեզ՝ երբ լինիցի այդ, եւ գինչ նշան իցէ յորժամ կատարելոց իցէ այդ ամենայն. եւ կամ գինչ նշան իցէ քոյոյ գալստեանն [2], եւ վախճանի աշխարհիս: Պա-

[1] Ի զեպ է կարծել՝ թէ քանզի լուան աշակերտքն ի Փրկչէն գապառնալիս աւերածոյ տաճարին, յայտ առնեն բանիւս թէ ցաւէ նոցա ընդ աղետսըն. թերեւս եւ գնա ինքն ի գութս իմն կամէին ածել՝ գի խափանեսցէ գկործանումն:

[2] Ի՞ւ մարք իցէ գուշակել գժամանակ գալստեանն քո:

տասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Զգոյշ լերուք, գուցէ ոք զձեզ խաբիցէ. զի բազումք գայցեն յանուն իմ [1], եւ ասիցեն թէ ես եմ Քրիստոսն, եւ զբազումս մոլորեցուցանիցեն. այլ դուք մի՛ երթայցէք գկնի նոցա:

Եւ յորժամ լսիցէք պատերազմունս եւ համբաւս պատերազմաց, զգոյշ լերուք, մի՛ գարհուրիցիք եւ մի՛ խռովեսջիք, զի պարտ է լինել նախ այնմ ամենայնի, այլ չեւ է կատարած [2]: Յայնժամ, ասէ ցնոսա, յարիցէ ազգ յազգի վերայ, եւ թագաւորութիւն ի թագաւորութեան վերայ. եւ շարժմունք մեծամեծք ի տեղիս տեղիս, սովք եւ սրածութիւնք [3], եղիցին արհաւիրք եւ նշանք մեծամեծք յերկնից. սակայն եւ այն ամենայն սկիզբն է երկանց [4]:

Բայց յառաջ քան զայս ամենայն մխեացեն զձեռս իւրեանց ի ձեզ եւ հալածեացեն. եւ մատնեացեն յատեանս, եւ ի ժողովուրդս տանջիցիք, եւ առաջի դատաւորաց եւ թագաւորաց կայցէք վասն իմ. եւ լիցի ձեզ այն ի վկայութիւն: Բայց նախ պարտ է աւետարանիս քարոզել:

Արդ դի՛ք ի սիրտս ձեր, զի յորժամ տանիցին զձեզ մատնել՝ մի՛ յառաջագոյն հոգայցէք եւ մի՛ զմտաւ ածիցէք թէ զի՞նչ խօսիցիք. զի որ ինչ տացի ձեզ ի ժամուն յայնմիկ՝ զայն խօսիցիք. զի ոչ դուք էք որ խօսիցիքն, այլ Հոգին սուրբ: Մատնեսջիք եւ ի ծնողաց եւ յեղբարց եւ յազգականաց եւ ի բարեկամաց, եւ մատնեացէ եղբայր զեղբայր ի մահ, եւ հայր զորդի, եւ յարիցեն որդիք ի վերայ հարց եւ սպանանիցեն զնոսա:

Յայնժամ մատնեացեն զձեզ ի նեղութիւնս, եւ սպանա-

[1] Քրիստոս անուանելով զանձինս, կամ թէ իրրու չինեն առաքեալք:
[2] Զեւ եւս է վախճան եւ կատարումն ամենայնի:
[3] Այս ինքն են ախտք ժանտք, մարդամահք:
[4] Որովք ծնանիցին ադէտք չարաչարք եւ անհնարինք:

նիցեն զձեզ, եւ եղիջիք ատելեալք յամենայն ազգաց վասն անուան իմոյ. եւ մազ մի ի գլխոյ ձերմէ ոչ կորիցէ. եւ համբերութեամբ ձերով ստասջիք զոգիս ձեր[1]: եւ յայնժամ գայթակղեսցեն բազումք, եւ զմիմեանս մատնեսցեն, եւ ատեսցեն զմիմեանս: եւ բազում սուտ մարգարէք յարիցեն, եւ զբազումս մոլորեցուսցեն. եւ վասն բազմանալոյ անօրէնութեանն՝ ցամաքեսցի սէր բազմաց[2]. բայց որ համբերեացն ի սպառ՝ նա կեցցէ:

Եւ քարոզեսցի աւետարանս արքայութեան ընդ ամենայն տիեզերս ի վկայութիւն ամենայն հեթանոսաց, եւ ապա եկեսցէ կատարած[3]:

Այլ յորժամ տեսանիցէք շուրջ պատեալ զօրօք զերուսաղէմ, յայնժամ գիտասջիք թէ մերձ է աւեր նորա: եւ յորժամ տեսանիցէք զպղծութիւն աւերածոյն՝ որ ասացեալն է ի ձեռն Դանիէլի մարգարէի, զի կայցէ ի տեղւոջն սրբութեան[4], — որ ընթեռնուն[5] ի միտ առցէ, — յայնժամ որ ի Հրէաստանի իցեն՝ փախիցեն ի լերինս, եւ որ ի միջի նորա իցեն՝ խուսեսցեն[6], եւ որ ի գաւառսն իցեն՝ մի մտցեն ի նա. եւ որ ի տանիս կայցէ մի իջցէ առնուլ ինչ ի տանէ իւրմէ, եւ որ յանդի իցէ՝ մի դարձցի յետս

[1] Համբերութիւն կեցուսցէ զոգիս ձեր եւ անեղկիւղս արասցէ:

[2] Առ յաճախելոյ սաստկութեան հալածանացն՝ տկարասցին բազումք ի հաւատս:

[3] Զայս եւս ոչ միայն գկատարած աշխարհիս, այլ եւ գերուսաղէմի կործանմանէն մարք է իմանալ. զի եւ յառաջ քան զաւեր քաղաքին այնորիկ քարոզեալ էր Աւետարանն ընդ ամենայն կողմանս աշխարհի ծանօթս առ նախանեօք:

[4] Բազումք ի մեկնչաց Պղծութիւն աւերածի զարծուենշանս Հռովմայեցւոցն իմանան առաւօր, որ իբրու պահպանակք իմն եւ շահապետք էին կայսերութեանն:

[5] Չգիրան Դանիէլի, Թ, 27:

[6] Որպէս եւ արարին իսկ քրիստոնեայքն՝ ի ժամանակի առման երուսաղէմի, զի փախուցեալ գերծան ի յեռնակոծմանս եւ ի քաղաքն Պելլա:

առնուլ գձորձս իւր [1]. զի աւուրք վրէժխնդրութեան են այնոքիկ՝ առ ի կատարելոյ ամենայն գրելոց:

Բայց վայ իցէ յղեաց եւ առնառուաց յաւուրսն յայնոսիկ [2]. զի եղիցի տագնապ մեծ ի վերայ երկրի, եւ բարկութիւն ժողովրդեանն այնմիկ. եւ անկցին ի սուր սուսերի, եւ գերեացին յամենայն հեթանոս, եւ երուսաղէմ եղիցի կոխան յազգաց՝ մինչեւ կատարեսցին ժամանակք հեթանոսաց [3]:

Յաղօթս կացէք զի մի ի ձմերան եղիցի փախուստն ձեր ձմերան, եւ մի ի շաբաթու [4]. զի եղիցի յայնժամ նեղութիւն մեծ՝ որպիսի ոչ եղեւ ի սկզբանէ արարածոց աշխարհի մինչեւ ցայժմ, եւ ոչ այլ լիցի: եւ եթէ ոչ էր կարճեալ ատուածոյ զաւուրսն զայնոսիկ, ոչ ապրէր ամենայն մարմին. բայց վասն ընտրելոցն կարճեսցին աւուրքն այնոքիկ [5]:

Յայնժամ թէ ոք ասիցէ ձեզ, Ահաւասիկ աստ է Քրիստոսն կամ անդ, մի հաւատայցէք. զի յարիցեն սուտ քրիստոսք եւ սուտ մարգարէք [6], եւ տացեն նշանս մեծամեծս եւ արուեստս, մինչեւ մոլորեցուցանել՝ թէ հնար ինչ իցէ՝ եւ զընտրեալսն. բայց դուք զգոյշ լերուք, ահաւասիկ յառաջագոյն ասացի ձեզ զամենայն: Ապա եթէ ասիցեն ձեզ, Ահաւանիկ յանապատի է [7], մի ելանիցէք, եւ թէ Ահա յշտեմարանս է [8], մի հաւատայցէք. զի որպես

[1] Այլ դեպ երեսաց իւրոց ի փախուստ յանապարեցէ:

[2] Զի դժուարագոյն եւս եղիցի փախուստ նոցա քան այլոցն:

[3] Մինչեւ լցցի եւ նոցա անօրէնութեանն չափ:

[4] Մի ձմերան, զի մի ի ցրտոյ եւս տագնապիցիք, եւ մի ի շաբաթու՝ յորում չիցէ օրէն երկարաձիգ առնել ուղեւորութիւն:

[5] Սակաւք եղիցին թուով:

[6] Առ կործանմամբն երուսաղէմի, որպես եւ յետ այնորիկ մերձ ի կատարած աշխարհիս:

[7] Ի հեռաւոր ուրեք վայրի է Քրիստոսն:

[8] Ի գաղտնաձածուկ տեղւոջ ուրեք կամ ի բնաքաւեան:

փայլակն որ ելանէ յարեւելից եւ երեւի մինչեւ յարեւմուտս, այնպէս եղիցի գալուստն Որդւոյ մարդոյ. զի ուր գէշն իցէ՛ անդր ժողովեացին արծուիք [1]:

Եւ եղիցին նշանք յարեգակն եւ ի լուսին եւ յաստեղս եւ յերկրի տագնապ հեթանոսաց յաճեղ բարբառոյ իբրեւ ծովու եւ խռովութեան, յելանելոյ ոգւոց մարդկան յերկիւղ եւ ի կարծեաց եկելոց ի վերայ տիեզերաց:

Վաղվաղակի յետ նեղութեան աւուրցն այնոցիկ [2] արեգակն խաւարեացի, եւ լուսին ոչ տացէ զլոյս իւր. եւ աստեղք անկցին յերկնից, եւ զօրութիւնք երկնից շարժեացին [3]. եւ ապա երեւեացի նշան Որդւոյ մարդոյ յերկինս [4]. եւ յայնժամ կոծեացին ամենայն ազգք, եւ տեսցեն զՈրդի մարդոյ եկեալ ի վերայ ամպոց երկնից՝ զօրութեամբ եւ փառօք բազմօք: Եւ առաքեացէ զհրեշտակս իւր փողով մեծաւ, եւ ժողովեացեն զընտրեալս նորա [5] ի չորից հողմոց, ի ծագաց երկնից մինչեւ ի ծագս նոցա:

Եւ յորժամ սկսանիցի այս լինել, ամբարձջիք եւ բարձրացուսջիք զգլուխս ձեր. զի մերձ է փրկութիւնն ձեր:

Ի թզենւոյ անտի ուսարուք զառակն [6]. զի յորժամ նորա ոստքն կակղացին եւ տերեւն ցցուիցի, գիտէք թէ

[1] Զոր օրինակ արծուիքն չկարօտին առաջնորդի առ ի դիմելոյ ի վերայ կերակրոյ իւրեանց, նոյնպէս եւ ոչ մարդկան ինչ դժուարին եղիցի ելանել ինձ ընդ առաջ եւ գալ ի դատաստան:

[2] Յետ աւուրցն այնոցիկ տագնապի եւ տառապանաց:

[3] Աստեղքն տեղւոջէ ի տեղի փոփոխեացին, եւ կամ աներեւոյթ եղեալ անհետացին՝ որպէս թէ ի վայր անկանէին, եւ լուսաւորքն առ հասարակ իբրու խախտեալք յիւրաքանչիւր կայից եւ յընթացից՝ ընդ միմեանս բախեացին:

[4] Խաչ լուսաւոր երեւեացի յերկինս՝ իբրեւ ի տեղի աստեղացն շփոթելոց:

[5] Թէպէտ եւ անարգեալքն եւս կոչեացին ի դատաստան, այլ զընտրեալսն եւեթ յիշատակէ ի քաջալերս աշակերտացն:

[6] Թզենին կացցէ ձեզ առակ օրինակի գուշակելոյ ի նշանաց աստի գգալուստն իմ:

մերձ է ամառն: Նոյնպես եւ դուք յորժամ տեսանիցէք զայս ամենայն, գիտասջիք թէ մերձ է արքայութիւնն Աստուծոյ, եւ մերձ է ի դուրս[1]: Ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ոչ անցցէ ազգս այս[2] մինչեւ այս ամենայն եղիցի: երկինք եւ երկիր անցցեն, եւ բանք իմ մի՛ անցցեն[3]: Բայց վասն աւուրն այնորիկ եւ ժամու ոչ ոք գիտէ, ոչ հրեշտակք երկնից եւ ոչ Որդի[4], բայց միայն Հայր:

Զգոյշ լերուք անձանց, գուցէ ծանրանայցեն սիրտք ձեր շուայտութեամբ եւ արբեցութեամբ եւ հոգովք աշխարհականօք, եւ յանկարծակի հասանիցէ ի վերայ ձեր օրն այն. զի իբրեւ գորոգայթ հասանիցէ ի վերայ ամենեցուն՝ որ բնակեալ են ընդ ամենայն երեսս երկրի:

Այլ որպէս աւուրքն Նոյի, այնպէս եղիցի գալուստն Որդւոյ մարդոյ: Զի որպէս էին յաւուրսն որ յառաջ քան զջրհեղեղն, ուտէին եւ ըմպէին, կանայս առնէին եւ արանց լինէին, մինչեւ յօրն յորում եմուտ Նոյ ի տապանն, եւ ոչ գիտացին մինչեւ եկն ջրհեղեղն եւ երթայ զամենեսին, այնպէս եղիցի եւ գալուստն Որդւոյ մարդոյ: Յայնժամ թէ իցեն երկու յագարակի, մին առցի եւ միւսն թողցի. եւ եթէ երկու աղայցեն ի մի երկանս, մին առցի եւ միւսն թողցի[5]:

Զգոյշ եղերուք, սկեցէ՛ք եւ կացէ՛ք յաղօթս. զի ոչ գի-

[1] Որդին մարդոյ եկեալ հասեալ կայ, որպէս թէ առ դրունս իսկ իցէ:

[2] Եթէ գկատարածէ աշխարհիս առնուցու ոք զբանքս, գՆոյս ազգն զմարդկայինս ազգէ առ հասարակ հարկ է իմանալ. իսկ եթէ գկործանմանէն Երուսաղեմի, գազգէն Հրէից եւեթ:

[3] Դիւրին իցէ երկնից եւ երկրի անցանել՝ քան թէ իմոցս բանից ոչ առնուլ գկատարումն:

[4] Ոչ գիտէ եւ Որդին իբրեւ մարդ լոկ՝ որպիսի դուքդ տեսանէք գիս եւ կարծէք. թէպէտ եւ գիտակ իցէ այսմ իւրով մարդկութեամբն անշփոթ եւ անբաժանելի միաւորելով ընդ աստուածայնոյն բնութեան:

[5] Մին ընդ առաջ վերացի Քրիստոսի, եւ միւսն թողեալ լքցի յաղէտս չարեաց՝ մինչեւ ի չարագոյնսն մատնեցի:

տէք երբ ժամանակն իցէ: Որպէս այր մի գնացեալ ի տար աշխարհ՝ բողուցու զտուն իւր, եւ տայցէ ծառայից իւրոց իշխանութիւն, եւ իւրաքանչիւր գգործս իւր, եւ դռնապանին պատուէր տայցէ զի արթուն լինիցի: Արդ արթուն կացէք, զի ոչ գիտէք երբ Տէր տանն գայցէ, յերեկորեայ թէ ի մէջ գիշերի, եթէ ի հաւախօսի, եթէ ընդ առաւօտս: Գուցէ եկեալ յանկարծակի՝ գտանիցէ զձեզ քուն: Բայց զոր ձեզդ ասեմ՝ ամենեցուն ասեմ, արթուն կացէք[1]:

Զայն գիտասջիք, եթէ գիտէր տանուտէրն՝ յորում պահու գող գայ, սկէր, եւ ոչ տայր ական հատանել զտան իւրոյ. վասն այսորիկ եւ դուք եղերուք պատրաստք, զի յորում ժամու ոչ ակն ունիցիք՝ գայ Որդի մարդոյ:

Արթուն կացէք այսուհետեւ, յամենայն ժամ աղօթս արարէք, զի արժանի լինիջիք գերծանել յայնմ ամենայնէ որ լինելոց է, եւ կալ առաջի Որդոյ մարդոյ:

Իսկ ով իցէ հաւատարիմ ծառայ եւ իմաստուն, զոր կացոյց տէր իւր ի վերայ ծառայից իւրոց՝ տալ նոցա կերակուր ի ժամու: Երանի՛ է ծառային այնմիկ զոր եկեալ տէրն գտանիցէ արարեալ այնպէս. ամէն ասեմ ձեզ, զի ի վերայ ամենայն ընչից իւրոց կացուսցէ զնա: Ապա թէ ասիցէ ծառայն չար՝ ի սրտի իւրում, Տէր իմ յամէ գգալ. — եւ սկսանիցի հարկանել գծառայակիցս իւր, ուտիցէ եւ ըմպիցէ ընդ արբեցողս, գայցէ տէր ծառային այնորիկ յաւուր յորում ոչ ակն ունիցի, եւ ի ժամու յորում ոչ գիտիցէ, եւ կտրեսցէ զնա ընդ մէջ [2], եւ զբաժին նորա ընդ

[1] Ոչ ձեզ միայն ասեմ արթուն կալ՝ իբրեւ վերակացուաց տան իմոյ եւ դռնապանաց, այլ եւ ամենայն մարդոյ որում պարտք են հսկել ի պահպանութիւն եւ ի փրկութիւն անձին:

[2] Զատուսցէ զնա ի միջոյ այլոցն:

կեղծաւորս եւ ընդ անհաւատս[1] դիցէ. անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց:

Յայնժամ նմանեսցի արքայութիւն երկնից տասն կուսանաց[2], որոց առեալ զլապտերս իւրեանց՝ ելին ընդ առաջ փեսային եւ հարսին: Հինգն ի նոցանէ յիմարք էին եւ հինգն իմաստունք. յիմարքն առին զլապտերսն, եւ ձէթ ընդ իւրեանս ոչ բարձին[3]. իսկ իմաստունքն առին ձէթ ամանովք ընդ լապտերս իւրեանց: Եւ ի յամել փեսային՝ նիրհեցին ամենեքեան եւ ի քուն մտին:

Եւ ի մէջ գիշերի եղեւ բարբառ. Ահա փեսայ գայ, արիք ընդ առաջ նորա: Յայնժամ յարեան ամենայն կուսանքն եւ կազմեցին զլապտերս իւրեանց: Ասեն յիմարքն ցիմաստունսն. Տուք մեզ յիւղոյդ ձերմէ, զի անա շիջանին լապտերքս մեր: Պատասխանի եւտուն իմաստունքն եւ ասեն. Գուցէ ոչ իցէ մեզ եւ ձեզ բաւական, այլ երթայք ի վաճառականս եւ գնեսջիք ձեզ:

Իբրեւ նոքա գնացին գնել, եկն փեսայն, եւ պատրաստքն մտին ընդ նմա ի հարսանիսն, եւ փակեցաւ դուռնն: Յետոյ գան եւ այլ կուսանքն եւ ասեն. Տէր Տէր, բաց մեզ: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ. Ամէն ասեմ ձեզ, թէ ոչ գիտեմ զձեզ[4]: Արթուն կացէք, զի ոչ գիտէք զօրն եւ ոչ զժամն:

Որպէս այր մի գնացեալ ի տար աշխարհ, կոչեաց զծառայս իւր, եւ ետ նոցա զինչս իւր. ումեմն ետ հինգ

[1] Ձմասն բաժնի նորա եւ զպատիժ պատուհասին դիցէ ընդ առաքեսան եւ ընդ անհաւատարիմ ծառայս:

[2] Կուսանաց օրինակաւ զառակ հարսանեացն նմանագոյնս ի մէջ բերէ. բայց առ հասարակ զամենայն քրիստոնեայս ակնարկէ:

[3] Լապտեր՝ յոյս հաւատոցն է, եւ իւղ կամ ձէթ՝ սէրն եւ գործք բարիք:

[4] Ցամել փեսային՝ ժամանակս այս է՝ որ յառաջ քան զկատարածն. նիրհել կուսանացն ննջումն մահու քրիստոնէից. զարթնուլն յարուրիւն մեռելոց, յորում ամենայն ոք փութացի կազմել զլապտեր իւր իւղովն

քանքար, եւ ումեմն երկուս, ումեմն մի [1], իւրաքանչիւր ըստ իւրում կարի [2], եւ գնաց: Զոգաւ վաղվաղակի որ առ գինգն՝ գործեաց նոքօք, եւ շահեցաւ այլ եւս հինգ. նոյնպէս եւ որ գերկուսն՝ շահեցաւ այլ եւս երկուս. եւ որ գմին առ՝ գնաց փորեաց գերկիր, եւ թագոյց գարծաթ տեառն իւրոյ:

Յետ բազում ժամանակի գայ տէր ծառայիցն այնոցիկ, եւ առնէ համարս ի մէջ նոցա: Եւ մատուցեալ որ գինգ քանքարն առ՝ մատոյց այլ եւս հինգ քանքար եւ ասէ. Տէր, հինգ քանքար եռուր ցիս, արդ ահաւասիկ հինգ այլ եւս քանքար ի վերայ շահեցայ: Ասէ ցնա տէրն իւր. Ազնիւ [3], ծառայ բարի եւ հաւատարիմ, որովհետեւ ի սակաւուդ հաւատարիմ ես, ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ [4]: մուտ յուրախութիւն տեառն քո: Մատուցեալ եւ որոյ գերկուս քանքարսն առեալ էր՝ եւ ասէ. Տէր, երկուս քանքարս եռուր ցիս, ահաւասիկ երկուս եւս այլ քանքարս գոր ի վերայ շահեցայ: Ասէ ցնա տէրն իւր. Ազնիւ, ծառայ բարի եւ հաւատարիմ, որովհետեւ ի սակաւուդ հաւատարիմ ես, ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ. մուտ յուրախութիւն տեառն քո:

Մատուցեալ եւ որոյ զմի քանքարն առեալ էր եւ ասէ. գոր ի կեանս իւր պատրաստեալ իցէ, սակայն ոչ եւս լիցի հնար հայթայթել զպէտսն ոչ ապաշխարութեամբ եւ ոչ աղերսիւ: Իսկ տուն հարանեացն արքայութիւն երկնից է, եւ փակեսցի ընդդէմ այնոցիկ որոց հաւատք անմասն իցեն ի սիրոյ եւ ի գթութենէ:

[1] Զափ պարգեւացն Աստուծոյ ոչ հաւասար է առ ամենեսին. սակայն ամենեցուն իսկ պարտք են վաստակել յԵկեղեցւոջ ըստ իւրաքանչիւր չափու պարգեւին:

[2] Ըստ իւրում յարմարութեանն յայս կամ յայն ինչ գործ պաշտամանն:

[3] Բարի է, քաջ է, կեցցես:

[4] Ճանգի « Ոչ են արժանի չարչարանք ժամանակիս հանդերձելոցն փառաց՝ որ յայտնելոց են ի մեզ, » որպէս ասէր եւ Առաքեալն առ Կորնթացիս:

Տէր, գիտէի զի այր մի խիստ ես. հնձես զոր ոչ սերմանեցեր, եւ ժողովես ուստի ոչ սփռեցեր. երկեայ, գնացի եւ թագուցի զքանքարն քո յերկրի. արդ առասիկ քոյդ ցքեզ: Պատասխանի ետ տէրն եւ ասէ ցնա. Ծառայ չար եւ վատ, գիտէիր եթէ հնձեմ ուստի ոչ սերմանեցի, եւ ժողովեմ ուստի ոչ սփռեցի. պարտ էր քեզ արկանել զարծաթդ իմ ի սեղանաւորս, եւ եկեալ ես տոկոսեօք պահանջէի գիմն [1]: Արդ առէք ի դմանէ զքանքարդ եւ տուք այնմ որ ունիցի գտասն քանքարն. զի ամենայնի որ ունիցի' տացի եւ յաւելցի. եւ որ ոչն ունիցի, եւ զոր ունիցին' բարձցի ի նմանէ [2]. եւ զծառայդ անպիտան հանէք ի խաւարն արտաքին. անդ եղիցի լայ եւ կրճել ատամանց:

Եւ յորժամ եկեսցէ Որդի մարդոյ փառօք իւրովք, եւ ամենայն հրեշտակք ընդ նմա, յայնժամ նստցի յաթոռ փառաց իւրոց. եւ ժողովեսցին առաջի նորա ամենայն ազգք եւ մեկնեսցէ գնոսա ի միմեանց, որպես հովիւ զի մեկնեսցէ գօդիս յայծեաց. եւ կացուսցէ գօդիսն ընդ աջմէ իւրմէ եւ գայծիսն ի ձախմէ: Յայնժամ ասասցէ թագաւորն ցայնոսիկ որ ընդ աջմէն իցեն. եկայք, օրհնեալք Հօր իմոյ, ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ զարքայութիւնն ի սկզբանէ աշխարհի: Զի քաղցեայ եւ ետուք ինձ ուտել, ծարաւեցի եւ արբուցէք ինձ, օտար էի եւ ժողովեցէք զիս, մերկ' եւ զգեցուցէք զիս, հիւանդ էի եւ տեսէք զիս, ի բանտի էի եւ եկիք առ իս [3]: Յայնժամ պատասխանի

[1] Զոր օրինակ առնեն իսկ ագահքն եւ ժլատ մարդիկ' որոց նմանեցուցանեսն գիս:

[2] Ֆրիստոնեայ որ ոչ ըստ հաւատոցն եւ գործս ցուցանիցէ, գրկեսցի ի պարգեւացն գորս ընկալաւ յԱստուծոյ. իսկ աշխատասէրն եւ հաւատարիմ պաշտօնեայ' ընկալցի գվարձս հաւատարմութեան իւրոյ աճմամբ շնորհաց յաստիս, եւ անճառ փառօք ի հանդերձեալսն:

[3] Համօրէն ամենայն գործոց բարեաց չիցի հատուցումն փոխարինի. բայց ողորմութիւն բարձր ի գլուխ պարծեսցի առ դատաստանաւ:

ասացեն նմա արդարքն եւ ասասցեն. Տէր, երբ տեսաք զքեզ քաղցեալ եւ կերակրեցաք. կամ ծարաւի եւ արբուցաք. երբ տեսաք զքեզ օտար եւ ժողովեցաք, կամ մերկ եւ զգեցուցաք. երբ տեսաք զքեզ հիւանդ կամ ի բանտի, եւ եկաք առ քեզ: Պատասխանի ասցէ թագաւորն եւ ասասցէ ցնոսա. Ամէն ասեմ ձեզ, որովհետեւ արարէք միում յեղբարցս յայսոցիկ փոքրկա՛ւց [1], ինձ արարէք:

Յայնժամ ասացէ եւ յայնոսիկ որ ընդ ահեկէն իցեն երթայք յինէն, անիծեալք, ի հուրն յաւիտենական՝ որ պատրաստեալ է սատանայի եւ հրեշտակաց նորա: Զի քաղցեայ եւ ոչ ետուք ինձ ուտել, ծարաւեցի եւ ոչ արբուցէք զիս, օտար էի եւ ոչ ժողովեցէք զիս, մերկ էի եւ ոչ զգեցուցէք զիս, հիւանդ եւ ի բանտի, եւ ոչ տեսէք զիս: Յայնժամ պատասխանի տացեն եւ նոքա եւ ասասցեն. Տէր, երբ տեսաք զքեզ քաղցեալ կամ ծարաւի կամ օտար կամ մերկ կամ հիւանդ կամ ի բանտի, եւ ոչ պաշտեցաք զքեզ: Յայնժամ պատասխանի տացէ նոցա եւ ասասցէ. Ամէն ասեմ ձեզ, որովհետեւ ոչ արարէք միում ի փոքրկանցս յայսցանէ, եւ ոչ ինձ արարէք: Եւ երթիցեն նոքա ի տանջանս յաւիտենականս, եւ արդարքն ի կեանսն յաւիտենականս:

Մերձեցաւ ոօն բաղարջակերացն որ կոչէր Պասքա: Եւ եղեւ իբրեւ կատարեաց Յիսուս զամենայն զբանս զայսոսիկ, ասէ ցաշակերտսն իւր. Գիտէք, զի յետ երկուց աւուրց զատիկ լինի [2], եւ Որդի մարդոյ մատնի ի խաչ ելանել:

[1] Յառաքելոց, յաշակերտաց, ի հաւատացելոցն յիս:

[2] Շորեքշաբաթի էր օրն, եւ զատիկն յայնմ ամի անկանէր յօր ուրբաթուն:

ԽՂՃԿ

Զխաատնացայ ես յերկոսին ըստ խաատնոց կուսից հրնգին,
Չի գղիւրագոյնն ընդ դրժուարին ոչ ըստացայ ես ըգքարին.
Այլ յիմարացն եղէ յեռին, ոչ պնդելով իւղ յապտերին.
Ընդ կուսութեան գողորմութիւն եւ կամ գօծումն աւազանին,
Որք ի գիշերն անգործ վերջին՝ ինձ արծարով ոչ վաճառին.
Որով եւ դրունք հարսնարանին հեղգացելոյս ընդդեմ փակին:
Այլ աստանօր մինչ ի մարմին, փեսայդ իմ, յուր հոգւոյս հարսին.
Զոր փոխան անդր աղաղակին՝ աժմիկ գոչեմ ողորմագին.
Բաց ինձ ըզդուռնըդ երկնային, մոյծ յառագաստդ քո վերին.
Արժանացո սուրբ համբուրին՝ անախտական մարքուր զբրկին:
Ինձ մի լիցի լըսել ձայնին, գոչգիտական պատասխանին,
Այլ տուր վառել շիջեալ ջահին՝ մըտաց կուրիս յուսով քոյին:
Ելմանեցայ ջար ծառային ի տաղանդացն ոչ շահողին,
Եւ գերագանց գըտայ նըմին, գի կորուսի գպարգեւ շնորհին:
Ոչ գործեցի ըզքոյն կրկին, քառեակ գերկուս, տասն գհրնգին,
Չի տիրեի բոլորովին տասն քաղաք զգայականին.
Այլ բազուցի յերկիր ըզմին ծրարեալ ախտիւք վարշամակին:
Զարկի գարծաթն ի սեղանին, գի խընդրեիր ըզտոկոսին,
Այս է ըզքան պատուիրանին ի լըսելիս բանականին,
Որք են սեղան իմանալի իմաստութեան կենաց հացին.
Վասն այսորիկ ես ակն ունիմ ընդ մեջ հատմանն եւ խաւարին,
Մինչ ի խընդիր գաս տաղանդին գոր շնորհեցեր յաւազանին:
Այլ փըրկողիդ իմոյ անձին յայտով յինեն այս աստացին,
Թէ մինչ ի ձեռս է ինձ բարին, տուր քեզ հաճոյ լինել նովին.
Որով լըւայց գուրախալին ընդ ծառայի հաւատարմին,
Թէ մուտ ի տուն իմ երկնային յուրախութիւն Տեառըն քոյին: (Ն. Շ.

ԳԼՈՒԽ ԼԹ.

Խորհուրդ Հրէից զՅիսուսէ՝ ապանանել զնա. — Ընթրիքն ի տան Սիմոնի Բորոտի. — Ձայրոյթ Յուդայի մատնչի. — Լուացումն ոտից աշակերտաց ի վերնատան. — Խորհուրդ սրբոյ հաղորդութեան. — Խրատ խոնարհութեան. — Պատուիրան նոր. — Գուշակութիւն ուրացութեանն Պետրոսի:

ԱՅՆԺԱՄ ժողովեցան քահանայապետքն եւ դպիրք եւ ծերք ժողովրդեանն ի սրահ քահանայապետին՝ որում անուն էր Կայիափա, եւ արարին խորհուրդ զի նենգութեամբ կալցին զՅիսուս եւ սպանցեն. բայց ասէին՝ թէ Մի՛ ի տօնի ասա, զի մի՛ խռովութիւն լինիցի ի ժողովրդեանն[1]:

Իբրեւ եկն Յիսուս ի Բեթանիա ի տուն Սիմոնի Բորոտի[2], եւ էր անդ բազմեալ, մատեաւ առ նա կին մի, որ ունէր շիշ իւղոյ նարդեան ազնուի մեծագնոյ, եւ բեկեալ զշիշն՝ թափեաց ի գլուխ նորա ի բազմականին: Իբրեւ տեսին աշակերտքն՝ բարկացան եւ ասեն. Ընդէր եղեւ կորուստ իւղոյդ այդորիկ: Մարթ էր գայդ իւղ վաճառել աւելի քան երեքհարիւր դահեկանի եւ տալ աղքատաց: եւ գայրանային նմա յոյժ:

Գիտաց Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Թոյլ տուք դմա, զի աշխատ առնէք գկինդ. գործ մի բարի գործեաց դա յիս:

[1] Բանգի եւ բազմութիւն յոյժ ժողովրդեան խոնէր յԵրուսաղէմ վասն տօնի գատկին, եւ մարթէր բազմաց ի պայքար մտանել ընդ այնոսիկ որ սպանանել խորհէին գՔրիստոս:

[2] Այլ են ընթրիքս քան զոր ի Բեթանիայն ի տան Մարթայի եւ Մարիամու:

Յամենայն ժամ գաղքատս ընդ ձեզ ունիք, եւ յորժամ կամիք կարող էք առնել նոցա բարիս. բայց զիս ոչ հանապազ ընդ ձեզ ունիք: Դա զոր ունէրդ արար, յառաջագոյն իննկեաց գմարմին իմ ի նշան պատանաց: Ամէն ասեմ ձեզ, զի ուր եւ քարոզեսցի աւետարանս այս ընդ ամենայն աշխարհ՝ խօսեսցի եւ զոր արար դա ի յիշատակ դորա [1]:

Ապա եմուտ սատանայ ի Յուդա ի կոչեցեալն Իսկարիովտացի [2], որ էր ի թուոյ երկոտասանիցն. չոգաւ եդ բանս ընդ քանայապետսն եւ ընդ դպիրս եւ ընդ իշխանս ժողովրդեանն, եւ ասէ. Զինչ կամիք տալ ինձ, եւ ես մատնեցից զնա ձեզ: Եւ նոքա իբրեւ լուան՝ խնդացին, եւ կշռեցին նմա երեսուն արծաթի [3]. եւ յանձն առ, եւ խնդրէր պարապ՝ զի մատնեսցէ զնա նոցա մեկուսի յամբոխէն:

Եւ յառաջնում աւուր բաղարջակերացն [4] յորում օրէն էր զենուլ զպասեքն, մատեան աշակերտքն առ Յիսուս եւ ասեն. Ո՞ւր կամիս զի երթիցուք պատրաստեցուք քեզ ուտել զզատիկն: Եւ առաքէ երկուս յաշակերտաց անտի՝ զՊետրոս եւ զՅովհաննէս, եւ ասէ ցնոսա. երթայք ի քաղաք, եւ իբրեւ մտանիցէք ի քաղաքն՝ պատահեսցէ ձեզ այր մի որ սափոր ջրոյ յուս ունիցի, երթայք զհետ նորա, եւ յոր տուն մտանիցէ՝ ասացէ՛ք ցտանուտէրն. Վարդապետ ասէ. Ժամանակ իմ մերձեալ է [5]. ուր են իջեւանքն, ուր աշակերտօքս ուտիցեմ զզատիկն: Եւ նա ցուցցէ ձեզ վերնատուն մի մեծ զարդարեալ. անդ

[1] Եւ կատարի աւետիք մարգարէութիւնս այս Փրկչին յութուտասան դարուց հետէ եւ այսր:

[2] Արկ զնա ի փորձութիւն, եւ յաղթեաց նմա:

[3] Երեսուն սիկղ արծաթի:

[4] Ի հինգշաբաթի աւուրն, զի յայնմ երեկոյի սկիզբն էր տօնի զատկին:

[5] Հասեալ է ժամանակ կատարման իմոյ: — Թուի իմն ի բանէ աստի թէ յաշակերտաց Փրկչին էր այրն այն, եւ իմանայր զխորհուրդ ասացելոցն:

պատրաստեսջիք մեզ: Եւ գնացին պատրաստել աշակերտքն նորա. եկին ի քաղաքն՝ եւ գտին որպես ասացն նոցա, եւ պատրաստեցին զգատիկն:

Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, գայ երկոտասանիւքն հանդերձ:

Ցառաջագոյն քան զոօնն գատկի գիտաց Յիսուս՝ թէ հասեալ է ժամ նորա զի փոխեսցի յաշխարհէ աստի առ Հայր. սիրեաց զիւրսն՝ որ յաշխարհի աստ են, ի սպառ սիրեաց զնոսա:

Եւ իբրեւ ժամ եղեւ՝ բազմեցաւ, եւ երկոտասան առաքեալքն ընդ նմա: Եւ ասէ ցնոսա. Յանկանալով ցանկացայ զայս պասեք ուտել ընդ ձեզ[1] մինչչեւ չարչարեալ իցեմ. բայց ասեմ ձեզ թէ ոչ եւս կերայց ի սմանէ՝ մինչեւ լցցի յարքայութեան Աստուծոյ: Եւ ընկալեալ բաժակ գոհացաւ եւ ասէ. Առէք զայդ եւ բաժանեցէք ի ձեզ. ասեմ ձեզ, թէ յայսմ հետէ ոչ արբից ի բերոյ որբոյ՝ մինչեւ եկեսցէ արքայութիւն Աստուծոյ[2]:

Եւ ի լինել ընթրեացն՝ գիտաց Յիսուս զի գամենայն ինչ ետ Հայր ի ձեռս նորա, եւ թէ յԱստուծոյ ել՝ եւ առ Աստուած երթայ: Յառնէ յընթրեաց անտի, եւ դնէ գիանդերձան, եւ առեալ դենջակ մի սփածաւ. եւ ապա առեալ ջուր՝ արկ ի կոնք, եւ սկսաւ լուանալ զոտս աշակերտացն, եւ սրբէր դենջականւն զոր սփածեալ էր:

Գայ առ Սիմովն Պետրոս[3]. եւ նա ասէ ցնա. Տէր, դո՞ւ զիմ զոտս լուանաս: Պատասխանի եւ ասէ Յիսուս եւ

[1] Ոչ այնչափ զօրինականն գայն պասեք՝ որ ի վախճան հասեալ կայր, որչափ զպասեք ուխտին նորոյ զոր անդն հաստատեր:

[2] Հրեայք յորժամ գատիկ առնէին՝ երիցագոյնն ի նոցանէ օրհներ գառաջին եւ գվերջին բաժակն, եւ խուն ինչ արբեալ անտի՝ տայր եւ այլոցն յարբումն ըստ կարգի: Այս բաշխումն է զոր յիշատակէ աստ աւետարանիչն:

[3] Ոմանց այնպէս թուեցաւ թէ նախ զայլոց առաքելոցն՝ մանաւանդ թէ զՅուդայի ոտն լուաց Քրիստոս, եւ ապա առ Պետրոս եկն. բայց հաւանելի եւս են կարծիք աստուածայնոյն Օգոստինեայ՝ որ ի Պետրոսէ համարի սկիզբն արարեալ Տեառն լուացմանն, զի նա գլուխ էր այլոցն, եւ նմա

ասէ. Զոր ինչ ես գործեմ՝ դու այժմ ոչ գիտես [1], բայց ապա գիտասջիր: Ասէ ցնա Պետրոս. Ոչ լուացես զոտս իմ յաւիտեան: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս. Եթէ ոչ լուացից զքեզ, ոչ ունիս ընդ իս մասն [2]: Ասէ ցնա Սիմովն Պետրոս. Տէր, մի՛ միայն զոտս իմ, այլ եւ զձեռս եւ զգլուխ: Ասէ ցնա Յիսուս. Լուացեալն չէ ինչ պիտոյ՝ բայց զի զոտսն լուանայցէ, քանզի ամենեւին սուրբ է [3]. եւ դուք սուրբ էք, այլ ոչ ամենեքեան: Զի գիտէր զայն որ մատնելոցն էր զնա. վասն այնորիկ ասաց թէ ոչ ամենեքին սուրբ էք:

Եւ յորժամ լուաց զոտս նոցա, առ զհանդերձն իւր եւ դարձեալ բազմեցաւ, եւ ասէ ցնոսա. Գիտէք զինչ արարի զձեզ [4]: Դուք կոչէք զիս Վարդապետ եւ Տէր, եւ բարւոք ասէք, քանզի եմ իսկ. իսկ արդ եթէ ես լուացի զոտս ձեր՝ Տէրս եւ Վարդապետս, եւ դուք պարտիք զմիմեանց ոտս լուանալ. զի օրինակ մի ետու ձեզ, զի որպէս ես ձեզ արարի՝ եւ դուք առնիջիք:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. Ոչ է ծառայ մեծ քան զտէր իւր, եւ ոչ առաքեալ՝ մեծ քան զայն որ առաքեացն զնա: Եթէ զայս գիտէք, երանելի եւս էք եթէ առնիցէք զայս: Ոչ վասն ամենեցուն ձեր ասեմ, զի ես գիտեմ զորս ընտրեցի. այլ զի լցցի գիրն՝ թէ Որ ուտէր ընդ իս հաց՝ արար ինձ խաբէութիւն [5]: Յայսմ հետէ իսկ ասեմ ձեզ մինչչեւ եղեալ, զի յորժամ լինիցի՝ հաւատասջիք թէ ես

պարտ էր՝ ասէ՝ առաջին լինել ի տալ հաւատացելոց զօրինակ խոնարհութեան եւ զսիրոյ:

[1] Ոչ գիտես զխորհուրդ եւ զնշանակութիւն գործոյս զոր առնեմս:

[2] Զինք քեզ ընդ իս կցորդութիւն:

[3] Օրինակաւ լուացելոցն ի բաղանիս՝ որ չէին անտի զոտս իւրեանց եւեթ լուանան եւ ապա զգեստաւորին՝ ցուցանէ զի եւ առաքեալքն սրբեալ էին շնորհօքն իւրովք:

[4] Գիտիցէք զխորհուրդ լուացման ոտից:

[5] Ոչ ամենեցուն ձեզ տամ՝ ասէ՝ զերանին, զի գիտեմ թէ զձեզ ընտրեցի,

եմ[1]: Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. որ ընդունի զոր ոք ես առաքեցից, զիս ընդունի. եւ որ զիս ընդունի, ընդունի զայն որ առաքեացն զիս:

Զայս իբրեւ ասաց Յիսուս, խռովեցաւ յոգի իր[2], եւ մինչդեռ ուտէին՝ վկայեաց եւ ասէ. Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի մի ոմն ի ձենջ մատնելոց է զիս: Որդի մարդոյ երթայ՝ որպես եւ գրեալ է վասն նորա. բայց վայ մարդոյն այնմիկ՝ յոյր ձեռս Որդի մարդոյ մատնեսցի. լաւ էր նմա՝ թէ չէր ծնեալ մարդն այն: Հայէին ընդ միմեանս աշակերտքն տարակուսեալք թէ զումմէ ասիցէ: Եւ սկսան խնդրել ընդ միմեանս՝ թէ ով է ի նոցանէ որ զայն գործելոց իցէ: Եւ տրտմեցան յոյժ. սկսան ասել ցնա իւրաքանչիւր ոք ի նոցանէ. Միթէ ես իցեմ՝ Տէր[3]: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ. Մի յերկոտասանից այսի՝ որ միսեաց ընդ իս զձեռն իւր ի սկաւառակս[4] նա մատնելոց է զիս: Պատասխանի ետ Յուդա, որ մատնելոցն էր զնա, եւ ասէ. Միթէ ես իցեմ, վարդապետ[5]: Ասէ ցնա, Դու ասացեր[6]:

Եւ մինչդեռ ուտէին նոքա՝ առ Յիսուս հաց, օրհնեաց, գոհացաւ եւ երեկ եւ ետ աշակերտացն եւ ասէ. Առէք կե-

այլ զՅուդա անարգեցի, այս ինքն է թոյլ եղու նմա առնել ինձ դաւաճանութիւն:

[1] Ես եմ Քրիստոս Որդի Աստուծոյ եւ Աստուած ճշմարիտ:

[2] Ընդ անգեղջ յամառութիւն Յուդայի:

[3] Թեպետ եւ ոչ ինչ այնպիսի խիղճ գիտէին զանձանց, սակայն հարցանէին արդեօք զի առցեն ի նմանէ պատասխանի թէ Ոչ:

[4] Ճանգի բազումք, այս ինքն երեք եւ կամ չորք ոմանք ի միասին եւ մի զմիոյ կնի միեւին զձեռս ի սկաւառակն որ կայր ի միջի, ոչ էր մարք յայտնագոյնս իմանալ թէ զումմէ ասիցէ:

[5] Յուդայի հարցումնն լրբութեամբ էր, եւ յանդուգն վստահութեամբ ի մարդասիրութիւն Փրկչին, որով համարէր թէ ոչ խայտառակեացէ զնա ի բազմականին:

[6] Այս ինքն է՝ ըստ եբրայական ոճոյ, Այո, դու ինքն: — Բայց եւ ոչ այնու բանիւ գիտացին առաքեալքն թէ ստոյգ զնմանէ ասիցէ:

բայք, այս է մարմին իմ[1] որ վասն ձեր եւ բազմաց բաշխի[2]. զայս արարէք առ իմոյ յիշատակի:

Նոյնպես եւ զբաժակն՝ յետ ընթրեացն՝ առ, գոհացաւ, եւ նոցա եւ ասէ. Արբէք ի դմանէ ամենեքին, զի այդ է արիւն իմ նորոյ ուխտի[3], որ ի վերայ բազմաց հեղանի ի թողութիւն մեղաց: Զայս արարէք առ իմոյ յիշատակի քանիցս անգամ թէ ըմպիցէք[4]:

Բայց աւասիկ ձեռն մատնչի իմոյ ընդ իս ի սեղանս: Եւ Որդի մարդոյ ըստ սահմանելոյն երթայ, բայց վայ մարդոյն այնմիկ յոյր ձեռն մատնիցի:

Եւ էր մի ոմն յաշակերտացն բազմեալ առ Յիսուսիւ, զոր սիրէրն Յիսուս[5]: Ակնարկէ նմա Սիմովն Պետրոս հարցանել՝ ո՛վ իցէ վասն որոյ ասէն: Եւ նա անկեալ գլանջօքն Յիսուսի[6] ասէ ցնա. Տէր, ո՞վ է: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. Այն է որում ես բացից զպատառն եւ տաց: Եւ բացեալ զպատառն՝ տայ Յուդայի Իսկարիովտացւոյ[7].

[1] Ամենագօր բանիւն Քրիստոսի՝ հացն այն եղանի մարմին նորա ճշմարիտ, եւ գինին՝ արիւն նորա հեղեալ ի վերայ խաչին:

[2] Վասն ամենեցուն առ հասարակ մեռաւ Քրիստոս. իսկ զի ոչ ամենեքեան վայելեն չարդիւնս մահու նորա՝ այն չիւրեանց կամացն է:

[3] Դովաւ հաստատի եւ կնքի ուխտ նոր ընդ Աստուած եւ ընդ մարդիկ. որպէս եւ ի հնումն հեղմամբ եւ սրսկմամբ արեան անբանից եղեալ էր ուխտն ի տառեբական օրէնս: — Ղուկաս յաւետարանին եւ Պօղոս ի թուղթսն ասեն. « Այս բաժակ նոր ուխտ է իմով արեամբ, » որ գնոյն բերէ իմաստ:

[4] Իշխանութիւն տայ առաքելոց եւ յաջորդաց նոցին՝ նուիրագործել զխորհուրդ պատարագին եւ բաշխել հաւատացելոց զմարմին իւր եւ զարիւն:

[5] Սուրբն Յովհաննէս բազում անգամ այսպէս յիշատակ առնէ զանձնէն՝ ըստ սովորութեան աշակերտացն արդեօք եւ հաւատացելոց ժամանակին որ այնու երանական կոչմամբ պատուէին զաւետարանիչն սուրբ:

[6] Անկանել գլանջօքն՝ փաթելն է գպարանոցաւ Քրկչին, եւ ոչ խոնարհել եւեթ ի լանջսն Յիսուսի՝ որպէս մտաբերեցին ոմանք ասել:

[7] Սակայն եւ ոչ այնու իմացան աշակերտքն թէ յինչ միտս ետ գպատառն:

եւ յետ պատառոյն՝ ապա եմուտ ի նա սատանայ [1]: Եւ ասէ ցնա Յիսուս. Արդ զոր ինչ առնելոց ես՝ արա վաղվաղակի [2]:

Եւ զայս ոչ ոք իմացաւ ի բազմականաց անտի՝ թէ առ ինչ ասաց ցնա. զի ոմանք համարեին՝ թէ զի գարկղն ուներ Յուդա, ասաց նմա Յիսուս, Գնեա ինչ որ պիտոյ իցէ մեզ ի տօնիս, եւ կամ զի աղքատաց ինչ տացէ: Իսկ նորա առեալ զպատառն ել արտաքս վաղվաղակի [3], եւ էր գիշեր:

Եւ իբրեւ ել, ասէ Յիսուս. Այժմ փառաւորեցաւ Որդի մարդոյ, եւ Աստուած փառաւորեցաւ ի նմա [4]: Զի եթէ Աստուած փառաւորեցաւ ի նմա, եւ Աստուած փառաւորեսցէ զնա յանձն իւր, եւ վաղվաղակի փառաւորեսցէ զնա:

Եւ եղեւ հակառակութիւն ի մէջ նոցա՝ թէ ո՞ ի նոցանէ համարիցի մեծ [5]: Եւ նա ասէ ցնոսա. Թագաւորք ազգաց տիրեն նոցա, եւ որ իշխենն նոցա՝ Բարերարք կոչին [6]. այլ դուք ոչ այնպէս. այլ որ մեծն է ի ձեզ՝ եղիցի իբրեւ զկրտսերն, եւ առաջնորդն իբրեւ զպաշտաւորն [7]: Ո՞վ է

[1] Զայրացաւ եւ եւս, եւ յամառեալ պնդեցաւ ի չարուրեան միտս:

[2] Զաներկիւղութիւն իւր ի չարչարանաց եւ ի մահուանէ ցուցանելով սրտագետն՝ յապաշխարութիւն կոչէր զաշակերտն արտասուելի:

[3] Փութացաւ ելանել, թերեւս խիթալով թէ յանդիմանեսցին խորհուրդք իւր ի յամելն այլ եւս ի տեղւոջ անդ:

[4] Փառաւորեցաւ Աստուած մահու չափ հնազանդութեամբ Որդւոյն եւ պատարագաւ նորին:

[5] Թուի թէ ի փառաւորութեան խօսիցն զորս ասաց Յիսուս՝ զայս խնդիր յուզեցին դարձեալ աշակերտքն:

[6] Որպէս եւ եղեն թագաւորք ոմանք որ զԲարերարն անուն (այն է յունարէն Եւերգետես) սեպհականեցին անձանց. այլ աստանօր գամենայն յորջորջանաց պատուոյ որ թագաւորաց եւ իշխանաց ընծային՝ թուի ակնարկել Քրիստոս:

[7] Հարկ ուրեմն է առաջնորդաց Եկեղեցւոյ հեռի լինել յոգւոյ տիրապետութեան եւ անձնասէր շահախնդրութեան, եւ շահել զսիրտս մարդկան խոնարհութեամբ եւ սիրով եւ օրինակաւ վարուց բարեաց:

մեծ. բազմեաք եթէ սպասաւորն. ոչ ապաքէն բազմեալն. բայց ես եմ ի միջի ձերում իբրեւ սպասաւոր:

Եւ դուք էք որ ցանգ կայիք ընդ իս ի փորձութիւնս իմ[1]. եւ ես ուխտեմ ձեզ[2] որպես եւ Հայր իմ ուխտեաց ինձ' զարքայութիւն. զի ուտիցէք եւ ըմպիցէք ի սեղան իմ[3] յարքայութեանն իմում, եւ նստիցիք յերկոտասան աթոռ' դատել զերկոտասան ազգ Իսրայէլի:

Եւ ասէ Տէր. Սիմոն Սիմոն, ահա սատանայ խնդրեաց[4] զձեզ խարբալել իբրեւ զցորեան[5]. այլ ես աղաչեցի վասն քո[6] զի մի՛ պակասեսցեն հաւատք քո[7]. եւ դու երբեմն դարձցիս[8], եւ հաստատեսցես զեղբարս քո[9]:

Որդեակք իմ, փոքր ինչ ժամանակ ընդ ձեզ եմ. խընդրիցէք զիս, եւ որպես ասացի ցՀրեայսն' եթէ ուր եսն երթամ դուք ոչ կարէք գալ, եւ արդ ձեզ ասեմ: Պատուիրան նոր տամ ձեզ[10], զի սիրիցէք զմիմեանս, որպես սիրեցի ես զձեզ, զի եւ դուք սիրեսջիք զմիմեանս[11]: Ցայսմ գիտասցեն ամենեքեան եթէ իմ աշակերտք էք, եթէ սիրիցէք զմիմեանս[12]:

[1] Ի վիշտս եւ ի հալածանս որ յերեսաց Հրէիցն:
[2] Խոստանամ եւ պատրաստեալ եմ:
[3] Վայելիցէք ի հանգստեան եւ ի բերկրութեան:
[4] Հետամուտ' ջանահնար եղեւ:
[5] Արկանել զձեզ ի փորձութիւն մեծ յոյժ:
[6] Թէպէտ եւ վասն ամենեցուն եւս աղաչեցի, այլ մանաւանդ վասն քո' որ գլխաւորդ ես ի սոսա, եւ անկանելոց ես յուրացութիւն:
[7] Չի մի ի սպառ անկանիցիս ի հաւատոց:
[8] Ի յանցուածոյ ուրացութեանդ:
[9] Պատճառք եղիցիս հաստատութեան հաւատոց աշակերտակցացդ եւ այլոց:
[10] Ոչ եթէ ըստ պարտուցն զոր ի վերայ կապէ' նոր իցէ պատուիրանն, այլ ըստ չափու եւ ըստ յեղանակի սիրոյն զոր պատուիրէ:
[11] Չանձինս ձեր ի վերայ միմեանց տալով:
[12] Այս իցէ բուն կնիք եւ աներկբայ նշանակ աշակերտացդ իմոց, զի սիրիցէք զմիմեանս:

Աստ ցնա Սիմովն Պետրոս. Տէր, յո՞վ երթաս: Պատասխանի ետ Յիսուս. Ուր եսն երթամ՝ դու ոչ կարես այժմ գալ գկնի իմ, բայց ապա եկեսցես գկնի իմ [1]: Աստ ցնա Պետրոս. Տէր, ընդէր ոչ կարիցեմ գալ այժմ գկնի քո. ընդ քեզ պատրաստ եմ ի բանտ եւ ի մահ երթալ. արդեն զանձն իմ իսկ եդից իվերայ քո [2]: Պատասխանի ետ Յիսուս. Զանձն քո դիցես ի վերայ իմ. ամէն ամէն ասեմ քեզ. չեւ իցէ հաւու խօսեալ, մինչ դու երիցս ուրասցիս գիս:

Եւ ասէ ցնոսա. Յորժամ առաքեցի զձեզ առանց քսակի եւ մախաղի եւ կօշկաց, միթէ կարօտացա՞յք իմիք: Եւ նոքա ասեն. Եւ ոչ իմիք: Ապա ասէ. Այլ այժմ որ ունիցի քսակ՝ բարձցէ, նոյնպէս եւ մախաղ. եւ որ ոչն ունիցի՝ վաճառեսցէ զնորձս իւր, եւ գնեսցէ իւր սուսեր [3]: Բայց ասեմ ձեզ, զի այս եւս որ գրեալ է՝ պարտ է զի կատարեսցի յիս, թէ Ընդ անօրէնս համարեցաւ [4]. զի որ վասն իմ ինչ է՝ վճարեալ է: Եւ նոքա ասեն. Տէր, ահաւասիկ են աստ երկու սուրք [5]: Եւ նա ասէ ցնոսա. Բաւական են [6]:

[1] Մահուամբ խաչի:

[2] Յոյնն պարզաբար ասէ. τὴν ψυχήν μου ὑπέρ σου θήσω, այն իսկ է, Զանձն իմ ի վերայ քո եդից. — չքնաղ է եւ աստանօր մերոյ թարգմանութեանն ճոխաբանութիւն:

[3] Հաստակութիւն տագնապին որ հասանելոց էր ի վերայ աշակերտացն՝ նշանակէ բանիւքս, եւ թէ ստիպեացին անջատել յիրերաց եւ փախչել եւ թաքչել, իբրու կարօտեալք արծաթոյ ի պէտս ապրանաց, եւ գինուց ի պաշտպանութիւն անձանց:

[4] Այսու գպատճառս տագնապի աշակերտացն յայտ արարեալ, միանգամայն եւ քաջալերէ իմն զնոսա՝ ցուցանելով թէ կամաւ եւ գիտութեամբ մատնի ի խաչ ելանել:

[5] Դանակքն էին արդեօք որով գգառն գատկին զեներ էր:

[6] Յոյնն եւ լատին Բաւական է ասեն. որով եւ այնպէս իմացան ոմանք՝ որպէս թէ ասիցէ Փրկիչն՝ վախճան իմն խօսից առնելով, Շատ է արդ, այս ինքն շատ իսկ խօսեցաք գայսմանէ, թէպէտ եւ դուք ոչ լիով իմացայք գիմաստս բանից իմոց:

ԹՂՔՔ

Որ գփըրկական խորհուրդ խաչին յայտնեալ ցուցեր յերեկոյին,
Եւ գկենարարըդ քո մարմին բաշխեալ եռուր ընդ բաժակին,
Աբա եւ գիս ընդ սուրբ դասին հաղորդ լինել քում սեղանին,
Կենաց հացիդ՝ յորմէ սովիմ, եւ ըմբելոյդ՝ ում ծարաւիմ:
Որ մաքրեցեր յաւազանին մաքուր ձեռօք գոտըս նոցին,
Եւ ուսուցեր գխոնարհութիւն, գոր նախ բանիւ՝ յայնժամ յիրին.
Լրւա եւ գիմ տիդմըն ջարին, աղաչանօք սըրբոյ գընդին,
Եւ ըզգընացս ուղղեա գոտին խոնարհութեամբ ելիւք յերկին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Խոստանայ Փրկիչն առաքել զմխիթարիչ Հոգին սուրբ առ աշակերտս իւր. — Աղօթէ առ Հայր՝ սուրբ առնել զնոսա եւ ի մի միաբանութիւն պահել. — Գուշակէ աշակերտաց գտագնապ նոցին եւ զփախուստ:

Ա՛ խռովեսցին սիրտք ձեր. այլ հաւատացէք յԱստուած, եւ յիս հաւատացէք: Ի տան Հօր իմոյ օթեվանք բազում են. ապա թէ ոչ, ասացեալ եր իմ ձեզ՝ թէ երթամ պատրաստեմ ձեզ տեղի [1]: Եւ եթէ երթամ եւ պատրաստեմ ձեզ տեղի, դարձեալ գամ եւ առնում զձեզ առ իս, զի ուր եսն իցեմ՝ եւ դուք անդ իցէք. եւ ուր երթամն՝ գիտիցէք, եւ զճանապարհն գիտիցէք [2]: Ասէ ցնա Թովմաս. Տէր, ոչ գիտեմք յո՞վ երթաս, եւ գիա՞րդ զճանապարհն կարասցուք գիտել: Ասէ ցնա Յիսուս. Ես եմ ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք [3]. ոչ ոք գայ առ Հայր՝ եթէ ոչ ինեւ: Եթէ զիս գիտէիք, ապա եւ զՀայրն իմ գիտէիք, եւ այսուհետեւ գիտասջիք զնա:

Ասէ ցնա Փիլիպպոս. Տէր, ցո՛յց մեզ զՀայր, եւ շատ է մեզ: Ասէ ցնա Յիսուս. Այսչափ ժամանակս ընդ ձեզ եմ, եւ ո՞չ ծանեար զիս, Փիլիպպէ. որ ետեսն զիս՝ ետես զՀայ-

[1] Եթէ չէին ի տան Հօր իմոյ օթեվանք բազում, ասէի արդեօք՝ թէ երթամ պատրաստել ձեզ տեղի:

[2] Գիտէք զի առ Հայր իմ երթամ մահուամբ խաչի:

[3] Ճանապարհ երկնից է Քրիստոս օրինակաւ վարուցն իւրոց. ճշմարտութիւն՝ զի բանս կենաց յաւիտենականաց ունի ի լուսաւորել զմիտս մեր. եւ կեանք՝ զի գմեռեալքս մեղօք յարոյց ի կենդանութիւն շնորհաց:

րըն. եւ դու գիաՀրդ ասես՝ եթէ Յոյց մեզ զՀայր. ՆՀ հաւատաս՝ եթէ ես ի Հայր, եւ Հայր յիս է. զբանս զոր ես խօսիմ ընդ ձեզ՝ ոչ եթէ յանձնէ ինչ խօսիմ, այլ Հայրն որ յիս բնակեալ է՝ նա գործէ զգործսն: Հաւատայք ինձ եթէ ես ի Հայր եւ Հայր յիս: Ապա թէ ոչ, գոնէ վասն գործոցն հաւատացէք ինձ:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, թէ որ հաւատայն յիս՝ զգործսն զոր ես գործեմ՝ եւ նա գործեսցէ, եւ մեծամեծս եւս քան զնոյնս գործեսցէ[1], զի ես առ Հայր երթամ. եւ զոր ինչ խնդրիցէք յանուն իմ[2], արարից զայն, զի փառաւորեսցի Հայր յՈրդի:

Եթէ սիրէք զիս, զպատուիրանս իմ պահեսջիք. եւ ես աղաչեցից զՀայր, եւ այլ մխիթարիչ[3] տացէ ձեզ, զի ընդ ձեզ բնակեսցէ ի յաւիտեան. զՀոգին ճշմարտութեան, զոր աշխարհս ոչ կարէ ընդունել, զի ոչ տեսանէ զնա, եւ ոչ ճանաչէ զնա. բայց դուք ճանաչէք զնա, զի առ ձեզ բնակեսցէ եւ ընդ ձեզ եղիցի:

Ոչ թողից զձեզ որբս, գամ առ ձեզ. փոքր միւս եւս՝ եւ աշխարհս ոչ եւս տեսանէ զիս, բայց դուք տեսանիցէք զիս[4]. զի ես կենդանի եմ, եւ դուք կենդանի լինելոց էք: Յայնմ աւուր գիտասջիք դուք, զի ես ի Հօր իմում, եւ դուք յիս, եւ ես ի ձեզ[5]: Որ ունի զպատուիրանս իմ եւ

[1] Որպէս ահա եւ առաւերն իսկ Պետրոսի գիւանդս բժշկէր, եւ առաքեալքն գտիեզերս առ հասարակ աշակերտեցին:

[2] Վասն իմ, յիշատակաւ իմոյ անուանս եւ չարչարանաց:

[3] Հանգոյն ինձ: — Քրիստոս եւ մարդկօրէն եւս մխիթարէր զաշակերտսն՝ մերձ կալով եւ ընդ նոսին խօսելով. իսկ Հոգին սուրբ մխիթարէ զնոսին՝ յաներեւոյթս բնակելով եւ գործելով ընդ նոսա:

[4] Ցետ յարութեան իմոյ:

[5] Քրիստոս ի Հօր իւրում է՝ եակից գոլով նորա. ի մեզ է՝ ոչ միայն ընդ մեզ ազգակցութեամբն, այլ եւ հաղորդս առնելովն զմեզ ոգւոյ իւրում եւ շնորհաց. եւ մեք ի նմա՝ հաւատով եւ սիրով միացեալք ընդ նմին որպէս անդամք ընդ գլխոյ մարմնոյն:

պահեցնուսա, նա է որ սիրէ զիս. եւ որ սիրէն զիս՝ սիրեսցի ի Հօրէ իմմէ, եւ ես սիրեցից զնա, եւ երեւեցուցից նմա զիս:

Ասէ ցնա Յուդա, ոչ Սկարիովտացին [1]. Տէր, զի՞ եղեւ զի մեզ յայտնելոց ես զքեզ, եւ ոչ աշխարհի: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա. Եթէ ոք սիրէ զիս, զբանն իմ պահեսցէ, եւ Հայր իմ սիրեսցէ զնա, եւ առ նա եկեսցուք եւ օթեւանս առ նմա արասցուք: Եւ որ ոչն սիրէ զիս՝ զբանս իմ ոչ պահէ. եւ բանն իմ զոր լսէք՝ ոչ է իմ, այլ Հօրն որ առաքեացն զիս:

Զայս խօսեցայ ընդ ձեզ՝ մինչ առ ձեզս եմ. իսկ մխիթարիչն Հոգին սուրբ՝ զոր առաքեսցէ Հայր յանուն իմ, նա ուսուսցէ ձեզ զամենայն, եւ յիշեցուսցէ զամենայն որ ինչ ասացի ձեզ:

Խաղաղութիւն [2] թողում ձեզ, զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ. ոչ որպէս աշխարհս տայ՝ տամ ես ձեզ. մի խռովեսցին սիրտք ձեր եւ մի զանգիտեսցեն: Լուայք, զի ասացի ես ձեզ թէ երթամ եւ գամ առ ձեզ: եթէ սիրէիք զիս, ապա ուրախ լեալ էր ձեր՝ թէ ես առ Հայր երթամ. զի Հայր իմ մեծ է քան զիս [3]: Եւ այժմ ասացի ձեզ մինչչեւ եղեալ, զի յորժամ լինիցի՝ հաւատասջիք:

Ոչ եւս այլ շատ խօսեցայց ընդ ձեզ: Գայ իշխան աշխարհիս այսորիկ, եւ յիս ինչ ոչ գտանէ [4]. այլ զի ծանիցէ աշխարհ՝ եթէ սիրեմ զՀայր, եւ որպէս պատուիրեաց

[1] Այլ որդին Յակոբեայ՝ քեռորդի կամ մօրաքեռորդի Տիրամօրն:

[2] Ողջոյն, մաղթանս բարեաց:

[3] Քրիստոս իբրեւ մարդ լոկ՝ փոքր է քան զՀայր, այլ իբրեւ Աստուած՝ հաւասար նմին:

[4] Գայ սատանայ ի ձեռն արբանեկաց իւրոց՝ Յուդայի եւ Հրէից, եւ յիս չգտանէ ինչ յանցանս, եւ ոչ իրաւունս ինչ տիրելոյ յիմ վերայ:

ինձ Հայր՝ այնպես առնեմ[1], ծն արի՛ք, գնացուք աստի[2]:

Ես եմ որբն ճշմարիտ, եւ Հայր իմ մշակ է. ամենայն ուռ որ յիս է՝ եւ ոչ բերէ պտուղ, կտրէ զնա. եւ ամենայն որ բերէ պտուղ՝ սրբէ զնա, զի առաւել եւս պտղաբեր լիցի: Դուք արդէն իսկ սուրբ էք վասն բանին՝ զոր խօսեցայ ընդ ձեզ. կացէ՛ք յիս, եւ ես ի ձեզ: Որպէս ուռն ոչ կարէ պտուղ բերել յանձնէ իւրմէ՝ եթէ ոչ իցէ հաստատեալ յորթն, նոյնպէս եւ դուք՝ եթէ ոչ յիս հաստատեալ իցէք: Ես եմ որթ, եւ դուք ուռ. որ հաստատեալ է յիս, եւ ես ի նա, նա բերէ պտուղ յոյժ, զի առանց իմ ոչ ինչ կարէք առնել: Եթէ ոք ոչ է հաստատեալ յիս, եկ նա արտաքս իբրեւ զուռն եւ ցամաքեցաւ, եւ ժողովեն զնա, եւ ի հուր արկանեն եւ այրի: Եթէ կայցէք յիս, եւ բանք իմ ի ձեզ կայցեն, որ ինչ կամիցիք խնդրեսջի՛ք, եւ լինիցի ձեզ: Ցայսմիկ փառաւորեցաւ Հայր իմ, զի պտուղ յոյժ բերիցէք, եւ եղիջիք իմ աշակերտք:

Որպէս սիրեաց զիս Հայր, եւ ես սիրեցի զձեզ. հաստատուն կացէ՛ք ի սէր իմ[3]: Եթէ պահիցէք զպատուիրանս իմ, կացջի՛ք ի սէր իմ. որպէս ես զպատուիրանս Հօր իմոյ պահեցի, եւ կամ ի սէր նորա:

Զայս խօսեցայ ընդ ձեզ, զի ուրախութիւնն իմ ի ձեզ իցէ, եւ ձեր ուրախութիւն լցեալ եղիցի: Այս է պատուէր իմ, զի սիրեսջիք զմիմեանս, որպէս եւ ես զձեզ սիրեցի: Մեծ եւս քան զայս սէր ոչ ոք ունի՝ եթէ զանձն իւր դիցէ ի

[1] Կամակար մտօք անձնատուր լինիմ ի բշնամիս, զի գայս պատուէր ընկալայ ի Հօրէն իմմէ:

[2] Ելին յայնժամ ի սեղանոյ անտի. եւ մինչեւ զգոհութեան աղօթսն արարեալ էին՝ ասաց առ նոսա Փրկիչն եւ գառաջիկայսդ:

[3] Չիմ գգնացս վարուց յանձինս ձեր ճշգրտելով:

վերայ բարեկամաց իւրոց. դուք բարեկամք էք իմ, եթէ առնիցէք զոր եսն պատուիրեմ ձեզ: Ոչ եւս կոչեմ զձեզ ծառայս, զի ծառայն ոչ գիտէ զինչ գործէ տէրն նորա. այլ զձեզ կոչեցի բարեկամս, զի զամենայն զոր լուայ ի Հօրէ իմմէ՝ ծանուցի ձեզ: Ոչ եթէ դուք ընտրեցէք զիս, այլ ես ընտրեցի զձեզ, եւ եդի զձեզ, զի դուք երթայցէք եւ պտղաբերք լինիցիք, եւ պտուղն ձեր կացցէ. եւ զոր ինչ խնդրիցէք ի Հօրէ իմմէ յանուն իմ՝ տացէ ձեզ:

Զայս պատուիրեմ՝ զի սիրեսջիք զմիմեանս: Եթէ աշխարհ զձեզ ատեայ, գիտասջիք զի նախ զիս ատեաց: Եթէ յաշխարհէ աստի էիք, աշխարհ զիւրսն սիրէր արդեօք. բայց զի չէք յաշխարհէ, այլ ես ընտրեցի զձեզ յաշխարհէ, վասն այնորիկ ատեայ զձեզ աշխարհ:

Յիշեցէք զբանն զոր ասացի ձեզ, թէ ոչ է ծառայ մեծ քան զտէր իւր. եթէ զիս հալածեցին, ապա եւ զձեզ հալածեսցեն. եթէ զբանն իմ պահեցին, ապա եւ զձերն պահեսցեն. այլ զնոյնս արասցեն ընդ ձեզ վասն անուան իմոյ, զի ոչ գիտեն զայն որ առաքեացն զիս:

Իմ եթէ չէր եկեալ եւ խօսեցեալ ընդ նոսա, մեղ ինչ ոչ գոյր նոցա[1]. բայց արդ չիք պատճառք վասն մեղաց իւրեանց: Որ զիս ատեայ, եւ զՀայրն իմ ատեայ: Եթէ զգործսն չէր գործեալ ի նոսա՝ զոր ոչ այլ ոք գործեաց, մեղ ինչ ոչ գոյր նոցա. բայց արդ տեսին, եւ ատեցին եւ զիս եւ զՀայր իմ: Այլ զի լցցի բանն՝ որ յօրէնս նոցա գրեալ է, թէ Ատեցին զիս տարապարտուց:

Բայց յորժամ եկեսցէ մխիթարիչն զոր ես առաքեցից ձեզ ի Հօրէ, զՀոգին ճշմարտութեան որ ի Հօրէ ելա-

[1] Զի ոչ ի բաց մերժեալ գտանէին յանձանց գլոյս եւ զձշմարտութիւն եւ զինաբս փրկութեան:

նէ [1], նա վկայեացէ վասն իմ. եւ դուք վկայէք, զի ի սկզբանէ ընդ իս էք:

Զայս խօսեցայ ընդ ձեզ՝ զի մի գայթագղեսջիք [2]: Ի ժողովրդոց իւրեանց հանիցեն զձեզ. այլ եկեսցէ ժամանակ զի ամենայն որ սպանանիցէ զձեզ՝ համարիցի պաշտօն մատուցանել Աստուծոյ: Եւ զայն արասցեն ընդ ձեզ՝ քանզի ոչ ծանեան զՀայր, եւ ոչ զիս: Այլ եւ զայս խօսեցայ ընդ ձեզ, զի յորժամ եկեսցէ ժամանակ՝ յիշիցէք թէ ես ասացի ձեզ. զայս ի սկզբանէ ոչ ասացի ձեզ, քանզի ընդ ձեզ էի:

Բայց արդ երթամ ես առ առաքիչն իմ. եւ ոչ ոք ի ձենջ հարցանէ ցիս՝ թէ յո՞վ երթաս [3]: Այլ զի զայս խօսեցայ ընդ ձեզ, տրտմութիւն եղից զսիրտս ձեր. այլ ես զճշմարիտն ասեմ ձեզ. յաւէ ձեզ եթէ ես երթամ. զի եթէ ես ոչ երթայց, մխիթարիչն ոչ եկեսցէ առ ձեզ. ապա եթէ երթամ, առաքեցից զնա առ ձեզ. եւ նա եկեալ յանդիմանեսցէ զաշխարհ վասն մեղաց, եւ վասն արդարութեան, եւ վասն դատաստանի: Վասն մեղաց՝ զի ոչ հաւատան յիս. վասն արդարութեան՝ զի առ Հայր իմ երթամ, եւ ոչ ևս տեսանէք զիս. վասն դատաստանի, զի իշխան աշխարհիս այսորիկ դատապարտեալ է [4]:

Եւս բազում ինչ ունիմ ասել ձեզ, այլ ոչ կարէք հան-

[1] Որով Աստուած ճշմարիտ է եւ նա իրրեւ զիս՝ զնոյն աղբիւր աստուածութեան ունելով:

[2] Զի մի յանգիտութեան իմն լինելով սասանիցիք իրրեւ ի յանկարծադեպ ինչ իրաց, եւ դրդուեալ անկանիցիք ի հաստատութենէ հաւատոցդ:

[3] Ոչ ևս հարցմունս պէսպէս առնէք ինձ, զի տրտմութեամբ լցեալ են սիրտք ձեր:

[4] Հոգին սուրբ ցուցցէ թէ քանի յանցաւորք են որք ոչն հաւատացին յիս, այլ եւ ի խաչ իսկ հանին զիս. յայտ յանդիմանութեամբ պայծառացուսցէ զարդարութիւն իմ եւ զսրբութիւն, եւ դատապարտութեամբն սատանայի տացէ մեղաւորաց զապացոյց աղեխիցն որ պահին նոցա ի հանդերձեալն:

դարտել այժմիկ: Յորժամ եկեսցէ նա, Հոգին ճշմարտութեան, առաջնորդեսցէ ձեզ ամենայն ճշմարտութեամբ. զի ոչ եթէ յանձնէ ինչ խօսիցի, այլ զոր լսիցէ [1] խօսեսցի, եւ զգալոցն [2] պատմեսցէ ձեզ: Նա զիս փառաւորեսցէ, զի յիմմէ անտի առնուցու եւ պատմեսցէ ձեզ: Ձամենայն ինչ զոր ունի Հայր՝ իմ է, վասն այնորիկ ասացի ձեզ՝ թէ յիմմէ անտի առնուցու եւ պատմեսցէ ձեզ [3]:

Փոքր մի, եւ ոչ եւս տեսանէք զիս, եւ ապա սակաւիկ մի՝ եւ տեսանիցէք զիս, եւ ես երթամ առ Հայր: Ասէին ոմանք յաշակերտաց անտի ցմիմեանս. Ձինչ է այս զոր ասէ ցմեզ, թէ Փոքր մի՝ եւ ոչ տեսանէք զիս, եւ դարձեալ սակաւիկ մի՝ եւ տեսանիցէք զիս, եւ թէ Ես առ Հայր երթամ: Եւ ասէին, Ձինչ իցէ այն փոքր միւս եւս, չգիտեմք զինչ խօսի:

Գիտաց Յիսուս եթէ կամէին ցնա հարցանել, եւ ասէ ցնոսա. Վասն այդորիկ խնդրէք ընդ միմեանս՝ զի ասացի թէ Փոքր մի՝ եւ ոչ տեսանէք զիս, եւ դարձեալ սակաւիկ միւս եւս՝ եւ տեսանիցէք զիս: Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի լացջիք եւ ողբասջիք դուք, եւ աշխարհ խնդասցէ. դուք տրտմեսջիք, այլ տրտմութիւնն ձեր յուրախութիւն եղիցի [4]: Կին յորժամ ծնանիցի՝ տրտմութիւն է նմա, զի հասեալ է ժամ նորա. այլ յորժամ ծնցի զմանուկն, ոչ եւս յիշէ զնեղութիւնն վասն խնդութեանն, զի ծնաւ մարդ յաշխարհ: Եւ դուք այժմ տրտմութիւն

[1] Ի Հօրէ եւ յինէն:

[2] Զոր ինչ լինելոցն է, գիանդերձեալսն:

[3] Ձամենայն ինչ զոր ունի Հայր՝ իմ է, յայտ է թէ բաց յառինչուսնակ Հայրութենէն. վասն այնորիկ ասացի թէ յիմմէն (այսինքն յայնմանէ զոր ես ունիմ) առնուցու: Վասն որոյ եւ դաւանէ զնա Եկեղեցի « Աղբիւր կենաց եւ փրկութեան մերոյ Հոգի Հօր եւ Որդւոյ. » (ՇԱՐԱԿԱՆ:)

[4] Զայս ի մեկնութիւն բանիցն ասէր՝ զոր կամէին ցնա հարցանել: Ձնոյն եւ օրինակաւ կնոջ յերկունս եղեւ ոյ պարգաբանէ:

ունիք, այլ դարձեալ տեսից զձեզ, եւ ուրախ լիցին սիրտք ձեր, եւ զուրախութիւնն ձեր ոչ ոք հանիցէ ի ձենջ. եւ յայնմ աւուր զիս ինչ ոչ հարցանիցէք[1]:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի զոր ինչ խնդրիցէք ի Հօրէ իմմէ յանուն իմ[2] տացէ ձեզ: Մինչեւ ցայժմ ոչ ինչ խընդրեցիք յանուն իմ. խնդրեցէ՛ք եւ առնուցուք, զի ուրախութիւնն ձեր լցեալ իցէ:

Զայս առակօք խօսեցայ ընդ ձեզ. եկեսցէ ժամանակ՝ յորժամ ոչ եւս առակօք խօսեցայց ընդ ձեզ, այլ յայտնապէս զՀօրէ պատմեցից ձեզ: Յայնմ աւուր խնդրեսջիք յանուն իմ. եւ ոչ ասեմ ձեզ՝ եթէ ես աղաչեցից զՀայրն վասն ձեր, զի ինքն իսկ Հայրն սիրէ զձեզ, զի դուք զիս սիրեցիք, եւ հաւատացիք եթէ ես յԱստուծոյ ելի: Ելի ի Հօրէ եւ եկի յաշխարհ, դարձեալ թողում զաշխարհ, եւ երթամ առ Հայր:

Ասեն ցնա աշակերտքն. Ահա արդ յայտնութեամբ խօսիս, եւ առակ եւ ոչ մի ինչ ասես. այժմիկ գիտեմք՝ եթէ գիտես զամենայն, եւ ոչ ինչ պիտոյ է՝ եթէ ոք հարցանիցէ զքեզ[3]. յայսմիկ հաւատամք՝ եթէ յԱստուծոյ ելեր: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս եւ ասէ. Այժմ հաւատա՞յք[4]. ահա եկեսցէ ժամ, եւ եկեալ իսկ է, զի ցրուեսջիք իւրաքանչիւր տեղիս, եւ զիս միայն թողուցուք. եւ չեմ միայն, զի Հայր ընդ իս է:

Զայս խօսեցայ ընդ ձեզ, զի ընդ իս խաղաղութիւն ունիցիք. յաշխարհի աստ նեղութիւն ունիցիք, այլ քաջալերեցարուք, զի ես յաղթեցի աշխարհի:

[1] Դուք ինքնին հմուտք եղիջիք ամենայնի:

[2] Յանուն Քրիստոսի խնդրեմք՝ յորժամ զյաւիտենականն հայցեմք բարիս զոր նա ինքն իւրով մահուամբն պատրաստեաց մեզ:

[3] Իբրու երկմտելով ինչ ընդ բանս քո:

[4] Կարծիցէ՛ք ասէ՝ Թէ հաւատայք արդ հաստատութեամբ. — խաբիք. — եւ զպատճառսն ի նոյն յարէ:

ՎԱՐՔ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Զայս իբրեւ խօսեցաւ Յիսուս, ամբարձ զաչս իւր յերկինս եւ ասէ. Հայր, հասեալ է ժամ փառաւորեա զՈրդի քո, զի եւ որդի քո փառաւորեսցէ զքեզ[1]: Որպէսետուր նմա իշխանութիւն ամենայն մարմնոյ, զի ամենայնի զոր ետուր նմա՝ տացէ զկեանսն յաւիտենականս: Այս են յաւիտենական կեանք, զի ծանիցեն զքեզ՝ միայն ճշմարիտ Աստուած[2], եւ զոր առաքեցեր զՅիսուս Քրիստոս: Ես զքեզ փառաւորեցի յերկրի. զգործն կատարեցի՝ զոր ետուր ցիս զի արարից. եւ այժմ փառաւորեա զիս, Հայր, առ ի քեն փառօքն՝ զոր ունէի յառաջ քան զլինելն աշխարհի առ ի քեն:

Յայտնեցի զանուն քո մարդկան՝ զոր ետուր ինձ յաշխարհէ. քո էին, եւ ինձ ետուր զնոսա[3], եւ զբանն քո պահեցին. արդ գիտացին եթէ զամենայն ինչ զոր ետուր ինձ՝ առ ի քեն են. զի զբանն զոր ետուր ինձ՝ ետու նոցա, եւ նոքա ընկալան եւ ծանեան ճշմարտութեամբ՝ թէ առ ի քեն ելի, եւ հաւատացին՝ եթէ դու առաքեցեր զիս:

Արդ ես վասն նոցա աղաչեմ. եւ ոչ վասն աշխարհի աղաչեմ[4], այլ վասն նոցա զորս ետուրն ինձ, զի քո են. Եւ որ ինչ իմ է՝ ամենայն քո է, եւ որ ինչ քո է՝ այն իմ է, եւ փառաւորեալ եմ ի նոսա: Եւ ես ոչ եւս եմ յաշխարհի, եւ նոքա յաշխարհի են, եւ ես առ քեզ գամ: Հայր

[1] Զասեալ է ժամ կատարելոյ մարգարէութեանց որ յաղագս դարձի ազգաց ամենեցուն. արդ փառաւորեա զՈրդի քո՝ յարուցանելով զնա ի մեռելոց, տարածելով զվարդապետութիւն նորա ընդ ամենայն տիեզերս, կազմելով զեկեղեցի յանուն նորա, եւ յաճախելով նմին աշակերտս որ պարծիցին անուամբն նորա: Այս փառաւորութիւն Որդւոյ քոյ փառաւորեսցէ եւ զքեզ, զի ամենայն որ ինչ իմ է՝ քո է:

[2] Ծանիցեն Թէ դու միայն ես ճշմարիտ Աստուած:

[3] Քո էին՝ քոյովդ ընտրութեամբ եւ շնորհիւ:

[4] Ոչ վասն յարելոցն սրտիւ յաշխարհի եւ ի մեղս աշխարհի:

սուրբ, պահեա զնոսա յանուն քո, որովետուր ինձ. զի եղիցին մի [1], որպես եւ մեք մի եմք: Մինչ էի յաշխարհի ընդ նոսա, ես պահէի զնոսա յանուն քո որովետուր ինձ, եւ պահեցի. եւ ոչ ոք ի նոցանէ կորեաւ, բայց որդին կորստեան՝ զի գիրն լցցի [2]: Բայց արդ առ քեզ գամ. եւ զայս խօսիմ յաշխարհի, զի ունիցին զուրախութիւնն իմ լիով յանձինս իւրեանց:

Եսետու նոցա զբանն քո, եւ աշխարհս ատեաց զնոսա, զի չեն յաշխարհէ՝ որպես եւ ես չեմ յաշխարհէ: Ոչ զայս աղաչեմ՝ զի բարձցես զնոսա յաշխարհէ, այլ զի պահեսցես զնոսա ի չարէ: Յաշխարհէ աստի չեն, որպես եւ ես չեմ յաշխարհէ: Սուրբ արա զնոսա ճշմարտութեամբ քով [3], զի քո բանդ ճշմարտութիւն է:

Որպես զիս առաքեցեր յաշխարհ, եւ ես առաքեցի զնոսա յաշխարհ. եւ ի վերայ նոցա ես սուրբ առնեմ զանձն իմ [4]. զի եղիցին եւ նոքա սրբեալք ճշմարտութեամբ:

Այլ ոչ վասն նոցա միայն աղաչեմ, այլ եւ վասն ամենայն հաւատացելոց բանիւն նոցա յիս. զի ամենեքին մի իցեն, որպես դու Հայր յիս, եւ ես ի քեզ, զի եւ նոքա ի մեզ իցեն. զի եւ աշխարհ հաւատասցէ եթէ դու առաքեցեր զիս [5]: Եւ ես զփառսն զոր ետուր ինձ՝ ետու նոցա, զի իցեն մի որպես եւ մեք մի եմք: Ես ի նոսա, եւ դու յիս, զի եղիցին կատարեալք ի մի, եւ գիտասցէ աշ-

[1] Եղիցին մի անկեղծ սիրով եւ անխարդախ սրտիւ, ոչ բանիւ միայն՝ այլ եւ գործով, եւ անքակտելի միաւորութեամբ:

[2] Մատնիչն Յուդա ետեւ կորեաւ յիւրոց կամացն, որով եւ կատարեցան բանք գրոց սրբոց:

[3] Հաստատեա զնոսա ի հաւատս ճշմարտութեան քոյ:

[4] Նուիրեմ զանձն իմ:

[5] Տեսեալ աշխարհի զի արդարեւ որդիք Աստուծոյ են սոքա, աստուածասէրք եւ եղբայրասէրք, հաւատասցէ զի քրիստոնէութիւն գործ է Աստուծոյ, եւ Քրիստոս՝ Որդի Աստուծոյ եւ Աստուած համագոյ Հօր:

խարի՝ եթէ դու առաքեցեր գիս, եւ սիրեցի գնոսա որպէս դու գիս սիրեցեր:

Հայր՝ գորս ետուրն ինձ՝ կամիմ գի ուր եսն եմ՝ եւ նոքա իցեն ընդ իս. գի տեսանիցեն զփառսն իմ՝ զոր ետուրն ցիս. գի սիրեցեր գիս յառաջ քան զլինելն աշխարհի: Հայր արդար, եւ աշխարհ զքեզ ոչ ծանեաւ[1]. այլ ես զքեզ ծանեայ, եւ նոքա ծանեան՝ եթէ դու առաքեցեր գիս. եւ ծանուցի նոցա զանուն քո, եւ ծանուցից, գի սէրն զոր սիրեցեր գիս՝ ի նոսա իցէ, եւ ես ի նոսա:

Զայս իբրեւ ասաց՝ օրհնեցին, եւ ել Յիսուս աշակերտօքն հանդերձ ըստ սովորութեանն ի լեառն Ձիթենեաց: Յայնժամ ասէ ցնոսա Յիսուս. Ամենեքին դուք գայթագղելոց էք յինեն[2] յայսմ գիշերի. գի գրեալ է՝ թէ Հարից գիովիւն, եւ ցրուեսցին ոչխարքն հօտին: Եւ յետ յառնելոյն իմոյ յառաջեցից քան զձեզ ի Գալիլեա: Պատասխանի ետ Պետրոս եւ ասէ ցնա. Թէպետ եւ ամենեքեան գայթագղեսցին ի քէն, սակայն ես ոչ գայթագղեցայց: Ասէ ցնա Յիսուս. Ամէն ասեմ քեզ, գի յայսմ գիշերի մինչչեւ հաւու խօսեալ իցէ՝ երիցս ուրասցիս գիս: Ասէ ցնա Պետրոս. Թէ եւ մեռանել հասանիցէ ընդ քեզ, գքեզ ոչ ուրացայց. նոյնպէս եւ ամենայն աշակերտքն ասէին:

Յայնժամ գայ Յիսուս ընդ նոսա յայնկոյս ձորոյն Կեդրոնի ի գիւղ մի որում անունն էր Գեթսեմանի[3], ուր էր պարտէզ, յոր եմուտ ինքն եւ աշակերտքն իւր:

[1] Արդար ես դու, Հայր՝ ի խորհուրդս եւ ի գործս քո, եւ սակայն աշխարհ ոչ ծանեաւ զքեզ:

[2] Իբրու քար իմն գայթակղութեան գտայց ես ձեզ, գի տեսեալ ձեր զդէպն որ ինձ պատահեսցեն ի գիշերիս յայսմիկ՝ անկջիք ի շփոթս եւ ի տագնապ անհնարին, մինչեւ կորուսանել զհաւատսդ եւ զվստահութիւնն զոր ունիքն առ իս:

[3] Առ ստորոտով լերինն Ձիթենեաց:

Ի Ղ Ջ Ր

Կեդրոնեան յայնկոյս ձերոյ ի վերնատունն ել խորհըրդոյ,
Եմուտ պարտէզ ընդ պարտիզի, եմուծ զԱդամ յԱդին դրախտին:
Մուծցես եւ զվեզ՝ Տէր՝ ընդ նըմին ուստի հաներ նախ զառաջինն,
Զի ժառանգել ըզհայրենին արժանասցուք մեք վերըստին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԽԱ.

Աղօթք եւ տագնապ Յիսուսի ի պարտիզին. — Գալուստ Յուդայի հանդերձ ամբոխիւ. — Ծոյլ տայ Յիսուս Zբէից կապել զանձն. — Տանին Յիսուս առ Աննա, եւ ապա առ Կայիափա. — Ուրացութիւն սրբոյն Պետրոսի եւ զղջումն:

ԻՏԷՐ եւ Յուդա՝ որ գնա մատնելոց էր՝ գտեղին· զի բազում անգամ ժողովեալ էր անդր Յիսուսի աշակերտօքն հանդերձ:

Եւ ասէ Յիսուս ցաշակերտսն իւր. Նստարո՛ւք այդր՝ մինչեւ երթայց կացից յաղօթս: Յաղօթս կացէք (եւ դուք) չմտանել ի փորձութիւն: Եւ առեալ ընդ իւր զՊետրոս եւ զերկուս որդիսն Զեբեդեայ[1], սկսաւ տրտմել եւ հոգալ: Յայնժամ ասէ ցնոսա. Տրտում է ոգի իմ մինչեւ ի մահ. կացէք աստ՝ եւ սկեցէք ընդ իս:

Եւ մատուցեալ յառաջ իբրեւ քարընկէց մի՝ անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց, եւ կայր յաղօթս, զի եթէ հնար ինչ է՝ անցցէ ի նմանէ ժամն[2], եւ ասէ. Հա՛յր իմ, ամենայն ինչ քեզ հնարաւոր է. եթէ կամիս՝ անցո զբաժակս գայս յինէն. բայց ոչ իմ կամք այլ քոյդ լիցին[3]:

Գայ առ աշակերտսն, եւ գտանէ զնոսա ի քուն, եւ

[1] Զգլխաւորսն առնու վկայս տագնապին իւրում եւ աղօթակիցս. որք եւ փառացն նորա տեսողք լեալ էին ի Թաբոր:

[2] Գիտէը իսկ, որպէս եւ ասէրն, զի ամենայն ինչ հնարաւոր է Zօր. եւ զայն եւս գիտէը եթէ պարտ է կատարել խորհրդոց կամացն Աստուծոյ որ ի յաւիտենից սահմանեալ էին ի փրկութիւն ազգի մարդկան. սակայն Ծոյլ տայը մարմնոյն մահուչափ տագնապել՝ ի ցոյց մարդկայնոյն իւրոյ բնութեան:

[3] Ոչ մարդկութեանս իմոյ կամք լիցին՝ ասէ, այլ քոյդ՝ որ նոյն է ընդ աստուածութեանս կամաց:

ասէ ցՊետրոս. Սիմոն, ննջեա՛. ոչ կարացեր ժամ մի արթուն կալ: Արթուն կացէք եւ աղօթս արարէք՝ զի մի անկանիցիք ի փորձութիւն. հոգիս յօժար է, բայց մարմինս տկար [1].

Դարձեալ երկրորդ անգամ ջոքաւ, եկաց յաղօթս ձիւսուս եւ ասէ. Հա՛յր իմ, եթէ հնար իցէ անցանել յինէն բաժակիս այսմիկ. ապա թէ ոչ՝ արբից զսա, եղիցին կամք քո:

Եւ եկեալ միւսանգամ եգիտ զնոսա ի քուն, զի էին աչք իւրեանց ծանրացեալք. եւ ոչ գիտէին թէ զի՛նչ պատասխանի տայցեն նմա: Եթող զնոսա եւ գնաց. եկաց յաղօթս երրորդ անգամ, եւ դարձեալ զնոյն բան ասաց. Հա՛յր եթէ կամիս՝ անցո զբաժակս զայս յինէն. բայց ոչ իմ կամք, այլ քոյդ լիցին:

Եւ երեւեցաւ նմա հրեշտակ յերկնից եւ զօրացուցանէր զնա [2]. եւ հասեալ ի նմանէ քրտունք իբրեւ զկայլակս արեան՝ ոլոռն ոլոռն հեղեալ յերկիր [3]:

Եւ յարուցեալ յաղօթից՝ եկն առ աշակերտսն, եգիտ զնոսա ի քուն ի տրտմութենէն, եւ ասէ ցնոսա. Ննջեցէ՛ք այսուհետեւ եւ հանգերո՛ւք [4], զի հասեալ է վախճան. եկն

[1] «Փրկել զաշխարհս՝ հոգիս յօժար, բայց է բնութիւն մարմնոյս տկար,» որպէս ասէ Շնորհալին յայս բան: — Յոյնն, յորմէ եւ այլք ի Թարգմանութեանց՝ ունին այսպէս. Հոգի (կամ հոգին) յօժար է, բայց մարմինն տկար. որպէս Թէ ասիցէ. Աղօթս արարէք զի մի անկանիցիք ի փորձութիւն. քանզի Թէպէտ եւ հոգւով յօժարամիտք իցէք անմեկին կալ յինէն, սակայն մարմնով տկար գտանիք եւ դիւրագայթ:

[2] Քաջալերէր զնա ի կատարումն կամաց Հօր ի փրկութիւն մարդկան: Ոչ եթէ կարօտ ինչ էր Քրիստոս այսմ օգնականութեան եւ զօրանալոյ բանիւ հրեշտակի, այլ զի խրատեսցէ զմեզ իւրով օրինակաւն՝ ի Տեառնէ ակն ունել ի վիշտս մեր զօրութեան եւ մխիթարութեան:

[3] Այս եւս զտագնապին սաստկութիւն յայտ առնէ:

[4] Ընդ հենգն իմն ասէ զայս ցնոսա՝ իբրեւ ի յանդիմանութիւն Թուլութեան նոցին եւ տկարութեան:

ժամ, եւ ահա մատնի Որդի մարդոյ ի ձեռս մեղաւորաց : Օ՛ն արի՛ք գնասցուք. զի ահա մերձեցաւ որ մատնելոցն է զիս :

Եւ մինչդեռ նա զայս խօսէր, ահա Յուդա Իսկարիովտացի՝ մի յերկոտասանիցն եկն, առեալ ընդ իւր զգունդըն, եւ ի քահանայապետիցն եւ ի Փարիսեցւոց եւ ի ծերոց ժողովրդեանն սպասաւորս եւ ամբոխ բազում՝ ջահիւք եւ լապտերօք՝ սուսերօք եւ բրօք :

Տուեալ էր նշան մատնչին եւ ասէր. Ընդ որում ես համբուրեցից՝ նա է[1], գնա ունիցիք: Եւ վաղվաղակի մատուցեալ առ Յիսուս ասէ. Ողջ էր՝ վարդապետ. եւ համբուրեաց ընդ նմա[2]: Եւ Յիսուս ասէ ցնա. Ընկեր, վասն որո՞յ եկիր դ. Յուդա, համբուրելո՞վ մատնես զՈրդի մարդոյ[3]:

Յիսուս իբրեւ ետես զայն ամենայն եկեալ ի վերայ նորա, ել եւ ասէ ցնոսա. Զո՞ խնդրէք: Պատասխանի ետուն նմա. ԶՅիսուս Նազովրեցի: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Ես եմ: Կայր ընդ նոսա եւ Յուդա՝ որ մատնէրն գնա : Իբրեւ ասաց՝ թէ Ես եմ, յետս յետս չոքան եւ գարկան գգետնի[4]: Դարձեալ եհարց գնոսա. Զո՞ խնդրէք: Եւ նոքա ասեն, ԶՅիսուս Նազովրեցի : Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս. Ասացի ձեզ թէ ես եմ. արդ եթէ զիս խնդրէք, թոյլ տուք դոցա երթալ[5]: Զի լցցի բանն զոր ասաց, թէ

[1] Քանզի զօրականքն մեծաւ մասամբ հռովմայեցիք էին եւ հեթանոսք, ի դէպ է կարծել թէ չճանաչէին զնա, մանաւանդ զի եւ գիշեր էր :

[2] Համբուրելովն ըստ սովորութեան՝ համարէր արդեօք ծածկել ի Քրիստոսէ եւ կամ գէթ յայլոցն աշակերտաց զլատնաառ գալստեան իւրոյ այս ինքն է զմատնութիւնն:

[3] Զհամբոյրն նշանակ սիրոյ եւ ընտանութեան առ մարդիկ՝ դու նենգութեան առնես նշան եւ առիթ մահու :

[4] Յետս յետս երթալովն եւ տապաստ անկանելով իմանային եթէ ի նմանէ էր զօրութիւնն այն մեծ, եւ ի բանէ նորա թէ Ես եմ:

[5] Զիս կալարուք ասէ, բայց աշակերտացն իմոց թոյլ տուք ի բաց գնալ. եւ այսու եւս յայտ առնէր թէ կամաւորապէս ետ զանձն ի ձեռս նոցա :

զորս եառուրն ցիս՝ ոչ կորուսից ի նոցանէ եւ ոչ զոք: Իբրեւ տեսին որ գնովաւն էին որ ինչ եղեւն, ասեն ցնա. Տէր, հարցուք գնոսա սրով: Իսկ Սիմովն Պետրոս՝ քանզի ունէր սուր, ձգեաց գնա եւ եհար գքահանայապետին ծառայ, եւ ի բաց առ գունկն նորա գաջոյ, եւ էր անուն ծառային Մաղքոս: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. Թոյլ տուք մինչեւ ցայդ վայր: Եւ մատուցեալ յունկնն՝ բժշկեաց գնա[1]. եւ ասէ ցՊետրոս. Արկ զսուրդ անդրեն ի պատեանս իւր. զբաժակն զոր ետ ինձ Հայր՝ ոչ ըմպիցեմ գնա. դարձո զսուր քո ի տեղի իւր. զի ամենեքեան որ սուր առնուցուն՝ սրով անկանիցին[2]: Թէ համարիցիս թէ ոչ կարեմ աղաչել զՀայր իմ, եւ հասուցանիցէ ինձ այժմ այսր աւելի քան գերկոտասան գունդս[3] հրեշտակաց. այլգիաթող լնուցուն գիրք թէ այսպէս պարտ է լինել:

Յայնժամ ասաց Յիսուս ցեկեալսն ի վերայ նորա՝ ցքահանայապետսն եւ ցիշխանս տաճարին եւ ցծերս. Իբրեւ ի վերայ աւազակի եղէք սուսերօք եւ բրօք՝ ունել գիս: Հանապազ առ ձեզ ի տաճարին նստէի եւ ուսուցանէի, եւ ոչ ձգեցիք ձեռս յիս. այլ այս է ձեր ժամ եւ իշխանութիւն խաւարի[4]: Այլ այս ամենայն եղեւ՝ զի լցցին գիրք մարգարէիցն:

Իսկ գունդն եւ հազարապետն եւ սպասաւորք Հրէիցն կալան զՅիսուս եւ կապեցին[5]: Յայնժամ աշակերտքն ամենեքին թողին զնա եւ փախեան:

[1] Զի ցուցցէ Թէ չկամի զգինուցն պաշտպանութիւն:

[2] Որք ինքնօրէն իշխանութեամբ հեղուցուն զարիւն մարդոյ՝ մահու պարտք եղիցին:

[3] Յոյնն Լեգէոնս ասէ, որ եւ այն Գունդ է՝ ի վեցից կամ ի չորից հազար զօրականաց կազմեալ:

[4] Խաւարային իշխանութիւն տուեալ ձեզ առժամանակ մի:

[5] Անիրաւ խստութեամբ կապէին զայր սոսկական որ շուրջանակի պատեալ պաշարեալ կայր ի խուռն ամբոխէ զօրականաց:

Եւ ոմն երիտասարդ գիտե երթայր նորա՝ արկեալ գիւրեւ կտաւ մի ի մերկուց[1]. ունէին զնա երիտասարդքն, եւ նորա բողեալ գկտաւն՝ փախեաւ մերկ ի նոցանէ:

Եւ ածին զՅիսուս առ քահանայապետն, եւ նախ առ Աննա՝ որ էր աներ Կայիափայի, որ քահանայապետն էր տարւոյն այնորիկ[2]:

Եւ երթային գիտե Յիսուսի հետագոյն Սիմովն Պետրոս, եւ միւս աշակերտն[3]. եւ աշակերտն այն քանզի ծանօթ էր քահանայապետին՝ եմուտ ընդ Յիսուսի ի գաւիթ քահանայապետին, եւ Պետրոս կայր առ դրանն արտաքոյ: Ել միւս աշակերտն՝ որ էր ծանօթ քահանայապետին, եւ ասաց ցդռնապանն՝ եւ եմոյծ ի ներքս զՊետրոս:

Կային անդ ծառայքն եւ սպասաւորքն խարոյկ արկեալ, քանզի ցուրտ էր, եւ ջեռնուին. կայր ընդ նոսա եւ Պետրոս տեսանել զկատարածն, եւ ջեռնոյր: Եւ քահանայապետն Աննա եհարց զՅիսուս վասն աշակերտացն եւ վասն վարդապետութեան նորա[4]: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս. Ես յայտնապես խօսեցայ յաշխարհի, ես յամենայն ժամ ուսուցի ի ժողովրդեանն եւ ի տաճարի անդ՝ ուր ամենայն Հրեայք ժողովեալ էին, եւ ի ծածուկ ինչ ոչ խօսեցայ[5]. զի՞ հարցանես զիս. հարց

[1] Կարծի Թէ պարտիզպանն իցէ, կամ պահանորդ պարտիզին, կամ Թէ յաշակերտացն իսկ ոք:

[2] Աննա եւ Կայիափա ի միում վայրի ունէին զբնակութիւն, եւ երկոքին եւս քահանայապետ կոչէին. Կայիափա՝ զի էր իսկ քահանայապետ, եւ Աննա աներ նորա՝ զի զամս բազումս կացեալ էր յայնմ իշխանութեան, որով եւ զանուն պատուոյն անկորուստ պահեալ:

[3] Բազումք համարին Թէ աւետարանիչն Յովհաննէս իցէ աշակերտն այն:

[4] Վասն աշակերտացն հարցանէր՝ զի զապստամբութեան ի կայսերէ առցէ ի բերանոյ Փրկչին պատճառս ամբաստանութեան. եւ վասն վարդապետութեանն՝ զի հակառակ օրինացն Մովսիսի որսասցէ ինչ բան ի նմանէ:

[5] Ոչ խօսեցայ երբէք այնպիսի ինչ՝ զոր ծածկել եւ Թաքուցանել պարտ իցէ:

գայնոսիկ որ լուանն՝ թէ գինչ խօսեցայ ընդ նոսա. ահաւանիկ նոքա գիտեն գինչ ասացի ես: Իբրեւ նա գայն ասաց, մի ոմն ի սպասաւորացն որ անդ կայր՝ ած ապտակ Յիսուսի եւ ասէ. Ա՞յդպէս պատասխանի տաս քահանայապետիդ: Եւ Յիսուս ասէ ցնա. Եթէ չար ինչ խօսեցայ, վկայեա վասն չարին[1]. իսկ եթէ բարի, ընդէր հարկանես գիս[2]:

Եւ առաքեաց զնա Աննա կապեալ առ Կայիափա քահանայապետ: Այս այն Կայիափա էր որ խրատն ետ Հրէից, եթէ լաւ է առն միում մեռանել ի վերայ ժողովրդեանն[3]: Եւ նոցա կայեալ ածին զՅիսուս առ Կայիափա քահանայապետ, ուր դպիրքն եւ ծերք ժողովեալ էին:

Իսկ քահանայապետքն[4] եւ ամենայն ատեանն խընդրէին սուտ վկայութիւն զՅիսուսէ՝ զի սպանցեն զնա, եւ ոչ գտանէին: Չի բազումք սուտ վկայութիւն վկայէին զնմանէ, եւ նման միմեանց ոչ էին վկայութիւնքն:

Ետուն մատուցեալ երկու սուտ վկայք ասէին՝ թէ Մեք լուաք ի դմանէ զի ասէր, Կարող եմ քակել զտաճարդ գայդ ձեռագործ, եւ զերիս աւուրս շինեցից այլ՝ առանց ձեռագործի[5]: Սակայն եւ այնպէս չէր նման վկայութիւնն նոցա:

Եւ յարուցեալ քահանայապետն ի մէջ՝ ասէ ցնա,

[1] Ցոյց եւ յանդիման արա Ձէ զինչ ինչ չար ասացի:

[2] Այս եւ քահանայապետին ի կշտամբութիւն էր, զի յանդիման աչաց նորա յադգնէր ծառայն յոճիրն՝ իբրու վրէժխնդիր նորա պատուոյն լինելով, եւ քահանայապետն ոչ պատուհասէր զնա:

[3] Յայտ ուրեմն է զի ապօրինաւոր էր դատաւորութիւն նորա. քանզի եւ մինչչեւ լուեալ ինչ ի Յիսուսէ՝ մահու պարտ արարեալ էր զնա յայլում ժողովի:

[4] Կայիափա եւ Աննա. զի եւ սա Ձուի առ փեսայն երթեալ ի խորհուրդ:

[5] Ոչ զայն ինչ ասացեալ էր Յիսուսի՝ Ձէ Ես քակեցից զտաճարդ զայդ, այլ Ձէ Քակեցէք, այս ինքն է՝ ԵՁէ քակիցէք զտաճարդ, ես կանգնեցից զդա յաւուրս երիս:

Զտաճա ինչ պատասխանի, զինչ դոքա ամբաստանեն գքեն: Եւ Յիսուս յուս եւեթ կայր, եւ չտայր ինչ պատասխանի[1]: Դարձեալ քահանայապետն հարցաներ գնա կրկին պնգամ եւ ասէր. Երդմնեցուցանեմ գքեզ յԱստուած կենդանի, զի ասասցես մեզ՝ թէ դու ես Քրիստոս Որդի Աստուծոյ օրհնելոյն[2]: Ասէ ցնա Յիսուս. Դու ասացեր. բայց ասեմ ձեզ, յայսմ հետէ տեսանիցէք զՈրդի մարդոյ նստեալ ընդ աջմէ զօրութեանն եւ եկեալ ընդ ամպս երկնից[3]: Յայնժամ քահանայապետն պատառեաց զիանդերձս իւր եւ ասէ. Հայհոյեաց, զի եւս պիտոյ են մեզ վկայք. ահա արդ լուայք զհայհոյութիւն դորա, զինչ հաճոյ է ձեզ: Նոքա պատասխանի ետուն եւ ասեն. Մահապարտ է:

Եւ Պետրոս միջդեռ էր ի խոնարհ ի գաւթին նստեալ ընդ սպասաւորսն եւ ջեռնոյր, գայ աղջիկն որ դռնապանն էր քահանայապետին, եւ տեսանէ գնա զի ջեռնոյր. հայեցաւ ընդ նա եւ ասէ. Եւ դու ընդ Յիսուսի Նազովրեցւոյ էիր. մի՛թէ եւ դու յաշակերտաց անտի նորա իցես: Իսկ Պետրոս ուրացաւ առաջի ամենեցուն եւ ասէ. Ոչ գիտեմ գնա, կին դու. ոչ ճանաչեմ եւ ոչ գիտեմ զինչ դուդ ասես: Եւ իբրեւ ել յարտաքին գաւիթն, եւ հաւ խօսեցաւ:

Եւ իբրեւ եղ նա արտաքս քան գդուռնն, ետես գնա այլ աղախին մի, եւ ասէ ցայնոսիկ որ անդն կային. Եւ սա ընդ Յիսուսի Նազովրեցւոյ էր: Եւ յետ սակաւ միոյ

[1] Քանզի գիտէր զի ոչ անբաւական նմա եւ ոչ իրաւունս բանիցն առնել կամէին:

[2] Որպէս ասեն բազումք:

[3] Ոչ եւս տեսանիցէք զիս յայսմ խոնարհութեան առաջի ձեր, այլ նստեալ ընդ աջմէ հզօրին Աստուծոյ եւ եկեալ ընդ ամպս երկնից ի դատել զձեզ եւ զմարդիկ առ հասարակ:

(իբրեւ դարձաւ Պետրոս ի խարոյկ անդր եւ ջեռոյր), դարձեալ ետես գնա աղախինն եւ այր ոմն եւ ասեն. Եւ դմի եւս յաշակերտաց առնն այնորիկ իցես: Եւ դարձեալ ուրացաւ երդմամբ՝ թէ Ոչ գիտեմ զայրն :

Եւ իբրեւ ժամ մի անց ի վերայ, մատուցեալ որք կային անդ՝ ասեն ցՊետրոս. Արդարեւ եւ դու ի նոցանէ ես. քանզի Գալիլեացի ես, եւ խօսք քո յայտ առնեն զքեզ[1]: Եւ ասէ մի ոմն ի ծառայից քահանայապետին, ազգական այնորիկ՝ զորոյ զունկն եհատ Պետրոս. Ո՞չ ես իսկ տեսի զքեզ ի պարտիզի անդ ընդ նմա: Յայնժամ սկսաւ նզովել եւ երդնուլ[2] եւ ասել՝ թէ Չգիտեմ զինչ իսօսիքդ. ոչ գիտեմ զայրն զորմէ դու քդ ասէք :

Եւ առժամայն միւղեւ նա զայն ասէր՝ խօսեցաւ հաւ: Դարձաւ Տէր եւ հայեցաւ ի Պետրոս[3]. եւ յիշեաց Պետրոս զբանն Տեառն զոր ասաց ցնա, Մինչչեւ հաւու խօսեալ իցէ, երիցս ուրասցիս չգիտել զիս.—եւ ելեալ արտաքս՝ ելաց դառնապէս :

Եւ արքն որ պահէին զՅիսուս՝ այպն առնէին զնովաւ, բքանէին ընդ երեսս նորա եւ կռփէին եւ հարկանէին : Ծածկէին զերեսս նորա եւ տանջէին, հանէին նմա ապտակս. եւ հարցանէին ցնա եւ ասէին. Մարգարեաց մեզ Քրիստոսդ, ո՞վ է որ եհարն զքեզ: Եւ այլ բազում ինչ հայհոյութեամբ խօսէին ի նմա:

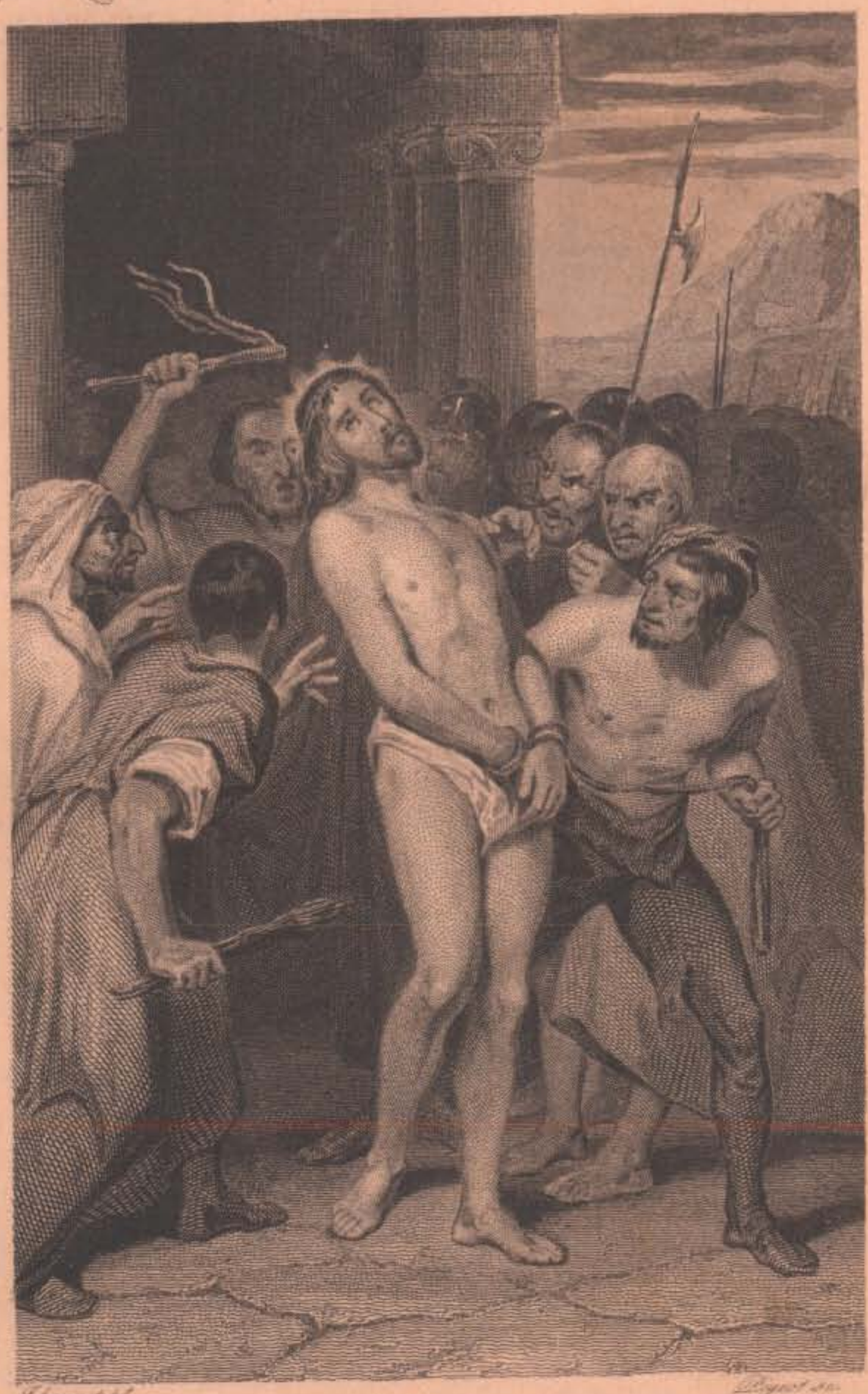
[1] Գալիլեացւոցն բարբառ ռամկագոյն եւս Ծուի լեալ քան զԵրուսաղէմացւոցն եւ խոշորագոյն :

[2] Նզովելն ազգ իմն է անէծս անձին կարդալոյ իբրեւ զայն զի ասէ, Օն եւ օն արասցէ ինձ Աստուած եւ օն եւ օն յաւելցէ, եթէ...

[3] Գորովական էր անշուշտ հայեցուածն այն մարդասէր Փրկչին առ Պետրոս, եւ բազում ինչ իրաց եւ բանից յուշարար :

Ի Ղ Ջ Ի

Ո՛ր ըզբնութիւն քո մարդկային ցուցանելով ի գիշերին,
Տագնապեցար դու յերկեղին, աղօթեցեր առ Հայր յերկին.
Փըրկեա եւ զիս գաղտնի նետին եւ յերկեղէ գիշերային,
Մասունք ինգւոյս իմ եւ մարմին յերկիւղ քո սուրբ բեւեռեացին:
Որ կապեցար ընդ կապելոյն, արձակեցեր զիանգոյց կապին,
Զիս արձակեա յինքնակապէս մեղաց կապից դըժոխային:
Որ ընդ մեղօք դատապարտին կացեր անմեղդ ի յատենին,
Յորժամ փառօք գաս հայրենի, մի դատեսցես զիս ընդ նըմին:
Որ ձաղեցար ի Ծուք պըղծին վասն ամօթոյ նախաստեղծին,
Զընչեա զամօթ մեղաց լըրբին որով զերեսս իմ ծածկեցին:
Որ ներեցեր չար ծառային՝ աճել ձեռամբ քեզ ապտակին,
Հար ուժգնակի զդէմըս չարին, որպէս եւ զիս եհար ուժգին:
Որ ոչ Ծոցեր հոսել վիմին ի խոր մեղաց անդընդային,
Այլ դառնապէս լալով սըրտին՝ քաւիչ եղեր ուրացողին,
Կանգնեա եւ զիս նըման նըմին ի գլորմանէ սայթաքողին,
Յորդ արտասուս տալով աչացս եւ ջուր գըլխոյս նըման ծովին: (Ն. Շ.)

Schnorr pl.

Leguet sc.

Jesum autem flagellatum

Cavelier pere del.

Corbon Jacquemin sc.

Imp.rie P. Chardon aîné, 3 et 11 rue du Foin à Paris

ԳԼՈՒԽ ԽԲ.

Յիսուս յատենի Հրէից. — Մատնի Պիղատոսի որպէս մահապարտ. — Առաքի ի նմանէ առ Հերովդէս. — Պիղատոս հնարի արձակել զՅիսուս. — Յեսու Բարաբբա. — Գանահարութիւն Քրիստին եւ չարչարանք. — Մատնի ի ձեռս Հրէից:

Ի իրրեւ այգ եղեւ, ժողովեցաւ ծերակոյտ ժողովրդեանն, քահանայապետքն եւ դպիրք, եւ խորհուրդ արարին սպանանել զՅիսուս, եւ հանին ածին զնա յատեանն իւրեանց եւ ասեն. Եթէ դու ես Քրիստոս, ասա մեզ: Ասէ ցնոսա. Եթէ ասացից ձեզ, սակայն ոչհաւատայք. եւ եթէ հարցից ինչ զձեզ, չտայք ինձ պատասխանի, կամ արձակիցէք[1]. բայց[2] յայսմ հետէ նստցի Որդի մարդոյ ընդ աջմէ զօրութեանն Աստուծոյ: Եւ ասեն ամենեքեան. Ուրեմն դու ես Որդին Աստուծոյ: Եւ նա ասէ ցնոսա. Դուք ասէք՝ թէ ես եմ[3]: Եւ նոքա ասեն. Ջինչ եւս պիտոյ է մեզ վկայութիւն, զի մեզէն իսկ լուաք ի բերանոյ դորա[4]:

Եւ յարուցեալ ամենայն բազմութիւնն նոցա՝ կապեցին զՅիսուս եւ առին գնացին, եւ եւտուն ի ձեռս Պոնտացւոյ Պիղատոսի դատաւորին:

Յայնժամ տեսեալ Յուդայի որ մատնեացն զնա՝ թէ

[1] Եթէ հարցից Ձէ ընդէր կալարուք զիս, կամ Ձէ զինչ ինչ չար արարեալ իցէ իմ, չտայք ինձ պատասխանի, եւ ոչ արձակէք յազատութիւն:

[2] Բայց զայս միայն ասացից:

[3] Դուք ինքնին ասէք զոր ինչ եմս:

[4] Ինքն իսկ խոստովան եղեւ Ձէ հայհոյիչ է օրինաց:

պարտաւորեցաւ, գղջացաւ[1], եւ դարձոյց զարծաթն առ քահանայապետսն եւ ծերս ժողովրդեանն եւ ասէ. Մեղայ, զի մատնեցի զարիւն արդար: Եւ նոքա ասեն. Մեզ չէ փոյթ, դու գիտես[2]: Եւ ընկեց զարծաթն ի տաճարին[3] եւ գնաց, եւ չոքաւ խեղդեցաւ: Իսկ քահանայապետիցն առեալ զարծաթն՝ ասեն. Ոչ է արժան ընդունել զայդ ի կորբանն, քանզի գինք արեան են[4]: Խորհուրդ առեալ՝ գնեցին այնու զագարակն բրտի ի գերեզման օտարաց. վասն այնորիկ կոչեցաւ ագարակն այն Ա.գարակ արեան[5] մինչեւ ցայսօր: Յայնժամ լցաւ որ ասացաւն ի ձեռն Երեմիայ[6] մարգարէի. Եւ առին զերեսուն արծաթին զգինս վաճառելոյն՝ զոր արկին յորդւոցն Իսրայէլի, եւ եառուն գնա յագարակն բրտի, որպես հրամայեաց ինձ տէր:

Եւ Յիսուս եկաց առաջի դատաւորին. եւ Հրեայքն ոչ մտին յապարանսն զի մի պղծեսցին[7], այլ զի ուտիցեն զզատիկն: Եւ առ նոսա Պիղատոս արտաքս եւ ասէ.

[1] Ոչ ապաշխարութեան էր զղջումն, այլ ապաշաւ անուտի. եւ յայտ անտի է զի ոչ դիմեաց խոնարհութեամբ ի գթութիւն ողորմութեանն Աստուծոյ:

[2] Յոյնն ասէ, Մեզ զի՞ է, դու տեսցես. որ եւ այս զնոյն բերէ իմաստ:

[3] Քանզի ետես զի չառին զարծաթն, եւ չկամին ինաբս ինչ ազատութեանն Յիսուսի ինարել, յուսահատ եղեւ եղկելին. մանաւանդ զի գիտաց Ե՛ն ինքն իսկ Յիսուս չկամեցաւ զերծուցանել զանձն իւր ի ձեռաց Հրէիցն՝ որպէս կարծէր արդեօք, չոքաւ ի տաճարն եւ անդ ընկեց զարծաթն:

[4] Թուի Ե՛ն ի գանձանակէ տաճարին տուեալ էին զարծաթն իբրեւ ի պէտս ջատագովութեան օրինաց. վասն որոյ եւ չընդունին անդրէն՝ պիղծ համարելով զայն:

[5] Եբրայեցերէն կամ ասորերէն՝ Ակեղդամա կամ Հաքէլտամա:

[6] ՅԵրեմիայ մարգարէութեանն չգտանի արդ բանս, բայց կայ իսկ այսպիսի ինչ ի մարգարէութեանն Զաքարիայ, ԺԱ, 13:

[7] Խղճմտութիւն արժանի Փարիսեցւոցն կեղծաւորութեան. խղճեն ի տուն հեթանոսի մտանել զի մի պղծեսցին, եւ ինքեանք իսկ ժամս ինչ յառաջ քան զայն, հակառակ օրինացն՝ մտեալ էին ի խորհուրդ եւ դատաստան մահու հատեալ:

Չինչ չարախօսութիւն մատուցանէք զառնեն գայնմանէ: Պատասխանի ետուն եւ ասեն ցնա. Եթէ չէր չարագործ այրն այն, ապա ոչ մատնեաք զնա քեզ: Ասէ ցնոսա Պիղատոս. Առէք զնա դուք, եւ ըստ ձերոց օրինացն դատեցարուք: Ասեն ցնա Հրեայքն. Մեզ ոչ է արժան սպանանել զոք: Չի լցցի բանն Յիսուսի զոր ասաց՝ նշանակեալ թէ որով մահու մեռանելոց իցէ:

Եւ սկսան չարախօս լինել զնմանէ եւ ասել. Գտաք զսա զի բիւրեր զազգս մեր[1], եւ արգելոյր ի տալոյ հարկս կայսեր, եւ ասէր զանձնէ՝ եթէ Քրիստոս իցէ թագաւոր: Եմուտ միւսանգամ յապարանսն Պիղատոս, կոչեաց զՅիսուս եւ ասէ ցնա. Դու ես թագաւորն Հրէից: Պատասխանի ետ Յիսուս. Ի քէն ասես զայդ՝ եթէ այլք ասացին քեզ զինեն: Պատասխանի ետ Պիղատոս. Միթէ եւ ես Հրեայ իցեմ[2]. ազգն քո եւ քահանայապետք մատնեցին զքեզ ինձ. զինչ գործ գործեալ է քո: Պատասխանի ետ Յիսուս. Իմ արքայութիւն չէ յայսմ աշխարհի[3]. եթէ յաշխարհի աստի էր արքայութիւնն իմ, սպասաւորքն իմ մարտնչէին արդեօք՝ զի մի մատնեցայց Հրէից. բայց արդ թագաւորութիւնն իմ չէ աստի: Ասէ ցնա Պիղատոս. Ապա թէ այդպէս իցէ, թագաւոր ոմն ես դու: Պատասխանի ետ Յիսուս. Դու ասես թէ թագաւոր իցեմ. բայց ես յայդ իսկ ծնեալ եմ, եւ ի դոյն իսկ եկեալ եմ յաշխարհ, զի վկայեցից ճշմարտութեանն[4]. ամենայն որ ի ճշմարտութենէ է՝ լսէ բարբառոյ իմոյ: Ասէ ցնա Պիղատոս.

[1] Մոլորեցուցանէր զժողովուրդս:

[2] Հեթանոս եմ ես, եւ չգիտեմ ինչ գակնկալութեանցն Հրէից եւ գմեսիայէ:

[3] Ոչ երկրաւոր եւ ոչ ժամանակեան է թագաւորութիւնն իմ:

[4] Քարոզեցից զճշմարտութիւն, եւ թէ Քրիստոս եմ ես՝ հանդերձելոյ աշխարհին թագաւոր:

Չ[ինչ է ճշմարտութիւն][1]: Զայս իբրեւ ասաց, դարձեալ ել առ Հրեայսն եւ ասէ ցնոսա. Ես չգտանեմ ինչ վնաս յառնս յայսմիկ:

Եւ ի չարախօսելն նորա ի քահանայապետիցն եւ ի ծերոց՝ ոչ ինչ ետ պատասխանի: Ցայնժամ ասէ ցնա Պիղատոս. Ձտաս ինչ պատասխանի. ոչ լսես որչափ դոքա հակառակ քո վկայեն: Եւ ոչ ետ նմա պատասխանի եւ ոչ բան մի, մինչեւ զարմանալ դատաւորին յոյժ:

Եւ Հրեայքն պնդէին եւ ասէին՝ եթէ խռովէ զժողովուրդս, ուսուցանէ ընդ ամենայն Հրէաստան՝ սկսեալ ի Գալիլեէ մինչեւ ցայսր: Իսկ Պիղատոս իբրեւ լուաւ զԳալիլեէ, եհարց եթէ Գալիլեացի իցէ այրն: Եւ իբրեւ գիտաց թէ յիշխանութենէ Հերովդի է, ետ տանել զնա առ Հերովդէս, քանզի եւ նա յԵրուսաղէմ էր յաւուրսն յայնոսիկ[2]:

Եւ Հերովդէս իբրեւ ետես զՅիսուս, ուրախ եղեւ յոյժ, զի ցանկայր ի բազում ժամանակաց տեսանել զնա. քանզի լսէր բազում անգամ զնմանէ, եւ ակն ունէր նշան ինչ լեալ տեսանել ի նմանէ: Հարցանէր զնա բանիւք բազմօք, եւ նա ոչ ինչ ետ նմա պատասխանի[3]: Կային քահանայապետքն եւ դպիրք, եւ պնդագոյնս չարախօսէին զնմանէ:

Արհամարհեաց զնա եւ Հերովդէս հանդերձ իւրովք զօրականօքն, եւ այպն արարեալ՝ արկ զնովաւ հանդերձս սպիտակս[4], եւ ետ տանել անդրէն առ Պիղատոս:

[1] Հարցումն առնէր դատաւորն զճշմարտութենէ իբրեւ գիմաստասիրական ինչ խնդրոյ. այլ գի եւ գայնմանէ ոչ էր նմա փոյթ, ոչ մնայ պատասխանւոյ:

[2] Վասն տօնի զատկին արդեօք եկեալ անդր:

[3] Քանզի հետաքննութիւն սնոտի էր զոր առնէր, եւ ոչ պարզմտութեամբ խնդրէր տեղեկանալ ճշմարտութեան:

[4] Ցոյնն Պայծառս ասէ:

Եւ եղեն բարեկամք Պիղատոս եւ Հերովդէս յաւուր յայնմիկ[1], քանզի յառաջ թշնամիք էին միմեանց:

Կոչեաց Պիղատոս զքահանայապետսն եւ զիշխանս եւ զժողովուրդն, եւ ասէ ցնոսա. Ածէք մատուցէք ինձ զայրս զայս իբրեւ զխոտորեցուցիչ ժողովրդեանն, եւ ահաւասիկ առաջի ձեր դատեցայ, եւ վնաս ինչ ոչ գտի յառնս յայսմիկ՝ զորոյ դուք չարախօսէքդ զդմանէ: Այլ եւ ոչ Հերովդէս, քանզի ետու տանել զդա առ նա: Եւ արդ ոչ ինչ մահու արժանի է գործեալ դորա. խրատեցից զդա[2] եւ արձակեցից:

Բայց ըստ տօնի[3] սովոր էր դատաւորն արձակել ժողովրդեանն կապեալ մի զոր ինքեանք խնդրէին: Ունէին յայնժամ կապեալ մի նշանաւոր, որում անուն էր Յեսու Բարաբբա[4] կապեալ ընդ խռովիչսն, որոց ի խռովելն զայր մի սպանեալ էր: Իբրեւ ժողովեցան՝ ասէ ցնոսա Պիղատոս. Է ձեր սովորութիւն զի զմի ոք արձակեցից ձեզ ի զատկիս. արդ կամիք զի արձակեցից ձեզ զքագաւորն Հրէից. զո՞ կամիք յերկուց աստի զի արձակեցից ձեզ, զՅեսու Բարաբբա՞ եթէ զՅիսուս զանուանեալն Քրիստոս: Քանզի գիտէր թէ առ նախանձու մատնեցին զնա[5]:

Եւ մինչ նստէր յատենին, առաքեաց առ նա կինն իր

[1] Իբր զի Պիղատոսի մեծարեալ էր զՀերովդէս՝ ի նա առնելով ապաստան զդատ առն որ յիշխանութենէ նորին էր:

[2] Պատուհասեցից զանիւ:

[3] Ի տօնի զատկին:— Թուի թէ զազատութիւնս զայս միոյ ուրուք կապելոյ առնէին Հրեայքն ի յիշատակ ելիցն իւրեանց յԵգիպտոսէ:

[4] Ի մերումս եւեթ թարգմանութեան պահեալ կայ բուն անունս Բարաբբայի՝ Յեսու, զի ոչ այժմու օրինակք Յունաց եւ ոչ այլք ի թարգմանութեանց ունին զայն:

[5] Չիրկիչն եւ գբարերար ընդ աւազակին նշանաւորի դնելով ի կշիռ համեմատութեան՝ հնարէր Պիղատոս ի գուք շարժել գամբոխն ի վերայ Յիսուսի:

եւ ասէ. Զկայ ինչ քո եւ արդարոյն այնորիկ [1]. զի բազում անցք անցին ընդ իս այսօր յանուրջս վասն նորա [2]: Իսկ քահանայապետքն եւ ծերք հաւանեցուցին զժողովուրդն՝ զի խնդրեսցեն զԲարաբբայն, եւ զՅիսուս կորուսցեն: Պատասխանի ետ դատաւորն եւ ասէ ցնոսա. Զո՞ կամիք զի արձակեցից ձեզ յերկուց այսի: Եւ նոքա ասեն. ԶԲարաբբա: Ասէ ցնոսա Պիղատոս. Իսկ զի՞ արարից զՅիսուս զանուանեալն Քրիստոս: Ասեն ամենեքեան, Խաչեսցի: Եւ նա ասէ. Զինչ չար արար: Եւ նոքա առաւել եւս աղաղակէին եւ ասէին, Խաչեսցի:

Դարձեալ Պիղատոս սկսաւ խօսել, քանզի կամէր արձակել զՅիսուս: Եւ նոքա անդրէն աղաղակէին եւ ասէին. Ի խաչ հան զդա: Եւ նա երիցս ասէ ցնոսա. Զինչ չար արար սա. ոչ ինչ վնաս մահու գտի ի սմա. խրատեցից զսա եւ արձակեցից: Եւ նոքա ստիպէին մեծաձայն եւ խնդրէին զնա ի խաչ հանել. եւ զօրանային բարբառք նոցա եւ քահանայապետից:

Յայնժամ առ Պիղատոս զՅիսուս եւ գան ետար: Եւ զինուորք դատաւորին առին զՅիսուս յապարանս, եւ ժողովեցին ի վերայ նորա զամենայն զգունդն. մերկացին զնա, եւ արկին զնովաւ քղամիդ կարմիր: Եւ բոլորեալ պսակ ի փշոց [3] եդին ի գլուխ նորա, եւ եղեգն յաջոյ ձեռին նորա. եւ կատակէին զնա եւ տային նմա ողջոյն եւ ասէին. Ողջ եր, արքայ Հրէից: Եւ թքեալ ի նա՝ առնուին զեղեգն եւ ծեծէին զգլուխ նորա. եւ ի ծունր իջեալ երկիր պագանէին նմա, եւ հանէին նմա ապտակս.

[1] Ի բաց կաց ի դատաստանէ արդարոյն:

[2] Այս եւս ի ցոյց անմեղութեանն Յիսուսի լինէր:

[3] Յագգէ անտի փշոց որ կոչի արդ ի Հրէաստան Աւրաթացւոց բարբառովն Նապդա. զբաղեղան բերէ զնմանութիւն՝ տերեւոցն ձեւով, եւ դիւրաթեք է եւ փշալից:

ՊՆԴԵԼ ՀՐԷԻՑՆ ԶԻ ԽԱՉԵՍՑԻ ՅԻՍՈՒՍ

Եւ դարձեալ Պիղատոս արտաքս եւ ասէ ցնոսա. Ահա ածեմ զնա արտաքս առ ձեզ, զի գիտասջիք թէ ես վնաս ինչ ի նմա ոչ գտանեմ: Եւ Յիսուս արտաքս, եւ ունէր պսակ ի փշոց, եւ հանդերձ ծիրանի: Եւ ասէ ցնոսա. Ահա այրդ ցձեզ [1]:

Իբրեւ տեսին զնա քահանայապետքն եւ սպասաւորք, գաղաղակ բարձին եւ ասեն. Ի խաչ հան, ի խաչ հան զդա: Ասէ ցնոսա Պիղատոս. Առէք զդա ի ձեզ, եւ ձեզէն հանէք ի խաչ, զի ես ի դմա վնաս ինչ ոչ գտանեմ: Պատասխանի ետուն նմա Հրեայքն. Մեք օրէնս ունիմք, եւ ըստ օրինաց մերոց պարտի մեռանել [2], զի զանձն իւր Որդի Աստուծոյ արար:

Իբրեւ լուաւ զբանս գայս Պիղատոս, առաւել եւս երկեաւ [3]: Եմուտ դարձեալ անդրէն յապարանսն եւ ասէ ցՅիսուս. Ուստի ես դու [4]: Եւ Յիսուս ոչ ետ նմա պատասխանի: Ասէ ցնա Պիղատոս. Ընդ իս ոչ խօսիս. ոչ գիտես եթէ իշխանութիւն ունիմ հանել զքեզ ի խաչ, եւ իշխանութիւն ունիմ արձակել զքեզ: Պատասխանի ետ Յիսուս. Ոչ ունէիր դու իշխանութիւն ի վերայ իմ եւ ոչ մի, եթէ ոչ էր տուեալ քեզ ի վերուստ. վասն այնորիկ որ մատնեացն զիս քեզ՝ նորա մեծ մեղք են [5]:

Եւ յայնմանէ Պիղատոս խնդրէր արձակել զնա, եւ Հրեայքն աղաղակէին եւ ասէին. Եթէ զդա արձակես,

[1] Յոյնն յոկ, ἴδε ὁ ἄνθρωπος, Ահա այրն: — Այսու եւս ի գորովանս կամէր ածել զժողովուրդն:

[2] Եթէ ոչ մահու խաչի, այլ զեր քարկոծմամբ, որպէս օրէնքն պատուիրեն գհայհոյիչս սպանանել:

[3] Թերեւս երկեաւ այրն ինքանոս թէ գուցէ եւ ինքն ընդ աստուածամարտս գրեսցի:

[4] Որոյ ծնողաց, յորմէ ազգատոհմէ:

[5] Նորա մեղքն ծանրագոյն եւս են քան զքոյդ:

չես բարեկամ կայսեր. ամենայն ոք որ թագաւոր կոչէ զանձն իւր՝ հակառակ է կայսեր [1]:

Իսկ Պիղատոս իբրեւ լուաւ զբանս գայսոսիկ, ած զՅիսուս արտաքս, եւ նստաւ ի վերայ բեմին, ի տեղւոջն որ կոչէր Քարայատակ [2], եւ եբրայեցերէն Կապպաթա [3]: Էր ուրբաթն զատկի [4], եւ էր ժամ իբրեւ վեցերորդ, եւ ասէ ցՀրեայսն. Ահա թագաւորդ ձեր ցձեզ [5]: Եւ նոքա աղաղակէին. Բարձ ի մէնջ, բարձ ի մէնջ [6], եւ հան զդա ի խաչ: Ասէ ցնոսա Պիղատոս. Ես զթագաւորդ ձեր ի խաչ հանիցեմ: Պատասխանի ետուն քահանայապետքն. Չիք մեր թագաւոր բաց ի կայսերէ:

Եւ տեսեալ Պիղատոսի թէ ոչ ինչ օգնէ, այլ առաւել խռովութիւն լինի, առեալ ջուր՝ լուաց զձեռս առաջի ժողովրդեանն եւ ասէ. Քաւեալ եմ ես յարենէ արդարոյդ այդորիկ, դուք գիտասջիք [7]: Պատասխանի ետ ամենայն ժողովուրդն եւ ասէ. Արիւն դորա ի վերայ մեր եւ ի վերայ որդւոց մերոց [8]:

Իսկ Պիղատոս իբրեւ զմիտս կամեցաւ հաճել զամբոխին, արձակեաց նոցա զԲարաբբայն, եւ զՅիսուս զան

[1] Իբրեւ ոչ կարացին ամբաստանութեամբ հայհոյութեան օրինացն հաւանեցուցանել զՊիղատոս, ձեռն արկին յամբաստանութիւն քաղաքական յանցուածոյ, այս ինքն է ապստամբութեան ի կայսերէ:

[2] Յունարէն *Λιθόστρωτος*, տեղի սալայատակ:

[3] Կապպաթայն յատրի լեզու Բարձրաւանդակ է. թուի թէ երկանուն էր վայրն ըստ կրկին լեզուացն:

[4] Ջանգի ուրօրէիւք կատարէր տօն զատկին, այն օր ուրբաթ էր եւ զատիկ:

[5] Ցոյնն եւ աստ ասէ պարգաճար, Ահա թագաւորն ձեր:

[6] Ջերծո՛ զմեզ ի դմանէ:

[7] Դուք տեսջիք, ասէ, ի գլուխ ձեր իցէ մեղն:

[8] Եւ կատարեցաւ ցանկութիւն եղկելեացն. զի ահա մինչեւ ցայսօր բարձեալ բերեն զարիւնն գայն անմեղ ի ճակատս իւրեանց, եւ ի նախատինս համարեալ են ազգաց յորս սփռեալ են ի նոսա:

հարեալ [1] ետ ի ձեռս զի խաչեսցի: Եւ յորժամ ձաղեցին զնա զինուորքն, մերկացուցին ի նմանէ զքղամիդն, եւ ագուցին նմա զիւր հանդերձն, եւ տարան զնա ի խաչ հանել:

[1] Չի սովորութիւն էր՝ ասեն՝ զանակոծ առնել նախ զմահապարտս եւ ապա հանել ի խաչ:

ԽՂՃՔ

Որ ըզգեցար ըզծիրանին, արկեր քղամիդ կարմիր յանձին,
Նախատանաց զոր կարծէին զինուորք Պոնտոս Պեղատոսին.
Ըզքուրձ մեղաց մերկեա յինեն, զյորդան կարմիր արեան գունին,
Եւ ըզգեցո գուրախալին, որ զգեցուցեր զմարդն առաջին:...
Որ փոխանակ մեղաց փըշին, զոր մեզ անէծքըն բուսուցին,
Պըսակ ի փշոց ի գլուխ եդին մըշակք այգւոյն Իսրայելին.
Խըլեա ըզփուշ մեղաց յինեն, զոր յիս էհար իմ թըշնամին,
Եւ ողջացո զխայթուած վերին, զի սպիք մեղացըն ջընջեսցին....
Որ ի բոլոր քոյին մարմին եւ բովանդակ մասն անդամին
Առեր սաստիկ զհարուած գանին յետ վըճռոյ դատաւորին,
Ջիս որ յոտից մինչեւ ցգլուխ ցաւօք նեղիմ անհրնարին,
Առողջացո դարձեալ կըրկին, որպես շնորհօք աւազանին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԽԳ.

Եկք Փրկչին ի Գողգոթա. — Խաչելութիւնն. — Բաժանումն հանդերձից նորա. — Վերնագիր խաչին. — Հայհոյութիւնք խաչահանուացն. — Խաւարել արեգական. — Աւանդումն հոգւոյն Յիսուսի. — Շարժումն երկրի. — Բացումն տիգախոց կողին. — Թաղումն մարմնոյ Փրկչին. — Կնքել քահանայից գգերեզմանն եւ կարգել առ նովաւ պահապանս:

Ել Յիսուս յապարանիցն, եւ բարձեալ էր ինքնին գխաչափայտն, եւ ելանէր ի տեղին որ անուանեալ էր Գագաթան, եւ կոչէր եբրայեցերէն Գողգոթա[1]:

Աջին եւ այլ, երկուս չարագործս՝ սպանանել ընդ նմա:

Իբրեւ առին գնացին գնա (գինուորքն), ըմբռնեցին գՍիմոն Կիւրենացի՝ որ ընդ այն անցանէր՝ եկեալ յապարակէ, գհայրն Աղեքսանդրի եւ Ռուփայ[2]. գնա կալան պահակ, եւ եդին ի վերայ նորա գխաչն՝ բերել գկնի Յիսուսի:

Եւ երթայր գհետ նորա բազմութիւն ժողովրդեանն, եւ կանանց որ կոծէին եւ աշխարէին գնա: Դարձաւ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Դուստերք Երուսաղեմի, մի լայք ի վերայ իմ, այլ լացէք ի վերայ անձանց եւ ի վերայ որդւոց

[1] Եբրայեցի է ձայնդ՝ Կուլկօլէք, որ գԿառափն նշանակէ, այն է՝ Տեղի կառափելոյ:

[2] Կարծին եւ սոքա յաշակերտաց անտի լինել եւ ծանօք ք հաւատացելոց ժամանակին:

ձերոց [1]. զի եկեսցեն աւուրք յորս ասիցեն՝ թէ երանի՛ ամլոց եւ որովայնից որ ոչ ծնան, եւ ստեանց որ ոչ դիեցուցին [2]: Յայնժամ սկսանիցին ասել լերանց՝ թէ անկերո՛ւք ի վերայ մեր, եւ բլրոց թէ ծածկեցէ՛ք զմեզ: Զի եթէ ընդ փայտ դալար գայս առնեն, ընդ չորն զինչ լինիցի [3]:

Եւ եկեալ ի տեղին անուանեալ Գողգոթա, որ է տեղի կառափելոյ, եառն նմա ըմպել գինի ընդ լեղի խառնեալ [4]. եւ իբրեւ ճաշակեաց, ոչ կամեր ըմպել [5]:

Էր ժամ երրորդ [6] եւ հանին զնա ի խաչ. եւ ընդ նմա երկուս աւազակս, մի ընդ աջմէ եւ մի ընդ ահեկէ նորա: Եւ լցաւ գիրն որ ասէ՝ թէ Ընդ անօրէնս համարեցաւ: Եւ Յիսուս ասէ. Հա՛յր, բո՛ղ դոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն [7]:

Իսկ գինուորքն իբրեւ հանին ի խաչ զՅիսուս, առին զհանդերձս նորա եւ արարին չորս մասունս, իւրաքանչիւր գինուորի մասն: Իսկ զպատմուճանն՝ քանզի էր առանց կարանի՝ ի վերուստ փորանկեալ ամենեւին [8], ասեն ցմիմեանս. Մի՛ պատառեսցուք զայդ, այլ արկցուք

[1] Զորոց աղաղակեցին Հրեայքն, Արիւն դորա ի վերայ մեր եւ ի վերայ որդւոց մերոց:

[2] Զի ոչ տեսցեն զաղէտս որդւոց իւրեանց:

[3] Եթէ ընդ իս այս անցք անցանեն՝ ընդ սուրբս եւ ընդ անարատս, իսկ գինչ ընդ մեղապարտսն եւ ընդ ամբարիշտս լինիցի:

[4] Սովորութիւն էր գինի բարկ արբուցանել մահապարտից՝ մինչչեւ բեւեռեալ գնոսա ի խաչի, զի մի յոյժ զգացին ցաւոցն: Լեղի եւս խառնեցին ի գինին՝ որ զմոռեալն էր՝ այսինքն զմուռս խառնեալ ի նա վասն սաստիկ եւ բարկագոյն գործելոյ:

[5] Զի մի նուազ արասցէ զցաւոցն կիրս:

[6] Այն է՝ երիւք ժամուք յառաջ քան զօր հասարակ:

[7] Ոչ զի արդարեւ անգիտանային ամենեւին զոր ինչ գործէինն, այլ զի բազումք ի խաչահանուացն կուրացեալք էին յառելութենէ:

[8] Այս անկար պատմուճան Փրկչին ձեռագործ համարի լեալ Տիրամօրն, եւ մեծաւ պատուով պահի արդ ի Տրեւիրի քաղաք Գերմանիոյ:

վիճակս ի վերայ դորա՝ ում եւ ելցէ: Զի լցցի գիրն որ ասէ. Բաժանեցին զհանդերձս իմ յիւրեանս, եւ ի վերայ պատմուճանի իմոյ վիճակս արկին: Զինուորքն գայս ինչ գործեցին:

Գրեաց եւ տախտակ մի Պիղատոս, եւ եդ ի վերայ խաչին, եւ էր գրեալ. ՅԻՍՈՒՍ ՆԱԶՈՎՐԵՑԻ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀՐԷԻՑ [1]: Զայն տախտակ ընթերցան բազումք ի Հրէից, զի մօտ էր ի քաղաք անդր [2] տեղին ուր խաչեցաւն Յիսուս. եւ էր գրեալ եբրայեցերէն, դաղմատերէն եւ յունարէն [3]: Ասեն ցՊիղատոս քահանայապետքն Հրէից. Մի գրեր թագաւոր Հրէից, այլ թէ նա ասաց, Թագաւոր եմ Հրէից: Պատասխանի ետ Պիղատոս. Զոր ինչ գրեցի՝ գրեցի [4]:

Եւ կայր ժողովուրդն հայեցեալ: Եւ որք անցանէինն՝ հայհոյէին զնա, շարժեալ զգլուխս իւրեանց [5] եւ ասէին. Վա՜հ որ քակէիր զտաճարն եւ զերիս աւուրս շինէիր. ապրեցո զանձն քո, եթէ Որդի ես Աստուծոյ՝ էջ ի խաչէդ: Նոյնպէս եւ քահանայապետիցն այլն արարեալ ընդ միմեանս հանդերձ դպրօքն՝ ասէին. Զայլս ապրեցոյց, զանձն ոչ կարէ ապրեցուցանել. Քրիստոս արքայդ

[1] Ոմանք հայեցեալ յաւետարանչացն բանս՝ համարին թէ բուն մակագիր տախտակին այսպիսի ինչ լեալ իցէ. ԱՅՍ Է ՅԻՍՈՒՍ ՆԱԶՈՎՐԵՑԻ ԹԱԳԱՒՈՐՆ ՀՐԷԻՑ:

[2] Իբր ասպարիսօք երկու:

[3] Դաղմատերէն գլատիներէնն իմա. զի առ ժամանակօք մերոց բարգմանչաց Դաղմատացիս կոչէին ոմանք յարեւելեայցն ազգաց գլատինս. քանզի եւ Դաղմատիա աշխարհ (որ արդ Տալմացիա կոչի յԻտալացւոց) սահմանակից է Իտալիոյ կամ բնիկ երկրին Լատինացւոց: — Տախտակ մակագրի խաչին պահի մեծարանօք ի Հռոմ, եւ նշմարանք տառիցն դեռ եւս երեւին. բայց նախ յատիներէնն կայ, ապա եբրայեցերէն եւ ապա յունարէնն:

[4] Ոչ եւս առնեմ ինչ փոփոխութիւն ի գրուածին:

[5] Ի նշան ծաղու եւ արհամարհանաց:

Իսրայելի, իջցե՛ այժմ ի խաչէ այսի, զի տեսցուք եւ հաւատասցուք դմա. եթէ յուսացաւ յԱստուած, փրկեսցէ այժմ զդա՝ եթէ կամի զդա [1]. քանզի ասաց եթէ Աստուծոյ Որդի եմ: Այսպէս առնէին զնա եւ զինուորքն եւ ասէին. Եթէ դու ես թագաւորն Հրէից, փրկեա զանձն քո: Զնոյն եւ աւազակքն որ ընդ նմա ի խաչն ելեալ էին՝ նախատէին զնա:

Իսկ մի ոմն ի կախելոց չարագործացն հայհոյէր զնա եւ ասէր, Ո՞չ դու ես Քրիստոս. փրկեա զանձն քո եւ զմեզ: Պատասխանի ետ ընկերն սաստելով նմա եւ ասէ. Զերկնչիս դու յԱստուծոյ, զի ի նմին պատժի կաս. եւ մեք յիրաւի, զի արժանի որոց գործեցաքն՝ առնումք գիաստուցումն. եւ սա ապիրատ ինչ ոչ գործեաց: Եւ ասէ ցՅիսուս. Յիշեա զիս՝ Տէր, յորժամ գայցես արքայութեամբ քով: Եւ ասէ ցնա Յիսուս. Ամէն ասեմ քեզ, այսօր ընդ իս իցես ի դրախտին [2]:

Եւ կային առ խաչին Յիսուսի մայրն նորա, եւ քոյր մօր նորա Մարիամ Կղէովպայ [3], եւ մարիամ Մագդաղենացի: Յիսուս իբրեւ ետես զմայրն եւ զաշակերտն զոր սիրէր՝ զի կայր մօտ, ասէ ցմայրն. Կին դու, ահա որդի քո [4]: Ապա ասէ ցաշակերտն. Ահա մայր քո [5]: Եւ յայնմ ժամանակէ առ աշակերտն զնա առ իւր [6]:

Եւ իբրեւ վեց ժամ եղեւ, խաւար կալաւ զամենայն եր-

[1] Եթէ սիրիցէ զդա:

[2] Յերանաւետ կայանս արդարոց, ի վայելս հանգստեան եւ յաւիտենից կենաց:

[3] Մարիամ կին Կղէովպայ եղբօր Յովսեփայ Աստուածահօրն, որ եւ քոյր համարէր սրբոյ Աստուածածնին՝ ըստ Հրէից սովորութեան:

[4] Դա եղիցի քեզ փոխանակ որդւոյ, զի ահա մեռանիմ ես:

[5] Զդա ընկալցիս եւ խնամեացես իբրեւ զմայր փոխանակ իմ:

[6] Յայտ իսկ է ի բանէ աստի զի Աստուածահայրն Յովսէփ վախճանեալ էր ի ժամանակին:

կիր մինչեւ ցինն ժամ[1]. խաւարեցաւ արեգակն[2]: Եւ յիններորդ ժամուն աղաղակեաց Յիսուս ի ձայն մեծ եւ ասէ. Էլի էլի, լամա սաբաքթանի[3]. որ թարգմանի, Աստուած իմ, Աստուած իմ, ընդէր թողեր զիս: Եւ ոմանք ի նոցանէ որ շուրջն կային զնովաւ՝ իբրեւ լուան, ասէին թէ զԵղիա կարդայ[4]:

Յետ այսորիկ իբրեւ գիտաց Յիսուս՝ եթէ ահա ամենայն ինչ կատարեալ է[5], զի կատարեսցի գիրն, ասէ. Ծարաւի եմ[6]: Եւ անդ կայր աման ինչ լի քացախով[7]. եւ ընթացեալ մի ոմն՝ եղից սպունգ մի քացախով ընդ չեղուց՝ շուրջ եդեալ զմշտկաւ գոպայի[8], եւ հարեալ յեղեգան՝ տայր ըմպել նմա: Եւ այլքն ասէին. Թո՛յլ տուր, տեսցուք՝ գա՞յ Եղիա իջուցանել զդա:

Եւ Յիսուս դարձեալ աղաղակեաց ի ձայն մեծ եւ ասէ. Հա՛յր, ի ձեռս քո աւանդեմ զհոգի իմ: Եւ խոնարհեցուցեալ զգլուխն՝ աւանդեաց զոգին:

Եւ ահա վարագոյր տաճարին ցելաւ յերկուս ի վերուստ մինչեւ ի վայր[9], եւ երկիր շարժեցաւ, եւ վէմք

[1] Մինչեւ ցերրորդ ժամ գկնի միջօրէին:

[2] Բոլորական էր խաւարումն եւ արտաքոյ սովորական կարգի խաւարման յուսաւորաց, վասն որոյ եւ ընդ ամենայն երկիր տեսանելի:

[3] Ցայսմ բանի Սաղմոսաց՝ երբայական բնագիրն գյետին բառդ ունի Ագաւթանի, եւ ոչ ցաւաքթանի կամ սապաքթանի. — կարծի ոմանց թէ եւ այս ասացուած գնոյն ունի նշանակութիւն՝ գէթ յասորի լեզու:

[4] Քանզի հոռոմք էին գօրականքն՝ ոչ իմացան զբանն, այլ գէլի էլին (որ է Աստուած իմ, Աստուած իմ), լուան իբրեւ Էլիան, այն է Եղիա:

[5] Կատարեցան ամենայն գրեալքն ի մարգարէից:

[6] « Ի ծարաւ իմ արբուցին ինձ քացախ. » Սաղմ. ԿՀ, 22:

[7] Պատրաստեալ ըստ սովորութեան յարբումն մահապարտից:

[8] Յոյնն ὕσσωπῳ ասէ, որ է զգոպայիւ. այլ առ մեզ բազում ուրեք Մըշտիկ գոպայի բարգմանի բառդ, իբր գործի սրսկելոյ՝ ի գոպայէ կազմեալ:

[9] Պատառումն վարագուրի տաճարին յայտ առնէր զդադարել ստուերական օրինացն Մովսիսի, եւս եւ զսուգ տեղւոյն սրբութեան ընդ անարգաբարն մեռանել Տեառն իւրոյ եւ բազաւորի:

պատառեցան, եւ գերեզմանք բացան, եւ բազում մարմինք ննջեցելոց սրբոց յարեան [1], եւ ելեալ ի գերեզմանաց յետ յարութեան նորա՝ մտին ի քաղաքն սուրբ, եւ երեւեցան բազմաց [2]:

Իսկ հարիւրապետն իբրեւ ետես որ ինչ եղեւն, եւ զի աղաղակեաց եւ եհան գոգի, փառաւոր արար զԱստուած [3] եւ ասէ. Արդարեւ այրս այս արդար էր: Եւ որ ընդ նմա պահէին զՅիսուս՝ իբրեւ տեսին զշարժումն եւ զեղեալսն, երկեան յոյժ [4] եւ ասեն. Արդարեւ այրս այս Որդի Աստուծոյ էր:

Եւ ամենայն ժողովուրդքն որ եկեալ էին, եւ տեսանէին զտեսիլն զայն եւ զգործ, բախէին զկուրծս եւ դառնային [5]:

Կային եւ ամենայն ծանօթքն նորա ի հեռաստանէ, եւ տեսանէին զայն:

Էին անդ եւ կանայք բազումք, կային ի հեռաստանէ եւ հայէին, որք եկին գկնի Յիսուսի ի Գալիլեէ պաշտել գնա. յորս էր Մարիամ Մագդաղենացի, եւ Մարիամ Յակովբայ եւ Յովսեայ մայր [6], եւ Սաղոմէ՝ մայր որդւոցն Զեբեդեայ. որք յորժամ էրն ի Գալիլեա՝ գնետ շրջէին նորա, եւ պաշտէին գնա յընչից իւրեանց. եւ այլ եւս կանայք որք ընդ նմա իսկ ելեալ էին յԵրուսաղէմ:

Իսկ Հրեայքն՝ քանզի ուրբաթ էր՝ զի մի՛ անդէն ի խա-

[1] Բանալ գերեզմանաց արդարոցն եւ յառնել նոցա եղեւ յաւուր երրորդի, այլ աւետարանիչն գամենայն աքանչելիսն կանխէ ի մի վայր ածել:

[2] Վկայելով յարութեանն Քրիստոսի ի մեռելոց:

[3] Հաւատաց յԱստուածն Եբրայեցւոց եւ յՈրդի նորա:

[4] Զի մի՛ պատուհաս ինչ եւ պատիժս կրեսցեն եւ ինքեանք:

[5] Բախէին զկուրծս սրտմտութեամբ եւ ապաշաւանօք եւ դարձ առնէին ի տունս իւրեանց:

[6] Այս ինքն է Մարիամ որ մայրն էր Յակոբայ կրտսերոյ եւ Յովսեայ:

չին ազանիցին մարմինքն մինչեւ ցշաբաթն [1], զի էր օր մեծ շաբաթուն այնորիկ [2], աղաչեցին զՊիղատոս՝ զի խորտակեացեն զբարձս նոցա [3] եւ բարձցին: Եկին զինուորքն, եւ զառաջնոյն խորտակեցին զբարձս, նոյնպես եւ զմիւսոյն որ ընդ նմա ի խաչն եղեալ էր: Բայց իբրեւ եկին առ Յիսուս՝ եւ տեսին զի այն ինչ մեռեալ էր, ոչ խորտակեցին զբարձս նորա, այլ մի ոմն ի զինուորացն [4] տիգաւ խոցեաց զկողս նորա [5], եւ ել վաղվադակի արիւն եւ ջուր [6]:

Եւ որ ետես՝ վկայեաց [7], եւ ճշմարիտ է վկայութիւնն նորա. եւ նա գիտէ թէ ճշմարիտ ասէ, զի եւ դուք հաւատասջիք: Այս եղեւ զի լցցի գիրն՝ եթէ Ոսկր նորա մի փշրեսցի [8]. եւ դարձեալ միւս գիր ասէ՝ եթէ Հայեսցին ի նա յոր խոցեցինն [9]:

[1] Քանզի պատուէր էր օրինացն մի թողուլ զմարմինս մեռելոց անթաղս ի կախաղանի:

[2] Այն շաբաթ մեծ քան զայլսն էր, զի յուրբաթ զատկին պատահեաց:

[3] Որով փութացուցանէին զմահ խաչելոցն:

[4] Նա ինքն էր՝ ըստ աւանդութեան Եկեղեցւոյ՝ հարիւրապետն Ղունկիանոս կամ Ղոնգինոս, որ եւ յետոյ վկայեաց վասն ի Քրիստոս հաւատոցն: — Եւ Ղոնգինոս եւս՝ ի λόγχη ձայնէդ կարծի նա կոչեցեալ, որ զՏէգ նշանակէ:

[5] Ոմանք զաջ կողն իմանան եւ այլք զահեկին:

[6] Հրաշալի էր բղխումն արեանն եւ ջրոյ յետ մահու Փրկչին. եւ ունէր գիտութիւն մկրտութեան եւ հաղորդութեան, որպէս եւ Շնորհալի հայրապետն մեր նուագէ համաձայնութեամբ սրբոյն Ամբրոսեայ եւ այլոց վարդապետաց Եկեղեցւոյ.

« Քարոզի ի սքանչելեաց Աստուած մարմնով վասն իմ խաչեալ.
Մերով բնութեամբըս մեռանի, Աստուած անմահ խոստովանի.
Կըրկնավըտակ կողին աղբերըք Եկեղեցի իւր հաստատի,
Ջրովըն մաքրի, գարիւնն ըմպէ, գՈրդի ընդ Հօր փառաւորէ: »

[7] Ես որ տեսի գայս ամենայն՝ ահա վկայեմ ճշմարտութեան իրացս, ասէ սուրբն Յովհաննէս:

[8] Զգատկական գառնէն ասացեալ, որ օրինակ էր Քրիստոսի, ի գիրս Ելից, ԺԲ:

[9] Զաքար. ԺԲ, 10:

Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ՝ եկն այր մի մեծատուն՝ որում անուն էր Յովսէփ, այր պարկեշտ, նախարար, յԱրիմաթեայ քաղաքէ Հրէից [1], որ եւ ինքն իսկ ակն ունէր արքայութեանն Աստուծոյ [2]: Սա չէր միաբանեալ ընդ խորհուրդս եւ ընդ գործս նոցա. եւ աշակերտ (եւս էր) Յիսուսի ի ծածուկ՝ վասն ահին Հրէից: Համարձակեցաւ եմուտ առ Պիղատոս եւ խնդրեաց զմարմինն Յիսուսի: Եւ Պիղատոս զարմացաւ թէ այնչափ վաղ մեռաւ [3]. եւ կոչեցեալ առ ինքն զհարիւրապետն՝ եհարց զնա եւ ասէ՝ թէ Արդարեւ այնչափ վաղ մեռաւ: Եւ իբրեւ ստուգեաց ի հարիւրապետէ անտի, շնորհեաց զմարմինն Յովսեփայ:

Եւ Յովսէփ գնեաց կտաւ, եկն եւ երարձ զնա եւ իջոյց ի խաչէն: Եկն եւ Նիկոդեմոս, որ եկեալն էր առ Յիսուս ի գիշերի գառաջինն. եւ երեր զմուռս խառն ընդ հալուխս՝ իբրեւ յտերս հարիւր: Առին զմարմինն Յիսուսի, եւ պատեցին կտաւովք՝ խնկովք հանդերձ, որպես օրէն էր Հրէից պատել: Եւ էր ի տեղւոջն յորում խաչեցաւ՝ պարտէզ, եւ ի պարտիզի անդ գերեզման նոր, զոր էր փորեալ ի վիմի, եւ յորում ոչ ոք երբէք էր եղեալ [4]. անդ վասն ուրբաթուն Հրէից՝ զի մօտ էր գերեզմանն՝ եդին զՅիսուս. եւ թաւալեցուցին վէմ մի ի դուռն գերեզմանին եւ գնացին. եւ օրն էր ուրբաթ, եւ շաբաթ յուսանայր:

Իսկ Մարիամ Մագդաղենացի եւ Մարիամ Յակովբայ եւ Յովսեայ՝ երթային գիեւս նորա, եւ նստէին հանդէպ

[1] Յերկրի ցեղին Յուդայ:

[2] Սպասեալ մնայր անձկանօք փրկութեանն որ Քրիստոսիւ լինելոց էր:

[3] Զի յայնմանէ եւս ի միտ առնոյր գաստկութիւն չարչարանացն զոր յառաջ եւ ի պահու խաչելութեանն կրեալ էր:

[4] Նորութիւն գերեզմանին, վիմափորն լինել, եւ վէմն մեծ թաւալեալ ի դուռնն, որպես եւ այն զի չեւ եւս թաղեալ էր ոք ի նմա, մեն մի հաւաստիք էին անխարդախ լինելոյ յարութեանն Քրիստոսի:

գերեզմանին. տեսին զգերեզմանն, եւ որպես եղաւ մարմին նորա [1]: Զոգան (եւ նոքա) եւ ի շաբաթուն հանդարտեցին վասն պատուիրանին:

Եւ ի վաղիւ անդր' որ է յետ ուրբաթուն' ժողովեցան քահանայապետքն եւ Փարիսեցիք առ Պիղատոս եւ ասեն. Տէր, յիշեցաք զի մոլորեցուցիչն այն ասէր մինչ կենդանին էր' թէ Յետ երից աւուրց յառնեմ [2]: Արդ հրամայեա զգուշանալ գերեզմանին մինչեւ ցերիս աւուրըս, գուցէ եկեալ աշակերտքն գիշերի' գողանայցեն զնա, եւ ասիցեն ժողովրդեանն [3] թէ յարեաւ ի մեռելոց. եւ լինիցի յետին մոլորութիւնն չար քան զառաջինն [4]: Ասէ ցնոսա Պիղատոս. Ունիք զզօրականն, երթայք զգուշացարուք որպէս եւ գիտէք: Եւ նոքա երթեալ զգուշացան գերեզմանին, եւ կնքեցին զվէմն հանդերձ զօրականօք [5]:

[1] Դիտեցին զամենայն' զի ապա եկեալ օծանիցեն զմարմին Տեառն:

[2] Ոչ եթէ Յետ երից աւուրց սասցեալ էր Քրկչին, այլ Յաւուր երրորդի, մինչչեւ լրացեալ աւուրց երից:

[3] Մեք հմուտքս ամենայնի եւ հաստատունք ի հաւատս' չմոլորիմք ասեն. այլ ամբոխն դիւրահաւան է եւ դիւրախաբ, յայնմանէ կասկածեմք: — Այս եւս տարացոյց է դժուարութեան դարձի արանց որ կարծեցեալ իմաստունքն իցեն եւ նախանձախնդիրք օրինացն Աստուծոյ:

[4] Քանզի յարութեամբն Քրիստոսի հաստատեր ճշմարտութիւն քարոզութեան նորին, եւ թէ արդարեւ Աստուած էր եւ Որդի Աստուծոյ:

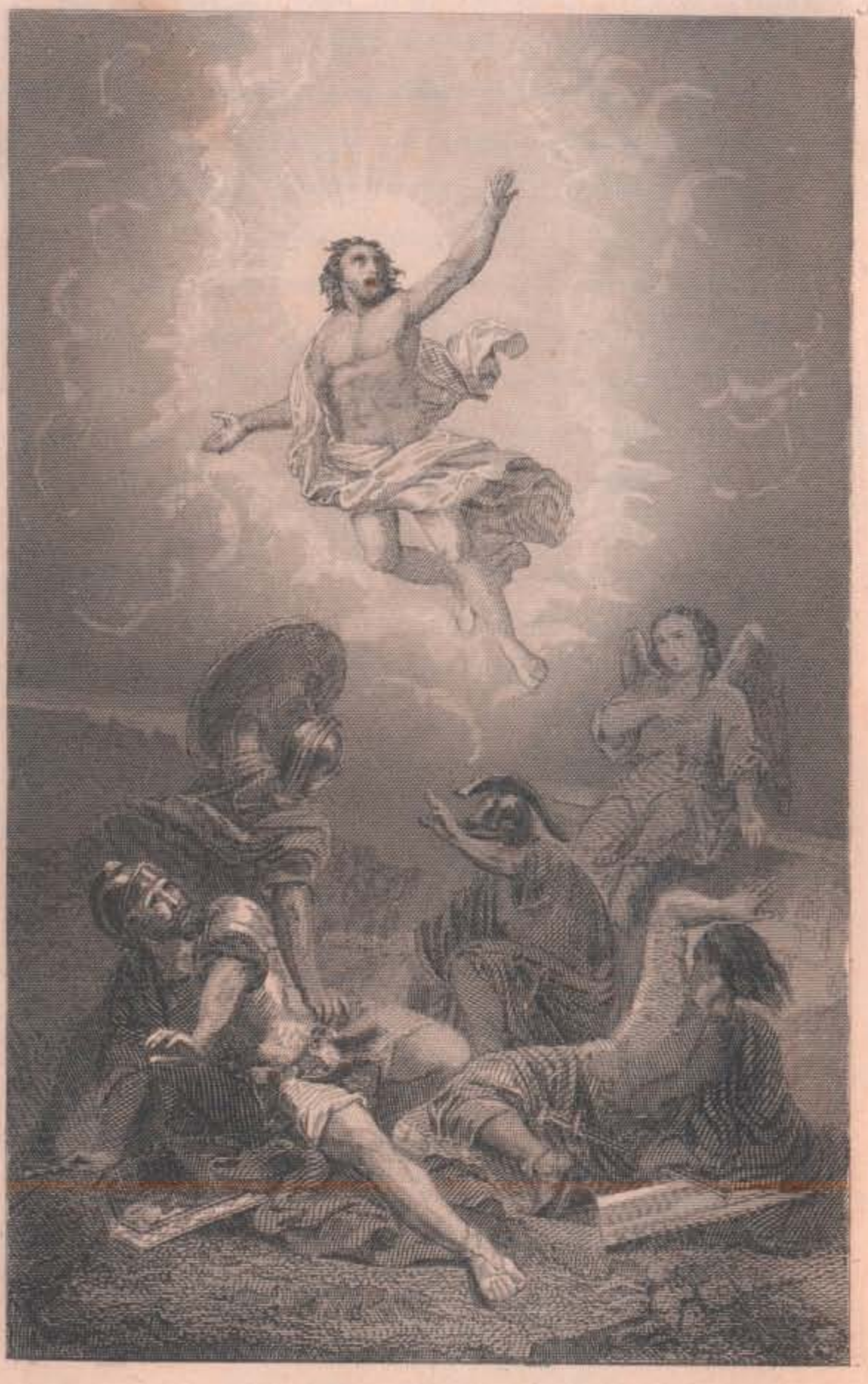
[5] Զվէմն կնքեցին, եւ զօրականս ի պահ գգուշութեան դողին առ նովաւ, յայտ է յետ վերստին ստուգելոյ թէ ի ներքս ի գերեզմանի անդ էր մարմինն Տեառն: — Ըստ Հռովմայեցւոցն օրինաց' մահ էր պատուհաս գինուորի որ ի քուն մոռանիցի ի պահուն իւրում:

ԽՂՃՔ

Որ փոխանակ մանաթերին ծառոյն բուսեալ ի մէջ դրախտին.
Բարձեր յուսոյ ըզփայտ խաչին, ի Գողգոթայ հաներ տեղին.
Չիմ առ ի մեղս անկեալ գինոգի եւ ծանրագոյն բարձօղ բեռին
Թեթեւացո քաղցըր լըծով եւ փոքրոգի բեռամբ խաչին :...
Որ աջակողմ աւազակին բացեր ըզդուռն Աղին դրախտին,
Յիշեա եւ գիս յորժամ գայցես արքայութեամբ քո հայրենին :...
Որ ողբալով բախմամբ սըրտին Տեառնըդ իմոյ մայր առ խաչին,
Յորժամ լըսեր ըզծարաւին, հեղոյր արտօսրըդ ցաւագին.
Տացես եւ ինձ հեղուլ վաան իմ յորդ արտասուս նըման ծովին,
Չի լըւացից գյանցանս անձին եւ գաղտ հոգւոյս պատմուճանին :
Որ յահագին գոչման ձայնին բարբառելոյ գելի ելին՝
Հիմունք երկրի տատանեին, լերինք բարձունք սասանեին...
Արդ ընդ վիմացն որ շարժեին՝ շարժեա զանշարժ սիրտս ի բարին.
Ընդ մեռելոցն որ կանգնեին՝ կանգնեա զմեղօք մեռեալ հոգիս.
Ընդ պատառել վարագուրին վասըն պարտեացն աղամային՝
Չիմ պատառեա գինուբիւն չարին, չըննջեա ըզգիր մեղացս անձին.
Ընդ խաւարել լուսաւորին՝ հերքեա յինեն զգունդ խաւարին.
Ընդ լուսանալ յիններորդին՝ լուսաւորեա գիս վերըստին...
Որ փոխանակ խաչահանուաց տանըն լըքեալ Հրեից ազգին
Աղօքեիր առ Հայր յերկին՝ թողուլ ըզմեղսն որ գործէին.
Ինձ որ հոգւով հաւատացեալ երկրըպագեմ քեզ, Միածին,
Թող զիմ գյանցանս որ գործեցի, մի յիշեացին մեղքն առաջին :
Որ յետ լրնլոյ գրելոց բանին, աւանդելոյ առ Հայր գինոգին,
Տիգով հարեալ գինաւորին՝ աղբեւր բղխեաց ի սուրբ կողին,
Ջուրն ի լուացումն աւազանին, արիւնն յարբումբն խորհրդին,
Վասըն վիրացըն կողածնին՝ որով մեղաւ մարդն առաջին.
Չիս որ յախտե ծրնեալ մարմին եւ ի հողոյ զանգեալ արիւն,
Չոր մաքրեցեր ցօղով կողին եւ ես դարձայ ի նոյն կըրկին,
Մի թողուցուս կալ ի նըմին, այլ լըւացես գիս վերըստին.
Թէ ոչ պարգեւքըն շնորհեացին, այլ արտասուօք առոգեացին :

Բաց ըզբերան իմ վըտակին քո սուրբ արեան կողաճոսին,
Որպես սրդոյ սաղմոսիացին՝ որ զմօրն չինքեան ձրգէ ըզատին,
Չի ես արբից գուրախութիւն եւ զմայլեցայց ի սուրբ Հոգին,
Եւ քաղցրասցի համ բաժակին՝ սէր անարատ անապակին:
Որ ի մահու քո անմահիդ, գոր ընկալար մահ ի մարմին,
Յանմահութիւն գիս փոխեցեր, զմահու հատեր ջիլըս վերջին.
Չիս, որ մեղօք մեռայ կըրկին եւ կորուսի գանման բարին,
Կենդանացո կամաւ քոյին արդարութեամբ պատուիրանին:...
Որ պատեցար սուրբ կըտաւովք, եղար ի նոր գերեզմանին,
Չիս մի՛ թողուր նըման չինել որք իջանեն ի գուբ ներքին.
Այլ մեռուացես գանձն իմ ախտին, կենդանացո երկնաւորին,
Առ ի խորհուրդ սուրբ զըմբոսին անուշահոտ մաքուր խընկին:
Որ ի դասուց հոգեղինաց աիւ պատուիս յիմանալին,
Նոյն պահեցար ի գինուորաց, պահպան անքուն Իսրայէլին.
Չիս պահպանեա աջով քոյին, եւ յանձն արա սուրբ հրեշտակին,
Պահել ամբողջ ի գիշերին յաներեւոյթ պատերազմին:
Որ կընքեցար դու մատանեաւ դասուք յուծեալ քահանային,
Գանձըդ կենաց անմահութեան, ծածկեալ եղար ի սիրտ երկրի.
Չդրունըս մըտից ըզգայութեանցս, յորս է բարւոյն մուտ եւ ջարին,
Կընքեա խաչիդ քո նըշանաւ, եւ հաստատեա յիս ըզքաջին: (Ն. Շ)

Surrexit enim sicut dixit.

Drouart imp.r.du Foarre,11. Paris.

ԳԼՈՒԽ ԽԴ.

Երթ կանանցն իւղարերից ի գերեզման Փրկչին. — Երեւել հրեշտակին. — Պետրոսի եւ Յովհաննու ընթանալ ի գերեզմանն. — Երեւի Յիսուս Մարիամու Մագդաղենացւոյ եւ այլոց կանանց. — Հնարք քահանայապետից ի խափանել զհամբառ յարութեան Տեառն.— Երեւել Յիսուսի երկուց աշակերտաց որ երթային յԵմմաուս.— Թովմայի տեսանել զՏէր եւ հաւատալ:

Ի իրրեւ անց շաբաթն, յերեկոյին յորում լուսանայր միաշաբաթին [1] Մարիամ Մագդաղենացի եւ Մարիամ Յակովբայ [2] եւ Սողովմէ եւ Յովհաննա [3] եւ այլք ընդ նոսա՛ չոգան պատրաստեցին խունկս, զի եկեսցեն օծցեն զնա: Եւ ի միաշաբաթուն վաղ քաջ ընդ առաւօտն գան ի գերեզմանն ընդ արեւագալն [4], եւ ասէին ցմիմեանս. Ո՞վ բառնեցուսցէ մեզ զվէմն ի դրաց գերեզմանին. քանզի էր մեծ յոյժ:

Եւ ահա շարժումն մեծ եղեւ [5], զի հրեշտակ Տեառն իջեալ յերկնից՛ մատուցեալ ի բաց բառնեցոյց զվէմն ի դրաց անտի, եւ նստեր ի վերայ նորա [6]. եւ էր տեսիլ նո-

[1] Առաջին օր շաբաթուն կամ եօթնեկին, այն է կիւրակէն:

[2] Մայրն Յակոբայ եւ Յովսեայ:

[3] Կին Խուզայ հազարապետին Հերովդի:

[4] Վաղքաջ ընդ արշալոյսն եկեալ ի տանէ՛ եւ ընդ արեւագալն հասին ի գերեզման անդր: — Ոչ գիտէին նոքա թէ քահանայիցն կնքեալ էր զվէմն եւ պահապանս առ նովաւ կարգեալ:

[5] Ցիջանել հրեշտակին եւ ի բաց բառնեցուցանել զվէմն:

[6] Իբրու սպասելով գալստեան կանանցն: — Վաղ իսկ յարուցեալ էր Փրկիչն. այլ հրեշտակն զվէմն ի բաց էառ՛ զի տեսցի թափուր լինել գերեզմանին:

բա իբրեւ զփայլական, եւ հանդերձ նորա սպիտակ իբրեւ զձիւն: Եւ յահէ անտի նորա խռովեցան պահապանքն, եւ եղեն իբրեւ զմեռեալս: Եւ հայեցեալ տեսին՝ զի թաւալեցուցեալ էր զվէմն ի գերեզմանէն:

Ընթանայ Մարիամ Մարդաղենացի եւ գայ առ Սիմովն Պետրոս եւ առ միւս աշակերտն զոր սիրէրն Յիսուս, եւ ասէ ցնոսա. Բարձին զՏէրն ի գերեզմանէ անտի, եւ ոչ գիտեմ ուր եդին զնա [1]:

Իսկ այլ կանայքն մտեալ ի ներքս ի գերեզմանն՝ տեսին երիտասարդ մի զի նստէր ընդ աջմէ կողմանէ՝ զգեցեալ պատմուճան սպիտակ, եւ զարհուրեցան: Եւ նա ասէ ցնոսա. Մի՛ երկնչիք. գիտեմ զի զՅիսուս խնդրէք զՆազովրեցի զխաչելեալն. յարեաւ, չէ աստ. ահաւադիկ տեղին ուր եդին զնա: Այլ երթայք ասացէք ցաշակերտս նորա եւ ցՊետրոս [2] եթէ ահա յառաջագոյն երթայ քան զձեզ ի Գալիլեա [3], անդ տեսանիցէք զնա՝ որպէս ասացըն ձեզ:

Եւ մտեալ ի ներքս՝ ոչ գտին զմարմին Տեառն Յիսուսի: Եւ եղեւ ընդ հիանալն նոցա վասն այնորիկ, եւ ահա արք երկու հասին առ նոսա ի հանդերձս լուսաւորս: Եւ իբրեւ զահի հարան, եւ խոնարհեցուցին զերեսս իւրեանց յերկիր, ասեն ցնոսա. Ձի խնդրէք զկենդանին ընդ մեռեալս. չէ աստ, այլ յարեաւ: Յիշեցէք որպէս խօսեցաւ ընդ ձեզ մինչ էրն ի Գալիլեա, եւ ասէր՝ թէ Պարտ է Որդւոյ մարդոյ մատնիլ ի ձեռս մարդոց մեղաւորաց, եւ ի

[1] Մինչեւ մտեալ ի գերեզման անդր եւ կամ գիրեշտակն տեսեալ, այլ ի վիմին թաւալելոյ եւեթ գուշակեալ զբարձումն մարմնոյ Տեառն:

[2] ԶՊետրոս յանուանէ յիշէ՝ ոչ միայն վասն գլխաւորութեանն արդեօք, այլ զի մեծաւ անձկանօք ակն ունէր նա յարութեանն Տեառն եւ ընդունելոյ ի նմանէ գներումն ուրացութեան իւրոյ:

[3] Ի Գալիլիա կամէր ժողովել աշակերտաց իբրեւ ի տեղի անքոյթ յերեսաց հալածանաց Հրէից որ յերուսաղէմ:

խաչ ելանել, եւ յերրորդ աւուր յառնել: Եւ յիշեցին զբանսն նորա: Եւ ելին եւ փախեան ի գերեզմանէն՝ քանզի զահի հարեալ էին. եւ ոչ ումեք ինչ ասացին, զի երկնչէին [1]:

Եւ՝ Պետրոս եւ միւս աշակերտն, եւ գային ի գերեզմանն. ընթանային երկոքեան ի միասին, եւ միւս աշակերտն յառաջեաց ընթացաւ վաղագոյն քան զՊետրոս, եւ եկն նախ ի գերեզմանն. եւ խոնարհեալ տեսանէ զի կային անդ կտաւքն, բայց ի ներքս ոչ եմուտ: Եկն եւ Սիմովն Պետրոս, որ գայրն գկնի նորա, եւ եմուտ ի գերեզմանն, եւ տեսանէ գկտաւսն գի կային անդ, եւ վարշամակն որ էր ի գլուխ նորա՝ ոչ ընդ այլ կտաւսն կայր, այլ ուրոյն ծալեալ ի մի կողմն [2]: Յայնժամ եմուտ եւ միւս աշակերտն, որ եկեալն էր յառաջագոյն ի գերեզմանն, ետես եւ հաւատաց [3]. զի չեւ եւս գիտէին զգիրս՝ թէ պարտ է նմա ի մեռելոց յառնել [4]: Զոգան դարձեալ առ միմեանս աշակերտքն:

Բայց Մարիամ կայր արտաքոյ գերեզմանին եւ լայր. եւ մինչդեռ լայր՝ խոնարհեցաւ ի գերեզմանն, եւ տեսանէ երկուս հրեշտակս ի սպիտակս, զի նստէին մի ի սնարից եւ մի յանոտից՝ ուր կայր մարմինն Յիսուսի: Եւ նոքա ասեն ցնա. Կին դու, զի՞ լաս: Ասէ ցնոսա. Զի բար-

[1] Ոչ ասացին ինչ գառաջինն, այլ ապա ամենեքեան ի միասին երթեալ պատմեցին առաքելոց գոր ինչ տեսինն:

[2] Որ եւ այն յայտ առնէր թէ ոչ գաղտագողի ինչ բարձումն լեալ է մարմնոյն. ապա թէ ոչ՝ հարկ էր եւ կտաւոցն եւ վարշամակին չգտանել ի գերեզմանի անդ:

[3] Հաւատաց բանի Մագդաղենացւոյն՝ թէ բարձեալ իցէ անտի մարմինն Տեառն:

[4] Ոչ գիտէին հաւաստեաւ. զի թէպետ եւ բազում անգամ ասացեալ էր նոցա գայն Փրկչին, այլ նոքա գժամանակաւոր թագաւորութենէ իմացեալ էին գյարութիւնն:

ձին գՏէրն իմ ի գերեզմանէ աստի, եւ ոչ գիտեմ ուր եդին գնա:

Զայս իրրեւ ասաց, դարձաւ ի թիկունս կոյս, եւ տեսանէ զՅիսուս զի կայր, եւ ոչ գիտեր թէ Յիսուս իցէ: Ասէ ցնա Յիսուս. Կին դու, զի լաս, զո՞ խնդրես: Նմա այսպէս կարծեցաւ՝ թէ պարտիզպանն իցէ [1]. ասէ ցնա. Տէր, եթէ դու բարձեր գնա, ասա ինձ ուր եդիր գնա, զի ես առից գնա [2]: Ասէ ցնա Յիսուս [3]. Մարիամ: Եւ նա դարձաւ, եւ ասէ ցնա եբրայեցերէն. Բաբունի, որ բարգմանի վարդապետ [4]: Ասէ ցնա Յիսուս. Մի՛ մերձենար յիս, զի չեւ ելեալ եմ առ Հայր իմ [5]. այլ երթ դու առ եղբարսն իմ [6], եւ ասա ցնոսա. ելանեմ ես առ Հայրն իմ եւ առ Հայր ձեր, եւ Աստուածն իմ եւ Աստուած ձեր [7]:

Եւ ելեալ վաղվաղակի ի գերեզմանէ անտի աճիւ եւ խնդութեամբ բազմաւ՝ ընթանային պատմել աշակերտացն: Եւ ահա պատահեաց նոցա Յիսուս եւ ասէ. Ո՛ղջ էք: Եւ նոքա մատուցեալ կալան զոտս նորա եւ երկիր պագին նմա: Յայնժամ ասէ ցնոսա Յիսուս. Մի՛ երկնչիք, երթա՛յք ասացէ՛ք եղբարցն իմոց՝ զի երթիցեն ի Գալիլեա, եւ անդ տեսցեն զիս: Եւ խնդութեամբ բազմաւ ընթանային պատմել աշակերտացն:

Իրրեւ նոքա գնացին, ահա ոմանք ի զօրականացն

[1] Պահապան պարտիզին յորում գերեզմանն էր:

[2] Ես հոգ յանձին կալայց բառնալ գնա եւ տանել ի տեղի պատշաճական:

[3] Ծանօթ բարբառով եւ սրտառուչ ձայնիւ:

[4] Կամ որ նոյն է՝ վարդապետ իմ:

[5] Զեւ ես ժամանակ է ելիցն իմոց առ Հայր. դարձեալ երեւեցայց ձեզ. վասն որոյ մի՛ փութար մերձենալ յիս իրրեւ յողջոյն հրաժեշտի, եւ կամ ի տուգել թէ արդարեւ ես իցեմ:

[6] Առ աշակերտսն իմ սիրելիս:

[7] Աստուածն իմ ըստ մարդկայինս բնութեան, եւ Աստուած ձեր ըստ արարչութեան. որ եւ այս նշանակ է ըստ իմիք եղբայրութեան ձերոյ ընդ իս:

եկին ի քաղաքն, եւ պատմեցին քահանայապետիցն զամենայն որ ինչ եղեւն: Եւ նոքա ժողովեալ հանդերձ ծերովքն, խորհուրդ առեալ՝ արծաթ յոյժ եւտուն զօրականացն եւ ասեն. Ասացէ՛ք եթէ աշակերտքն նորա նկեալ գիշերի գողացան զնա՝ մինչ մեք ի քուն էաք [1]. եւ եթէ լուր լիցի այդ առ դատաւորն, մեք հաճեացուք զնա, եւ զձեզ անհոգս արասցուք [2]: Եւ նոցա առեալ զարծաթն՝ արարին որպես ուսանն. եւ ել համբաւս այս ի Հրէից մինչեւ ցայսօր:

Յարուցեալ Յիսուս առաւօտուն առաջին միաշաբաթուն՝ երեւեցաւ Մարիամու Մագդաղենացւոյ, յորմէ հանեալ էր զեօթն դեւն. եւ նա երթեալ պատմեաց այնոցիկ որ ընդ նմայն էին՝ մինչդեռ սգային եւ լային: Նոքա իբրեւ լուան թէ կենդանի է՝ եւ երեւեցաւ նմա, ոչ հաւատացին. եւ դարձան պատմեցին զայս ամենայն մեռածոյ սանիցն, եւ այլոցն ամենեցուն: Եւ էին Մարիամ մագդաղենացի եւ Յովհաննա եւ Մարիամ Յակովբայ, եւ այլք ընդ նոսա՝ որ պատմեցին զայս առաքելոցն: Եւ երեւեցան առաջի նոցա շաղփաղփութիւն [3] բանքն նոցա՝ եւ չհաւատային նոցա: Յետոյ երեւեցաւ այլով կերպարանաւ՝ որք երթային յանդաստան [4]:

Եւ ահա երկուք ի նոցանէ երթային ի նմին աւուր ի գեօղ մի, որ հեռի էր յԵրուսաղեմէ՝ հարիւր եւ վաթսուն ասպարիսաւ [5], եւ էր անուն նորա Եմմաուս. եւ նոքա

[1] « Եթէ ի քուն էին՝ զինչ կարացին տեսանել, եւ եթէ ինչ ոչ տեսին՝ առ ինչ զօրէր վկայութիւն նոցա » ասէ աստուածայինն Օգոստինոս:

[2] Չերծուացուք զձեզ ի վտանգէ պատուհասին:

[3] Իբրու ցնորք երազոց եւ կամ շատխօսութիւն սնոտի:

[4] Այս բան Մարկոսի գՂուկայ պատմութիւնն թուի ակնարկել որ յառաջիկայդ:

[5] Ցոյնն եւ այլք վաթսուն ասպարիսաւ ասեն. ի դէպ է կարծել թէ ի մերումս վրիպակ գրչագրաց իցէ հարիւր եւ վաթսունն:

իսաւին ընդ միմեանս վասն ամենայն անցիցն անցելոց:

Եւ եղեւ ընդ խօսելն նոցա եւ ընդ վիճել՝ եւ ինքն իսկ Յիսուս մերձեցաւ եւ երթայր ընդ նոսա [1]. եւ նոցա աչք կալեալ էին առ ի չճանաչելոյ զնա: Եւ ասէ ցնոսա. Զինչ են բանքդ վասն որոց վիճիքդ ընդ միմեանս մինչդեռ գնայքդ, եւ տրտմեալ էք: Պատասխանի ետ մի ոմն ի նոցանէ որում անուն էր Կղեովպաս [2], եւ ասէ ցնա. Դու միայն կաս յԵրուսաղէմ [3] որ ոչ գիտացեր զինչ գործեցաւ ի նմա յաւուրսս յայսոսիկ: Եւ ասէ ցնոսա. Զինչ: Եւ նոքա ասեն. ԶՅիսուսէ Նազովրեցւոյ, որ եղեւ այր մարգարէ՝ հզօր արդեամբք եւ բանիւք առաջի Աստուծոյ եւ ամենայն ժողովրդեանն [4]. ւրպէս մատնեցին զնա քահանայապետքն եւ իշխանք մեր ի դատաստան մահու, եւ հանին զնա ի խաչ: Մեք ակն ունէաք՝ թէ նա է որ փրկելոցն է գիսրայէլ [5]: Այլ եւ հանդերձ այսու ամենայնիւ՝ այս երրորդ օր է յորմէ հետէ այն գործեցաւ [6]: Այլ եւ կանայք ոմանք ի մեզ զարմացուցին զմեզ, որք կանխեալ ընդ առաւօտս չոգան ի գերեզմանն, եւ ոչ գտին զմարմինն նորա. եկին եւ ասեն՝ թէ եւ տեսիլ եւս հրեշտակաց տեսին, որք ասէին զնմանէ թէ կենդանի է: Եւ գնացին ոմանք ի մեզ [7] ի գերեզմանն, եւ գտին նոյնպէս որպէս եւ կանայքն ասացին, բայց զնա ոչ տեսին:

[1] Ի կերպարանս ուղեւորի:

[2] Կարծի յոմանց թէ այլ իցէ սա ի Կղեովպայ եղբօրէ Աստուածաճօրն:

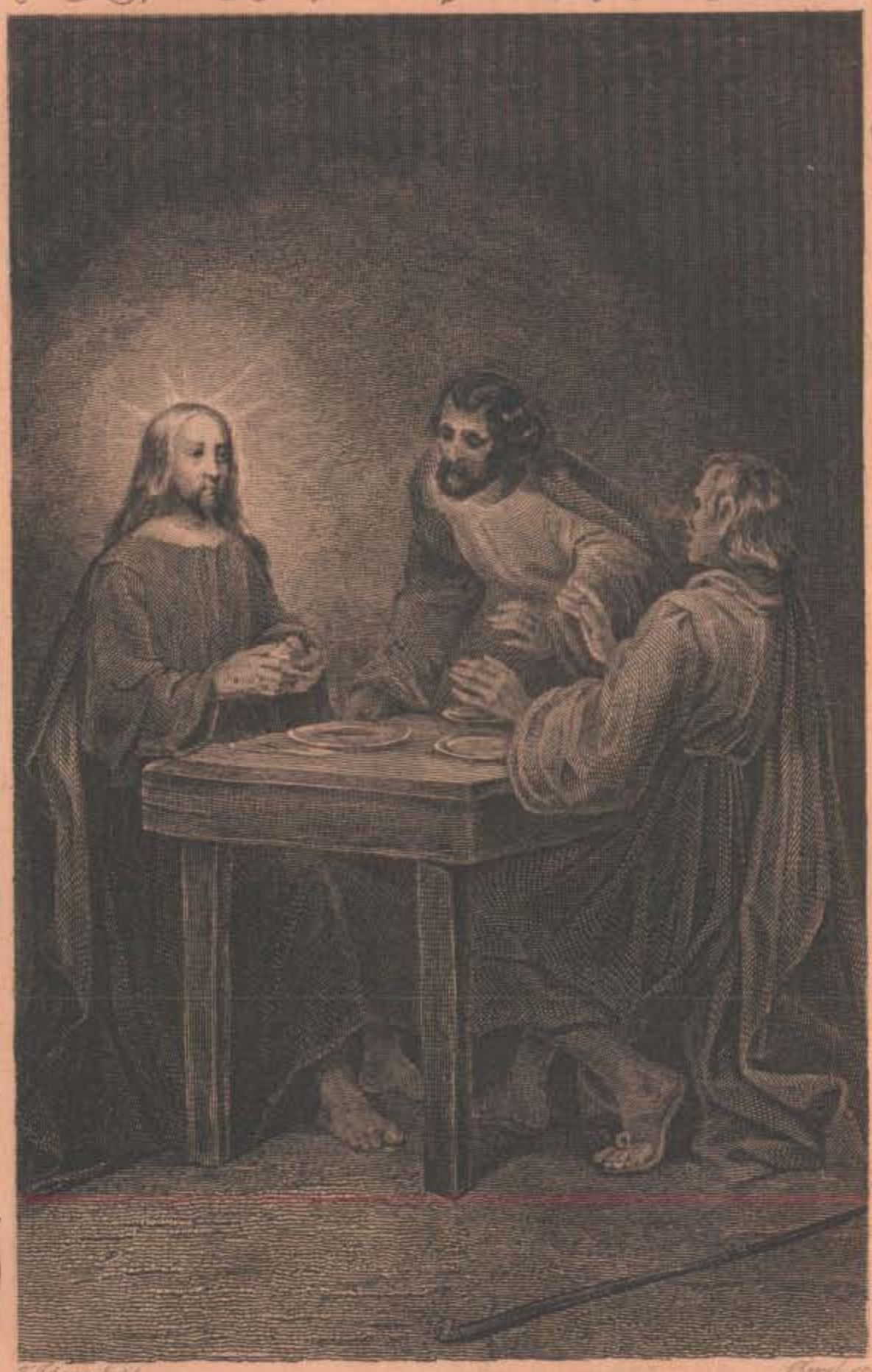
[3] Դու միայն բնակես յԵրուսաղէմ:

[4] Հզօր առաջի Աստուծոյ ասելովն յայտ առնէր թէ Աստուած նշանօք եւ արուեստիւք պայծառացոյց զնա առաջի ժողովրդեան:

[5] Իբրու թէ յարիցէ ի բանսն, Բայց արդ յերկբայս կամք եւ տարակուսիմք:

[6] Եւ սակայն՝ ասէ՝ չեւ եւս տեսաք զնա յարուցեալ:

[7] Ի մերոցն, յաշակերտաց:

Hæc dabis ergo tuæ

F. Schiavonetti sculp.

Raphael pinx.

Imp.ri F. Chardon aîné 3 et Boulogne de Paris

Եւ նա ասէ ցնոսա. Ո՛վ անմիտք, եւ հեղգասիրտք ի հաւատալ ամենայնի զոր խօսեցան մարգարէքն. ոչ գնոյնս պարտ էր չարչարիլ Քրիստոսի, եւ մտանել ի փառս իւր [1]: Եւ սկսեալ ի Մովսիսէ եւ յամենայն մարգարէից, մեկներ նոցա որ ինչ յամենայն գիրս գրեալ է գնմանէ:

Իրրեւ մերձեցան ի գեօղն յոր երթային, եւ նա պատճառեր հեռագոյն եւս ուրեք երթալ [2]. եւ բռնադատեցին գնա եւ ասեն. Առ մեզ ագիր, զի ընդ երեկս է, եւ տարաժամեալ է օրս: Եւ եմուտ ագանել անդ ընդ նոսա:

Եւ եղեւ ի բազմել նորա ընդ նոսա, առեալ գհացն օրհնեաց, երեկ եւ ետ նոցա [3]: Եւ նոցա բացան աչք եւ ծանեան գնա, եւ նա եղեւ ի նոցանէ աներեւոյթ: Եւ ասեն ցմիմեանս. Ո՞չ իսկ եւ սիրտք մեր ճմլեին ի մեզ՝ մինչ խօսէրն ընդ մեզ գճանապարհայն, եւ որպես բանայր մեզ զգիրս:

Եւ յարուցեալ նոյնժամայն դարձան յԵրուսաղէմ, եւ գտին ժողովեալ զմեետասանսն եւ զորս ընդ նոսայն էին, եւ ասեն՝ թէ Արդարեւ յարեաւ Տէր եւ երեւեցաւ Սիմովնի: Եւ նոքա պատմէին գայն որ գճանապարհայնն, եւ թէ գիարդ ետ ծանօթս նոցա ի բեկանել հացին: Բայց եւ ոչ նոցա հաւատացին:

Եւ էր երեկոյ ի միաշաբաթոջ աւուրն, եւ դրօք փակեալք [4] ուր էին աշակերտքն ժողովեալ վասն ահին Հրէից,

[1] Ի յարութիւնն ի մեռելոց, ի համբարձումն յերկինս, եւ ի բարձրանալ գեր ի վերոյ ամենայն արարածոց:

[2] Եւ ոչ բնաւ ստէր, զի ոչ իսկ կամք էին նմա անդէն ագանել, այլ դարձ առնել յԵրուսաղէմ կամէր, որպես եւ արարն:

[3] Օրհնելովն նուիրագործեալ փոխեաց գհացն գայն ի մարմին իւր սուրբ, որպես ասեն Ոսկեբերան, Օգոստինոս, Թէոփիլակտոս եւ այլք ի վարդապետաց յոյովք:

[4] Փառաւորեալ մարմնովն բափ անցանէր ընդ դուրսն փակեալս, որպես անցեալ իսկ էր եւ ընդ գերեզմանն կնքեալ:

եկն Յիսուս եւ եկաց ի միջի նոցա եւ ասէ ցնոսա՛. Խաղաղութիւն ընդ ձեզ, ես եմ[1], մի երկնչիք: Եւ զահի հարեալ երկնչէին, եւ համարէին ոգի ինչ տեսանել: Եւ ասէ ցնոսա. Ձի խռովեալ էք, եւ ընդէր խորհուրդք ելանեն ի սիրտս ձեր[2]. տեսէք զձեռս իմ. շօշափեցէք զիս եւ տեսէք. զի ոգի՛ մարմին եւ ոսկերս ոչ ունի՛ որպես զիս տեսանէք զի ունիմ[3]: Եւ զայս ասացեալ՛ եցոյց նոցա զձեռսն եւ զկողս եւ զոտս իւր: Եւ խնդացին աշակերտքն իբրեւ տեսին զՏէր:

Եւ մինչդեռ տակաւին չհաւատային ի խնդութենէն եւ զարմացեալ էին, ասէ ցնոսա. Ունիք ինչ կերակուր աստ: Եւ նոքա ետուն նմա ձկան խորովելոյ մասն, եւ խորիսխ մեղու. եւ առ, եկեր առաջի նոցա, եւ զմնացորդսն ետ նոցա:

Ասէ ցնոսա դարձեալ. Ողջոյն ընդ ձեզ. որպես առաքեաց զիս Հայր իմ, եւ ես առաքեմ զձեզ: Եւ զայս իբրեւ ասաց, փչեաց ի նոսա եւ ասէ, Առէք Հոգի սուրբ[4]. եթէ ումեք թողուցուք զմեղս, թողեալ լիցի նոցա. եթէ զուրուք ունիցիք, կալեալ լիցի[5]:

Իսկ Թովմա՛ մի յերկոտասանիցն անուանեալն Երկուորեակ՛ ոչ էր ընդ նոսա յորժամ եկն Յիսուս: Ասէին ցնա այլ աշակերտքն, եթէ Տեսաք զՏէր: Եւ նա ասէ ցնոսա. Եթէ ոչ տեսից ի ձեռս նորա զնշան բեւեռացն, եւ

[1] Ես եմ Յիսուս վարդապետն ձեր:

[2] Ընդէր այսկոծեալ տատանիք ի միտս ձեր:

[3] Ձի ոգին երեւոյթ իմն ցուցանէ եւ ուրուատիպ ինչ եւեթ կերպարանս, եւ ոչ մարմին շօշափելի իրրեւ զիմս:

[4] Նշանակ էր փչումն այն առաքման Հոգւոյն սրբոյ որով լինուլ հանդերձեալ էին յաւուրն պենտեկոստէից: — Են որք համարին եթէ այնու փչմամբ հաստատեաց Յիսուս զառաքեալսն յիշխանութեան կապելոյ եւ արձակելոյ:

[5] Եթէ զոք անարժան դատիցիք թողութիւն մեղացն գտանելոյ, անարժան այնմ համարեցի այնպիսին եւ յինեն եւ ի Հօրէն իմմէ:

արկից գմատունս իմ ի տեղիս բեւեռացն, եւ մխեցից գձեռս իմ ի կողս նորա, ոչ հաւատամ:

Եւ յետ ութ աւուր դարձեալ էին ի ներքս աշակերտքն, եւ Թովմաս ընդ նոսա: Գայ Յիսուս դրօքն փակեղովք, եւ եկաց ի մէջ եւ ասէ. Ողջոյն ընդ ձեզ: Ապա ասէ ցԹովմաս. Բեր գմատունս քո եւ արկ այսր, եւ տես գձեռս իմ, եւ բեր գձեռն քո եւ մխեա ի կողս իմ, եւ մի լինիր անհաւատ, այլ հաւատացեալ: Պատասխանի ետ Թովմաս եւ ասէ ցնա. Տէր իմ եւ Աստուած իմ: Ասէ ցնա Յիսուս. Այդ զի տեսերդ զիս, եւ հաւատացեր. երանի՛ որոց ոչ իցէ տեսեալ եւ հաւատացեն [1]:

Բազում եւ այլ նշանս արար Յիսուս առաջի աշակերտաց իւրոց որ ոչ է գրեալ ի գիրս յայսմիկ: Այլ այս այնչափ ինչ գրեցաւ, զի հաւատայցէք՝ եթէ Յիսուս Քրիստոս է Որդի Աստուծոյ. եւ զի հաւատայցէք, եւ գկեանս յաւիտենականս ընդունիցիք յանուն նորա [2]:

[1] Այսու երանութեամբ քաջալերս տայ Փրկիչն հաւատացելոց որ յետ առաքելոցն գայցեն:

[2] Զկեանս շնորհաց յաստիս եւ գկեանս փառաց ի հանդերձեալսն ընդունիցիք անուամբն Յիսուսի եւ գօրութեամբ նորա:

ԻՂՁՔ

Ող ի կանանցն իւղաբերից արտասուեցար յառաւօտին,
Շնորհեա եւ ինձ կաթիլ սրբտիս ջերմ արտասուս տպարփմամբ քոյին...
ի նոր եւ կոյս գերեզմանեն յարեար մարմնով քո կուսածին,
Եղեալ պըտուղ եւ անդրանիկ նընջեցելոց մեզ առաջին.

Չիս, որ կապեաց իմ թըշնամին ախտիւ մեղաց՝ որ ի մարմին,
Արձակեսցես դու վերըստին որպէս գինոգիսն որ ի բանդին:...
Որ յարութեան երեկոյին միաշաբաթ կիւրակէին
Երեւեցար մեռասանին փակեալ դըրամբք ի գիշերին,
Եւ ըզփըչումըն գառաջին՝ գոր կորուսաք մեք ի դրախտին՝
Պարգեւեցեր դարձեալ նոցին, նոքօք բնութեանըս մարդկային.
Չիս որ գինոգւոյս փակեալ ունիմ գդրունըս մըտաց քոյոյ բանին,
Եւ անճառանչ խաւարային իրրեւ ըգտուն գոյով մըթին,
Մի բողուցուս յանլոյս յարկիս, մի օթակից լինել չարին.
Այլ գառագաստ բաց ըգսըրտիս, փայլեա ի սա ըգլոյս արփին:
Ի նմին աւուր կիրակէին յԵմաւուսայ ճանապարհին
Ծանօթս ետուր յօթեւանին ի բեկանել սըրբոյ հացին.
Անտես եղեալ յաչաց նոցին, ճըմլեալ սըրտիւք վարանէին.
Ծանո՛ եւ ինձ զանճառելին գծածուկ տեսիլ քո բաղձալին,
Եւ ճըմլեսցի սիրտ իմ յանձին յիշմամբ սիրոյ քո երկնային.
Ցայսըմ հովտե՛ սըրտմականնե՛ եւս ի սըրտի դրնել յերկին,
Ցոր ուխտեցեր մեզ, Միածին, գարքայութիւնըդ քո վերին:
Որ ի յաւուր ութերորդին մըտեր դարձեալ, Տէր, առ նոսին,
Լըցեր գըղձումն աշակերտին թերահաւատըն Թովմայինն,
Շօշափելով գխոցուած կողին եւ գբեւեռացըն սուրբ տեղին.
Որով առաք մեք գերանին, որք ոչ տեսաք որպէս նոքին.
Չիս, որ հոգւով հաւատացեալ Տէր եւ Աստուած խոստովանիմ,
Զայնիւ գոչեմ գայս ընդ նըմին՝ որպէս ուսայ բանիւ նորին,
Արժանացո յօրըն վերջին, յորժամ գայցես փառօք քոյին,
Զքեզ տեսանել մարմնով նովին, ողջագուրել սիրով սըրտին: (Ն. Շ)

ԳԼՈՒԽ ԽԵ.

Յայտնել Յիսուսի զանձն իւր աշակերտացն առ ծովակին Տիբերեայ. — Երկրորդ հրաշալի որս ձկանց. — Հարցումն սիրոյն առ Պետրոս. — Առաքումն աշակերտաց ի քարոզութիւն ընդ ամենայն տիեզերս: — Համբարձումն Փրկչին յերկինս. — Ընտրութիւն Մատաթիայ. — Գալուստ Հոգւոյն սրբոյ. — Քարոզութիւնք առաքելոցն Քրիստոսի:

ԵՏ այսորիկ դարձեալ յայտնեաց զանձն իւր Յիսուս աշակերտացն իւրոց առ ծովեզերբն Տիբերեայ, եւ յայտնեաց այսպես: Էին ի միասին Սիմովն Պետրոս, եւ Թովմաս անուանեալն Երկուորեակ, եւ Նաթանայէլ՝ որ ի Կանայ Գալիլեացւոց, եւ որդիքն Զերեդեայ, եւ այլք յաշակերտաց անտի երկու: Ասէ ցնոսա Սիմովն Պետրոս. Երթամ ձուկն որսալ: Ասեն ցնա. Գամք եւ մեք ընդ քեզ: Գնացին եւ մտին ի նաւ, եւ յայնմ գիշերի կալան եւ ոչ ինչ:

Իբրեւ այգ եղեւ՝ կայր Յիսուս յեզր ծովուն, բայց ոչ ծանեան աշակերտքն թէ Յիսուս իցէ: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Մանկունք, միթէ ունիք ինչ ուտելոյ[1]: Պատասխանի ետուն եւ ասեն ցնա, Ոչ: Ասէ ցնոսա: Արկէք յաջակողմն նաւին զուռկանդ, եւ գտանիցէք: Արկին, եւ ոչ կարէին ձգել ի բազմութենէ անտի ձկանցն:

[1] Յոյնն *προσφάγιον* զայն ինչ մանաւանդ թուի նշանակել որ ընդ հացին ուտիցի:

Ասէ աշակերտն այն զոր սիրէրն Յիսուս՝ ցՊետրոս. Տէր է այն [1]: Սիմոն Պետրոս իբրեւ լուաւ թէ Տէր է, արկաւ զիւրեւ զսփածանելին, քանզի մերկ էր, եւ ընկէց զինքն ի ծովն [2]: Եւ այլ աշակերտքն նաւաւն իսկ գային, քանզի չէին հեռի ի ցամաքէն, այլ իբրեւ երկերիւր կանգնաւ, քարշէին զգործին հանդերձ ձկամբն:

Իբրեւ ելին ի ցամաք, տեսանեն կրակեղող կայծականց, եւ ձուկն մի ի վերայ, եւ հաց: Ասէ ցնոսա Յիսուս. Բերէք ի ձկանց այտի զոր դուքդ կալարուք այժմիկ: Եմուտ Սիմովն Պետրոս [3], եւ ձգէր զգործին ի ցամաք լի մեծամեծ ձկամբք՝ հարիւր յիսուն եւ երիք. եւ այնչափ ինչ կայր, եւ ոչ պատառեցաւ գործին:

Ասէ ցնոսա Յիսուս. Եկայք ճաշեցէք: Եւ ոչ ոք յաշակերտացն իշխէր հարցանել՝ թէ Դու ով ես [4]. զի գիտէին թէ Տէրն է: Գայ Յիսուս եւ առնու զհացն եւ տայ նոցա, նոյնպէս եւ զձուկնն: Զայս երիցս անգամ երեւեցաւ Յիսուս աշակերտացն [5] յարուցեալ ի մեռելոց:

Եւ իբրեւ ճաշեցին, ասէ ցՍիմովն Պետրոս Յիսուս. Սիմովն Յովնանու, սիրես զիս առաւել քան զդոսա: Ասէ ցնա. Այո Տէր, եւ դու գիտես զի սիրեմ զքեզ [6]: Ասէ ցնա, Արածեա զգառինս իմ [7]: Դարձեալ ասէ ցնա. Սի-

[1] Ի բազմութենէ ձկանցն եւ ի նորանշան որսոյն գուշակեալ:

[2] Ի լող անկանելով եւ կամ գնալով իսկ ի ծովուն, զի մերձ էին ի ցամաքն:

[3] Եմուտ ի նաւակն, կամ թէ մխեցաւ ի ջուր անդր:

[4] Ոչ իշխէին հարցանել, զի տեսանէին թէ ինքնին ջյայտնէ Տէր զանձն իւր. կամ որպէս հաւանելի եւս է կարծել՝ ոչ իշխէին երկմտել եւ զերկմտութիւն ցուցանել, զի գիտէին թէ Տէրն է:

[5] Աշակերտացն ի մի վայր ժողովելոց:

[6] Զյաւելու զաւելին քան զդոսա, զի խրատեալ էր ի չափաւորութիւն եւ ի խոնարհութիւն:

[7] Հաստատելովն զնա յիշխանութեանն զոր յառաջագոյն տուեալ էր՝ յայտ առնէր թէ ներեալ է նմա գուրացութեանն մեղանս:

Et transfiguratus est ante eos.

Drouart imp. r. du Fouarre à Paris.

մովն Յովնանու, սիրես գիս: Ասէ ցնա. Այո՛ Տէր, եւ դու գիտես զի սիրեմ զքեզ: Ասէ ցնա. Արածեա զոչխարս իմ: Ասէ ցնա երիցս անգամ. Սիմովն Յովնանու, սիրես գիս: Տրտմեցաւ Պետրոս՝ զի ասաց ցնա երիցս՝ թէ սիրես գիս [1], եւ ասէ ցնա. Տէր, դու ամենայն գիտես, եւ դու իսկ ամենայն ճանաչես, եւ եթէ սիրեմ զքեզ: Ասէ ցնա Յիսուս. Արածեա զոչխարս իմ: Ամէն ամէն ասեմ քեզ, զի մինչ մանուկն էիր՝ անձամբ անձին գօտի ածէիր, եւ երթայիր յո՛ եւ կամէիր. եւ յորժամ ծերասցիս [2], ձեռս ի վեր կալցես, եւ այլք ածցեն քեզ գօտի, եւ տարցին ուր ոչն կամիցիս [3]: Զայս ասաց՝ նշանակեալ թէ որո՛վ մահու փառաւոր առնիցէ զԱստուած: Եւ զայս իբրեւ ասաց, ասէ ցնա. Եկ զկնի իմ [4]:

Դարձաւ Պետրոս եւ տեսանէ զաշակերտն զոր սիրէր Յիսուս՝ զի երթայր զկնի (որ եւ անկաւ զլանջօքն նորա եւ ասէ. Տէր, ո՞վ է որ մատնելոցն է զքեզ.) զնա տեսեալ Պետրոսի՝ ասէ ցՅիսուս. Տէր, իսկ սա զի՞ [5]: Ասէ ցնա Յիսուս. Եթէ կամիմ զի կացցէ դա՝ մինչեւ ես գամ [6], քեզ զի՞ փոյթ է, դու Եկ զկնի իմ:

Եւ ել բանս այս յեղբարս, եւ համարեցան թէ աշակերտն այն ոչ մեռանիցի. եւ ոչ ասաց նմա Յիսուս եթէ ոչ մեռանիցի, այլ թէ Կամիմ ես՝ թէ կացցէ դա մինչեւ ես գամ: Այս աշակերտ է որ վկայէ վասն այսոցիկ, որ եւ

[1] Քանզի տարակուսեցաւ երանելին թէ գուցէ դարձեալ խաբիցի յեռանդեան իւրում եւ ի խոստմանն:

[2] Յորժամ եւ ես ծերացեալ եւ առաւել ես պէտս ունիցիս հանգստեան մարմնոյ, յայնժամ տարցին զքեզ հանել ի խաչ:

[3] Ուր չկամիցիս երթալ բնութեամբ մարմնոյդ:

[4] Յայտ է թէ սկսեալ գնալ ընդ ծովեզրն՝ ասաց գայս ցՊետրոս:

[5] Եւ ընդ սա գինչ անցք անցանելոց իցեն:

[6] Մինչեւ եկից ես դատաստան առնել մեռելոց եւ կենդանեաց: — Կամ թէ մինչեւ իւրովն բնական մահուամբ մեռանիցի, եւ ոչ իբրեւ զքեզ:

գրեացն իսկ գայսոսիկ. եւ գիտեմք [1] եթէ ճշմարիտ է վկայութիւն նորա :

Իսկ մեռաւսան աշակերտքն գնացին ի Գալիլեա : Իբրեւ տեսին զնա, երկիր պագին նմա, եւ ոմանք յերկուածան [2]: եւ մատուցեալ Յիսուս խօսեցաւ ընդ նոսա եւ ասէ. Տուաւ ինձ ամենայն իշխանութիւն յերկինս եւ յերկրի [3]. որպէս առաքեաց զիս Հայր, եւ ես առաքեմ զձեզ : Գնացէք այսուհետեւ, աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս, մկրտեցէք զնոսա յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ [4]: Ուսուցէք նոցա պահել զամենայն որ ինչ պատուիրեցի ձեզ. եւ ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս' մինչեւ ի կատարած աշխարհի [5]:

Յետոյ մինչդեռ բազմեալ էին մեռաւսանքն' երեւեցաւ նոցա, եւ բղնամանեաց զանհաւատութիւն նոցա եւ զիստասրտութիւն. զի որ երեւեցաւ նոցա յարուցեալ ի մեռելոց' եւ նոքա ոչ հաւատացին: եւ ասէ ցնոսա, երթայք յաշխարհ ամենայն, եւ քարոզեցէք զաւետարանն ամենայն արարածոց : Որ հաւատայ եւ մկրտիցի' կեցցէ, եւ որ ոչն հաւատայ [6] դատապարտեսցի: Նշանք այսոքիկ' որ հաւատանն' երթիցեն գիետ այնոցիկ. յա-

[1] Հաւաստեաւ գիտեմք ես եւ որ ընդ իս առաքեալք եւ աշակերտք ամենեքեան :

[2] Ի դէպ է կարծել թէ աւետարանիչն Մատթէոս զնախկին յերկուանս ոմանց յաշակերտացն եւ մանաւանդ զԹովմայի յիշիցէ աստանօր' համաոստելով զեղեալսն, որպէս եւ Մարկոս առնէ ի հաստուածին զոր յետ այսց բանից յարեմք :

[3] Ըստ աստուածութեան ունէի իսկ զիշխանութիւնս զայս ի յաւիտենից. բայց այժմ յայտ առնեմ ձեզ զի եւ ըստ մարդկութեան' որպէս գիտս տեսանէք' ունիմ զամենայն իշխանութիւն :

[4] Չխորհուրդ ամենասուրբ Երրորդութեանն յայտնագոյնս ասացեալ, եւ զձեւ մկրտութեանն հաստատեաց Քրիստոս բանիւս :

[5] Ցայտ է թէ եւ ընդ յաջորդս առաքելոցն :

[6] Ցետ լսելոյն եւ իմանալոյ զձեր քարոզութիւնդ :

նուն իմ դեւս հանցեն, լեզուս խօսեացին, ի ձեռս իւրեանց օձս բարձցեն, եւ եթէ մահացու ինչ դեղ արբցեն՝ նոցա ինչ ոչ վնասեսցէ, ի վերայ հիւանդաց ձեռս դիցեն եւ բժշկեսցեն:

Եւ ասէ ցնոսա. Այս բանք են զոր խօսեցայ ընդ ձեզ մինչ առ ձեզն էի՝ թէ Պարտ է լնուլ ամենայն գրելոցն յօրէնսն Մովսէսի եւ ի մարգարէս եւ ի սաղմոսն վասն իմ: Յայնժամ եբաց զմիտս նոցա իմանալ զգիրս, եւ ասէ ցնոսա՝ թէ Այսպէս պարտ եր չարչարիլ Քրիստոսի, եւ յառնել ի մեռելոց յաւուր երրորդի, եւ քարոզել յանուն նորա ապաշխարութիւն եւ թողութիւն մեղաց յամենայն ազգս՝ սկսեալ յԵրուսաղեմէ. եւ դուք էք վկայք այսոցիկ: Եւ ահա ես առաքեմ զաւետիս Հօր իմոյ ի ձեզ. եւ դուք նստարուք ի քաղաքիս յԵրուսաղէմ՝ մինչեւ զգենուցուք զօրութիւն ի բարձանց[1]: Զի Յովհաննէս մկրտեաց ի ջուր, այլ դուք մկրտիցիք ի Հոգին սուրբ, ոչ յետ բազում ինչ աւուրցս այսոցիկ:

Եւ նոքա մասնուցեալ հարցանէին զնա եւ ասէին. Տէր, եթէ ի ժամանակի աստ յայսմիկ հաստատանելոց իցես զարքայութիւնն Իսրայէլի[2]: Ասէ ցնոսա. Ոչ է ձեզ գիտել զժամս եւ զժամանակս, զոր Հայր եդ յիւրում յիշխանութեան[3]. այլ առջիք զօրութիւն ի հասանել Հոգւոյն սրբոյ ի վերայ ձեր, եւ եղիջիք ինձ վկայք[4] յԵրուսաղէմ եւ յա-

[1] Մինչեւ ընդունիցիք ի վերուստ զզօրութիւն մեծ եւ աստուածային: — Ասէ եւ անդր մեծաւ մասամբ ի Գործոց առաքելոց առաք՝ իբրեւ ի լրումն վերջնոցն բանից աւետարանին որ ըստ Մարկոսի:

[2] Այսպէս մինչչեւ լցեալ էր նոցա Հոգւովն սրբով՝ տարբացեալ ունէին ի միտս իւրեանց զակնկալութիւն ժամանակաւոր Թագաւորութեանն Քրիստոսի:

[3] Զոր պահեալ է Հօր ի կամս իշխանութեան իւրոյ:

[4] Վկայք յարութեանս իմոյ, որպէս եւ ամենայն բանից եւ գործոց իմոց՝ որոց ականատեսն եղէք:

մեռայն Հրեաստանի եւ ի Սամարիա, եւ մինչեւ ի ծագս երկրի:

Եհան գնոսա մինչեւ ի Բեթանիա. եւ ամբարձեալ գեձռս իւր՝ օրհնեաց գնոսա, եւ եղեւ յօրհնելն նորա գնոսա՝ մեկնեցաւ ի նոցանէ եւ վերանայր յերկինս, եւ ամպն կալաւ գնա յաչաց նոցա. եւ համբարձեալ յերկինս նստաւ ընդ աջմէ Հօրն[1]: Եւ մինչդեռ պշուցեալ էին ընդ երկինս երթալոյ նորա, եւ ահաւասիկ արք երկու[2] երեւեցան նոցա ի հանդերձս սպիտակս, որք եւ ասացին. Արք Գալիլեացիք, զի կայք հայեցեալ ընդ երկինս: Այս Յիսուս որ վերացաւն ի ձեզ յերկինս, այսպէս եկեսցէ՝ զոր օրինակ տեսէք զնա երթեալ յերկինս[3]:

Ապա դարձան յԵրուսաղէմ անուանեալ լեռնէն Ձիթենեաց, որ է մերձ յԵրուսաղէմ ըստ շաբաթուն ճանապարհի[4]: Եւ իբրեւ մտին, ելին ի վերնատունն[5] ուր վանքն իսկ էին, Պետրոս եւ Յակովբոս, Յովհաննէս եւ Անդրէաս, Փիլիպպոս եւ Թովմաս, Բարթողոմէոս եւ Մատթէոս, Յակովբոս Ալփեան[6] եւ Շմաւոն Նախանձաւոյզ եւ Յուդա Յակովբեան[7]: Սոքա Ամենեքեան էին

[1] Ընդ աջմէ Հօրն նստել՝ ոչ այլ ինչ նշանակէ, բայց միայն զհաւասարապատիւ եւ զփառակից լինել Որդւոյ ընդ Հօր:

[2] Հրեշտակք երկու յարանց կերպարանս:

[3] Ինքնիշխան զօրութեամբ եկեսցէ դատել զկենդանիս եւ զմեռեալս:

[4] Այնչափ ինչ էր բացատն որչափ օրէն էր Հրէից ճանապարհ առնել յաւուր շաբաթու, այս ինքն է քայլս իբրեւ հազար:

[5] Ոչ էյայտ թէ ուր վանքն այն՝ այս ինքն բնակարանն եւ վերնատունն էին, ոմանք ասեն թէ տուն Յովսեփայ Արեմաթացւոյն էր, այլք թէ Նիկոդեմոսի, եւ այլք եւս թէ Մարիամու մօրն Յովհաննու որ կոչեցաւն Մարկոս:

[6] Որդի Ալփեայ, մականուանեալն արդար, եւս եւ Կրտսեր՝ յորոշումն ի Յակովբայ Զեբեդեայ, եւ Եղբայր Տեառն կոչեցեալ՝ սակս ազգակցութեանն ընդ Յիսուսի:

[7] Յուդա եղբայր Յակովբայ կրտսերոյ:

հանապազորդեալ միաբան յաղօթս[1] հանդերձ կանամբք, եւ Մարեմաւ մարբն Յիսուսի եւ եղբարք նորա[2]:

Բայց է եւ այլ ինչ բազում զոր արար Յիսուս, զոր եթէ գրեալ էր մի ըստ միոջէ՝ կարծեմ թէ եւ ոչ աշխարհս բաւական էր տանել զգիրսն զոր թէ գրեալ էին[3]:

Եւ յաւուրսն յայնոսիկ յարուցեալ Պետրոս[4] ի մէջ եղբարցն՝ ասէ. եւ էր անդ բազմութիւն անուանց[5] իբրեւ հարիւր եւ քսանից. Արք եղբարք, պարտ է կատարել գրոյն զոր յառաջագոյն ասաց Հոգին սուրբ ի բերանոյ Դաւթի վասն Յուդայի, որ եղեւ առաջնորդ ունելեացն Յիսուսի[6]. զի ի թիւս մեր էր ընդ մեզ եւ հասեալ էր նմա վիճակ պաշտամանս այսորիկ[7]: Սա ստացաւ գեօղ ի վարձուց անիրաւութեան[8], եւ ուռացեալ հերձաւ ընդ մէջ[9], եւ հեղաւ ամենայն փոր նորա: Եւ յայտնի եղեւ[10] ամենեցուն որ բնակեալ են յԵրուսաղէմ. մինչեւ կոչել գեղջն այնմիկ (բարբառովն իւրեանց[11]) Ակեղդամայ, այս ինքն է՝ գեօղ արեան: Զի գրեալ է ի գիրս Սաղ-

[1] Մեծաւ ջանիւ պարապէին յաղօթս:

[2] Ազգակցօքն Տեառն եւ Տիրամօր կուսին

[3] Վասն բազմութեան եւ յաճախութեան իրացն դիպելոց եւ քարոզութեանցն Քրիստոսի է իմանալ զբանս ըստ նկարագրին:

[4] Իբրեւ առաքելապետ եւ գահերէց ժողովոյն:

[5] Այս ինքն է Անձանց:

[6] Ուղեցոյց այնոցիկ որք եկին ունել զՅիսուս:

[7] Շնորհս այս առաքելութեան տուեալ նմա, որպէս եւ մեզ, Տեառն եւեթ կամօք իբրու վիճակաւ, եւ ոչ առ մերոց ինչ վաստակոց եւ արժանեաց:

[8] Ոչ եթէ ինքն ստացաւ զագարակն բրտի, այլ զի վարձն այն անիրաւ մատնութեան տուաւ ի գինս ագարակին՝ նմա իմն գրի եւ ստացումն:

[9] Ի տեղւոջ անդ կախաղանին, ուր խեղդ արկեալ էր անձին չուառականն:

[10] Իրք մատնութեանն ի գին արծաթոյ եւ խեղդամահ կատարած նորա:

[11] Ի բարբառ Երուսաղեմացւոց՝ որ խառն էր յԵբրայականէն եւ յասորւոյ:

սաց, եղիցի բնակութիւն նորա աւերակ, եւ մի ոք իցէ որ բնակիցէ ի նմա. եւ գկարգ[1] նորա առցէ այլ:

Արդ պարտ է յարանցս յայսցանէ եկելոցս ընդ մեզ յամենայն ժամանակի յորում մուտ եւ ել առ մեզ Տէր Յիսուս[2], սկսեալ ի մկրտութենէն Յովհաննու մինչեւ զօրն յորում վերացաւ ի մէնջ, վկայ յարութեան նորա[3] ընդ մեզ լինել միում ի սոցանէ:

Եւ կացուցին երկուս. զՅովսէփ' որում Բարսաբայն կոչէին, որ անուանեցաւն Յուստոս[4], եւ զՄատաթիա: Եւ կացեալ յաղօթս' ասեն. Դու Տէր սրտագէտ յամենայնի, յայտնեա գմի ոք գոր ընտրեցեր ի սոցանէ յերկոցունց, առնուլ զվիճակ պաշտամանս այսորիկ եւ գառաքինութեան, յորմէ անկաւ Յուդաս' գնալ ի տեղի իւր[5]: Եւ եառն վիճակս նոցա, եւ ելաներ վիճակն Մատաթեայ. եւ համարեցաւ ընդ մեռասան առաքեալսն:

Եւ ի կատարել աւուցն Պենտեկոստէից' էին ամենեքեան միաբան ի միասին[6]. եւ եղեւ յանկարծակի հնչիւն յերկնից՝ եկեալ իբրեւ սաստիկ հողմոյ, եւ ելից զամենայն տունն յորում նստէին: Եւ երեւեցան նոցա բաժանեալ լեզուք իբրեւ ի հրոյ[7], եւ նստաւ իւրաքանչիւր ի վերայ նոցա: Եւ լցան ամենեքեան Հոգւովսրբով, եւ սկը-

[1] Յոյնն ասէ, զտեսչութիւն զիշխանութիւնն:

[2] Յորում կենցաղավարեալ եւ շրջեցաւ ընդ մեզ Տէր Յիսուս:

[3] Որ կնիք է աստուածային քարոզութեանց նորա եւ սքանչելեաց:

[4] Յուստոսն ի լատին լեզուէ ի մերս արդար Թարգմանի. կոչէր եւ Բարսաբա, այս ինքն է որդի Սաբայ, զի Թերեւս երկանուն էր հայրն նորա Ալփէոս,

[5] Ի տանջանս խեղդանին:

[6] Անձինք հարիւր եւ քսան, ժողովեալ ի վերնատանն:

[7] Բոցատիպ լեզուք եւ կամ լեզուածեւ բոցք Թուցեալք զգլխով միոյ միոյ ի նըստելոցն ի վերնատան անդ:

սան խօսել յայլ եւ յայլ լեզուս[1] որպես եւ Հոգին տայր բարբառել նոցա :

Եւ ելեալ քարոզէին ընդ ամենայն երկիր՝ Տեառն գործակցութեամբ, եւ զբանն հաստատէին ամենայն նշանօք որ երբայր գիտեմ նոցա[2] :

[1] Ոմանց Թուեցաւ կարծել Թէ առաքեալքն զմի եւ զնոյն լեզու խօսէին, եւ լսողացն այնպէս Թուէր Թէ յիւրեանցն իւրաքանչիւր բարբառս այլ եւ այլս խօսէին նոքա : Այլ ոչ յոյժ ի դէպ այս բանիւ գրոյն եւ կարծեաց Հարցն սրբոց :

[2] Նշանք ազգի ազգիք ի ձեռս առաքելոցն գործէին՝ ի հաստատութիւն բանիցն քարոզելոց ի նոցանէ :

ԻՂՁԿ

Որ առ ծովուն տիբերային ներգործեցեր հրաշըս կըրկին,
Լըրմամբ ձրկանցն ի յուռկանին եւ նորաստեղծ ձուկն ի կրակին.
Ջիս որ ալիքս այս երկրային ի ծով մեղաց ընկղմեցին՝
Վերաբերեա յանախտ բարին սուրբ ուռկանաւ պատուիրանին :
Որ երբակի սիրով բանին հարցանելով քո յետ ճաշին,
Ջուրացութիւնըն զերեսին բրժըշկեցեր ըզՊետրոսին.
Յիս, որ Թէ բիւր հարցափորձիմ՝ բարեաց մասունք ոչ երեւին,
Առողջացո զվերըս խոցին, եւ դիր ի խոր ըզսպեղանին,
Զի խոցեցայց սիրով քոյին, քեզ ընդգըրկեալ սիրտ իմ լիցցին,
Որպէս երգեալ առակողին ըզսէր հարսին առ փեսային...
Որպէս միւսումն աշակերտին, սիրեցելոյ քո ըստ անձին,
Խոստանայիր բանիւ քոյին. ոչ ընդ մահու լինել ձեռին...
Զիմ ըզմեռեալ հոգիս կըրկին կենդանացո, Տէր, վերըստին,
Եւ գալըստեանըըն քո վերջին անմահացո զիս ընդ նըմին...
Որ ի լըրման քառասնեկին յետ յարութեան սուրբ պասեքին,
Ի ձիԹենեաց հաներ լերին զընտրեալ ըզդաս մետասանին,
Եւ զաւետիս Հոր ըզՀոգին խոստանայիր շնորհել նոցին,
Եւ օրհնելով, Տէր, ըզնոսին, վերհամբարձար փառօք յերկին,

ՎԱՐՔ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Եւ ըզբնութիւնըս մարդկային, զոր չարն արար անդրնդային,
Բարձրացուցեր գեր ի վերոյ քան ըզբնութիւնսըն հրեղինին.
Նըստար յաջմէ քումմ ծընողին ըստ կանխասաց մարգարէին,
Երկըրպագեալ յանմարմնական զօրացն ընդ Հօր եւ ընդ Հոգին.
Եւ զիս զանշարժս առ ի բարին՝ վերաբերեա ընդ քեզ յերկին...
Որ յիսներեակ յոբելինին, ի կատարման պենտակոստին,
Առաքեցեր զքո սուրբ զՀոգին ի վերնատունըն խոհրըդին,...
Յիս, որ Ճաղճեալս եմ տըրտմագին ի հեռանալ շնորհաց քոյին
Վասըն մեղաց՝ որ միշտ գործին յաձն իմ սիրող կամաւ չարին,
Առաքեացես զառաւտ Հոգին, որ է անճախ ի պարգեւին,
Լինել սփոփիչ տըրտումս անձին ի մաքրութիւն չար խորհըրդին,..
Եւ նորոգեա զուղիղ զհոգին, որ՝ ոչ հնանայ ամենեւին,
Յիս ի հնացեալ մեղաց բագին եւ յօՃարան կամակորին:
Հոգւով հաստեա տիրականին, եւ մի հաներ յինէն զՀոգին,
Այլ առաչնորդ ինձ ի յերկին Հոգիդ լիցի սուրբ եւ բարին:...

Եւ որք ի բանս աստուածային՝ զոր շնորհեցեր յիմաբս անձին՝
Ի յընթեռնուլն աշխատեացին եւ յաղօթելըն տաժանին,
Շնորհեա նոցա զաղօթելին, հատո բզվարձս աշխատողին:
Լոյս տուր աչացն որք նայիցին, մաքրեա զլեզուսն որք վերծանին:...
Եւ աննախանձ փափագողին, եւ ջերմեռանդն ընթերցողին,
Եւս ի բերան զբանս առնողին, լըցցես սովաւ զիղձըս սըրտին: (Ն. Շ.)

ԱՒԱՐՏ ՎԱՐՈՒՑՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ՅԱՆԿ

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՏԵՆԻՍ

ՀԱՆԴԵՐՁ

ՀԱՄԱԲԱՐԲԱՌ ԴՐՈՒԱԿՕՔ

ՁՈՐԻՑ ԱԻԵՏԱՐԱՆՁԱՅ

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ	ՄԱՏԹ.	ՄԱՐԿ.	ՂՈՒԿ.	ՅՈՎՀ.
ԳԼՈՒԽ Ա.				
Բանն յաւիտենական մարդացեալ ի ժամանակի. — Աւետումն հրեշտակին առ Զաքարիա եւ առ Կոյսն սուրբ.			Ա. . . 1	Ա. . . 1
ԳԼՈՒԽ Բ.				
Ազգաբանութիւն Քրկչին. — Այցելութիւն Տիրամօրն առ Եղիսաբեթ. — Յայտնութիւն առ Յովսէփ. — Ծնունդ Յովհաննու Կարապետին. .	Ա. . . 1 Ա. . . 19		Ա. . . 39 Ա. . . 57	
ԳԼՈՒԽ Գ.				
Ծնունդ Որդւոյն Աստուծոյ. — Գալուստ հովուացն յերկրպագութիւն. — Թլփատութիւն Քրկչին. — Գալուստ մոգուցն. — Քառասնօրեայ գալուստ Քրկչին ի տաճարն. — — Փախուստ Քրկչին յԵգիպտոս, եւ դարձն ի Նազարէթ. — Մնալն Յիսուսի յԵրուսաղէմ, եւ գտանել ի տաճարին.	Բ. . . 1 Բ. . . 13		Բ. . . 22 Բ. . . 40	

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ	ՄԱՏԹ.	ՄԱՐԿ.	ՂՈՒԿ.	ՅՈՎՀ.
ԳԼՈՒԽ Դ.				
Քարոզութիւն Ցովհաննու եւ մկրտել զժողովուրդն. — Մկրտի եւ Քրիստոս. — Երկրորդ ազգաբանութիւն Փրկչին.	Գ. . . 1	Ա. . . 2	Գ. . . 1 Գ. . . 38	
ԳԼՈՒԽ Ե.				
Փորձութիւն Տեառն յանապատին. — Վկայութիւն Յովհաննու. — Առաջին կոչումն Անդրեայ, Պետրոսի, եւ Փիլիպպոսի. — Վասն հարցմանն Նաթանայելի. . . .	Դ. . . 1	Ա. . . 12	Դ. . . 1	Ա. . . 15 Ա. . . 37
ԳԼՈՒԽ Զ.				
Սկիզբն նշանաց ի հարսանիսն որ ի Կանա. Երթ Փրկչին ի Կափառնաում եւ անտի յԵրուսաղէմ, եւ արտաքսել ի տաճարէն զվաճառականսն. — Որ ընդ Նիկոդիմոսի բանքն զվերստին ծննդենէ. . .				Բ. . . 1 Գ. . . 1
ԳԼՈՒԽ Է.				
Մկրտել Յիսուսի եւ աշակերտացն ի Հրէաստանի. — Նոր վկայութիւն Յովհաննու առ աշակերտս իւր զՅիսուսէ. — Հերովդէի ունել զՅովհաննէս եւ արկանել ի բանտ. — Իրք կնոջն Սամարացւոյ.	ԺԴ. . 3	Բ. . . 17	Դ. . . 19	Դ. . . 1
ԳԼՈՒԽ Ը.				
Երթ Փրկչին ի Գալիլիա. — Բժըշկութիւն որդւոյ թագաւորազինն. — Ի Նազարէթ ընթեռնու եւ մեկնէ զեսայի մարգարէ. — Բնակեալ ի Կափառնաում՝ վերստին կոչէ զաշակերտսն առ իւր. — Բժշկութիւն դիւահարին եւ զոքանչին Պետրոսի եւ այլոց ախտաժետաց.	Դ. . . 13 Ը. . . 14	Ա. . . 14 Ա. . . 29	Դ. . . 15 Դ. . . 38	Դ. . . 43
ԳԼՈՒԽ Ը.				
Բժշկութիւն բորոտին եւ այլոց ախտաժետաց բազմաց. — Վարդապետէ ի նաւէ անտի զժողովուրդն. — Հրաշալի որս ձկանց. — Բժշկութիւն անդամալուծին ի Կափառնաում.	Դ. . . 23 Ը. . . 1	Ա. . . 39 Բ. . . 1	Ե. . . 12 Ե. . . 1 Ե. . . 17	

ՅԱՆԿ

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ	ՄԱՏԹ.	ՄԱՐԿ.	ՂՈՒԿ.	ՅՈՎՀ.
ԳԼՈՒԽ Ժ.				
Կոչումն Մատթէի. — Փարիսեցւոցն տրտունչ. — Խնդիր զպահոց. — Յայրոս. — Բժշկութիւն տեառնտեսին. — Յարութիւն դստերն Յայրոսի. — Բժշկութիւն երկուց կուրաց եւ համերն դիւահարի.	Թ. 9 Թ. 23 Թ. 34	Բ. 13 Ե. 22 Ե. 43	Ե. 17 Ը. 48 Ը. 56	
ԳԼՈՒԽ ԺԱ.				
Բժշկութիւն անդամալուծին որ ի Պրոպատիկէ. — Պատասխանի Քրիստոսի առ Փարիսեցիսն զայնահակղեալս. — Հասկ կորզել աշակերտացն, եւ Յիսուսի անմեղադիր առնել զնոսա.	ԺԲ. 1	Բ. 23	Զ. 1	Ե. 1
— Բժշկութիւն ձեռինն գօսացելոյ, եւ այլոց ախտաժետաց բազմաց.	ԺԲ. 9	Գ. 1	Զ. 6	
ԳԼՈՒԽ ԺԲ.				
Ընտրութիւն Առաքելոց. — Քարոզութիւն Քրիստոսի առ Փրկչին ի լերինն.	Ե. 1	Գ. 13	Զ. 12	
ԳԼՈՒԽ ԺԳ.				
Բժշկութիւն բորոտին. — Բժշկութիւն ծառայի հարիւրապետին: — Յարութիւն որդւոյ այրւոյն ի Նային.	Ը. 1		Է. 1 Է. 11	
— Հարցումն աշակերտացն Յովհաննու. — Գովութիւն Քրիստոսի Փրկչին զՅովհաննէ. — Նախատէ Քրիստոս զքաղաքսն անհաւատս. — Հրաւէր վաստակաբեկ տառապելոց.	ԺԱ. 2 ԺԱ. 7 ԺԱ. 25		Է. 18 Է. 24 Է. 25	
ԳԼՈՒԽ ԺԴ.				
Կինն մեղաւոր ի տան Փարիսեցւոյն. — Քարոզութիւն Փրկչին ի քաղաքս եւ ի գիւղս. — Բժշկութիւն կոյր եւ համր դիւահարին. — Հայհոյութիւն Փարիսեցւոցն. — Նշան խնդրեն ի նմանէ. — Մայրն եւ եղբարք Քրիստոսի.	Ժ Բ. 22 Ժ Բ. 32 ԺԲ. 46	Գ. 20 Գ. 31	Է. 36 Ը. 1 ԺԱ. 14 ԺԱ. 29 ԺԱ. 24	
ԳԼՈՒԽ ԺԵ.				
Քարոզութիւն Քրիստոսի առ ժողովուրդն ի ծովեզերին. — Առակք սերմանաճանին, սերմանեացն հասելոց ի հունձս, որոմանցն յագաբակի, հատոյն մանանխոյ, խմո	ԺԳ. 1	Դ. 1	Ը. 4	

ՅԱՆԿ

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ	ՄԱՏԹ.	ՄԱՐԿ.	ՂՈՒԿ.	ՅՈՎՀ.
բոյն եւս եւ գանձին ծածկելոյ, պատուական մարգարտին, եւ ուրկանին արկելոյ ի ծով.	ԺԳ. . 36	Դ. . 34		
ԳԼՈՒԽ ԺԶ.				
Դպիրն մերժեալ յաշակերտութենէ. — Աշակերտն որ թաղել նախ զհայրն կամէր. — Մրրիկն ցածուցեալ. — Իրք դիւահարացն գերգեսացւոց. — Դարձ Յիսուսի ի Նազարէթ. — Անհաւատութիւն նազարեթացւոցն, եւ կամել սպանանել զնա	Ը. . 18	Դ. . 35	Թ. . . 58 Ը. . . 22	
	Ը. . 28	Ե. . . 1	Ը. . . 26	
			Դ. . . 23	
ԳԼՈՒԽ ԺԷ.				
Քարոզութիւնք Փրկչին ի Գալիլեայ. — Առաքումն աշակերտաց ի քարոզութիւն. — Խրատքն առ նոսա.	Ժ. . . 1	Զ. . . 7	Թ. . . 1	
ԳԼՈՒԽ ԺԸ.				
Գլխատումն Յովհաննու Մկրտչի. — Լսել Հերովդէ զՅիսուսէ. — Դարձ առաքելոցն ի քարոզութենէ. — Կերակրել հինգ հազարացն ի հինգից նկանակաց.	ԺԴ. . 5 ԺԴ. . 1 ԺԴ. . 13	Զ. . . 19 Զ. . . 14 Զ. . . 30	Թ. . . 7 Թ. . 10	Զ. . . 1
ԳԼՈՒԽ ԺԹ.				
Քարոզէ Քրիստոս ժողովրդեանն ի Կափառնաւում՝ եթէ մարմին իւր ճշմարիտ կերակուր է, եւ արիւն իւր ճշմարիտ ըմպելի է. — Տրտունջ Հրէիցն. — Գայթակղել բազմաց յաշակերտելոցն.				Զ. . . 22
ԳԼՈՒԽ Ի.				
Յանդիմանութիւն Փարիսեցւոցն կեղծաւորութեան. — Բժշկութիւն դստեր կնոջն Քանանացւոյ. . . .	ԺԵ. . 1 ԺԵ. . 21	Է. . . 1 Է. . . 24		Է. . . 1
ԳԼՈՒԽ ԻԱ.				
Բժշկութիւն խլին եւ համրի. — Բժշկութիւն հիւանդաց բազմաց ի ծովեզերին. — Կերակրել չորից հազարացն յեօթն նկանակաց. — Յանդիմանութիւն խնդրողացն ի նմանէ	ԺԵ. . 29 ԺԶ. . 1	Է. . . 37 Ը. . . 1 Ը. . . 1		

ՅԱՆԿ

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ	ՄԱՏԹ.	ՄԱՐԿ.	ՂՈՒԿ.	ՅՈՎՀ.
նշան, եւ աշակերտացն վասն հացի. — Բժշկութիւն կուրին ի Բեթսայիդա. Դաւանութիւն Պետրոսի	ԺԶ. 13	Ը. . . 22	Թ. . . 18	
ԳԼՈՒԽ ԻԲ.				
Պայծառակերպութիւն Քրիստոսի. — Բժշկութիւն դիւահարին. — Դարձեալ գուշակութիւն չչարչարանացն. — Երկդրամենին հատուցումն	ԺԷ. 1	Թ. . . 1	Թ. . 28	
ԳԼՈՒԽ ԻԳ.				
Խրատ եւ օրինակ խոնարհութեան. — Զգոյշ լինել ի գայթակղութեանց. — Առակ մոլորեալ ոչխարին. — Իշխանութիւն կապելոյ եւ արձակելոյ. — Ներել յանցաւորին անսահմանաբար. — Առակ չար ծառային.	ԺԸ. 1 ԺԸ. 15	Թ. . . 32	Թ. . . 46	
ԳԼՈՒԽ ԻԴ.				
Ելանել Փրկչին յԵրուսաղէմ ի տօնին. — Զի գիւղ մի սամարացւոց չընկալաւ զնա. — Խրատ եւ օրինակ որոց կամիցին զհետ երթալ Յիսուսի. — Քահանայապետքն առաքեն սպասաւորս՝ ունել զնա. — Իրք կնոջն շնացելոյ. . . . . ,	ԺԹ. 1		Թ. . 51 Թ. . . 61 Թ. . 62	Է. . . 2 Է. . . 10 Է. . . 11 Ը. . . 1
ԳԼՈՒԽ ԻԵ.				
Քարոզէ Քրիստոս առ Հրեայսն՝ թէ ինքն Որդի է Աստուծոյ. — Բժըշկութիւն ի ծնէ կուրին. — Առակ քաջի Հովուին.				Ը. . . 11 Թ. . . 1 Ժ. . . 1
ԳԼՈՒԽ ԻԶ.				
Առաքումն եօթանասուն եւ երկուց աշակերտաց ի քարոզութիւն. — Դարձ նոցին առ Քրիստոս. — Օրինակ Սամարացւոյն բարերարի. — Մարթա եւ Մարիամ . . .			Ժ. . . 1 Ժ. . . 17 Ժ. . . 25 Ժ. . . 38	
ԳԼՈՒԽ ԻԷ.				
Ուսուցանէ Քրիստոս աշակերտացն յաղօթս կալ. — Զօրութիւն աղօթից. — Կշտամբութիւն Փարի-			ԺԱ. . 1 ԺԱ. . 37	

ՅԱՆԿ

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ	ԼՄԱԾԹ.	ՄԱՐԿ.	ՂՈՒԿ.	ՅՈՎՀ.
սեցւոց, եւ յանդիմանութիւն կեղծաւորութեան նոցա. — Խրատէ զաշակերտսն յԱստուծոյ երկնչել եւ ի նա դնել զյոյս			ԺԲ. . 1	
ԳԼՈՒԽ ԻԸ.				
Առակ մեծատանն անմտի. — Խրատ ապաւինելոյ ի խնամս տեսչութեանն Աստուծոյ. — Օրինակ արթուն ծառայից, եւ հաւատարիմ տնտեսին. — Թէ չարքն գրգռեսցին ընդդէմ վարդապետութեանն Քրիստոսի. — Վասն Գալիլեացւոցն կոտորելոց ի Պիղատոսէ. — Թզենին անպտուղ.			ԺԲ. . 1 ԺԲ. . 22 ԺԳ. . . 1	
ԳԼՈՒԽ ԻԹ.			ԺԳ. . 10	
Բժշկութիւն կնոջն կարկամելոյ. — Առակք մանախոյն եւ խմորոյ. — Աւաղէ Քրիստոս զԵրուսաղէմ. — Բժշկութիւն առնն ջրգողելոյ. — Զյետին տեղին ունել. — Առակ հրաւիրելոցն յընթրիս			ԺԴ, . . 1	
ԳԼՈՒԽ Լ.				Ժ. . . 22
Յիսուս ի նաւակատիսն որ յԵրուսաղէմ. — Հրեայքն կամին քարկոծ առնել զնա. — Գնալն Յիսուսի յայնկոյս Յորդանանու. — Խրատ ուրացութեան անձին. — Առակք մոլորեալ ոչխարին, դրամոյն կորուսելոյ, եւ որդւոյն անառակի. . .			ԺԴ. . 25 ԺԵ. . . 1	
ԳԼՈՒԽ ԼԱ.				
Առակ անիրաւ տնտեսին. — Ամուսնութեան օրէնք անլուծանելի. — Առակ աղքատկն Ղազարու եւ անողորմ մեծատանն.	ԺԹ . . 6	Ժ. . , 12	ԺԶ. . 1 ԺԶ. . 19 ԺԶ. , 20	
ԳԼՈՒԽ ԼԲ.				
Հիւանդութիւն Ղազարու. — Գալուստ Փրկչին ի Բեթանիա. — Յարութիւն Ղազարու. — Խորհուրդ Հրէիցն զՅիսուսէ եւ վճիռ Կայիափայ. — Երթ Յիսուսի յԵփրայիմ				Թ. . . 1

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ	ՄԱՑԹ.	ՄԱՑԿ.	ՂՈՒԿ.	ՅՈՎՀ.
ԳԼՈՒԽ ԼԳ.				
Ներել անիրաւութեանց. — Զօրութիւն հաւատոց. — Օրինակ ճառային հողագործի. — Բժշկութիւն տասն բորոտաց. — Գուշակէ Քրիստոս զերկրորդ գալուստն իւր. — Առակ անիրաւ դատաւորին. — Առակ Փարիսեցւոյն եւ մաքսաւորին. — Օրհնութիւն մանկտւոյն. — Դժուարութիւն մտանելոյ յերկինս. — Վարձ հետեւողաց Քրկչին. — Առակ մշակաց այգւոյն.	Ի. . 1	ԺԵ. . 13	ԺԵ. . 1 ԺԸ. . 1 ԺԸ. . 15	
ԳԼՈՒԽ ԼԴ.				
Ուղաւորել Յիսուսի յԵրուսաղէմ. — Յառաջագոյն պատմէ աշակերտացն զչարչարանս իւր եւ զմահ. — Խնդիր որդւոցն Զեբեդեայ. — Խրատ խոնարհութեան. — Բժշկութիւն կուրին ի մուտս յԵրիքով. — Զակքէոս մաքսապետ. — Առակ տասն մնասին	Ի. . 17 Ի. . 20	Ժ. . 32 Ժ. . . 35	ԺԸ. . 31 ԺԸ. . 35 ԺԹ. . 1	
ԳԼՈՒԽ ԼԵ.				
Բժշկութիւն Բարտիմէի կուրին. — Օծանել Մարիամու զոտսն Յիսուսի յընթրիսն որ ի Բեթանիա. — Յաղթական մուտն Քրիստոսի յԵրուսաղէմ. — Ի բաց վարէ զվաճառականսն ի տաճարէն. — Տրտունջ Փարիսեցւոց. — Հեթանոսք ոմանք խնդրեն տեսանել զՅիսուս.	Ի. . 29 ԻԱ. . 1	Ժ. . . 46 ԺԱ. . 1	ԺԹ. . 29	ԺԲ. . . 1 ԺԲ. . 9 ԺԲ. . 20
ԳԼՈՒԽ ԼԶ.				
Դգենին անպտուղ ցամաքեալ. — Դարձեալ ի բաց վարէ Քրիստոս զվաճառականսն ի տաճարէն. — Հարցումն Հրէից, եւ պատասխանին Յիսուսի այլով հարցմամբ. — Առակք երկուց որդւոցն եւ չար մշակաց այգւոյն. — Առակ հարսանեաց որդւոյ թագաւորին.	ԻԱ. . 18 ԻԱ. . 23 ԻԱ. . 28 ԻԲ. . 1	ԺԱ. . 13 ԺԱ. .27 ԺԲ. . 1	Ի. . . 1 Ի. . . 8	
ԳԼՈՒԽ ԼԷ.				
Հարցումն վասն հարկին եւ յարութեան մեռելոց. — Ո՞ր պատուի-	ԻԲ. . 15	ԺԲ . 13	Ի. . . 20	

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ	ՄԱՏԹ.	ՄԱԿՐ.	ԴՈՒԿ.	ՅՈՎՀ.
բան է մեծ. — Քրիստոսն Որդի եւ Տէր է Դաւթի. — Յանդիմանութիւն դպրաց եւ Փարիսեցւոց կեղծաւորաց. — Լումայք այրւոյն աղքատի.	ԻԲ. . 34 ԻԳ. . 1	ԺԲ. . 28	Ի. . 39 ԻԱ. . 1	
ԳԼՈՒԽ ԼԸ.				
Գուշակէ Քրիստոս զկործանումն տաճարին եւ զաւեր Երուսաղեմի, եւս եւ զկատարած աշխարհիս. — Օրինակ հաւատարիմ եւ չար ծառայից. — Առակ տասն կուսանաց. — Առակ քանքարացն — Նկարագիր դատաստանին վերջնոյ. — Վարձք արդարոց եւ պատուհաս մեղաւորաց.	ԻԴ. . . 1 ԻԴ. . 45 ԻԵ. . 1	ԺԳ. . 1	ԻԱ. . 5	
ԳԼՈՒԽ ԼԹ.				
Խորհուրդ Հրէից զՅիսուէ՛ սպանանել զնա. — Ընծրիքն ի տան Սիմոնի Բորոտի. — Զայրոյթ Յուդայի մատնչի. — Լուացումն ոտից աշակերտաց ի վերնատան. — Խորհուրդ սրբոյ հաղորդութեան. — Խրատ խոնարհութեան. — Պատուիրան նոր. — Գուշակութիւն ուրացութեանն Պետրոսի	ԻԶ. . 1 ԻԶ. . 21 ԻԶ. . 33	ԺԴ. . 1 ԺԴ. . 18	ԻԲ. . 1 ԻԲ. . 21 ԻԲ. . 33	ԺԳ. . 1 ԺԳ. . 33
ԳԼՈՒԽ Խ.				
Խոստանայ, Փրկիչն առաքել ըզմխիթարիչ Հոգին սուրբ առ աշակերտս իւր. — Աղօթէ առ Հայր՝ սուրբ առնել զնոսա եւ ի մի միաբանութիւն պահել. — Գուշակէ աշակերտաց զտագնապ նոցին եւ զփախուստ. .				ԺԴ. - ԺԵ. ԺԶ. - ԺԷ.
ԳԼՈՒԽ ԽԱ.				
Աղօթք եւ տագնապ Յիսուսի ի պարտիզին. — Գալուստ Յուդայի հանդերձ ամբոխիւ. — Թոյլ տայ Յիսուս Հրէից կապել զանձն. — Տանին զՅիսուս տուն Աննա, եւ ապա առ Կայիափա. — Ուրացութիւն սրբոյն Պետրոսի եւ զղջումն. , . .	ԻԶ. . 30 ԻԶ. . 57	ԺԴ. . 26 ԺԴ. . 52	ԻԲ. . 39 ԻԲ. . 53	ԺԸ. . 1
ԳԼՈՒԽ ԽԲ.				
Յիսուս յատենի Հրէից. — Մատնի	ԻԷ. . 1	ԺԵ. . 1	ԻԳ. . 1	ԺԸ. . 28

ՅԱՆԿ

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ	ՄԱՏԹ.	ՄԱՐԿ.	ՂՈՒԿ.	ՅՈՎՀ.
Պիղատոսի որպէս մահապարտ. — Առաքի ի նմանէ առ Հերովդէս. — Պիղատոս հնարի արձակել զՅիսուս. — Յեսու Բարաբբա. — Գանահարութիւն Փրկչին եւ չարչարանք. — Մատնի ի ձեռս Հրէից.	ԻԷ. . 27	ԺԵ. . 16		ԺԹ. . 1
ԳԼՈՒԽ ԽԳ.				
Երթ Փրկչին ի Գողգոթա. — Խաչելութիւնն. — Բաժանումն հանդերձից նորա. — Վերնագիր խաչին. — Հայհոյութիւնք խաչահանուացն. — Խաւարել արեքական. — Աւանդումն հոգւոյն Յիսուսի. — Շարժումն երկրի. — Բացումն տիգախոց կողին. — Թաղումն մարմնոյ Փրկչին. — Կնքել քահանայից զգերեզմանն եւ կարգել առ նովաւ պահապանս. .	ԻԷ. . 38 ԻԷ. . 62	ԺԵ. . 24	ԻԳ. . 31	ԺԹ. . 28 ԺԹ. . 31
ԳԼՈՒԽ ԽԴ.				
Երթ կանանցն իւղաբերից ի գերեզման Փրկչին. — Երեւել հրեշտակին. — Պետրոսի եւ Յովհաննու ընթանալ ի գերեզմանն. — Երեւի Յիսուս Մարիամու Մագթաղենացւոյ եւ այլոց կանանց. — Հնարք քահանայապետից ի խաբանել զհամբաւ յարութեան Յեառն. — Երեւել Յիսուսի երկուց աշակերտաց որ երթային յԵմմաուս. — Թովմայի տեսանելն զՏէր եւ հաւատալ.	ԻԸ. . 1 ԻԸ. . 9 ԻԸ. . 11	ԺԶ. . 1 ԺԶ. . 12	ԻԴ. . 1 ԻԴ. . 12 ԻԴ. . 12	Ի. . . 1 Ի. . . 3 Ի. . . 19 Ի. . . 24
ԳԼՈՒԽ ԽԵ.				
Յայտնել Յիսուսի զանձն իւր աշակերտացն առ ծովակին Տիբերեայ. — Երկրորդ հրաշալի որս ձկանց. — Հարցումն սիրոյն առ Պետրոս. — Առաքումն աշակերտաց ի քարոզութիւն ընդ ամենայն տիեզերս. — Համբարձումն Փրկչին յերկինս. — Ընտրութիւն Մատաթիայ. — Գալուստ Հոգւոյն սրբոյ. — Քարոզութիւնք առաքելոցն Քրիստոսի. . . .	ԻԸ. . 16	ԺԶ. . 14 ԺԶ. . 20	ԻԴ. . 44	ԻԱ. . 1 ԴՈՐՁՔ Ա. . . 3 Ա. . 15 Բ. . . 1

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ
Гос. Библиотека
ЗСШП-Арм. ССР
им. А. Мяси
в Армянской ССР